

Vatra veche

Supliment

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 3(87), martie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Cluj-Napoca, 15 noiembrie 1981, la vernisajul expoziției pictorului Mihai Bandac

Antologie VATRA VECHE

VOI, LUPI FRUMOȘI

Către Bandac

Înghetase lumina și fulguia
steaua cea îndepărtată

mai mare îmi apărea.
De foame, creierul meu era tot o
burtă,
mâncam lumina, era mâncarea mea
cea scurtă.
Eram gravid,
în pulpa mea un lup flămând se
zvârcolea.

Mi-a crăpat pielea și osul și tendonul,
eu l-am născut, el este Domnul.
Voi, lupi frumoși, voi, lupi de frig,
Eu, tatăl vostru, încă vă mai strig
Voi, lupi frumoși, voi, lupi de frig,
Voi, lupi frumoși!

NICHITA STĂNESCU

Decembrie 1975

Vatra veche dialog cu Mihai Bandac

SUMAR

Voi, lupi frumoși, de Nichita Stănescu/1
 Nichita Stănescu, la prezentul continuu, de Nicolae Băciut/3
 Despre Nichita Stănescu, dialog cu Mihai Bandac, de Nicolae Băciut/4
 Cântec pe chitara unui prieten, de Nichita Stănescu/4
 Nichita Stănescu inedit, de Nicolae Băciut/16
 Reîntoarcerea poetului, de M.N. Rusu/17
 Poeme de Nichita Stănescu/17
 Întâlniri cu Nichita Stănescu, de Nicolae Băciut/19
 Nichita Stănescu, la purtător, de Nicolae Băciut/22
 Nichita Stănescu-Maria Luiza Cristescu/25
 Poeme de Nichita Stănescu/28
 Serile de la Struga, de Nicolae Băciut/29
 Dialog cu Eira Stenberg/34
 Dialog cu Taško Sarov/35
 Dialog cu Rolando Certa/36
 Dialog cu Alexandru Andrițoiu/36
 Dialog cu Ion Milos/37
 La vulture, poem de Nichita Stănescu/37
 Poetul, la bloc, de Nicolae Băciut/38
 Acasă la Nichita Stănescu, de Nicolae Băciut/39
 Casa în care a fost descoperit sensul iubirii, de Luminița Cornea/39
 Iubirile lui Nichita Stănescu/42
 Nichita Stănescu azi. Cornel Ungureanu, interviu de Nicolae Băciut/44
 Glose la Nichita Stănescu, de A.I. Brumaru/43
 Noi nu suntem noroi, de Constantin Stancu/45
 Spre o certitudine odihnitoare, de Valentin Marica/46
 Poetul, pur și simplu, de Marin Iancu/49
 Lupta sinelui cu sinele, de Aurora Stănescu/50
 Nichita Stănescu, invenții lingvistice, de Angela Melania Cristea/53
 Dedicatii: poeme de Răzvan Ducan și Miron Manega/55
 O rază strălucind, de Livia Ciupercă/56
 Nichita Stănescu și „noua ontologie”, de Ion Pachia-Tatomirescu/57
 Dialog cu Eugen Simion/60
 Dialog cu Mircea Coloșenco/60
 Dialog cu Adam Puslojic/61
 Dialog cu Marin Mincu/61
 Stână din Maramureș, poem de Nichita Stănescu/62
 Nichita Stănescu – o viziune a sentimentelor, de Răzvan Ducan/62
 Nobelul lui Nichita Stănescu, de Nicolae Băciut/63
 Laureatii Festivalului 1984-2016/64
 Marele Premiu 2014 – Nicolae Băciut/66
 Laureatul ediției 2014, dialoguri de Daniel Mișu/68
 Întâlniri admirabile: Adam Puslojic-Nicolae Băciut, de Daniel Mișu/69
 Marele Premiu 2015: Ion Hadârcă/72
 Laudatio, de Nicolae Băciut/72
 Poeme de Ion Hadârcă/74
 Festivalul „Nichita Stănescu”, ediția a XXVIII-a, Program/75
 Marele Premiu 2016: Carolina Ilica/76
 Poeme de Carolina Ilica/79
 Vatra veche dialog cu Carolina Ilica, de Nicolae Băciut/81
 Premiul „Opera omnia”: Aurel Rău/83
 Dialog cu Aurel Rău/85
 În Hiperboreea, de Aurel Rău/86
 În Lancrăm, de centenar, poem de Aurel Rău/86

Nichita Stănescu, copil.

Tatiana Stănescu cu cei doi copii, Mariana Stănescu și Nichita Stănescu
Sora Mariana, mama Tatiana și Nichita

În curtea casei, cu copii

Fotografii din colecția Mihai Bandac

NICHITA STĂNESCU, LA PREZENTUL CONTINUU

Când am intrat în apartamentul lui Nichita, în toamna lui 1980, nici nu realizam ce lucru minunat mi se întâmplă. Eram copleșit, uluit, de simplitatea modului de a fi și de a trăi a poetului. Îmi amintesc foarte vag interiorul, sufrageriei în care m-a primit, de altfel, era ca într-un amurg blând, în care se văd mai multe conture, deși ajunsesem la el cu puțin timp înainte de vremea amiezii.

Am intrat atât de sfios în casa lui, de parcă intram într-o biserică. M-a primit cu volubilitate și generozitate, de parcă ne cunoșteam de când lumea, tratându-mă ca pe un confrate și nu ca pe un june, cum se cuibăreau destui juni /june în preajma lui.

Venem de la o revistă studențească clujeană, *Echinox*, iar Nichita era legat prin debutul lui literar (*Tribuna*), de Cluj-Napoca, avea o simpatie aparte pentru poezii ardeleni.

În cameră se auzea doar zumzetul molcom al reportofonului, împrumutat de la Radio Cluj, și tăcerea lui Nichita. Prezența Dorei era mai degrabă discretă, abia i-am simțit falfăirile prin cameră. Nichita vorbea degajat, într-o lejeritate a tacălurilor, despre toate ale provinciei literare.

La întrebările mele răspundea privind înspre reportofon, urmărind parcă rotațiile benzii, ca și cum ar fi văzut cum se prind cuvintele de banda magnetică.

Mă simțeam în al noulea cer. Eram acasă la Nichita, împreună cu Nichita.

Venerabilul poet – era cu 23 de ani mai în vârstă – părea îmbătrânit, poate obosit, de mult prea lungile nopți pe care și le petrecea în diverse companii poeticești. Oricum, Nichita nu-și mai însoțea anii – el o luase înaintea timpului, parcă grăbit, ca și cum ar simți că drumul nu-i mai e lung.

De la acea întâlnire și până la plecarea sa într-o lume cu mai multă poezie, au mai trecut doar trei ani, dar în acești ani i s-a pus pe creștet, la Struga, pe malurile lacului Ohrid și ale lui Krni Drim, în Macedonia, „Cununa de aur a poeziei”, cea mai râvnită distincție în poezia lumii la acea vreme, un altfel de Nobel destinat doar poezilor.

Muzeul Memorial „Nichita Stănescu” - Flori pentru Nichita cel Tânăr, 30 martie 2014

Mă consider un om norocos, inspirat, nu doar pentru că m-am decis să-l caut acasă la el pe Nichita, ci și să mă-ntind la drum, într-o adolescență inconștientă, până la Struga, cu 23,5 dolari în buzunar, ca să fiu alături de Nichita la sărbătoarea lui și a poeziei.

Alegerea lui Nichita, între afinitățile mele electivă, mi-a marcat, mi-a schimbat destinul și sunt încă prins în vraja acelei afecțiuni față de tot ceea ce însemna, cu știute și neștiute, cu vrute și nevrute, cu minciuni și adevăruri, Nichita Stănescu.

Continui să mă raportează la Nichita Stănescu, menținându-l nu doar în inima mea, ci aducându-l mereu, cu mijloacele mele, în orizontul de întâlnire cu mereu noi cititori, fascinați de verbul lui Nichita, pe care încerc să-l transmit, după puterile mele actricești, celor care știu care e prețul cuvântului în rostirea lui Nichita Stănescu.

*

Acest supliment literar i-l datorez colegului meu de... Direcție pentru Cultură Prahova și poartă pecetea aceluiași entuziasm al reîntoarcerii mele, mereu, la poezia lui Nichita Stănescu, ca un izvor de apă rece, limpede, vie, cum ar spune cineva!

*

Greul multor pagini vine a fost dus pe umerii maestrului Mihai Bandac, care mi-a încredințat cu ceva vreme în urmă, într-o perspectivă nenumită, o arhivă întreagă cu texte despre Nichita Stănescu, cu fotografii din albumul biografiei sale.

Într-un fel, a fost îngerul păzitor care a vegheat la nașterea acestui omagiu adus lui Nichita.

*

Nu exegeza a fost ținta acestui Supliment, pentru că poate e nevoie să se mai așeze ceva timp peste opera sa, pentru inevitabilele relecturi ale

unor critici din altă generație, necontaminați de virușii ideologiilor literare de acum sau de altădată, critici care să citească opera fără acroșaje biografice.

*

Nichita a rămas să-și ducă singur întoarcerile în timp. Nu mai e nici mama, nu e nici sora sa, care i-au purtat de grijă în felul lor, mereu preocupate să nu-l copleșească cei care-și spuneau prieteni ai lui Nichita, ba chiar și cea care era pe post de mai tânără și ultimă soție.

*

Nu știu dacă mai deține cineva inedite Nichita Stănescu. Aproape toți ne-am grăbit să aducem în lumină toate darurile pe care le-a oferit cu generozitate Nichita Stănescu, mai ales dictând texte poetice, dar n-ar fi exclus prin cine știe ce fonoteci, vocea lui să mai conserve mărturii, care n-au ajuns încă decât la un public restrâns, de altădată.

*

În ultimii ani, am avut norocul să găzduiesc în *Vatra veche* texte inedite de-ale lui Nichita, pe care mi le-a pus la dispoziție românul american M.N. Rusu.

Eu mai sper că, totuși, mai sunt încă texte neștiute rămase de la Nichita, rătăcite prin labirinturile întâmplărilor în care dicta texte nu știu cui, de parcă ar fi împărțit indulgențe.

Sigur, e greu de crezut că textele care ar putea apărea vor schimba în esența lor liniile receptării critice a operei lui Nichita Stănescu.

Dar poezia lui e în circulație, încă e (re)descoperită de generațiile care se succed, încă, mai cred că ea își pune amprenta pe aspirațiile poetice ale multora.

Cu certitudine, Festivalul Internațional de Poezie “Nichita Stănescu” de la Ploiești e unul din vectorii posterității unui autor, a unei opere.

Încă sunt voci autoritare mulți dintre cei care i-au fost aproape, care nu l-au trădat, care cred în opera lui.

Ploieștiul îi va rămâne mereu dator, dar încercă, an de an, să-și mai achite din datorii.

*

Mă număr printre cei care au rămas înrolați în armata celor care încearcă să mențină vie prezența lui Nichita Stănescu. După puterile mele și cu mijloacele de care dispun. Dar și cu mult entuziasm!

NICOLAE BĂCIUȚ

Despre Nichita Stănescu în dialog cu Mihai Bandac

“Greșelile și dușmanii, cum se spune, pândesc la tot pasul”

- Vă propun să vorbim despre Nichita Stănescu, unul dintre cei mai apropiați scriitori de sufletul dv. Și desigur, să aibă loc acest dialog, în spiritul și în litera *Declarației* și îndemnului făcute de dumneavoastră de la tribuna Festivalului Internațional de Poezie ce-i poartă numele, de la Ploiești, din data de 29 martie 2008.

De ce Nichita? Ce vă apropia de Nichita, ce suda prietenia dv. cu el?

- La sfârșitul anilor '60, la cenaclul **Nicolae Labiș** al Uniunii scriitorilor, aveam să-l văd pentru prima dată pe **Nichita Stănescu**. Apărea însă foarte rar și de fiecare dată stărneea rumoare printre participanți, cei din sală sau cei de la masa prezidiului. Pe scaunele elegante aflându-se de obicei **Ioan Alexandru**, **Gheorghe Pituș**, **Marin Sorescu**, **Gabriela Melinescu**, **Cezar Baltag**, **Fănuș Neagu**, **Ileana Mălăncioiu**, **Ion Lăncrăjan**, **Constanța Buzea**, **Petru Popescu**, **Adrian Păunescu**, **Dumitru Țepeneag**, **Sânziana Pop**, **Nicolae Velea**, **Ana Blandiana**, **Grigore Hagiu**, **Vintilă Ivănceanu**, **Constantin Abăluță**, **Iosif Naghiu** etc.

În februarie 1970, aflându-mă în Galeria Apollo, la prima mea expoziție personală, pe un ger și un viscol ce încremeniseră **Bucureștiul**, grație unui gest entuziast al prietenei sale, poetesa **Smaranda Jelescu**, aveam să-l întâlnesc în casa altei poetese dragă lui, **Vera Lungu**, să-l cuceresc, recitându-i *Moartea căprioarei*, *Priemele iubiri*, *Eu sunt spiritul adâncurilor* ale genialului **Nicolae Labiș**, sau *Sora mea*, a mai tânărului său confrate **Ioan Alexandru**, și, drept recompensă sau, poate, din contră, să mă ia la el acasă, în **Drumul Taberei**, unde îl aștepta o altă îndrăgită și foarte frumoasă poetesă, **Gabriela Melinescu**, cea mai mare iubire a vieții lui.

După o noapte fantastică, în care, spre disperarea iubitei – nerăbdătoare să rămână singură cu idolul ei, rătăcit prin **Bucureștiul** troienit preț de trei zile – și când, la cererea

lui, am recitat din nou, acompaniat la chitară, poeziile pe care le știam și le iubeam – nici una de a sa – am adormit amândoi pe mocheta din bucătărie și pe ghetele mele, unde l-am și lăsat dimineața dormind greu pe una dintre ele, pentru a pleca să-mi țin cursurile de la Facultate.

A doua sau a treia zi, am avut marea surpriză să mă trezesc cu el la atelierul ce-l dețineam la parterul blocului de garsoniere în care locuiam, aflat la două stații de casa lui, în fruntea unui alai de scriitori, venit să-mi aducă gheata respectivă și să petrecem o fabuloasă zi de iarnă. La despărțire, mi-a cerut chitara cu care-l acompaniasem și, sub titlul „*Cântec pe chitara unui prieten*”, mi-a dedicat în versuri, gândurile și sentimentele ce i le provocasem. Nu știam, desigur, atunci, că ea, chitara respectivă, va deveni piesă de muzeu.

Avea să revină de multe ori în acel atelier. De obicei primăvara, de **Paști** sau la începutul verii – acolo era foarte răcoare – și mai ales la început de toamnă, când pe 5 octombrie, cu ocazia aniversării zilei mele de naștere, începea **Bandaciada** – cum îi spunea el perioadei cuprinse între această dată și 8 noiembrie, ziua **Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril**, când ea se încheia.

- *A avea un prieten este mai vital decât a avea un înger.* – **Nichita Stănescu**. Ați ținut locul unui înger pentru Nichita?

- Nu cred. Nu mi-am propus așa ceva niciodată. Și, de fapt, nu știu ce să vă răspund. Este foarte dificil. Greșelile și dușmanii, cum se spune, pândesc la tot pasul. Să le ascultăm mai bine pe mama sa minunată, doamna **Tatiana** și pe sora **Mariana**:

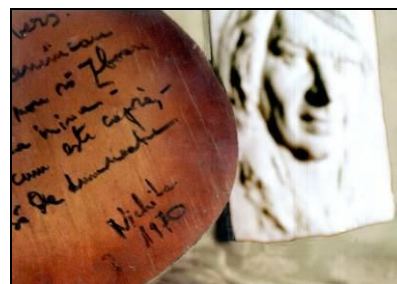
CÂNTEC PE CHITARA UNUI PRIETEN

Se dedică lui Mihai Bandac

Mulge frunzele de verde
și, și ochiul ce se vede,
smulge umbletu' din vers
și raza din Univers!
Mulge și dă de mâncare
când va fi din nou să zboare
pasărea, ca inima
neagră cum este capra.
Acasă de dumneata.

NICHITA STĂNESCU

Februarie 1970

Dedicație pe chitara din 1970

- **Ovidiu Suciu**: Ați pomenit de anumiți „inși” care l-au strangulat, l-au înăbușit pur și simplu... Au existat, însă, și niște adevărați prieteni – cum este **Mihai Bandac**...

- **Mariana Stănescu**: *Sigur că și-a mai găsit alinarea, să spun la mine, la Mihai... la un alt prieten adevărat...*

- **Eugen Zainea** - ...În afară de maestrul **Bandac**, care i-a fost unul dintre cei mai buni prieteni... câți i-au fost într-adevăr prieteni adevărați, în sensul că au ținut legătura cu dumneavoastră și își mai aduc aminte de **Nichita**?

- **Mariana Stănescu** - *Păi aș putea să spun, de exemplu, afară de Mihai, care i-a fost așa de devotat din umbră, întotdeauna, și care el a fost așa de apropiat de mama și este ca al doilea copil al lui mama, mama îl iubește foarte mult, aș spune Eugen Simion, care este Președintele Academiei, a făcut foarte mult și are o delicatețe sufletească foarte mare, mai este Nicolae Breban, doctorul Ion Donoiu, Aurelian Titu Dumitrescu, cu care a scos el Antimetafizica, care i-a fost extraordinar de devotat, cu care țin legătura și cu familia lui, la carte țin foarte mult, că m-a ajutat să găsesc sponsori pentru mormântul lui Nini...*

Eugen Zainea - Trebuie să spunem că dumneavoastră, atunci când spuneți **Mihai**, vă referiți la pictorul **Mihai Bandac**, adică i-ați spus pe numele mic pentru că **Mihai** este atât de apropiat de familie, întrucât, practic, așa este denumit...

MS - *Da, așa este, mama îl consideră cel de al doilea fiu al ei, fratele lui Nini și al meu.*

- **Nicu Cosma** (TVR, 1995, Ceașul de la ora 5) – Deși invitatul nostru este singur la părinți, el nu a fost lipsit de apelativul... *frate*. Cine este cea care i-a spus așa, vom afla imediat. Doamna **Mariana Stănescu**, spuneți-ne de ce îi spuneți lui →

NICOLAE BĂCIUȚ

Mihai Bandac frate ?

- Mariana Stănescu - În primul rând îi spun, nu-i spuneam, pentru că așa l-am cunoscut de la fratele meu. Fratele meu îi spunea **frate**. Iar după trecerea fratelui meu în neființă, el poate că a rămas singurul care mi-a rămas cu adevărat frate și s-a interesat de bătrâna noastră mamă, pe care **Nichita** a iubit-o așa de mult. Fratele meu l-a iubit pe **Mihai** și l-a simțit frate de mamă, poate pentru că era ardelean. Și un ardelean întotdeauna este un om bun. Un om abrupt, dar un om foarte bun. Iar sufletul lui **Nini**, atât de neliniștit, dorința lui de autodepășire și în contextul în care a trăit, a simțit întotdeauna nevoia să aibă pe cineva alături care să degaje bunătate, iar **Mihai** a degajat întotdeauna o mare bunătate, o mare cinste, o mare tandrețe.

Iată o împrejurare care dovedește așa ceva. Fratele meu, în perioada de înăsprire a regimului trecut, avea o teamă aproape ancestrală față de oficialități. Uneori motivată din motivele pe care le știm cu toții sau alteori dintr-o spaimă dusă așa, la o putere exponențială. Când a fost decorat cu **Meritul cultural**, (în mai 1981 n.n.) intrase la fel într-una din spaimele lui, din angoasele lui. Și atunci, ca de obicei, l-a solicitat pe **Mihai**, ne-a convocat pe amândoi, lui îi era teamă că i se va întâmpla ceva la acea decorare. **Mihai** a venit, l-a încurajat, l-a mângâiat, a spus câteva glume, au discutat despre **SIRFA**, Societatea lor, l-a condus, l-a așteptat și l-a recuperat.

Iar fratele meu i-a fost foarte recunoscător. Lui îi era foarte frică de câte ori era chemat la Comitetul Central sau în alte asemenea locuri... Iar întotdeauna **Mihai** era cel care-l însoțea și cu Fiatul lui, îl ducea și-l aducea...Și bineînțeles avea grijă și de vestimentația lui, fratele meu fiind foarte boem. Îi aranja puțin cravata, îi spunea ce cămașă să-și pună pe el la celebrul lui costum, unicul lui costum pe care îl luam de la curățat. Deci, avea această prezență benefică în niște momente extraordinare, pe care altcineva poate că nu le înțelegea. Lui **Mihai**, fratele meu, ce aș putea să-i doresc, decât ce i-a dorit fratele meu. Mult succes, **Mihai**, să fii sănătos și să ne bucurăm de tine.

-Societatea Internațională Filantropică în vederea Renașterii Femeii prin Artă (SIRFA) legendă

sau realitate? A fost ideea dv. Ce era la fundamentul ei?

- A fost deopotrivă realitate și legendă. Multă lume s-a dovedit a fi interesată de ea, a studiat-o și a comentat-o. Mai ales organele de stat și de partid ale epocii. Într-o seară friguroasă de martie a anului 1981, m-am trezit cu **Nichita** la atelierul din Drumul Taberei, care, scoțându-mă pe maidanul din fața blocului, mi-a șoptit la ureche, foarte alertat, că un coleg de al lui de facultate, care lucra la cabinetul șefului SMB și, la rândul-i, deosebit de alertat, i-a comunicat că, prin mijlocirea unei cunoscute actrițe, de la Teatrul Național, în seara respectivă, doi membri ai conducerii UAP, i-au cerut acestuia arestarea mea iminentă.

Și se pare că tot în seara respectivă, inconfundabilul ministru de interne Tudor Postelnicu, l-a chemat la cabinet pe cumnatul poetului Gheorghe Pituț, un distins colonel dela MAI, și i-a comunicat un lucru similar, respectiv, iminența arestării mele, cerându-i imperativ ca prietenul meu să mă evite. Ceea ce, din păcate, s-a și întâmplat.

În 1989, în lunile octombrie, noiembrie și până în 14 decembrie, Generalul **Mihale** - adjunct la IGP, trimis expres la Baia Mare, ca să ancheteze asasinarea unui minunat colonel de Miliție, judiciaristul **Ivan Gheorghe**, personaj cu mult umor, deci și sirfot de elită, - suna la 3 zile la **Cabinetul 2** și raporta că în cel mai scurt timp va lichida această organizație teroristă, **SIRFA** și desigur pe Președintele ei, adică subsemnatul. Noroc că a fost trimis la Timișoara să se întâlnească acolo pe 16 decembrie cu șeful lui, alt general, **Nuță**, iar pe 23, aveau să cadă cu elicopterul știut și să moară lângă Alba Iulia. Martori sunt toți ofițerii din vremea respectivă de la IGP Ma-

Doi prieteni buni:
Nichita Stănescu și Mihai Bandac

ramureș, fiul nefericit al lui **Gheorghe Ivan, Artur**, și deopotrivă doi actori binecunoscuți, foști studenți de ai mei, ajutați la rugămintea mea de regretatul colonel și traumatizați peste poate în acele două luni și jumătate de anchetă dură și de infern. Îfricoșați, l-au rugat pe actorul OIM, de la Teatrul Național să mă avertizeze de urgență, iar acum câțiva ani, DD, venit cu colegii de an, promoția 1984, și ei cunoscuți și îndrăgiți actori, ca să mă colinde în ajun de Crăciun, a relatat, spre stupefакcia tuturor, cu amănunte înfricoșătoare, întâmplarea incredibilă din toamna lui 1989...

De altfel, colonelul și pictorul Ștefan Budecă, cel care, din partea SMB răspundea de UAP, întâlnindu-mă întâmplător în Piața Valea Ialomiței, din Drumul Taberei, lângă blocul lui, aproape plângând, mi-a relatat cu lux de amănunte, toate înfricoșătoare, timp de două zile, o parte dintre cauzele și regizorii, întâmplările dramatice în care am fost implicat, fără voie, și, mai ales, fără vină.

Se ajungea până la Cabinetul 2, prin consilierul chimist principal, cumnatul unui artist plastic, șef pe la UAP, și omniprezentul Gogu, din CPEx, patronul clubului de la Comana.

Continuă să circule pe Internet, multe dintre versiunile cunoscute. În marea lor majoritate denaturând, din ignoranță, neglijență sau inconștiență sau chiar deliberat, caracterul ei real.

În Cartea lui **Aurelian Titu Dumitrescu, Nichita Stănescu atât cât mai știm noi**, scoasă la Editura **Litera**, deci necenzurată, în 1987, la solicitarea lui nevinovată, am încercat pe cât s-a putut să ofer niște comentarii și interpretări să le zicem artistice și, pe cât se putea, obiective. Cu prudență însă și modificându-i conjunctural titulatura. Ziceam că este vorba de... **Societatea Internațională Filantropică în vederea** →

Mihai Bandac și Nichita Stănescu

Renașterii... Frumosului... prin Artă...

Va trebui refăcută din temelii istoria adevărată a acestei întâmplări unice, inconfundabile și ireversibile. În totalitate culturală, visătoare, ludică, decentă, morală, constructivă, eroică. Fascinantă de fiecare dată, în toate versiunile care circulau în epocă.

Bineînțeles scăpate de sub control. Chiar dacă a fost înființată o Divizie anume pentru cercetarea și suprimarea ei în cadrul DSS, direcția I, și SMB. Știe foarte multe lucruri în acest sens domnul **Nicolae Croitoru**, fostul secretar cu propaganda al Capitalei și viceprimar și sperăm să găsească timp să le facă publice. A fost poate cea mai dificilă problemă a mandatului său și a rezolvat-o exemplar, într-un context în totalitate ostil. Era vorba, atenție de un complot armat organizat minuțios de către SIRFA. Cu armament ușor și greu și mai ales... cu aruncătoare de flăcări! Îi și vezi pe **Toma Caragiu** și **Nichita** sau **Ion Băieșu**, mânuind cu abilitate respectivele *aruncătoare de flăcări*... De verbe, cum spuneam noi.

În vara lui 2003, la vernisajul expoziției mele de la Veneția, distinsul critic, poet și remarcabil om de cultură Grigore Arbore, prezentându-mă, a vorbit preț de două ore despre dramaticele întâmplări de care vorbim, el un serafic, delicat, dar activ sirfiot, știind lucruri foarte grave despre întreaga acțiune și, mai ales, despre fanatismul și mizeria morală, a unui căpitan de la Dir. I a DSS, VM, care răspundea de UAP din teritoriu (omniprezent la seratele tovarășești de la parterul blocului de ateliere din strada Eforie, a unui plastician, Virgil Mihăiescu) și care, normal că acum e, bine merci, general stimabil și cu o pensie substanțială...

-Nichita a fost mereu îndrăgostit. A intrat în viața multor femei, multe femei i-au intrat în viața lui. Ce însemna femeia pentru Nichita? A fost femeia sursă de inspirație pentru Nichita? Ar fi putut exista o femeie ideală pentru Nichita ?

- Poezia sa de dragoste, lirica sa, reprezintă cel mai bun răspuns la o asemenea întrebare, categoric retorică. Iar **Gabriela Melinescu**, ar putea reprezenta, cel puțin pentru o lungă perioadă, poate chiar pentru totdeauna, tipul de femeie ideală, de

iubită, de nevastă și, deopotrivă, de muză. Dar cine se poate încumeta vreodată să afirme cu tărie și să răspundă... public... de o asemenea afirmație ?

Nichita, îngerul blond, a fost un etern îndrăgostit. De lume, de Univers, de cer, de pământ, de lună, de stele, de cântec, de tot ce e frumos și bineînțeles de fetele frumoase.

Deopotrivă la suflet cât și la înfățișare. Poeziile lui, mai ales din prima perioadă, ilustrează cu prisosință acest adevăr. S-a îndrăgostit și a iubit de fiecare dată cu toată ființa sa și cu mare tandrețe. Fără prejudecăți, strategii și calcule, abandonându-se cu totul. Cu toate riscurile implicite și inevitabile și nu au fost puține.

Să ne amintim însă ce spuneau mama și sora lui, persoanele cele mai autorizate:

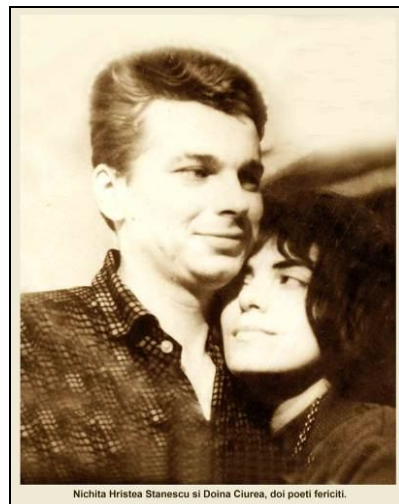
- Mariana Stănescu - „Era foarte răsfățat. El să știți că a plecat la București vedetă, dar nu era vedetă scriitor, era vedetă că-l plăceau toate colegele. (...) Îl plăceau fetele, veneau așa ca la stup la el, avea un farmec extraordinar. (...) El a plecat din Ploiești cu o aură. Erau multe fete, foarte frumoase din Ploiești, care se băteau pe el (...) Atunci eram un fel de mesager. Confident. Ajutor la divorțuri și, bine înțeles, omul care i-a păstrat toate secretele. N-am spus niciodată nimic nimănui. Avea încredere deplină în mine. Le-am păstrat întotdeauna doar pentru mine. Nu spuneam un cuvânt despre el și sunt o groază de lucruri din viața lui pe care le știu numai eu. (...) Sunt niște momente când un frate are nevoie de o soră, clar...Nu poți să-i spui nici iubitei, nici nimănui de niște lucruri pe care trebuie să le faci, adică ai nevoie de un sprijin. (...)

- Tatiana Stănescu - mama poetului: *Totuși dragostea lui cea mare a fost Magdalena.*

Mariana Stănescu: Nu poți să-

Cu Gabriela Melinescu

Cu Doina Ciurea

*ți dai seama. Era o dragoste la 17 ani. A iubit-o foarte mult pe **Adriana Enescu**. S-au înțeles foarte bine. A fost perioada lui de maximă creație. Pe urmă au fost **Gabriela Melinescu**, **Mihaela Mihăiescu**, **Rodica Dinescu**... Au fost foarte multe femei de foarte bună calitate în viața lui: femei extraordinare, nemaipomenite. Toate l-au iubit, l-au ocrotit, dar în final vroiau să pună stăpânire pe el. **Nini** nu suporta și atunci pleca, chiar dacă ele nu erau cu nimic vinovate. Asta a fost fatalitatea.*

Și-a dorit să aibă o familie adevărată. A vrut să stea cu mama, cu mine: să aibă o familie. Și-a dorit să stea liniștit: familia să-l iubească, să-l respecte și el să poată să scrie.

A fost foarte chinuit. Nu a avut nici casă, nici mâncare în ultima perioadă. A fost o perioadă așa de cumplită, încât nu vreau să-mi amintesc că simt că înnebunesc...

Dacă n-avea mâncare...?

*În ultima perioadă, când a murit tata, s-a întâmplat ca Nini să se căsătorească. A fost o viață cumplită pentru mine. El era foarte necăjit. Toate astea au grăbit moartea lui. De foarte multe ori, duminica mă suna și mă duceam cu mâncare. El era obișnuit, la noi în casă, să fie mâncare.. El a divorțat de **Doina**. După 21 de ani. El n-ar fi vrut să divorțeze de **Doina**, ca să nu se însoare cu cine știe cine...*

*Noi, eu și **Mihai**, am fost martorii la divorț. Nici nu mai voia să meargă la tribunal. Vroia să se întoarcă.*

Era un timp când îl părăsiseră chiar și prietenii ...

Cred că în acești ani de →

disperare, l-a întâlnit **Dora**.

Nu-i port răutate, dar eu, ca soră a lui **Nichita**, am impresia că femeia aceasta a fost în viața lui **Nichita** un accident... Dacă eu, sora lui, aveam sacramentală grijă ca fratele meu, poetul **Nichita Stănescu**, să fie sătul, odihnit, să-i fie cald, să-i fie comod – apoi el, din partea ei, nu a simțit acest lucru...

Nini nu a avut, nu a simțit căldura unui cămin în anturajul ultimilor ani alături de cine a fost. Să mă ierte Dumnezeu, dar de la moartea lui **Nini** nu știu dacă **Dora** i-a telefonat mamei măcar o dată...

O... **Gabriela**, poeta **Gabriela Melinescu**, a fost cea care ținea la el grozav. Mai țin minte cum îl căutam împreună la Restaurantul rusesc de pe Kisseleff, pe la ore cam întârziate.

Nini era ca **Pasărea Phoenix** – după o masă bună, o vorbă caldă – își revenea imediat și căuta universul căruia îi era captiv – cartea scrisă. Nu a putut obține de la această viață o calmitate normală și atât de necesară unui om de creație, cu atât mai mult pentru o viață zbuciumată ca a lui, cu sufletul fume-gând peste tot, oriunde - ar fi fost.(...)

Problemele sentimentale la el aveau dimensiuni foarte mari, pe care nu reușea să le rezolve niciodată, în niciun fel. Deci, din punctul de vedere al vieții personale a fost foarte zbuciumat.

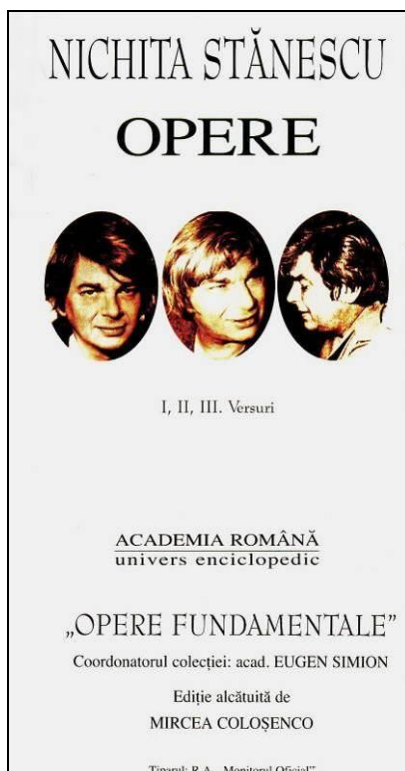
(...) Și pe urmă, el avea ceva așa... nu putea să stea singur. Singur fizic, mă refer. Că el de fapt era singur. Dar simțea nevoia să aibă prezența cuiva, să fie cineva în jurul lui și chestiunea aceasta îi aducea de multe ori multe necazuri...!

Și din partea sentimentală, că se încurca cu cine nu trebuia... A avut acest lucru de mic.

N-a putut să stea singur..."

- Prin ce era distinct **Nichita** într-o lume ținută, totuși, sub clopotul unei ideologii oficiale?

- Poncifele unei epoci? Nu sunt eu în măsură să-mi dau cu părerea pe o asemenea temă. Care de fapt nici nu m-a interesat vreodată. Nici în cazul lui și nici în cazul altora. Purta în suflet, poate, liniștea și echilibrul transmise tacit de către profesorul meu, marele pictor **Alexandru Ciucurencu**, cel care își realizase opera-i inconfundabilă, în vremuri și contexte mult mai severe și, atenție, fără să-i picteze, să zicem, pe Lenin

sau pe știu eu mai ce om politic. Vremurile au trecut, picturile lui au rămas și nu se supun decât judecăților estetice, sau de gust. Mă refer desigur la gustul educat, rafinat.

S-a scris și se va mai scrie mult în această direcție. Se întâlnesc, inevitabil, tot felul de păreri și uneori transformate chiar în instanțe (?!). Iubitorul de artă, de poezie, le discerna cu obiectivitate sau chiar le ignoră. Prevalează de fiecare dată valoarea artistică.

Activiști ai suferinței, era apelativul său preferat, de multe ori la întâlniri prietenești.

Mai ales după încercarea - foarte violentă și dură, de blocare de către directorul Muzeului de Artă (în acord cu prietenul său, generalul Dima, și desigur alți activiști de teapa lor) a manifestării din 15 iunie 1983, dedicată lui **Mihai Eminescu**. La cererea lui expresă, există imprimarea secvenței respective, vocea lui fiind de un dramatism greu de suportat și acumă după peste trei decenii.

În 13 decembrie a anului respectiv, se întâlnea cu **Măreția frigului**.

Dar să-i ascultăm mai bine o ultimă confesiune, un ultim *credou* artistic a lui **Nichita**:

„A face artă în care nu crezi mi se pare culmea jegului. A jegului artistic. Dacă nu ești apt, dacă nu crezi ceea ce iscălești în spatele unei pagini, mai bine îți tai mâna cu care

iscălești și-ți rupi ochiul cu care ai văzut litera scrisă”.

(Declarația fără echivoc a poetului din interviul filmat de către studentii anului II Imagine de film, de la clasa prof. **George Cornea**, 1982. Avea în vedere - spuneau zâmbind cu subînțeles cei din echipa de filmare și hărnicia - foarte bine răsplătită - a portretiștilor votivi binecunoscuți de la atelierele din Pangrati)

- **Nichita Stănescu și-a iubit limba pe care a și îmbogățit-o cu invențiile sale lingvistice. Și-a iubit Patria. A se vedea eseurile lui. Ce credeți că ar putea justifica acuzele de colaboraționism cu regimul trecut, aduse de unii lui Nichita?**

- N-am prea urmărit fenomenul și ca atare nu am cunoștință de asemenea întâmplări.

Le-am auzit invocându-le pline de amărăciune, doar pe mama și pe sora lui. Și atunci, invariabil, cu umor, apelam la vorbele cântecului celebru prin anii '60 : *spune-mi unde, când și cum?...respectiv... cine a dat cu piatra... ?*

Să nu fie cumva vorba de cineva de la un ONG de pe la Comana. Ar fi de tot hazul.

Cred însă că este un prilej potrivit ca să evocăm ce declara la Londra, prin 1969 (?) pe prima pagină a unui cunoscut cotidian de al lor. La întrebarea pătrunsă de solemnitate a unei ziariste: *în ce sistem ați vrea să trăiți, socialist sau capitalist, dacă v-ați naște din nou ?* el răspundea zâmbind complice: - *în cel de al treilea...!* Ziarul respectiv a stat mult timp pe masa poetului acasă la Mariana sau acasă la **Constantin Chiriță**, la vedere, cum se spune, spre deliciul oaspeților. Mai ales că pe aceeași primă pagină, cu tot cu poza aferentă, se afla și declarația prietenului său **Fănuș Neagu**, cu care se aflase pe acolo, într-o vizită culturală. Dar asta e o altă poveste, cu altă întrebare și cu alt răspuns, la fel de surprinzător și elocvent.

Să cităm însă afirmațiile făcute pe o asemenea temă de către mama și sora lui:

- **Ovidiu Suciu** - Să ne întoarcem la o dominantă a sa: la patriotism, ca dimensiune morală esențială a lui **Nichita**.

- **Mariana Stănescu**: De mic era foarte mândru că-i român, mândrie moștenită de la taică-su. A fost crescut în mare respect pentru →

familie, față de părinți. De fapt, tata a fost unul dintre cei mai bine educați bărbați pe care i-am întâlnit vreodată. Toată această educație au sădit-o, mama și tata și-n Nini.

Când a fost propus la premiul Nobel, i s-a spus (nu vreau să spun de către cine):- „Fă și tu dizidență că o să-l iei precis!”. - „De ce? Poezia mea e mai presus de orice...”

Vedeți dumneavoastră, în ultimul timp, **Nichita** a fost numit și colaboraționist, cei din ocultă, care au avut și au și azi vile, mașini, posturi, premii, salarii uriașe – necruțându-l!

El, **Nichita**, nu a avut aproape nimic și nici nu a cerșit, nu s-a milogit ca să aibă, să obțină. Dacă ar fi fost colaboraționist, ar fi avut și el o vilă, ar fi avut de toate. Dacă ar fi fost ar fi primit și **Premiul Nobel**, cu siguranță.

Da, **Nichita** nu s-a înregimentat cu nimeni și la nimic... Împărțea adesea cu mine și cu mama cartofii pe care-i aduceam de la Ploiești... Da, a dus-o greu, fiindcă nu a lins blidul nimănui, în fața nimănui nu s-a căciulit. Au mai circulat bârfe, pe lângă multe altele, că mai e și...rus, basarabean, evreu...! Dar balonul s-a spart repede...

- **Leonida Lari**: Astfel - neînregimentându-se, nici în sus, nici în jos, nici în dreapta, nici în stânga - nu i-au dat nimic?

- **Mariana Stănescu** - Da, au vrut să-l înregimenteze, să-l angajeze. Din instinct și din geniu, **Nichita** nu a făcut-o. Când au văzut că nu le merge – au început să-l șantajeze. Când au văzut că nu-l pot mișca nici așa, au început să-l blocheze cu tăcerea... această mașinărie l-a și zdrobit în fond... Nu a putut obține de la această viață o calmitate normală și atât de necesară unui om de creație, cu atât mai mult pentru o viață zbuciumată ca a lui, cu sufletul fumegând peste tot, oriunde - ar fi fost... Dar mă doare și pe mine când mai băgăuie unii astăzi (tot din cei care au de toate) că **Nichita** a huzurit pe timpul comuniștilor, el care nu a avut nimic (în sens de avere) în viața asta. Dumnezeu să-i ierte că nu știu ce vorbesc! Sau mai contează că aruncând cu pietre în memoria plină de lumină a marelui poet român care a fost **Nichita Stănescu** pot atrage atenția cuiva că „uite, mă, asta până și pe **Nichita** îl critică! E tare!?” Pe dracu'!...cei care l-au agresat pe **Nichita** în presă,

cei care mai aruncă glod și astăzi peste geniul lui – nu vor câpăta nimic din toate acestea, doar uitarea. Iar poezia lui **Nichita Stănescu** va rămîne la o cotă încă neîntrecută de contemporani în secolul XX.

Viața l-a devorat. Dar nu a putut mânca sufletul lui luminos. Învingător a rămas el, **Nichita** și nu noi cei care îi supravețuim...

(...) A fost extraordinar de modest. Și nici nu avea de ce să fie favorizat, pentru că el n-a făcut absolut nicio concesie...Numai datorită felului de a fi în vorbire, genial, știa ca în toate discuțiile să ocolească anumite subiecte și într-un fel și să obțină ce dorea, dar fără să facă niciun fel de concesie. (...) Iar de favorizat... nu, categoric nu a fost. El și-a obținut totul prin mintea lui... genială... așa a reușit să apară în cărți și în presă. Nu, n-a fost favorizat, el a fost nu modest, vă spun, chiar foarte modest.

(...) - **Ilie Purcaru** - Așa, vorbe ale clasicului în viață...- **Nichita Stănescu** - Care clasic, care viață, bre? Care clasic, care viață? (25 iulie 1985)

-În biserica din Drobeta Turnu Severin, unde se oficia nunta care, poate, i-a grăbit sfârșitul, **Nichita** i-a cerut preotului să mai spună o dată rugăciunea „Tatăl nostru” numai pentru el. Era **Nichita** credincios?

- În preziua plecării la acea nuntă cu dar blestemată, avertizase trei persoane apropiate (**Mariana Stănescu, Raluca Tulbure** și subsemnatul) că este posibil să nu se mai vadă niciodată... Răcit cobză, transpirat și foarte slăbit, pus în situația inadmisibilă de a se deplasa acolo, departe, avea o premoniție sumbră. Iar în seara nunții respective, vlăguit și ajuns la limita

Nichita Stănescu și Ion Frunzetti

puterilor, fiind foarte credincios, a sperat să primească în ultima clipă, un ajutor Divin. Pe care nu l-a mai primit. Rugăciunea nu a ajuns la timp. De ce oare ?

- Cum era **Nichita** ca gazdă? Cine-i păsea casa, de ce era vizitat/căutat **Nichita**?

- Eu nu mă simțeam bine în micuțul apartament de două camere decomandate din Piața Amzei și, atenție, obținut de la Primărie la intervenția pictorului **Constantin Piliuță**. Nu-mi plăcea atmosfera și lumea ce-l frecventa. Desigur, cu unele excepții. Mergeam foarte rar, de obicei la câte o solicitare culturală de a lui de tip *sirfiot*. Întotdeauna duceam un carton de savarine, pateuri și cornete cu înghețată. Pentru ficatul lui și desigur pentru admiratoarele ce nu lipseau niciodată. Era întotdeauna majestuos și deopotrivă adorabil. La o asemenea întâlnire, dintr-o minunată noapte de vară a anului 1975, solicitându-i retoric frumoasei studente **Luminița Tudor** să deseneze și să surprindă atmosfera și clipele unice, cu **Augustin Frățilă**, cu toți cei prezenți și cu el în frunte, la inițiativa mea spontană, ne-am deplasat în apropiere, am urcat la mansarda fostei Școli medii de artă, l-am trezit pe **Mircia Dumitrescu**, l-am luat cu noi, cu tot cu creioanele lui colorate, acasă la **Nichita** și de atunci a devenit scribul, respectiv reporterul special plastic de pe teren, al acelor ireversibile clipe din Piața Amzei.

La solicitarea marelui actor și dascăl, **Octavian Cotescu**, invitat să se întâlnească cu studenții din →

anii III de la actorie și regie de teatru, se vedea de fiecare dată, un pedagog foarte inspirat, nuanțat și convingător. Au rămas memorabile: *Lecția despre cub, Despre simbol, Despre Eminescu, Despre statuia sculptorului Gheorghe Anghel de la Ateneu.*

Îmi era însă foarte greu să-l scol dimineața, să-l ajut să-și îmbrace pulovărul arhicunoscut și să încerc să ajungem la timp la facultate.

A fost foarte legat de cauza **Eminescu**. M-a luat cu el de multe ori, la începutul anilor '80, la niște mistere și tensionate ședințe, care se țineau la Muzeul literaturii, în puterea nopții, până spre dimineață, ferite de ochii indiscreți și dedicate în totalitate șanselor de editare a **Integralei Eminescu**. Urmăriți învariabil de două mașini negre, atunci îi duceam pe la casele lor pe unii dintre participanți. Inimioși dăruiri și îndrăgiți scriitori.

La sugestia lui, am realizat și se află la Slobozia, pe peretele Palatului culturii - **Ionel Perlea**, lucrarea de artă monumentală - **Zeita Ceres** (Comanda oficială era pentru celebra *Vizită de lucru...* iar el mi-a recomandat cu umor... *Vizita de lucru a tovarășei zeițe Ceres.* (Și culmea, a întrunit toate sufragiile oficialităților), iar la Palatul copiilor, cele două mari lucrări de artă monumentală: **Eminescu și muzele poeziei și Artă populară și muzele.**

- Pot prietenii să omoare? Spuneți cândva că **Nichita Stănescu** a murit cu zile și că de moartea lui sunt vinovați și.... prietenii sau, mă rog, cei care-și fluturau prietenia cu **Nichita: Nichita nu trebuia să facă acel drum din 9, 10, 11 decembrie 1983. Se simțea epuizat și, fiind răcit, era îngrijorat. Nunta aia cu dar se putea ține și fără el, mai ales că era în reluarea sătească, după ediția orășenească. Afirm și cu această ocazie, și o să afirm mereu, de câte ori o să pot, că Nichita a murit cu zile”, spuneți în cartea lui Aurelian Titu Dumitrescu – Nichita Stănescu, atât cât mai știm noi - apărută în 1987 la Editura Litera.**

-Am afirmat de fiecare dată, tranșant, fără echivoc și cu argumente acest lucru. Dar să le ascultăm cu mare atenție pe mama și sora lui :

-**Mariana Stănescu** - „Nu era pregătit pentru moarte. Din păcate, nu știu ce s-a întâmplat cu el în ultima perioadă și cu ce au contribuit

toți cei care au tras de el...De aia vă spun că el nu era pregătit pentru moarte, repet, nu era pregătit pentru moarte... pentru că el începea un nou ciclu de opere...

Este o zi din viața lui, înainte de moarte, pe care eu nu o știu... Dacă eu știam... eu știam ce trebuie de făcut... Eu îl cunoșteam bine. asta este una din nelișițiile care mă frământă... faptul că nu știu nimic despre o zi din viața lui. N-am putut eu să fiu lângă el atunci, tocmai eu, care întotdeauna eram lângă el...

Că el a fost internat la Spitalul de urgență Floreasca și eu am fost anunțată dimineața la 6 că a murit... Că el dacă mă chema când a început să se sufocă când a venit de la gară... El nu avră să plece la nunta aia...

-**Tatiana Stănescu** - I-a spus și lui Mihai. Care a scris în cartea aia a lui **Aurelian Titu Dumitrescu** că s-a dus la nunta aceea cu dar...că putea să dăruiască... plicul fără să se ducă... că era o mascaradă... Noi suntem o familie de friguroși... Și îi era rău, foarte rău... S-a dus bolnav...

- **Mariana Stănescu** - Îi era foarte rău... deja era obosit...El a fost dus acolo... el nu a vrut să meargă... Și asta îmi reproșez că nu am avut destulă putere, n-am fost pe fază pe momentul acela...

Dar să nu știu eu când a venit de la Turnu Severin...!? Și eu să nu știu când a fost internat la Spitalul de Urgență !?

În același rând, sunt convinsă, am fost de atunci convinsă, că nu trebuia să meargă la Turnu Severin... Am tot vorbit despre asta... a fost o înscenare... Acea nuntă unde el a fost naș al familiei Condeescu a avut loc în vară, cu toate cele convenite și înscenarea cu chestiunea cu darul era inutilă... și periculoasă... pentru că

era frigul din decembrie... Și numai un inconștient, ca să nu spun altceva, îl duce pe un om bolnav înafara casei și unde...! Iarna el n-ar fi dorit decât să doarmă puțin și să aibă o mănărică caldă... era extraordinar de obosit... Era și friguros și era și bolnav... Și acolo s-a dus pentru amărătul acela de dar...

De ce a murit ?

Pentru că ei, mirii de la nunta cu dar, s-au despărțit. **Ofelia** nu mai e cu **Alexandru**, i-a luat-o **Petru Creția**... și pe chestia asta **Alexandru** a ajuns directorul Muzeului de literatură, băiatul lui are bursă **Soroș** în America... **Ofelia** e doamna **Creția**, toți au viața aranjată bine, adică foarte bine și eu am rămas fără frate și mama fără băiat...

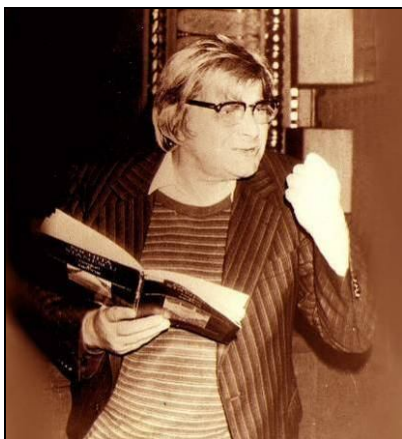
Este o lipsă de suflet să vezi așa, un om, un scriitor, când știi că-i un artist, cum să-l duci tu acolo să-l hârjionești ? Ca să dea darul acela de douăzeci de mii...care tot ei i l-au pus în plic, că el nu-i avea...

Nu se făcea, dacă aveai bunul simț, când ai un om așa lângă tine, să faci așa ceva, să-l expui, să-l duci la o așa mizerie, că nu era nici număr de circ, nici acrobat...ce era numărul minune...? Ca să deschizi darul... să dai 20.000... că asta a fost....,

...Da, cu moartea lui sunt niște lucruri care nu sunt în ordine. El a avut temperatură, nu s-a prezentat trei zile la doctor, a venit pe tren cu 40 de grade, s-a sufocat toată ziua și a ajuns seara la urgență. Pentru mine este un mare semn de întrebare ?!

Dar, în ori ce caz, mi se pare incredibil, să vii într-un tren înghețat, de la Turnu Severin, de la nunta aia blestemată, cu temperatură, să ajungi foarte târziu la Urgență și acolo să mori !?...

....Este o mare durere în toate... Toți l-au consumat... Și toți care veneau... așa-zișii prieteni... veneau și-l consumau nici vorbă să-i zică... **Nichita**... să te odihnești și tu... toți, sau aproape toți, au înțeles să vină cu sticla sub braț... la mine aicea el n-a pus gura pe băutură... Că a avut mănărică, a avut liniște, a avut cârți, i-am făcut toate gusturile, l-am răsfățat. Îi veneau prietenii în vizită... A suferit din cauza unora din jurul lui... Sunt niște momente când un frate are nevoie de o soră, clar... Nu poți să-i spui nici iubitei, nici nimănui de niște lucruri pe care trebuie să le faci, adică ai nevoie de un sprijin. →

...În ultima perioadă în care pur și simplu l-au omorât, făceau presiuni asupra lui. Toți cereau ceva. El nu mai avea timp nici să doarmă, nici să mănânce. Era un adevărat complot al distrugerii îndreptat asupra lui. Veneau la el tot felul de nechemăți – înși care n-aveau nicio legătură cu el și mai ales n-aveau niciun fel de respect față de timpul lui.

Eu nu puteam să-mi permit să-i cer cel mai mic lucru să-mi rezolve, iar ceilalți profitau de el pentru orice. A fost oribil ce s-a întâmplat în ultimii ani în casă la el...”

-Cum apreciați posteritatea lui Nichita? Este el acolo unde îi este locul în literatura română?

-Categoric că da. Neîntâlnind de specialitate filologică - fiind doar un iubitor de poezie, urmăresc totuși, cu intermitențe, fluxul ideilor și disputelor literare, dinamica lor. Cu unele excepții, firești și ele la o adică, sau cel puțin explicabile, constat un sentiment plener de bucurie și satisfacție estetică de câte ori se întâmplă să se facă referințe la poezia lui. Ca să nu mai vorbim de recitalurile inegalabile ale doamnei **Leopoldina Bălănuță** sau ale mai tinerilor actori și studenți din ultimele generații. Posteritatea îi este și îi va fi întotdeauna favorabilă, îl va avea la suflet. Nu ca verișoara ei, respectiv vremea vieții lui pământene.

M-am referit la acest lucru, în martie 2008, cu ocazia Festivalului Internațional de Poezie de la **Ploiești**, care îi poartă numele. Erau prezenți mulți colegi de ai dumneavoastră, critici, esești, literați de toate genurile și calibre, împătimiți de poezia lui și nu numai.

Organizatorii mă onoraseră chiar și cu un rol important, dar cumva peste putințele mele reale. Poate pentru simplu fapt că, după 1990, de fiecare dată, la dorința ei expresă, am adus-o la Ploiești, cu mașina mea și am secondat-o clipă de clipă, pe sora lui, președinta **Fundației Nichita Stănescu**, regretata **Mariana Stănescu**.

Se aflau desigur la mare preț, pe lângă alte asemenea binevenite opere de cercetare, cele 6 volume ale integralei **Nichita Stănescu**, scoase sub egida **Academiei Române**, alcătuite de prestigiosul cercetător **Mircea Coloșenco** și prefăcute de către neobositul coleg de clasă și de generație al sărbătoritului și îl numesc, cu

admirație, pe profesorul, istoricul și criticul literar **Eugen Simion**.

La insistența mea, neputându-se obține prezența poetesei **Gabriela Melinescu** – pentru care militasem preț de 3 luni, avea probleme de sănătate, la ea acolo la Stockholm - a trimis o scrisoare de aniversare, care a deschis lucrările Festivalului și le-a prezidat în cele 3 zile.

*

Scrisoare de aniversare

Dragă Nichita, știu că poți să auzi de acolo din eternitate. Eu ți-am vorbit mereu, la fiecare aniversare aprinzând o lumină lângă portretul tău.

Acum e vorba de o aniversare mai mare când toți cei iubiți de tine te vor sărbători și învia în orașul tău drag, Ploiești.

Ai împlinit șaptezeci și cinci de ani în nemurire și acesta e un lucru extraordinar.

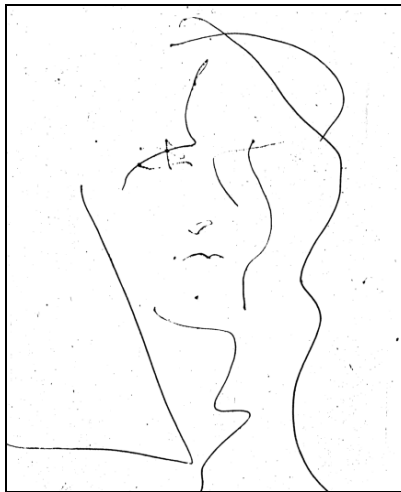
*Lumina din poemele tale se adaugă lumii terestre și acelei lumini ascunse despre care se vorbește în **Cabală** – lumina înțelepților sfinți, a orbilor și a poezilor.*

*Pentru că tu ai avut întotdeauna în tine acea lumină ascunsă, **Emuna**, învățând despre tot ce există pe pământ și cer fără să treci prin ușile și ferestrele bibliotecilor, dând nume noi a tot ce cădea sub ochii tăi, descătușând limba de clișee, propunând o nouă orientare spre ființă ca normă a fenomenului vital.*

La mulți ani în veșnicie, Nichita!

Gabriela Melinescu

31 Martie 2008

Gabriela Melinescu, portret de Nichita Stănescu

*

Tot atunci, spre surprinderea și satisfacția - îmi place să cred - a celor din Prezidiu, dar poate mai ales a întregii asistențe, am afirmat, ritos și poate imperativ:

„Foarte multe persoane care l-au frecventat - și despre care el, în antume ș postume, aproape că nu a făcut referiri - din diferite rațiuni, în toate cazurile însă ireverențioși, iresponsabili, fără excepție vinovați, lansează zvonuri și legende „impregnate de alcool”.

Nu mai ascultați pe nimeni vorbind despre viața și moartea lui.

Ascultați-l numai pe **Nichita Stănescu**, despre viața lui, despre crezurile lui, despre cei din jurul lui. Credeți-l numai pe el. Nu-i ascultați pe ceilalți. N-aveau cum să-i înțeleagă unicitatea și măreția și asta în cel mai bun caz. Căci ceilalți, despre care el, poetul – așa cum afirma îndurerata sa soră - avea păreri clare, „știindu-l pe fiecare cât îi poate pielea”, precum era previzibil, de fiecare dată, vor vorbi despre ei - el, cel evocat, nefiind decât un martor al vieții și poate, „operei” lor, de cele mai multe ori aflându-se în stare bahică.

Citiți doar cele trei interviuri acordate de mama și sora lui pentru: **Tribuna de la Cluj** din 29 octombrie 1992, **TVR Cultural** 1993 - Emisiune realizată de **Elisabeta Mondanos** și în **Glasul națiunii** de la Chișinău, nr.1 din ianuarie 1994. Și deopotrivă ascultați-o pe **Mariana**, minunata lui soră, relatând - în interviul acordat lui **Eugen Zănea**, de la postul de televiziune **SigmaTV** – grozăvii despre condițiile familiale și sociale în care și-a trăit ultimele clipe fratele ei. Citiți și ascultați (se află imprimat pe casetă audio) ultimul dialog purtat de de către poet, cu prietenul său de o viață **Ilie Purcaru** și în vederea publicării în revista **Flacăra** a unui nou interviu, în continuarea celui din →

1981. Era în vara lui 1983, 25 iunie, cu câteva luni înainte de plecarea sa definitivă.

Veți afla tot ce vă interesează și ce trebuie să știți...

-Mariana Stănescu - Nu numai că scria extraordinar, dar avea un geniu al vorbirii, al comunicării, pe care nu l-am întâlnit la nimeni. Atât de ușor se plimba peste tot, în toate domeniile – filozofie, religie, matematică. A fost o adevărată minune. De multe ori mă gândesc că poate a fost dotat cu ceva supranatural.

- Ovidiu Suciu: Ați pomenit de anumiți „inși” care l-au strangulat, l-au înăbușit pur și simplu ?

- Mariana Stănescu: Au existat, dar ce s-a întâmplat în ultimul an parcă toți erau rostogoliți pe scări. Se întâmpla un fenomen în Amzei, pe care n-am reușit să-l contracărăm. În ultimul an, s-au întâmplat niște lucruri pe care nu le înțeleg. Chiar eram îndepărtată de el, sistematic. Și nu că nu eram primită... Dar se întâmpla ceva, acolo... „Porțile”, care erau acolo, erau mai puternice decât noi, cei care i-am dorit binele... Din cauza asta s-a întâmplat și nenorocirea să moară cum a murit... Și a fost și devorat de aceste roiiuri.

Nu a fost protejat și ocrotit de cei din jur. A avut câțiva prieteni buni, dar datorită și felului lui de a fi, avea o generozitate de un tip special, aproape până la distrugere, adică ar fi dat totul numai ca să nu supere pe nimeni, să nu deranjeze, să nu refuze pe nimeni. Și nu a putut să se protejeze, practic.

Sigur că și-a mai găsit alinarea, să spun la mine, la **Mihai**, la un alt prieten adevărat, dar asta era o picătură într-un ocean de stres extraordinar de mare. Și pe urmă a avut perioade foarte, foarte grele. Perioade grele, de început, când începuse să publice.

Perioade de sărăcie, lipsă de bani.

Probleme sentimentale, care la el aveau dimensiuni foarte mari, pe care nu reușea să le rezolve niciodată, în niciun fel.

Deci din punctul de vedere al vieții personale a fost foarte zbuciumat. Adică rar, când mai venea pe la mine își mai găsea așa liniște, că mai râdeam de prostiile din copilărie, așa mai găsea o oarecare liniște. Dar era ceva așa, un paleativ, cât de un weekend.

Adică nu, nu a fost protejat....de fiecare dată când avea momente de derută, momente de teamă, momente de pierdere a busolei, dacă pot să mă exprim astfel, simțea nevoia să se întoarcă într-un spațiu în care să aibă parte de această protecție pe care a avut-o de mic și a cărei nevoie o simțea în permanență...

...Afară de prietenii care îi exclud de la început, cinci, șase prieteni ai lui, ceilalți veneau din varii motive. Faptul că el era fermecător - partea feminină, faptul că totuși era o trambulină. Îi ajuta pe toți, era darnic, le citea versurile. Faptul că înainte de 89 era mediul cel mai elevat.

Lumea se interesa de poezie, atunci dacă erai poet aveai popularitate... A fi scriitor, actor, era o popularitate enormă....

...I-au consumat și viața și mai ales, lucru care este paradoxal, el despre fiecare știa exact ce-i poate pielea. Și totuși îi admitea, le citea textele, știa care este lichea, care nu-i talentat..

Avea o chestiune de asta, așa, adică el în sinea lui știa despre fiecare totul. Dar nu putea să-i îndepărteze. Eu n-am întâlnit așa ceva, adică nu putea să refuze pe nimeni.

Era extraordinar de conștient, despre fiecare știa tot, radiografie completă. Adică nu-l trăgea cineva, el se lăsa tras, dar el știa clar cu cine are de-a face.

Cluj-Napoca, vernisaj la expoziția Mihai Bandac, “Anotimpurile”, cu Gheorghe Mureșan și Dumitru Fărcaș (15 noiembrie 1981)

I-au consumat mult, sigur și din sănătate și din viață și din tot și din tristețea de care a fost înconjurat... Avea o mare tristețe, se simțea singur. El era așa în tot, dar el era singur, căci el suferea de singurătatea asta fizică și simțea nevoia unei

apropieri... care poți să o înlocuiești și cu un câine la un moment dat. Dar el a fost foarte însingurat...

...A fost în permanență înconjurat de roiiuri, cum spuneam, de prieteni sau mai puțin prieteni, dar el a fost în permanență, în realitate, a fost singur...Și a fost și devorat de aceste roiiuri.... Sau el, nu știu, cred că el era conștient de chestia asta...el știa lucrul acesta... dar nu putea să se apere, din ce motive, din structură, din fire?

Îl luase valul... da... căci era extraordinar... avea o bunătate de asta, princiară, avea ceva de structură...

-Eugen Zainea: Nichita și-ar fi dorit foarte mult o atmosferă de familie, și-ar fi dorit foarte mult să aibă condițiile necesare să locuiască cu mama și cu dumneavoastră. Destinul lui până la urmă ar fi fost altul, dacă ar fi avut aceste condiții să locuiți împreună ?

- Mariana Stănescu - Și eu cred că ar fi fost așa, dar a fost așa o conjunctură atunci că nici n-aș vrea să-mi mai amintesc. A fost ceva așa ca un plan diabolic...”

- Cum a fost cu casa aceea din Cădere Bastiliei !?

- Este o întregă și dramatică poveste. Pe cale să devină mister și chiar legendă. Respectiv să-i fie escamotate circumstanțele și în ultimă instanță să fie total modificat și denaturant adevărul. Totul a pornit de la ordinul dat de **Nicolae Ceaușescu** lui **Ilie Rădulescu**, secretarul cu propaganda al C.C. al P.C.R., în martie 1980, în dimineața ce a urmat primirii de către poet a Delegației Academiei suedeze, el fiind nominalizat la **Premiul Nobel**.

(Dar atenție, Biroul Uniunii Scriitorilor nu a aprobat propunerea lui Traian Iancu, directorul acesteia, de a se organiza primirea delegației și întâlnirea cu poetul nominalizat, chiar la Sediul, în Sala oglinzilor !?)

Eu personal am fost rugat de **Nichita**, de altfel destul de sceptic, să mă ocup de întreaga chestiune. Eu am scris cererea către primarul **Gheorghe Pană**, eu l-am dus pe la viceprimarul **Nicolae Croitoru** pentru a stabili detaliile convenite, eu am ținut legătura cu activistul **Petre Șteț** și desigur că, l-a solicitarea lui *gingașă*, în șoaptă și prin semne, i-am oferit eșalonat, cele 4 tablouri menite să sprijine... artistic... urgentarea rezolvării problemei.→

Și apoi niciun semn, adică liniște. I se spunea codificat... *discreție*. Până în 21 mai 1981, când, primind **Ordinul cultural** din mâna lui **Nicolae Ceaușescu** și întrebând de către acesta *cum se simte în noua casă*, a răspuns fără să ezite, spre consternarea noastră, a celor care cunoșteam realitatea: *foarte bine, domnule Președinte...*

Și din nou liniște. Peste ani, stupefiat, aveam să aflăm că a împrumutat-o, pentru un termen de câteva luni, unui actor ce-l cultiva și care, aflând de existența deciziei, de la un prieten de-al lui de la SGL Capitalei, brusc l-a vizitat și de față cu Traian Roșoreanu, Magda Carianopol și alți oaspeți obișnuiți, i s-a plâns de condițiile sale locative... *dificile...*

Și în 1983, adică peste un an, poetul părăsea această lume, cu toate ale ei, fără să apuce să se mute cu mama și sora în vila respectivă, situată într-o curte mare, undeva, pe Căderea Bastiliei. Dar să le ascultăm din nou pe cele două ființe minunate și deopotrivă nefericite: →

-Tatiana Stănescu: - *Cum a fost cu casa aceea din Căderea Bastiliei!? Ar fi avut 4 sau 6 camere, ar fi stat cu mine, cu Mariana, am fi avut grijă de el și acum eram toți împreună. Dacă primarul din anii 80 ai Bucureștiului, Pană, care avea de fapt ordin de la superiori, răspundea cum trebuie cererii pentru ca să i-o dea în patru zile... el ar fi dormit suficient, ar fi mâncat bine, cum îi plăcea și totul era foarte bine.*

-Mariana Stănescu: Avea casă aprobată... n-a mai avut casă... Da, era o altă casă, dar el a cedat-o...a împrumutat-o (!?) Nu știu exact, dar în ori ce caz stă acolo un „demnitar actual, un actor, care n-are rost să-i pronunț acum numele...! Da, așa este...Adică era vorba de o casă foarte mare, de o vilă, aproape un conac, undeva pe Căderea Bastiliei.. Dacă e să le pun cap la cap, atâtea lucruri apar încât, practic, te înspăimântă ce ai putut să trăiești și cine a putut să te înconjoare. Adică nu-ți vine să crezi. Nu-ți vine să crezi.

Nu știu, dar a fost ceva cu casa aia...

- Cum era ca musafir? V-a trecut adesea pragul casei / atelierului dv?

- Cum vă spuneam mai sus, apărea când nu mă așteptam. Atât la atelierul din Drumul Taberei, cât mai

ales la cel din oraș, de pe str. Eforiei. Rămânea până seara târziu. Era imediat înconjurat de ceilalți oaspeți obișnuiți, cu precădere studenții de la teatru. Le dedica poezii, îi încuraja, patern. Dicta și semna. Era însă foarte timid, cuviincios, discret.

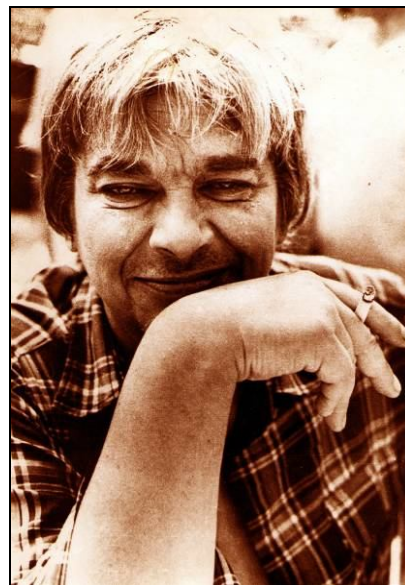
Generații întregi de studenți de-ai mei, de la teatru, s-au bucurat de privilegiul de a-i fi în preajmă, la atelierul meu. Minunata actriță și profesoară, o numesc pe Tania Filip, evocă studenților săi asemenea întâmplări, aparent ireale.

Memorabilă a rămas întâlnirea lui cu **Toma Caragiu**, de la Crăciunul anului 1974 cred, relatată cu amănunte emoționante de către colega mea de palier, Ileana Dăscălescu, în prestigioasa revistă **Atitudini** de la Ploiești. Ploieșteancă și ea, bineînțeles.

La începutul anilor '70 era nelipsit de la așa zisele **Bandaciade**, sau Plenare **SIRFA**.

Era fermecător. Se înțelegea bine și se completa cu **Fănuș Neagu**, **Marin Tarangul**, **Vasile Nițulescu**, **Constantin Piliuță**, **Octavian Cotescu**, **Florin Pucă**, **Grigore Arbore**, **Nicolae Adam**, **Octavian Cotescu**, **Iulian Neacșu**, **Ion Cojar**, **Mircea Micu** și încă mulți alții. De câteva ori, a venit în sâmbăta Paștelui să petrecem Învierea împreună, cu prietenii din cartier. Cu vedetele de la televiziune, cu care mă învecinam și care mă frecventau, mergeam la slujbă la o bisericuță din Prelungirea Ghencea, el însoțindu-ne uneori sau așteptându-ne în atelier sau sus, în garsonieră, întins pe canapeaua atât de dragă lui, desigur și mie.

Toată noaptea și încă prima zi de Paști, dicta și dedica poezii celor prezenți. Aflându-se că este la mine, până seara se umplea atelierul de admiratoare și admiratori de ai săi. Se bucura ca un copil de... ciorba de miel, cu borș și leuștean aflată

bineînțeles într-o oală de 10 litri.

Ultima dată, m-a vizitat pe 25 iulie 1983. Stabilise întâlnirea cu prietenul său de o viață, **Ilie Purcaru**, în vederea unui nou interviu, având ca temă Premiul de la **Struga**... Proiect realizat doar în parte. Afirmările și declarațiile lui putând fi considerate chiar testamentare...

Cu celebrul inspector peste culte de la **Târgu-Mureș**, inimosul colecționar **Gheorghe David**, bănuiesc că prieten cu dv., la inițiativa mea, cândva pe la sfârșitul anilor '70, aranjasem să ne găsească pe la o mănăstire din **Munții Bistriței**, câte o nevastă, desigur câte o călugăriță ardeleană, învățătoare obligatoriu, expresivă și virtuoaasă și el să ne fie naș.

Nichita i se adresa cu dragoste și speranță ca atare: *nașule, grăbește-te, că ne trece vremea*. Nașul s-a dovedit a fi foarte serios, a găsit ce credea el că noi râvnem, a tratat cu stăruință toate cele convenite și... **Nichita** nu a mai fost de găsit... Îl răpiseră niște așa-ziși admiratori și îl duseseră la Costinești... Nu făcea plajă, stătea în holul aglomerat al hotelului toată ziua, desigur cu un pahar în mână. O vară ratată. Altfel, ar fi fost prin Munții Bistriței, la mănăstirile ce ne așteptau, la umbra stejarilor și brazilor și, cine știe... Păcat, mare păcat.

Gheorghe David a povestit, cu detalii amănunțite și foarte amuzante, întreaga poveste, la o televiziune locală din Târgu-Mureș, cândva prin anii '90.

Am DVD-ul și îl are și nașa, minunata doamnă Elisabeta.

-Cum s-a născut „Bandaciada”? Sigur, v-a ajutat și numele →

Gheorghe Tomozei, Nichita Stănescu și Gheorghe Pituș

să intrați în competiție cu alte „daciade”.

- S-a născut într-un anume context. Patentul îi aparține lui **Nichita Stănescu**. O altă licență... poetică. A dăinuit și dăinuește. A fost interpretată în fel și chip, de către fiecare participant (temporar sau permanent), de către toți la un loc și mai ales comentată. Cum era și firesc.

(În anul 1970, la 5 octombrie, **Nichita Stănescu**, participând pentru prima dată la aniversarea zilei de naștere a noului său prieten, **Mihai Bandac**, simțindu-se foarte bine, în contextul și entourage-ul atelierului, cu dezinvoltura și autoritatea sa inconfundabile, solicită și în final Decretează: „Cu începere de astăzi 5 octombrie 1970, cu prilejul minunat al zilei de naștere a pictorului **Mihai Bandac**, se institue în România Mișcarea Națională Culturală **BANDACIADA**. Ea se va desfășura pe parcursul celor peste 30 de zile, care reprezintă intervalul până la data de 8 noiembrie, când sunt sărbătoriți, Sfinții arhangheli **Mihail și Gavril** și când manifestarea va atinge apoteoza. După caz și la cererea participanților, se vor institui și edițiile de iarnă și de primăvară...”)

-Nichita și-a exersat adesea calitățile de pictor, caligrafiind portrete, mai ales, ori creând semne plastice pentru metafore sau idei poetice. Cum vă sună: pictorul Nichita Stănescu? Ar fi putut deveni pictor?

-Și pictor și muzician, deopotrivă. Și nu numai atâtă. Desena, interpreta și sintetiza perfect ideea și imaginea respectivă și încă într-un mod aparte, inconfundabil. Îmi era dificil de multe ori să desenez în prezența lui. Poate că și de aceea i l-am recomandat pe **Mircea Dumitrescu**, desenator dăruit și în care credeam foarte mult, încă de pe băncile facultății. Iar despre urechea și cultura lui muzicală, ce să mai vorbim. Este suficient să ascultăm imprimarea recitalului susținut la mine acasă, pe 15 iunie 1983, împreună cu **Dumitru Fărcaș** și **Gheorghe Mureșan**. Antologic. O noapte întreagă. Se întâmpla în prelungirea seratei **Eminescu**, organizată la Muzeul de artă, în sala medievală.

A relatat-o, cu lux de amănunte, regretatul **Ovidiu Suciu** în cartea dedicată în 2008 marelui taragotist **Dumitru Fărcaș**.

-Care este adevărul cu internarea lui de la Spitalul Fundeni din anul 1981 ?

-Lucrurile s-au întâmplat cam așa: cândva, pe la începutul verii, solicitat de el pentru o scurtă vizită legată de procesul de divorț cu **Doina Ciurea**, în șoaptă, pe holul micuțului apartament, mi-a arătat buzele care aveau urme de sângerare și mi-a cerut, ușor jenat, părerea. Că, de, eram Președintele executiv de la **SIRFA**, el fiind doar Primvice-președinte. Avea mare încredere în... eficiența mea...

Am luat imediat contactul cu celebrul doctor chirurg urolog **Gheorghe Călin** de la Fundeni, admirator și colecționar de al meu, mâna dreaptă, se spunea, a doctorului și ministrului **Proca**.

La scurt timp, a trimis o doctoriță și o asistentă care i-au prelevat analize specifice pentru laboratorul lor.

Peste aproximativ două săptămâni, același doctor minunat **Gheorghe Călin**, m-a atenționat că a doua zi, pe la orele 11, însuși ministrul sănătății, adică doctorul urolog **Proca**, avea să vină acasă la poet cu rezultatele analizelor. L-am așteptat în curtea interioară a blocului din Piața Amzei, l-am condus pe scări până la etajul 4, liftul nu mergea și l-am introdus în micuțul apartament.

S-au îmbrățișat, erau cam de aceeași înălțime și a avut loc următorul dialog:

-Domnule **Nichita Stănescu**, am două vești. Una mai rea și una mai bună. Cu care doriți să încep ?

-Cu aceea mai rea.

-Ei bine, începând de astăzi, sunt interzise în casa și viața dumneavoastră țăriile, fumatul și oboseala, respectiv neodihna, nesomnul, stresul. -Și vestea bună ?

Acasă la **Nichita**. **Constantin Stere**, **Adam Puslojic**, - **Dragoljub Firulovic**

-Aveți permisiunea și chiar recomandarea să consumați din când, în când, câte un pahar, două, de vin natural, căpșunică, zaibăr etc. La anumite ocazii. În aceste condiții, vă dau cuvântul meu de doctor și ministru, că veți depăși cu mult frumoasa vârstă de 90 de ani. Ce-mi răspundeți?

-Stimate și dragule domnule doctor și Ministru al sănătății românilor. În primul rând, vă mulțumesc pentru onoarea ce mi-ați făcut-o vizitându-mă și preocupându-vă de modestul pacient care sunt. Dar vă rog să-mi permiteți să trec această mare onoare în contul tuturor scriitorilor și artiștilor, care vă sunt sau, încă, nu, pacienți. În al doilea rând, vă asigur că voi urma neabătut sfaturile înțelepte și argumentate pe care mi le-ați dat, acum, aici, de față cu bunul meu prieten **Mihai Bandac**. Iar în al treilea rând, mă gândesc, foarte serios, de mai multă vreme și cu atât mai mult în clipa aceasta, că un bărbat adevărat, ca să nu mai spun un poet încercat în luptele cu ideile și rimele, cândva până în 90 de ani sau imediat după, când își vede în rafturi cărțile și volumele, o cam taie de pe aici, adică pleacă fericit din lumea aceasta, spre a se mai odihni și dacă are norocul spre a sta de vorbă, la ceas de seară și melancolie cu **Mișu Eminescu**...

-Și ce a mai urmat ?

-S-au îmbrățișat din nou și l-am condus pe distinsul doctor până în curte, la mașina ce-l adusese. La despărțire, mi-a mulțumit, s-a uitat în sus, unde în balcon **Nichita** îi făcea cu mâna și, discret, mi-a spus: în toamna asta, pentru siguranță, vă aștept cu prietenul dumneavoastră, la mine la Clinică. O să-l internăm și o să ne ocupăm mai aplicat de afecțiunea lui.

Ceea ce s-a și întâmplat. În luna decembrie, l-am condus la Spitalul Fundeni pe **Nichita**, a primit o rezervă chiar în capul coridorului, cu geamurile spre câmpie, și au început investigațiile și tratamentul.

L-am vizitat cu regularitate și mai ales am condus mulți colegi scriitori și în special pe sora lui **Mariana**.

Într-una din după amiezi, s-a întâmplat să avem pentru prima și ultima dată o discuție specială despre poezii și poezie. Desigur la solicitarea și sâcâiala mea. Dar aceasta este o cu totul altă poveste.

Mama și tatăl poetului Nichita Stănescu, cândva, la Ploiești.

Mama și tatăl poetului Nichita Stănescu, cândva, prin Ploiești

Tatiana Stănescu, mama poetului Nichita Stănescu.

Tatiana Stănescu, mama poetului

Mama și tatăl lui Nichita Stănescu, plimbându-se prin pădure

Părinții lui Nichita Stănescu, la plimbare cu bicicletele prin pădure

Copilul Nichita Hristea Stănescu, fericit →

Un ploiestean fericit, Nichita Hristea Stănescu.

Nichita Stănescu și sora sa cea dragă, Mariana.

Mariana și Nichita Hristea Sănescu, soră și frate

Nichita – “amintiri din copilărie”

Nichita Stănescu, elev.

Nichita Hristea Stănescu, sora sa Mariana Stănescu, tatăl, mama și o familie de prieteni din Ploiești.

Familia Stănescu, cu o familie de buni prieteni din Ploiești

Mama, Tatiana Cereaciuchin, (16 martie 1910 Voronej, Rusia – 20 aprilie 2001), tatăl, Nicolae Hristea, (19 aprilie 1908, Ploiești - 8 februarie 1982), s-au cunoscut la 6 decembrie 1931, la Ploiești. Nichita s-a născut la 31 martie 1933 (d. 13 decembrie 1983), iar sora sa, Mariana la 7 septembrie 1938 (d. 17 octombrie 2002)

Poetul a avut o soră înfiată, Cristina (28 iunie 1999)

Nichita Stănescu, elev →

Nichita Stănescu inedit

Sigur, niciodată nu punem pecete pe o operă a unui scriitor plecat dintre noi, cu sentimentul că ea este în integralitate la vedere, e cunoscută.

Ba, dimpotrivă, mai sperăm că de undeva, odată ca niciodată, ca într-un basm, mai apare un text inedit, o mărturisire a cuiva apropiat.

În cazul lui Nichita Stănescu cu atât mai mult nu se poate spune că opera lui e totalitate recuperată, restituită, știind cât de generos era în efuziuni lirice spontane, în improvizații lirice, în texte dictate, mai ales, semnate apoi și dăruite.

Oricând mai pot apărea surprize. Nu ne facem iluzii că aceste texte noi ar putea să dea peste cap imaginea deja formată despre opera lui Nichita Stănescu, dar câștigul este foarte important, pentru că fiecare text nou descoperit aduce cu el o poveste, adică mai luminează într-un fel secvențe biografice.

Ca și în cazul de față, când, de peste mări și țări, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, de ceva vreme stabilit la New York, ne-a transmis cinci poeme inedite: **Doi câte doi, Către Gabrifoia, Semn, Soldat și Mare latină**, făcând parte dintr-un „volum incipient”, cuprinzând poeme mărturie a unei povești de dragoste din tinerețea bucureșteană a lui Nichita Stănescu, urmate de altele, din același caiet care cuprindea poeme dedicate Gabrielei Melinescu.

Poemele poartă pecetea nichita-stănesciană, sunt gemenele a ceea ce avea să devină mai apoi marca de identitate a poeziei lui Nichita Stănescu.

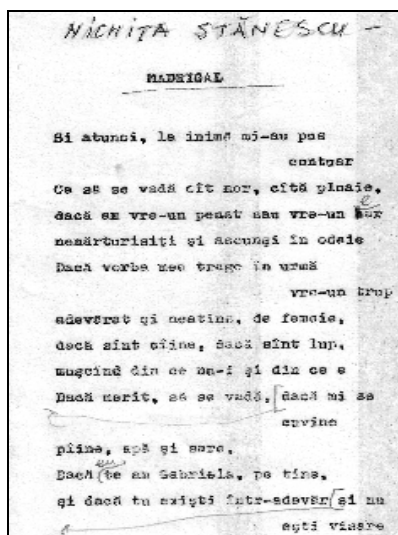
Emoție, bucurie, într-un gest de privilegiu pentru revista *Vatra veche*, unde au apărut aceste poeme, în 2014, în numerele 7, 9, 10, ca apoi să fie publicate în volum la Editura Nico.

Și ca dovadă a artei poetice inconfundabile, acest extras din

Către Gabrifoia:

„Când tu surâzi sar diavolii din pietre și mă clădesc zvârlit în sus, rotula-i ora, oh, arcada-i secunda sveltă, de surâs.”

Câtă dragoste, atâta poezie, câtă poezie, atâta dragoste, parcă ai spune odată cu Poetul!

E cât se poate de legitimă întrebarea „Ce așteptăm de la textele inedite ale unui scriitor”. Mi-am pus-o încă o dată, având șansa, onoarea, de a putea găzdui, în revista *Vatra veche*, texte inedite de Nichita Stănescu, puse la dispoziție cu generozitate de criticul și istoricul literar M.N. Rusu, care nu a lăsat să se piardă multe dintre mărturiile învolburate ale vremilor în care a trăit în țară, luând ce s-a putut chiar cu el.

Apariția unor texte inedite de Nichita Stănescu la peste treizeci de ani de la dispariția poetului nu face decât, înainte de toate, să sporească patrimoniul unei opere care și-a pus amprenta pe devenirea poeziei unei jumătăți de veac, continuându-și posteritatea la o altă amploare decât a multor altor poeți cu care acesta a fost contemporan.

Te-ntrebi, totodată, cum de au fost ținute sub tăcere aceste texte inedite? Vor mai fi existând și altele? Pentru că poetul era risipitor, dedica poeme cu generozitate în stînga și-n dreapta, aproape convins că darurile lui vor fi păstrate ca niște odoare de preț. Pe unde or fi ajuns însă? Rătăcite, uitate, pierdute, ... ascunse? Vor mai apărea de undeva? Texte noi ori variante la texte publicate? Din tinerețe, de la maturitate! De la prieteni și iubite?

Prima reacție la lectura ineditelor stănesciene a fost de recunoaștere a unui stil, a unui fel de respirație poetică, de rostire de indiscutabilă originalitate și distincție, de identificare a unei mărci poetice inconfundabile încă de la începuturi.

Nicio clipă nu era alt Nichita cel de la începuturi. Am simțit vocea lui,

inflexiunile ei, reverberațiile ei.

Cu siguranță, nu schimbă recențele inedite ale lui Nichita Stănescu (din 1964) percepția de ansamblu a operei sale, dar aduce accente noi biografice și dimensiuni întregitoare ale unui sentiment pe care poetul l-a ridicat cel mai adesea la rang de mare poezie. Era poezia prin care Nichita Stănescu redescoperea sensul iubirii, sintagmă devenită titlul cărții de debut, din 1960, pe care, într-un interviu, l-a considerat “ca și primul sărut, într-un fel, ... absolut stângaci și fără consecințe”, deși el anunța mari elanuri.

Regăsite chiar în acea perioadă, în care poetul propunea editorial “O viziune a sentimentelor” (1964), “Dreptul la timp” (1965), consolidate în volumul emblematic nu doar pentru autor, ci și pentru o întreagă generație: “11 elegii” (1966).

După cum se știe, Nichita Stănescu a fost căsătorit de trei ori - cu Magdalena Petrescu, Doina Ciurea și Tudorica Tărăță (Dora), dar iubirea lui neîmplinită, cu poeta Gabriela Melinescu, i-a inspirat poeme tulburătoare.

Despre soarta poemelor dedicate acestuia vom afla, cu siguranță, adevărul, de la criticul și istoricul literar M.N. Rusu, care pregătește pentru tipar un volum de inedite din anii iubirii dintre cei doi.

O iubire, cum s-ar spune azi, cu năbădăi, so-licitantă, dintre doi poeți cu perso-nalitate, care a durat zece ani, dar care nu s-a consumat într-o căsă-torie, în toată acea perioadă poetul fiind căsătorit cu Doina Ciurea.

Într-un “Rekurs la memorie”, carte de convorbiri cu Gabriela Melinescu, purtate de Dariel Cristea-Enache, sunt evocate trăirile provocate de obiceiul lui Nichita de “a dicta” poeme: „Era atât de solicitat de prietenii lui, încât se întorcea copleșit acasă. Atunci nu mai putea să scrie și îmi dicta mie poeme, de care uita apoi”.

Poemele erau ulterior dactilografiate de cineva de la “România literară”. Se spune că a fost o perioadă foarte productivă pentru Nichita, dovadă sunt cărțile tipărite, dovadă și... ineditele care, cu certitudine, sunt așteptate cu interes, de cei care i-au parcurs opera poetului “necuvintelor”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Restituiri

Reîntoarcerea Poetului

Prin anii 1964-65, putea fi văzută pe străzile Capitalei, plină de tramvaie zgomotoase și troleibuze cu burduf, și pe ulițele lui din alt veac, dinspre Bariera Vergului, fie vară, fie iarnă, fie soare, fie ploaie, o pereche ciudată de tineri. Îndrăgostiți, cum altfel ?

El, înalt și foarte subțire și foarte blond, cu o coamă de păr auriu, de prinț nordic, ea, gracilă și cu lungi plete negre, ascunsă sub brațul lui ocrotitor.

De la o poștă vedere, aerul străzii devenea mai luminos, mai liric la trecerea lor, la mersul lor parcă plutitor, abstras complet de la ceea ce se petrecea în jurul lor. Și, totuși, peisajul stradal se modifica. Un duh eminescian impregna lucrurilor, caselor și oamenilor o luminiscentă de baladă...

Cam asta este impresia sintetică a anilor aceia, când îi vedeam pe cei doi tineri înlănțuiți, ori mă întâlneam cu ei în fața redacțiilor de pe Ana Ipătescu, la Casa Scriitorilor ori pe străzile de margine de București, mahalaua în care locuia iubita tânărului înalt și blond.

Iubirea lor a fost o boală de origine divină, cum se va povesti mai târziu, nu lipsită însă de ale vieții tangaje.

Când soarta ne-a adus pe aceeași corabie, când ne-am împrietenit de-a binelea încât ne dădeam sfaturi de amor și de literatură, când și unul și altul din cei doi îndrăgostiți ajunși nume de rezonanță în poezia anilor dictatoriali s-au despărțit ireversibil, tânăra înaltă și subțire ca o trestie neagră și visătoare, mereu parcă gânditoare, m-a chemat la "Luceafărul", de față era și agrestul Ion Gheorghe, și mi-a dăruit spre păstrare un volum incipient de versuri pe care tânărul prinț al poeziei noastre, nu altul decât Nichita Stănescu, i l-a scris ca mărturie a dragostei lor, devenită, în ciuda scindărilor aduse de timp și netimp, legendară.

Că o copie a acestuia a scăpat din ghearele hrăpărețe ale unui doctoraș de la Iași e o minune a destinului lor și al meu.

M. N. RUSU

NICHITA STĂNESCU

DOI CÂTE DOI

Deodată se ridică-n sus
lumina globulară
jos întunericul supus
toarnă prin pâlnii albe seară
O toarnă-n pietre și în pomi
în inimile noastre două,

în fenomene, în atomi,
în cloștile-adormind pe ouă
Se duce-n sus și tot mai sus
lumina globulară
noi o privim cu ochiul dus
ce scânteie-n afară
Noi o iubim și suntem triști
că se face-n ceruri lună
și nici nu-ți vine să existi
că ea cu noi nu e-mpreună
Se duce-n sus, în sus, în sus
Și-mbrățișați ne ținem
doi câte doi, și stins, și dus
și nevăzuți de nimeni.

CĂTRE GABRIFOIȚA

Când tu surâzi sar diavoli din pietre
și mă clădesc zvârlit în sus,
rotula-i ora, oh, arcada-i
secunda sveltă, de surâs
Și dau cu tâmpla de balcoane
Și toamna-mi dă cu șuier-n cap
subțire, norul negru-l zgudui
și barbă-l pun de aspru țăp.
Și mă lipesc de zidăria
cu opt etaje ca un tort,
și-ți ling imaginea plecată
deasupra mea, în dezacord.
Și te și-nghit, și tu pe mine
mă-nghiți, cu ceas și cu cercei,
și mulțumiți stăm sine-n sine
ca două pline burți de lei.

SEMN

O hlamidă, când purta, de pene
ce le târaia prin nori,
de-o regală, platinată lene -
o puteai iubi să mori
Cobora pe lucruri și pe umeri,
ori pe clanțele de bronz sculptat
foarte des că nu puteai să numeri
nici să știi de-a fost adevărat

După-aceea a plecat alunecând
pe privirea noastră ca pe șine
O fi fost reală, gând,
nici acuma nu se știe bine.

SOLDAT

Vorbe de sulf
plutind printre crengi
gură a mea
cu dinți întregi.

Tu mușcătură
învinețitoare
de soare luat (căzând)
la oștire
Puști ! Săbii !
Descărcături
fulgerătoare,
domoale
într-o inimă
dublă
una în mine
alta-n niciunde
sau în oricine.

MARE LATINĂ

Stări de spirit
încoronând oasele
cu trupuri dintr-o
altă civilizație
O, tu mare latină
clătinându-și masele

peștilor de altă nație

Pe fața de copil roșu
a inimii mele,
nenăscut, dar plângând
mai de dinainte
guri invizibile, grele
își înfig cornul-dinte
Dar nu se vede nimic
Nimic nu se-aude.
Legiunile sângelui mi le ridic
cu centurile ude

GÂNDURI LA ORA 8

Tot felul, mărturisesc, tot felul
de stafii ale frunzelor din
primăvara trecută
Mi-au venit în vizită strecurându-
se
prin inelul pe care tocmai voiam
să-l cumpăr.

Unul mi-a spus: „Pari îndrăgostit,
pari mai înalt, mai iute de picior!”
Alta mi-a spus: „Ai un fel de
neliniște
care tulbură vinul în pahare și-l
înnegrește!”

Alta mi-a spus: „Nu pot face nimic
pentru tine până când
tu însuși n-ai să fii stafie!”
Așezați-vă, pentru numele bunului
Dumnezeu, le-am zis,
Așezați-vă, fiecare, pe câte un
deget
de-al meu.
Sunteți invitatele mele.
Fiți bine venite!

TOT DESPRE TINE

Tot despre tine e vorba, tot despre
„tu”,
Tot despre aer și despre ce se
petrece în el.
Uite, voi lovi cu lingurița în frunze
și ele vor suna
ca de obicei.

Val trist, val sărat înfășurând cu
fața-nlăuntru
imaginea lungă a după amiezii,
lăsând să se rostogolească-ntr-o
parte
coaja de lămâie stoarsă a soarelui.

Printre strigăte, printre silabe,
pești portocalii
fac și desfac aceeași teoremă a lui
Pitagora.

Din ochiul drept și zboară o pasăre
bătând
asurzitor din aripi.

Acum se vor fotografia pe pieptul
și pe umerii mei
toate umbrele.
Acum voi fi dezvoltat și se va privi
prin scheletul meu
alb, ca printre locurile goale dintre
ramuri.

Tot despre tine însă va fi vorba, tot
despre „tu”.
Se va spune pe-ndelete cum stai pe
ouă,
Se va descrie amănunțit cum dai
din aripi
și din nou vei fi poreclită cu o mie
de nume,

Dintre care cele mai frumoase vor
fi
Pământul, Apa, Aerul, Focul,
iar cele mai plăcute
Iarba, Peștele, Pasărea, Inima...

ALT SOARE

Să-ți fi ținut talpa,
să-ți fi ținut talpa pe mersul meu
de bărbat care merge.
Pe mersul stelelor care merg.
Pe mersul luminii care merge.
Pe mersul în sus al pomilor care
merg.
Pe mersul pomilor în sus.
Către unde vor ei.
Pentru că ei vor ceva.
Pentru că al lor este pământul.
Convenția terestră a lor este.
Cine ar veni din altă planetă
sau din alt soare pe pământ
mai întâi ar vedea iarba,
iar după aceea copacii.
Sau marea sărată.

NOI SUNTEM DOI

Noi suntem doi, tu ești singură,
de acolo te lăsăm să faci ce vrei tu.
Noi îți dăm două inimi,
una o ținem în mine,
cealaltă o ținem în tine.
Chipul tău îl facem să semene
cu chipul nostru,
așa cum monezile sunt aidoma
celor două apăsări brutale
ale tiparului care le naște.
Noi doi suntem două ramuri
ale tale.

Una izbucnită spre lună,
din dragostea ta pentru cer,
Alta izbucnită din pântecul tău,
din dragostea ta pentru pământ.
Noi și cu tine am vrut să fim
unu.
Dar materia care urăște
adevărul
ne-a pedepsit și ne-a făcut trei.
Noi suntem doi și tu ești singură.
De-aceea tu ne stăpânești,
de-aceea tu ești regina
pentru că noi doi suntem la fel.
Iar un lucru aidoma altuia
nu există, decât
în monotonele povestiri
despre fericire.

19 mai 1964

COBORÂREA

Pe sora mea o trimit la munte
printre jnepi, și de aici în sus
printre picioarele de iepure ale
razelor
pe sub mormăitul meu mulțumit.
Să stea sus, să o zvârle în sus
Crivățul plin de cuvinte
de încurajare.
Să o subțieze, ducându-se
cum se subțiază pupila pisicii
moartă de poftă, după un șoarece.

Pe sora mea, cu brațele întinse,
cu brațele mele și ale prietenilor
mei
întinse
o aștept să cadă, mușcată de stele,
de sus să cadă în brațele mele,
rănită și cu fruntea fosforescentă
de febră.
Eu și cu prietenii mei
vom alerga cu ea în brațe,
o vom bandaja-o cu fâșii
din părul nostru blond și
din cămășile noastre decolorate.
Eu am să-mi lipesc urechea
de coasta ei ruptă, încurajând-o:
-Ai răbdare, soră, ai răbdare,
fiecare rană, fiecare boală
e o hartă
a cosmosului în mișcare.

Sora mea o să mă recunoască
Îndată
După aceste cuvinte
Și o să-mi zâmbească în timp ce
Eu și cu prietenii mei alerga-vom
cu ea în brațe
strigând și chemându-ne pe nume
stelele ocrotitoare.

ÎNTÂLNIRI CU NICHITA STĂNESCU

Întâlnirea cu Nichita Stănescu s-a făcut în Ploieștiul său natal, în 1975, când, pe o tarabă, am găsit volumul său din BPT, *Starea poeziei*. E cartea care mi-a revelat mie, adolescentul, o lume poetică fascinantă, care mă atrăgea spre labirintul ei cu o forță irezistibilă.

Nefamiliarizat eu cu viața literară, cu ordinea lucrurilor, mi l-am asumat pe poet ca pe un autor care domina cu detașare teritoriile poetice pe care eu reușisem până atunci să le străbat.

A fost dragoste la prima vedere, iar autoritatea colecției în care era publicată *Starea poeziei* nu făcea decât să-mi confirme opțiunea mea. Nici nu conta mai mult premiul Herder acordat lui Nichita Stănescu tot în 1975, cât conta premiul din inima mea, care-mi suna precum "cardinal in pectore".

Așa a început incursiunea în poezia lui Nichita Stănescu, iar dorința de a-l cunoaște la el acasă a fost irepresibilă.

Și m-am dus la el acasă, în toamna lui 1980, înarmat cu un reportofon și cu foarte multe întrebări, sporind valoarea acestei misiuni și prin perspectiva de a publica interviul în revista studențească de cultură "Echinox" de la Cluj-Napoca, al cărui redactor eram deja încă din primele luni de facultate.

Nu mi-a fost greu să ajung în Piața Amzei nr. 9, unde paznic de zi și noapte al poetului era plopul Gică, un paznic cam nesperios, care a îngăduit să intre în apartamentul poetului și mulți neaveniți, nepoștiți, care au întreținut și irosiri în fleacuri ale poetului, chiar dacă mă gândesc uneori că, poate, Nichita avea nevoie de ele, le cultiva. Sistemul propriu de protecție erau bătăile în ușă, a căror particularitate, știută doar de cei apropiați, îl mai scutea de... admiratori de toate felurile.

Am fost primit în casa lui Nichita Stănescu cu toată bunăvoința și cu o nesperată generozitate. Plus, o poftă de a vorbi a poetului de parcă ar fi fost precedată de o lungă tăcere. Sub veghea destul de discretă a Dorei și cu doar doi vizitatori de... tranziție, prozatoarea Maria Luiza Cristescu, o prezență familiară, și a poetului

Mircea Raicopol, agreeat și pentru preocupările sale de numismatică.

Prezența Mariei Luiza Cristescu a creat cadrul unui interviu cred, singular, Nichita punând întrebări prozatoarei, în continuarea dialogului nostru. Nichita părea... nevorbit!

Împrejurarea a fost pentru mine și șansa unui moment memorabil, pentru că privirea lui Nichita a descoperit în chipul meu ceva ce venea dinspre numismatică: "Bătrâne, semeni cu Horia!" Portretul pe care mi l-a făcut cu o dexteritate de magician a fost semnat antologic: "Al meu privit de al său!"

Ce a urmat a fost pentru mine un mare privilegiu: l-am însoțit pe Nichita Stănescu într-o plimbare pe un traseu cu siguranță drag lui, de vreme ce mi-a arătat locuri legate de numele lui Eminescu, Slavici, Caragiale...

A fost o întâmplare a ființei mele să-l ascult, cu dicția-i inegalabilă, rostind, pentru mine, **Kamadeva**, cu toată povestea scrierii ei:

Cu durerile iubirii

Voind sufletu-mi să-l vindec,

L-am chemat în somn pe Kama -
Kamadeva, zeul indic.

El veni, copilul mândru,
Călărind pe-un papagal,
Având zâmbetul fătarnic
Pe-a lui buze de coral.

Aripi are, iar în tolba-i
El păstrează, ca săgeți,
Numai flori înveninate
De la Gangele măreț.

Puse-o floare-atunci-n arcu-i,
Mă lovi cu ea în piept,
Și de-atunci în orice noapte
Plâng pe patul meu deștept...

Cu săgeata-i otrăvită
A sosit ca să mă certe
Fiul cerului albastru
Ș-al iluziei deșerte.

Mult mai târziu am înțeles îndemnul lui Nichita:

Să ne împrietenim cu Eminescu
sărutându-i
versul,
iar nu slăvindu-l de neînțeles,
căci ce-a fost el n-a fost eres
și sărutare de pământ îi fuse
mersul.
Să-l punem între vii, căci este viu,

**Nichita Stănescu în așteptarea
"Cununii de Aur", într-o cameră
de hotel (Drim) din Struga
(Foto: Nicolae Băciut)**

bolnav de frumusețea mamei mele,
de cerurile numai ce nasc stele,
de ierburi ce cuprind nisipul din
pustiu.

Să-l întrebăm pe Eminescu dacă
doarme bine
în patul inimilor noastre
și dacă vinul sângelui are vechime
și dacă mărilor ne sunt albastre
și dacă pești-s umbra stelelor cu
coadă
și coada umbrei plopilor înalți
ne-a adunat pe noi, ceilalți,
în jurul verbului curat
rostit de el și murmurat
de noi, ai lui,
de el, al nostru.

N-a fost deloc nefiresc gestul meu, o adevărată aventură, să pornesc la drum, pe jos, în august 1982, la Struga, să-i fiu alături la momentul încoronării cu "Cununa de Aur" a poeziei, un fel de recunoaștere supremă a Poetului și a Poeziei sale.

Pentru că, dincolo de Poezia sa, Nichita Stănescu era un personaj al Poeziei.

A fost o mare șansă să pot să fiu în preajma lui Nichita. Se spune că Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă în traistă. Dumnezeu mi-a dat și eu mi-am bagat în traistă multă merinde din întâlnirea cu Nichita, Omul și Opera.

De-accea, orice trecere a mea prin Ploiești e o întâlnire cu Nichita. Și eu îl știu acasă pe Nichita nu la București, ci la Ploiești, de unde și-a luat și el merinde pentru prea scurta-i viață pământeană.

NICOLAE BĂCIUȚ

Nichita Hristea Stanescu, in curtea casei sale din Ploiesti.

Nichita în curtea casei din Ploiești

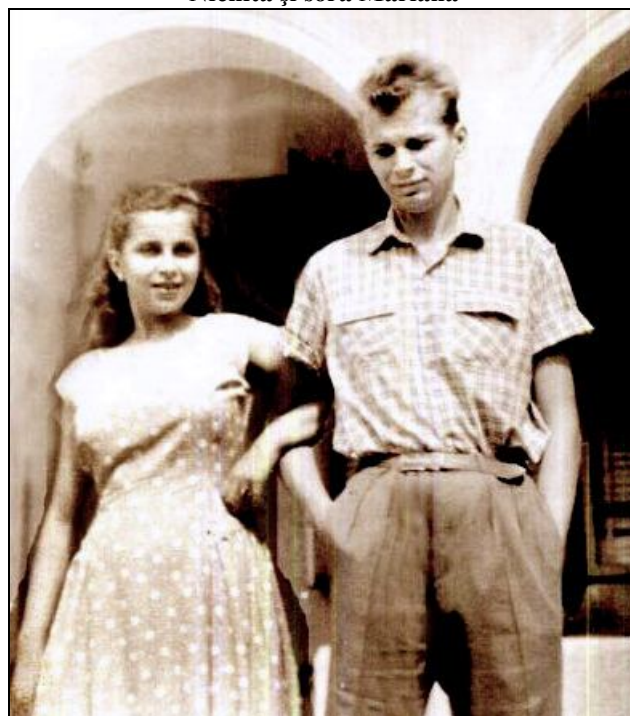
Nichita Stanescu si sora sa iubita Mariana

Nichita și sora Mariana

Nichita Hristea Stanescu si acordeonul sau fermecat.

Nichita stăpân pe acordeonul său

Sora Mariana și Nichita →

Mama Tatiana, sora Mariana Elena și Nichita

Profesoara Mariana Stanescu, sora poetului Nichita Stanescu

Nichita Stanescu si sora sa iubita, profesoara Mariana Stanescu

Nichita și Mariana

Nichita Stanescu si sora sa iubita, profesoara Mariana Stanescu

Nichita și Mariana

Mariana și Tatiana, fiică și mamă

« Mariana Elena, sora poetului

Nichita Stănescu, la purtător

Pe măsură ce trece timpul, îmi dau tot mai mult seama cât de bun a fost Dumnezeu cu mine când mi l-a scos în cale pe Nichita Stănescu și câtă inspirație a turnat în tinerețea mea ca să-mi asum un licăr din biografia sa, ca părtaş al încrederii în puterea nebănuită a poeziei.

Dincolo de operă, există un triunghi al întâlnirilor mele admirabile cu Nichita Stănescu: vizita și dialogul cu poetul, acasă la el, drumul la Struga, la Casa Poeziei, și Festivalul Internațional de Poezie "Nichita Stănescu".

Acesta este Nichita al meu, la care mă raportează cu pleacăciune și iubire, la care mă întorc mereu, ca la un izvor nesecat, cu apă limpede și rece.

NICHITA STĂNESCU

"Noi l-am respirat pe Eminescu însuși"

Un început de octombrie văratec mi-a revelat un adevărat Nichita Stănescu întrecându-se pe sine într-o competiție care există doar în imaginația mea împătimită de drag de poezia lui Nichita Stănescu. Am văzut cum arată o zi fără început și fără sfârșit a unui poet. A fost exact așa cum mi-am reprezentat în copilărie imaginea unui scriitor, imagine formată doar din lecturi și din, vai, atât de reci fotografii de manual, ținând parcă dinadins să-mi arate că poate exista un scriitor ideal, a cărui biografie nu se desparte cu nimic de opera sa. Poetul, încetul cu încetul, mi-a impus un portret care să refuze orice altă înfățișare a sa. Poetul, cu trupul său masiv, înveșmântat în ținuta celui mai banal trecător de pe stradă, tocmai poate pentru a nu atrage atenția asupra sa, mergea cu pași silențioși, tăcându-și liniștea pe care o rupea din când în când cu câteva vorbe, care nu așteptau replică. „Aici își avea casa Slavici”, „Cândva Caragiale a locuit aici”, „Aici e un loc sfânt, e al lui Eminescu, care ne-a făcut pe toți și care ne-a scris pe toți. În camera de sus, neștiută de cei care trec prin fața ei, și-a scris Kamadeva”. Și începe să spună, ritmat: „Cu durerile iubirii /

Nichita Stănescu, discursul de recepție, Struga
(Foto: Nicolae Băciut)

Voind sufletu-mi să-l vindic, / L-am chemat în somn pe Kama - / Kamadeva, zeul indic. // El veni, copilul mândru, / Călărind pe-un papagal, / Având zâmbetul fărnac / Pe-a lui buze de coral, // Aripa are, iar în tolbă-i / El păstrează, ca săgeți, / Numai flori înveninate / De la Gangele mărețe. // Puse-o floare-atunci în arcu-i, / Mă lovi cu ea în piept, / Și de-atunci în orice noapte / Plâng pe patul meu deștept... // Cu săgeata-i otrăvită / A sosit ca să mă certe / Fiul cerului albastru / Ș-a iluziei deșerte.”

În timp ce recită, privirea lui pare atotcuprinzătoare. Privește pretutindenea și niciunde. Acesta este primul și singurul meu Nichita Stănescu. Ceilalți pe care i-am întâlnit, chiar și pe cel de la Struga, pentru care m-am călătorit spre a-l vedea, asemeni unui badea Cârțan contemporan, purtându-i cărțile în rucsac, tăind, pe jos, Bulgaria și Macedonia iugoslavă până pe malurile fierbinți ale Ohridului, nu sunt decât înfățișări întâmplătoare și nu întotdeauna adevărate ale poetului. Și ale poeziei.

O parte din Stănescul meu a avut și chip „rostit”. Iată-l:

- De o bună bucată de vreme mă obsedează două ipostaze: poezia, pe de o parte, și poetul, pe de altă parte, puse față în față. Fără a face o delimitare între aceste ipostaze care, deși aparent au o proprie identitate, nu se pot despărți. D-voastră spuneți undeva: „Aș vrea să pot să locuiesc / în propriile cuvinte”. Așadar, vă preocupă aceste două ipostaze. Din perspectiva afirmației de mai sus, v-aș ruga să-mi spuneți cum vă definiți cuvântul ca material al poeziei?

- După părerea noastră, considerăm cuvântul a fi fiind singurul lucru concret din ființa

generală a conștiinței. Partea de om a cuvântului, partea trecătoare de om a cuvântului este importantă, după cum mai puțin important este felul nașterii și mai important mi se pare a fi însăși nașterea. În genere, din punct de vedere al poeziei și al gândirii de acest tip, adică al gândirii de tip estetic, care este o formă a cunoașterii, a luării în cunoștiință a sinelui de către sine, cuvântul se ia în cunoștiință de sine prin privilegiul unei conștiințe și prin întâmplarea unui trup.

- Poezia lui Nichita Stănescu este, printre altele, și o „ceartă” (în sens estetic) cu limbajul poetic și o luptă a limbajului cu sine însuși. Care este poziția lui Nichita Stănescu față de limbaj – privit din perspectiva resurselor acestuia, cât și prin prisma vârstelor limbajului?

- Nu cred că întrebarea mi se potrivește, pentru că nu eu mă lupt cu limbajul, el se luptă cu mine. Ca să fiu sincer, pentru că până acum am fost foarte sincer, deci, ca să fiu numai sincer, aș spune că tot timpul m-am suspectat de inadecvare la limbaj. De aceea, în anumite etape ale conștiinței mele, m-am gândit dacă limbajul meu poate fi depășit printr-un metalimbaj, lingvistica printr-o metalingvistică, cuvântul printr-un metacuvânt. Dar era numai o perioadă de impas, pentru că, de fapt, aveam nevoie de un metatrup și de o metaconștiință, pentru un cuvânt zdravăn, sănătos, real. Nu cuvântul trebuie perfecționat, ci trupul, nu verbul și substantivul trebuie acordate, ci nervii pe care ei cântă, ei spun și ei pronunță. A te spăla pe mâini e mai important decât a șterge cu guma un cuvânt scris pe hârtie sau cu buretele unul alb scris pe tabla neagră.

- Credeți, totuși, că suferă cuvintele o îmbătrânire, că sunt cuvintele un fel de victime ale timpului?

- Cuvintele nici într-un caz nu pot îmbătrâni; ele au o natură eternă prin faptul că ele nu au timp. Timpurile pe care ele le acceptă, pe care cuvântul le acceptă – trecutul, prezentul și viitorul – sunt un fel de piei, forme, trupuri, înfățișări, priveliști și manifestări ale cuvântului. Cuvântul nu are natura timpului, el se petrece în timp, dar el are o natură statică. Timpul are o natură perisabilă. Locul petrecerii cuvântului e trecător, nu cuvântul. →

NICOLAE BĂCIUȚ

- Nichita Stănescu afirma odată că „Poetul ca și soldatul / nu are viață personală”. Cum își definește poetul propria existență, în urma unei astfel de afirmații, și care sunt momentele pe care el nu le poate șterge din memoria sa?

- Acea poezie, de bună seamă că era o metaforă, iar acel vers o aserțiune. Intimitatea unui poet adevărat nu este totuna cu propriile sale amintiri. Nici nu suntem totuși ceea ce ținem minte că suntem, cum am crezut adeseori. Intimitatea lui este ceea ce este el, este simultaneitatea lui cu orice și oricând. Este intimitatea cuvintelor, iar viața personală a poetului este avatarul verbului care se vorbește pe o orbită spațială în jurul subiectului său, în jurul unui nume, în jurul unui substantiv. Să nu consideri, tinere prieten, că vorbesc de tot abstract, de tot didactic. E o încercare de a spune clar sau de a pronunța clarități, cam ceea ce ar fi tenebra. Tenebra, în accepțiunea dantescă, este nu culoarea neagră și deci nu o negare a culorilor, ci este o absență a culorii. Culorile – culoarea trecătoare a tenebrei; prin starea tenebrei, care este starea eternă și de natură atemporală, timpul apare ca o primă făptură temporală, atenebră. Culorile și simțurile, auzul și muzicile, mirosurile și poftele, gusturile și clopotnițele, dăngătele și măsurătoarea nu sunt altceva decât petreceri de mână a doua, în ordinea nici unei mâini, a absenței de mâini, a tenebrei.

- În 1972, vă făceați un auto-portret într-un dialog cu Florin Mugur. Ce-a mai rămas din acel tablou? Citez: „Arăt întocmai ca o mirare a mea”. Cum se vede poetul pe sine acum? Știe el cum arată? S-ar recunoaște dacă s-ar vedea pe stradă?

- E o întrebare la care nu pot să răspund pentru că acel dialog vechi făcut cu Florin Mugur avea ațărea colegială a unor schimburi de sentimente, a unui trup de sentimente, trecător, cel pe care ți-l prilejuiește tinerețea în conversație. Acum nu cred că se mai poate vorbi de un schimb cu ceva și cred că un autoportret nu mai e posibil pentru că portretul însuși nu mai este cu putință.

- Marin Preda spunea că omul „devine moral în momentul în care

trăiește prima spaimă.” Dacă considerați afirmația de mai sus ca valabilă în ceea ce vă privește, spuneți-ne când și cum s-a întâmplat cu prima d-voastră spaimă?

- Nu accept ca valabilă această afirmație, iar spaima este o formă a egoismului, a autoconservării unei forme mici doritoare, tinzând către o formă mai mare. Prima spaimă, de bună seamă, a fost aceea a nașterii mele. Ca dovadă că ea a fost atât de uriașă, coincide cu dreptul de a fi uitat-o cu desăvârșire. Nimeni nu-și mai aduce aminte un lucru esențial al vieții lui: secunda nașterii lui, după cum nimeni nu poate să țină minte al doilea lucru coincident cu primul: moartea lui.

- Cum ați defini scriitorul? Ce credeți că poate însemna el pentru cititor dincolo de cărțile sale și ce înseamnă cititorul pentru scriitor?

- Un scriitor este un cititor care îi citește pe cititori.

- Iar cititorul pentru scriitor?

- Cel care-l scrie. Dar acum, după cum bănuiesc, stimate prieten, v-ați dat seama că intrăm într-o zonă pur ludică; ultimele replici și ele sunt făcute numai și numai de plăcerea jocului de cuvinte și nu au decât luxul pe care și-l permit cuvintele în pofida adevărului. Căci a vorbi în mod real și serios de ce reprezintă un cititor pentru un scriitor este obiectul unei meditații de o viață și nu a unei replici de o secundă. Am refuzat-o printr-un joc de cuvinte și sper că s-a înțeles ca atare.

- De fapt, ludicul e un aspect al liricii lui Nichita Stănescu, sesizat de cea mai mare parte a criticii și despre care criticii credibili au vorbit cu seriozitate.

Pare-se că ludicul, ca înfățișare a poeziei, îi este drag lui Nichita Stănescu...

- Nu-i adevărat!

- Am fi întrețâțiți atunci să credem că textul poetic al lui Nichita Stănescu nu a fost decodificat în toate straturile sale, nu a fost înțeles cum trebuie.

Cum vor reacționa oare criticii care au făcut aserțiuni în legătură cu ludicul din poezia d-voastră?

- Șchiopătarea nu este un joc al mersului!

- Dacă cititorul Nichita Stănescu ar fi constrâns să păstreze o singură carte dintre cărțile poetului

“Al meu privit de al său” – Nicolae Băciuț, portret de Nichita Stănescu

Nichita Stănescu, pe care ar alege-o?

- Capitolul despre Claudiu scris de Suetoniu.

- Cum a descoperit Nichita Stănescu că scrie? Care a fost reacția lui când a descoperit că ceea ce scrie, așezând cuvintele altfel decât în tema de casă, se cheamă poezie?

- Nu înțeleg întrebarea. Să trecem mai departe!

- Ce s-a întâmplat în continuare în aventura formării d-voastre? Care erau lecturile de căpătâi și oamenii pe care îi prețuiți în mod deosebit?

- Să știți că întotdeauna am preferat aceiași oameni și aceleași lecturi. Numele lecturii s-a schimbat și titlul omului s-a modificat. Dar nu am iubit decât pe aceiași autori și n-am iubit decât aceeași poezie, sigur că uneori ea se numește *Odă în metru antic*, alteori se numește *Dao De-tzin*, uneori autorul se numește Eminescu, alteori autorul se numește Lao-tse, alteori poemul se numește altfel, alteori autorul se numește altfel, dar în genere a fost apropiere, în ceea ce mă privește, de ceva perpetuu mișcător în viața mea, înainte. Distanța tot timpul a fost aceeași, lucrurile se schimbă.

- Care este omul cel mai minunat pe care poetul l-a pus în dreptul inimii sale, „inimă mai mare decât trupul”? Cum aflăm dintr-un poem!

- Soția mea, Dora!

- Poezia d-voastră a avut și are adepți fanatici, dar în același timp are și cititori care-și exprimă tot felul de rezerve. Ce nu vor sau →

nu pot să înțeleagă nici una din aceste „tabere”.

(Minute în șir poetul tace. Apoi ia o înfățișare dramatică, un amestec de furie și de sfârșeală. Ochii poetului par mai mari ca niciodată și par a fi niște „odăi ale fulgerului”. I se aude respirația precum bătăile ritmice ale unui orologiu. Cât o fi ora poetului?)

„Tristețea mea aude nenăscuții câini pe nenăscuții oameni cum îi latră”. Își ridică privirea și rămâne cu ea pironită în golul ce se deschide prin fereastră.)

- ...Că „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată”! (Să facem o pauză, am obosit!).

Revenim după o pauză în care Nichita Stănescu se plimbase prin cameră negăsindu-și locul. Era ca un leu în cușcă. Avea însă o furie... blândă. „Iubite prietene, vino să-ți arăt această carte unică, scrisă de mine cu colțul inimii și scrijelită de inima fără seamăn a sofului acestei neprețuite doamne” – și-mi face semn cu ochiul către Maria Luiza Cristescu, care scotocea printr-o poșetă. „Am atâtea monezi în casa asta, dar nu am monezi pe care să le preschimb în de-ale gurii și setei”. Apoi îmi răsfășește cartea cu file din... aramă. Cuvinte scrise de mână pentru ochii și gingășia copiilor.

Ne așezăm în jurul aceleiași mese:

- Nichita Stănescu, ai avut vreodată sentimentul îndepărtării de poezie?

- Din fericire, da! Tinere, am avut acest sentiment care e, cum să spun, majoritar, pentru că poezia este o regăsire, nu numai a mea în parte, ci a oricărui în parte; fiecare om are o flacără a lui, dar **absolut** fiecare om are o flacără a lui, discretă și topită într-o flacără mai mare, a umanității, flacără la care nici el însuși nu ajunge. Poate poetul să ardă mai repede, apropiindu-se de propria-i flacără. Poate e mai norocos sau mai nenorocos din acest punct de vedere. Dar dacă îndepărtezi flacăra, a ta proprie, acel luciu sacrosanct numit existență, te duce în mari deznădejdi și sentimentul că te îndepărtezi de el îl ai cu cât o dată sau de două ori te atingi de el. De bună seamă că el este majoritar față de împlinire, dar orice împlinire care n-o înțeleg atât prin frumusețea expresiei sau prin acuratețea ei, prin jubilația ei care are,

desigur, o natură profund morală apropierea de copilăria ta, nu în sensul nătâng al copilăriei, ci al copilăriei tale în sensul ei genuin, în sensul de hymen, de feciorelnic. La urma urmelor, singurul lucru de natură strict pământească este cerul. Nimic nu este mai pământească decât cerul, mai al pământului. Deci în acest sens, apropierea de copilărie, de virginal, îți dă așezare și împlinire în tine însuși. Numai că fenomenul nu este continuu sau majoritar, în majoritatea cazurilor nu-i continuu, iar eu aici fac parte din majoritatea cazurilor, iar reproducerea absenței lui, în cazul în care s-au apropiat de el mai acut, e mai gravă decât pentru cei care și-l mai țin cu grijă și se apropie de el sau nu au luciditatea lui atât de acută. Așa că sentimentul pierderii poeziei este cel mai frecvent, după părerea noastră, în cazul poetului autentic. Noi nu știm dacă suntem poet autentic, dar năzuim foarte mult aceasta, cel puțin prin pierderea poeziei dacă nu prin câștigarea ei.

- Cât i se potrivesc lui Nichita Stănescu aceste versuri care îmi aparțin: „Unde se termină singurătatea / începe poezia”?

- ... Nici nu pot să spun că mi se potrivesc pentru că mi-ar fi plăcut să le scriu.

- Un critic spunea că Nichita Stănescu își redeschide rănile. Considerați că legătura dintre o etapă și alta a scrisului vine din natura intrinsecă a unei conștiințe poetice sau există un altceva care dă continuitate unei structuri lirice sau aceasta, legătura, se realizează instinctual sau la întâmplare?

- N-aș putea să formulez răspunsul în aserțiuni, dar aș putea să-l tatonez, să tatonez răspunsul, să-l barbarizez, așa ca să folosesc un

Nichita Stănescu și D.R. Popescu în plan secund

Nichita Stănescu cu o echipă de filmare de la TVR în 1980 – interviu despre Premiul Nobel, pentru care fusese nominalizat

termen de monetărie antică, așa cum bunăoară o barbarizare a tetradrahmelor cu chipul lui Filip al II-lea, tatăl lui Alexandru Macedon, să încerc să fac și eu chipul barbarizat al unui prototip ideal. Poezia este în fapt o arheologie, o reuniune de – dar nu-mi place cuvântul cioburi – un fragmentarium de flăcări care tind să reconstituie un centru sau o procesiune sau un răsărit de soare. Deci, ea, într-un fel, este o amprentă a focului lăsată pe conștiința noastră, dar a focului nu înțeles ca arsură și nici măcar înțeles ca lumină, care sunt fapte ale lui, întruchipări exterioare ale focului. Poezia este amprenta fundamentală a spiritului creativ și a creației. Nu o întruchipare exterioară. Cuvântul este un pat al acestei flăcări, iar nu flacăra este patul cuvântului sau forja cuvântului. Numai că, la rândul lui, acest pat fantastic are natura generală pământească. De aici sentimentul nostru acut și anume acela că verbul este lucrul cel mai material al pământului, după cum cerul este faptul cel mai concret și mai pământească al pământului.

- Ce reprezintă Eminescu pentru Nichita Stănescu și care e puntea prin care vă simțiți legat de poezia sa?

- Eminescu? – e foarte greu să respiri după el, dar în clipa în care el ne-a devenit nouă tuturor respirație, va trebui ca noi înșine, la rândul nostru, să fim respirația nenăscuților. Eminescu este un aer pur, genuin, un aer curat.

- Acum înțeleg de ce astăzi, înainte de a purta acest dialog, m-ați purtat prin locurile în care în urmă cu aproape un veac își purta pașii și Eminescu și în același timp realiza câteva din memorabilele-i respirări lirice. Deci, înțeleg încă →

o dată mai bine de ce am respirat astăzi aerul din locurile în care a respirat cândva Eminescu.

(Din acest moment al convorbirii cu Nichita Stănescu, memoria benzii magnetice nu ne-a mai fost fidelă, lăsându-ne cu gustul amar al unei respirații brusc tăiate. La transcriere, minute întregi de bandă au rămas într-o mușenie de neînțeles. Se auzea doar... liniștea din camera lui Nichita, și-acel început de toamnă îngropat într-o bandă de magnetofon.

Ar fi necinstit să încerc să aproximez ce s-a întâmplat în acele minute. Rămân doar cu acea replică pe care nu puteam s-o uit: "Noi l-am respirat pe Eminescu însuși!"

Dialogul a continuat apoi, întorcându-ne din nou la poezia lui Nichita Stănescu:

- Poemele publicare nu cu mult timp în urmă în Orizont ne dezvăluie o față neștiută a poetului Nichita Stănescu. Ce ne puteți spune despre această nouă călătorie, nouă aventură a spiritului?

- Este un vis care aș dori să se transforme în realitate. Trecând prin Portugalia, Cristofor Columb a plecat de tot obosit după construcția corăbiei Santa Maria, dar când marinarul de pe catarg i-a strigat „Pământ!” – noi știm că el, acel pământ, era Cuba. Aș vrea să descopăr din nou o Cubă, pe Cuba, acea insulă necunoscută mie dar care știu că ea există în Caraibe.

- Ce semnificație are acest moment, această nouă înfățișare a poeziei pentru autorul ei?

- Nu pot răspunde printr-o idee, ci printr-o poveste. Deunăzi, primind un pumn în față și rupându-mi-se dinții cei buni mâncători de animale moarte, fripte și gustoase, vânate de alții, cumpărate de cu totul alții, vândute de cu totul alții, cumpărate de cu totul altul și gătite de cu totul alta, deci, într-o zi, primind un pumn în față și rupându-mi-se dinții cei buni mâncători de animale vânate, am stat locului și am împietrit de poftă de mâncare și de neputință de a mai mânca gătitul. Nemaiputând mânca animalele gătite de mâncare, m-am dezobișnuit de obișnuințele cu care fusesem obișnuit. Și-atunci m-am gândit: „Ia, uită-te, ce dor mi s-a făcut de acasă! Ia, uită-te la tine, tu, ce dor ți s-a făcut de maică-ta, de mă-ta.” Dar mai putea să-mi fie dor de acasă și cu atât mai puțin de maică-mea cea bine gătită de animale cumpărate

de la cei care le cumpăraseră de la cei care le vânduseră? Și atunci maică-mea nu mai era la bucătărie. Pe măsură ce dintele meu mâncător era rupt, ea scădea spre adolescența ei de dinainte de a mă naște. Gândindu-mă ce-o fi fost cu femeia asta când era ea, dânsa, domnia sa, fecioară, ce gingășie o fi avut, între câți bărbați l-o fi ales pe acela cu care s-a împreunat ca să mă facă pe mine cu dinții mari în față, de nerupt pentru ea și căruia să-i gătească de mâncare cumpărată cu bani de pe sudoarea celui mic, gândindu-mă, deci, că și mama mea a fost fecioară și nu păcătoasa care m-a născut, m-am gândit că și eu, la rândul meu, n-oi fi păcătosul autor al versurilor care le-am scris până acum, ci că poate mai sunt încă fecioară în gândirea mea de atunci și dinți nemaiaivând pentru mâncare de animale cumpărate, mi s-o fi convenit alt soi de mâncare mai lăptos și mai adolescent.

Și-atunci mi-am zis: „Pe corăbii!”

București, 3 octombrie 1980

NICHITA STĂNESCU - MARIA LUIZA CRISTESCU

Nichita Stănescu e un poet căutat. Mereu se perindă prin casa lui admiratori, prieteni, tot felul de indivizi aspiranți sau nu la un loc în Parnas, care creează de multe ori o atmosferă copleșitoare. Dacă în ziua în care convorbirea cu Nichita Stănescu a avut loc ar fi intrat toți cei care au bătut la ușa poetului, cu siguranță că n-ar mai fi încăput în casă. Dacă bătăile, în funcție de ritm număr (?!), nu indicau prezența unui foarte apropiat prieten, Dora, soția poetului, nu deschidea. Așa se face că în acea zi au intrat la Nichita doar Maria Luiza Cristescu și Mircea Raicopol. Interviu era întrerupt, reluat, iar întrerupt, și aveau loc discuții din cele mai banale. O străfulgerare: „Ce bine semeni cu Horia! Uite, cur-

**Nichita Stănescu, Mircea
Dumitrescu și Maria Luiza
Cristescu**

bura nasului, privirea, expresia feței”. Din câteva linii, Nichita îmi face portretul. Semnează: „Al meu privit de al său”. „Uite ce bine l-am prins, spune el, e ca un lup tânăr!” „Nu mai puneți o semnătură, cea a numelui?” – îndrăznesc eu să cer. „Ce altă semnătură mai vrei decât cuvintele mele. Ele sunt inconfundabile” – mi-a răspuns poetul, aproape jignit.

Stăm în jurul unei mese. Din când în când, mai adaugă câte o linie unui portret pe care-l schițează direct pe luciul mesei. Maria Luiza Cristescu s-a așezat și ea la masă. Și Mircea Raicopol. Nichita răspunde, dar parcă ar rosti niște replici pe o scenă. Nichita spune bancuri, râde cu poftă. Se oprește și privește la Maria Luiza, cum îi spune el, încrețind fruntea: „Ce-ai zice, Maria-Luiza, dacă ți-aș lua un interviu? Chiar așa! Merge mașinăria asta, continuă el, privind la reportofon?” „Merge” – îi răspund.

- Ei, bine, Maria-Luiza, am aflat cu bucurie că articolul d-voastră din revista *Vatra* dedicat colegului nostru Breban a avut neașteptate ecouri, mai puțin în sufletul prozatorilor, cât cu precădere în cel al poezilor. Ni se formulează următoarea mirare, nu întrebare: de ce oare prozatorii, care sunt, ca să spun așa, „la même Janette, autrement coiffé”, deci, aceeași Venus mai fără de brațe, sunt mai puternici, în aparență, în social, decât ideea de poet și care ar fi diferența dintre un prozator și un poet, nu aceea de fond, căci bănuim amândoi că există vreuna, ci aceea de receptare socială. De ce prozatorul are o alură, o mască, mai bună decât cea fluturată, a poetului?

- Cum am zis, e numai aparență, e numai o mască, fiindcă asemănarea este una de fond între poet și prozator, cum asemănare de fond →

este între orice creator indiferent de limbajul lor, dar, cum lucrăm cu cuvintele și poezii și prozatorii, din cauza prozaismului poeziei, ca să zicem așa, chiar a vulgarității prozei, cum s-a spus altădată, a căderii în trivial, poezii păstrează noblețea limbajului și prozatorii numai par a aliena poezia, a reduce poezia la concret, obiectualitate, mărunțișuri ca personaj, psihologic, lucruri care la poet sunt toate, doar pe un spațiu mult mai restrâns, nu într-o sinteză, ci într-o viziune. Poetul are, de obicei, într-o poezie o viziune și, de obicei, doar o sinteză. Când are și o viziune este egal cu un poet adevărat.

- După câte am înțeles eu, d-voastră faceți o apropiere între ideea de sinteză și aceea de viziune. O asemuire, o contradicție.

- Aș zice că sunt stadii, trepte pe care se pot urca și prozatorul și poetul, dar mai degrabă poetul ajunge pe treapta cea mai de sus decât prozatorul. La poetul mare se vede imediat viziunea; la fel și la prozatorul mare, dar, de obicei, prozatorii rămân la nivelul de sinteză.

- Să încercăm o delimitare din punctul de vedere estetic, nu cel filozofic, al noțiunii de sinteză.

- Sigur că nu am vrut să motivăm din punct de vedere filosofic, pentru că lucrurile ar sta mult prea simplu atunci. După definiția pe care o uzităm noi, ca să zic așa, după definiția marxistă a cuvântului de sinteză, deci, când vorbim din punctul de vedere estetic despre sinteză, ne gândim mai degrabă la un mod de a organiza lumea dintr-un punct de vedere personal, punct de vedere care să corespundă sau să aibă corespondent.

- Deci, dintr-un punct de vedere revelat.

- Evident, dintr-un punct de vedere revelat, dar iarăși punctul de vedere al prozatorului nu ajunge atât de repede la o viziune adevărată, pentru că prozatorul este omul comun, pe când poetul nu poate fi omul comun niciodată. Bun sau prost, poetul nu este comun niciodată. Prozatorul are, de obicei, așa simplist spus și ca să reducem în fond lucrurile, mintea oricărui cititor de al lui. Poetul este întotdeauna contrar sau străin îndepărtat de un cititor al lui.

- Mă gândesc la această diferențiere și spun mă gândesc la ea pentru că este fas-cinantă ca

didactică superioară, dar neconvincătoare ca esență. Și să spun, în acest sens, punctul meu de vedere, ea e neconvincătoare. Pentru că dacă d-voastră considerați punctul de, cum ar spune, să zicem, Kant, într-o traducere veche dar atât de plăcută, bobârnacul inițial al artei, proza, să zicem, ar fi confundarea cu realul, dacă am tradus bine, în sensul în care spuneți d-voastră, iar poezia, deosebirea de real a realului. Astea ar fi mai degrabă câteva ipostaze, iar nu câteva adevăruri pentru că mă gândesc că folosința este sacrosanctă, adică aceea a cuvântului, iar arta cuvântului, și ne-am obișnuit în cadrul literaturii române pe care o știm bine și o să mă refer la ea pentru că îmi este mai apropiată stării mele de spirit, putem vorbi foarte bine de arta cuvântului la Mateiu Caragiale sau la Sadoveanu, după cum unii dintre noi spun că Rebreanu sau un Breban sau Nicolae Filimon mai de dinaintea lor nu ar poseda arta cuvântului pe măsura forței lor de a descrie, de a plimba o oglindă, ca să folosim o formulă mai veche, prin fața unei societăți. Plimbătorul de oglindă prin fața societății e totuna cu plimbătorul de neoglină prin fața ei. În acest sens al oglindei și al oglindei sparte s-ar putea, după părerea noastră, să existe o oarecare diferențiere între prozator și poet dar, întor-cându-ne și zicând ca un critic pe care nu-l pot iubi din pricina subiectivismului și impresionismului său, într-o nedreaptă judecată de amănunt avea o dreaptă încorporare a literaturii române, în poezia prozei, poezia epică, spunea domnia sa, poezia dramatică, denumind prin asta drama, și poezia lirică, denumind poezia: doricul, ionicul și corinticul. Deci nu de coloană e vorba, ci despre cerul care apasă asupra ei, care îi dă un nume. Vă propun o discuție despre cer, adică despre cea mai pământească parte a pământului.

- Cerul prozatorului e pământul. Dacă e în stare să privească pământul de la o suficientă distanță de el, pământul va avea această imagine ca a cerului văzut de pe pământ. Se pare că de aceea știm că pământul e rotund, că una dintre dovezile că pământul e rotund a fost...

- ... e faptul că oamenii sunt plăți...

- ... a fost faptul că linia orizontului e rotundă. Până și-au dat seama de acest lucru, că se vede așa din cauză că pământul e rotund și deci ce-i în jurul lui, ceea ce numim cerul, este rotund, n-au știut că pământul ăsta e rotund, ci au considerat că cerul e rotund și nu pământul, nu? Deci un prozator poate să ajungă la ideea de cer, îndepărtându-se foarte, suficient de mult, de pământ, ca să-l vadă tot mai curbat decât orizontul.

- Da, dar aici mă întorc și zic: să fie oare diferența dintre un prozator și poet aceea că cititorul nostru își dă seama că noi, doi prieteni și doi colegi de o viață, nu suntem preocupați de o idee amănunțită, ci de un principiu general, de există, de nu există vreo diferență fundamentală între starea poetului și starea prozatorului. Deci, în acest sens al dis-cuției noastre, care-mi este mai ales mie acce-sibil ca poet, mi-aș pune următoarea întrebare-re legitimă, apro-po de prezența gingașă a d-voastră: există oare vreo diferență între autorul care-l interpretează pe Zeus sau mănuiitorii de păpuși ce se interpretează prin el, să fie creatorul măștii, deci al tipologiei, și să fie farsa interpretării lui Dumnezeu, cântecul?

- Să sar iarăși peste metafore și peste limbajul la care nu am acces și să revin la unul al meu. Înțeleg că întrebarea care ne-o punem, în fond, este dacă poetul și prozatorul, care tind spre același lucru, spre a face poetică, poezie în fond, seamănă sau se deosebesc foarte tare, ei fiind →

în fond creatori, deci pornim de la o bază egală. Firește că și prozatorul și poetul, cu toate că prozatorul pare întotdeauna mai îndesat, mai sportiv, mai viguros, mai rezistent, că scrie doi sau trei ani la o carte sau că scrie un roman, ca Balzac, în șapte zile sau în doisprezece zile o capodoperă, ei au tot aceleași boli, tot aceleași aspirații; modalitatea include timpul. Un poet poate să aibă inspirația unei capodopere care îi iese de sub mână în cinci minute, dar probabil că s-a gândit la ea cinci sau șazeci de ani, cum a scris o lungă poezie Goethe, iar un prozator se gândește la o singură idee dintr-o mare poezie, doi sau trei ani. Trebuie să se așeze și s-o demonstreze, să pună fapte, personaje, oameni psihologie. Este un alt mod de a organiza aceeași idee, un alt mod de a încerca să ajungă la o viziune, cum am spus.

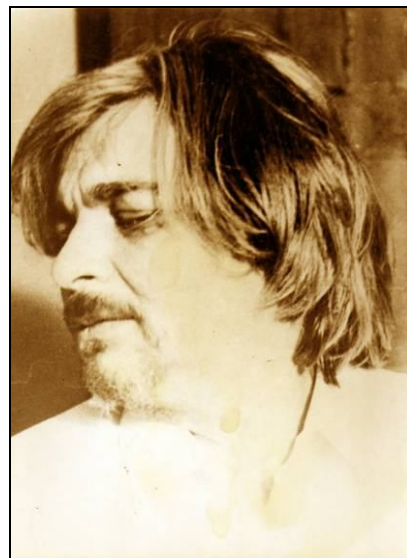
- **Îndrăznesc să întrerup acest discurs printr-o întrebare care are o aparență nedelicată. De ce o carte se poate numi figurație iar, nu tipul? Care este diferența între un figurant și un tip?**

- Diferența dintre un figurant și un tip ar putea fi aceasta că, din mai mulți figuranți, poți, prin subțirimea figuranților, vedea o lume, iar prin mai multe tipuri nu poți vedea niște tipuri, mai multe tipuri.

- **Da! La acest lucru m-am gândit și eu, că tipologia este ochelarul negru, că Balzac este, ca și Homer, orb. Tipologia la Balzac este forma orbirii la Homer, iar figurația intră în apa începătoare de a recunoaște realul nu prin legitatea lui, ci prin mitologia lui. Noi știm că mitul este ceea ce încalcă legea. Adică nu este firesc ca Oedip să aibă o întâmplare tragică cu propria sa mamă, tocmai prin nevoiță și prin existență umană. Dar aceasta a fost resimțită ca un mit, adică, ca un copil să se îndrăgostească altfel decât matern de propria sa mamă – adică o încălcare a legii. Deci, este o spargere a realului tipologic, privită în acest sens. Deci, o închistare în real – închistare, ce termen stupid, dar dacă el provine de la cărbuși, atunci să-l acceptăm. Și, deci, o oprire, o chihlimbărire, ca să folosim un termen în genul prietenului nostru comun, stimatul nostru, dragul nostru poet Gheorghe Tomozei,**

deci o chihlimbărire a acestei situații ar duce la starea personajului de tip balzacian, adică la orbire. De unde și excesul de stil în proză, când nu acceptă personaj, în cazul lui Mateiu Caragiale, ca pe un mare scriitor fără de un mare personaj, pentru că stilul lui este o formă a aceluiași stil de închistare, de orbire, într-o înaintare mai gingașă a cunoașterii.

- Și din punct de vedere al prozei, de artă dată, Mateiu Caragiale îți dai seama cât de tare s-a înghețat el și în fața ideii de proză pe care a disprețuit-o întotdeauna, așa cum își disprețuia și tatăl, a urât-o întotdeauna. Ce i-a ieșit mai bine în cartea lui este ideea de proză disprețuită, adică Pîrgul. Cel mai interesant personaj și mai bun este nu nobilul crepuscular ci, dimpotrivă, arivistul perfect și minunat gândit în sensul unei mai vechi discuții de a noastre când reproșam romanului clasic de tip balzacian, nu a lui Balzac – Balzac a intuit perfect că arivistul trebuie să ajungă conform muncii uriașe pe care o depune, conform moralei și însușirilor frumoase ale spiritului pe care le calcă în picioare, deci, plătind atât de scump, el trebuie să capete neapărat ceva foarte înalt, treapta înaltă pe care a râvnit-o plătind atât de scump. Ulterior, balzacienii la noi, de exem-plu, ca Filimon, pe care tocmai îl citești, dintr-o necesitate de a face dreptate la un nivel social, cetățenesc, ține, să-și pedepsească arivistul. Și-atunci nu-l mai face să parvină la treapta pe care

merita pentru câte a făcut împotriva omului și a spiritului, nu-l mai face să ajungă acolo. Mateiu Caragiale îl lasă să ajungă acolo, îl urcă acolo, și-i pune pe Montaigne în brațe.

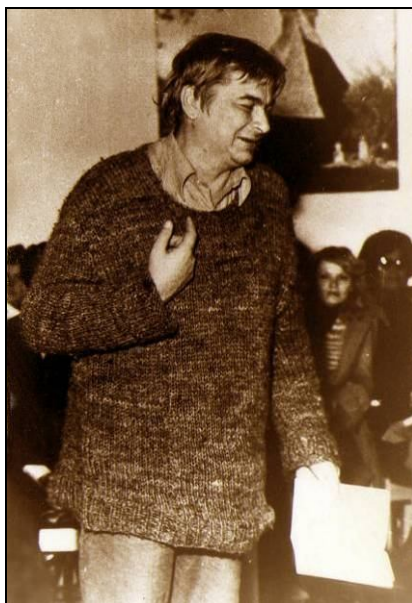
- **Da, dar și mai și decât Caragiale, Mozart face din arivistul său un menuet. Dar mă întorc și zic în continuarea ideii d-voastre că, așa cum în presă arivistul nu știu de ce trebuie pedepsit și nu are acces la paradis, tot așa au fost proliferate în poezie curente moderne, care sunt tot un fel de arivism al poeziei împotriva poeziei de revelație, clasicismul e un fel de burghezie a poeziei revelate, spargerea burgheziei prin modernism care, devenit stil, este pedepsit de Dinu Pădurică odinioară, ca altă dinioară Pîrgu, ca altă dinioară personagiile ce urmează să le mai orbim de vom mai avea atâta absență în ochi.**

Dar să terminăm printr-o vorbă de prozator!

- Mă pui într-o situație inadmisibilă...

- **Nu, nu, Maria-Luiza, dă-mi voie să-ți dau o sugestie: Nu pot fi ultima, nu pot să-ți spun o vorbă pentru că...**

- ... Nu-ți pot răspunde, pentru că nu țin minte, pentru că prozatorii scriu prea mult și n-au cum să-și țină minte vorbele, dar vroiam să-ți spun că ceea ce într-o discuție pare umilitor, fiindcă verbul poetului este întotdeauna strălucit și al prozatorului întotdeauna prozaic, în sensul cel mai adevărat al cuvântului, îl face pe prozator, nu în discuția obișnuită, ci atunci când lucrează, și acest lucru îl știu de la mulți prozatori mari, ca →

DE-A CINCEA ZI DE ÎNCEPUT PÂNĂ LA IDEILE LUI OCTOMBRIE

Se dedică lui Mihai Bandac

Să nu te uiți la mine că sunt orb,
e cerul meu pe dinlăuntru
al trupurilor noastre cort,
cu vorbe azi îl umplu.
Nu cheie am, căci porți nu am,
nu îngeri am, ci numai aripi.
O, dați-mi în secundă doar un an,
că-l istovesc cu datini
și-n calendare nu îl pun
și nu-l înscriu nici în calendele
cuvântul, el e omul bun
naturilor alerte.
Deci, stadii multe alerga-voi
și maratoane lungi, prelunge
să aibă-n fine lacrima
un ochi care o plânge
să aibă sfânta maică-ta, Mihai
nemulțumire fericită
că te-a născut Bandac pe când erai
doar stea ferită
și pusă prin lăuntru ei,
în cerul sângelui care-l bătea
și înroșea și-l înnegrea
cu inima ei de vergină
mamă de frate, tu, regină.

Octombrie 1970

CE ALBASTRE, CE ALBASTRE

Se dedică lui Mihai Bandac

Ochi descreerați de creier
văzătoarelor tunele
ah, ce albastre, ce albastre
erau sănărările acele

când păianjenul peo rază
ca o pleopă descria
numai ce nu mai era.
De văzut nu se vedea,
de cântat nu se cânta.
Ochi descreerați de creier
văzătoarelor tunele
prin mulțimea cea puțină
cea a ființării mele.

Octombrie 1972

**Nichita Stănescu, la tablă, în dialog
cu studenții de la UNATC**

VULTUR CU ARIPI ÎNNODATE

Se dedică lui Mihai Bandac

Vultur cu aripi înnodate,
crivăț sugrumat,
zăpezile astea toate
te-au fost încoronat,
iar plopii înnoțați spre vârfuri

stăteau nătângi și fără de leș,
plecaseră acele stârvuri
cărora le-am fost iarbă și preș.
Voi înnodea brazda cu plugul
și fumul fumegând în sus
pe ars eu înnodea-vi-l-voi cu rugul
uscat de gene și neplâns
și-am să înnode și orizontul
doară cu-n pescăruș mult plutitor
și-am să mă-nnode cum se înnodează
bomful
de tot ce nu îmi e să mor.

Decembrie 1976

STRĂJITORUL CODRULUI

Se dedică lui Mihai Bandac

La poarta Bandacului
Străjitorul codrului
Văzui umbra soarelui
Alergând pe iarba câmpului
Să fi fost umbra de mort
De soldat atârând de-o creangă
Sau viața mea întreagă
Care-n amintiri mi-o port
În casa Bandacului
Străjitorul codrului
Văzui pruncul luminei
Și-o turmă cu șapte miei.
Să fi fost codrul visat
Când dormea vreun împărat
Să fi fost o vreme alene
De un cârd de cosânzene
La curtea Bandacului
Străjitorul codrului.

15 iunie 1983 Cotroceni

NICHITA STĂNESCU

Durrel, de exemplu, și de la alții mai mici sau contemporani chiar, când scriu proză citesc numai poezie, își îmbogățesc vocabularul, și revelațiile poetului sau metafora poetului devin atunci pentru el o bizară informație asupra cuvântului și chiar materia viitoarelor lui revelații.

*

Maria Luiza Cristescu a încheiat schimbul de replici cu Nichita Stănescu, dar banda a continuat să imprime frânturi de fraze, propoziții neaterminate de cei care, vorbind, treceau dintr-o cameră în alta. Din acestea, am reținut câteva, pentru că ele radiografiază o stare de moment a

poetului, deloc neglijabilă, și care-l apropie mai mult de înțelegere pe Nichita Stănescu în relațiile sale cu semenii. Face câteva aprecieri la felul în care a decurs ziua, la întâmplările ei, la vizitele din casa poetului, la prietenii, la admiratori care de atâtea ori sunt în preajma poetului, uneori chiar abuziv.

- Faptul că eu sunt intim cu oricine, spune Nichita, nu e o intimitate, e un drag al meu de a fi. Că altfel eu sunt un luptător care are treabă cu pușca trupului, cu sulița ochiului. Când mi se va scurge măduva din oscioare se va vedea că în fiecare os aveam o pușcă.

- Ion Caraion, în Jurnal I, își exprimă rezervele față de poezia d-voastră, spun eu în continuare, uneori pe un ton foarte dur, de o causticitate și răutate de neînțeles...

- A înțelege poezia înseamnă a putea iubi. Și e greu, e foarte greu să poți iubi. Caraion nu mai poate iubi.

- Cum apreciați polemicile care de o vreme au o tot mai mare frecvență și un anumit ton?

- Polemica este departe de luptă. Lupta are ceva ceremonial, imnic în ea.

București, 3 octombrie 1980

Vatra, nr. 7, 1982

1982

1. Ce mirare când am descoperit că lumea e mai mare decât curtea, decât satul, decât țara! Câte sacrificii, dar un anume gen de sacrificii care se transformă în bucurii tari, pentru a cunoaște ceea ce zărește dincolo de o culme, de un deal, de un munte, de o mare, dincolo de hotare.

De fiecare dată, cu fiecare loc pe care mi-l apropiam, străbătându-l, am înțeles mai bine numele pe care îl purtăm, am privit mai adânc limpezimea boabelor de grâu, am înțeles mai bine glasul pământului, pământ pe care, deși îl consideram rupt din soare, nu-l puteam concepe rupt de alte pământuri, nu mi-l puteam imagina singur, izolat de lume. „El este partea unui trup, îmi ziceam, și nu pot iubi partea fără a cunoaște și a iubi trupul. Eu pot fi ochiul prin care pământul privește lumea, pot fi tulpina prin care pământul se înalță spre cer, frunza care respiră aerul lumii, glasul care vorbește lumii, așa cum patria e inima care traduce pulsul planetei albastre”.

Iar a te îndepărta nu înseamnă a nu mai vedea ci, dimpotrivă, a vedea mai bine, asemenea păsării care se rotește în înalt, nu pentru a „prăda”, cum se spune, ci pentru că acest mod de a fi în lume este un dat natural, e rațiunea de a fi.

Îndepărtându-te de patrie, distanță, paradoxal, se micșorează, patria e mai aproape.

2. „Măine te duci și îți ridici pașaportul, dar ai grijă, oameni de care am nevoie găsesc și în hățșul junglei, până la urmă. Poartă-te astfel încât să nu trebuiască să cunoști mânia mea”, mi-a spus Romulus Guga. „Dar cred că o cunosc!” „Nu, numai ți se pare. Nu vreau să mi-o cunoști. De aceea, poartă-te cu demnitate. Să-ți folosești cuvintele iubindu-ți limba și neamul. Să fii pe măsura literaturii care aduce **cununa**. Să nu iubești frumusețea care îți fură ochii, ci pe cea care îți îmbată sufletul. Să nu te lași înspăimântat de oboseală și drum lung. Caută-ți prieteni, ție și limbii pe care o vorbești”, sună vorbele ca învățăturile cuiva către ucenicul său. „Te-ai bucurat de încrederea mea, fă să fii mândru de credința ta. Drum bun și să te întorci sănătos!”

3. Târgu-Mureș – Brașov – București – Giurgiu – Ruse – Plevne – Sofia – Gjușevo – Skopje – Kicevo – Struga – Skopje – Niș – Belgrad – Stamora Moravița – Timișoara – Târgu-Mureș” – acesta va fi oare traseul „Cununii de aur” sau voi rătăci pe alte drumuri?

4. Există poeți pe care îi iubim pentru că îi iubesc și prieteni dragi nouă – ce fel de iubire o mai fi și aceasta (?) – dar sunt unii pe care îi iubim cu mândrie și orgoliu nemăsurat, pentru că ei există prin ei înșiși, prin cărțile și faptele lor.

Nichita este unul dintre aceștia din urmă, chiar dacă nu a scris în fiecare zi o capodoperă, cum îi pretindeau unii, sau chiar dacă uneori Nichita nu era Nichita.

L-am descoperit târziu, în 1975, când, trecând prin Ploiești poetului, cu treburi complet rupte de literatură, am cumpărat de la o librărie **Starea poeziei**, stare cu care se identifică o personalitate proeminentă a poeziei române postbelice. Am respectat și respect acea stare chiar atunci când se aud voci care să se ridice împotriva poetului. Nichita Stănescu rămâne Nichita Stănescu, indiferent de ce și cât va mai scrie, el rămâne o dimensiune de referință a unei limbi, a unei literaturi, a unei civilizații.

5. „Avem deosebita onoare să vă aducem la cunoștință următoarele: Comitetul Festivalului Internațional Serile de la Struga v-a acordat înalta recunoaștere internațională *Cununa de Aur* pe anul 1982”.

„Mă simt ca împăratul din poveste care râde cu un ochi și plânge cu celălalt. Râd de fericire cu un ochi, că acest premiu, poate cel mai important premiu de poezie din lume, este o îndreptățire a muncii mele de peste treizeci de ani, pentru sporirea și păstrarea frumuseților limbii române. Plâng cu un ochi, pentru că pentru îndreptățirea ce mi s-a făcut mie au fost omiși alți poeți la fel de talentați ca și mine.

În orice caz, consider acest premiu ca fiind acordat poeziei noastre în genere și prezenței ei, din ce în ce mai prestigioase, între literele universale”, declara Nichita Stănescu la puțină vreme de la aflarea veștii „încununării”.

Despre Nichita Stănescu aș vrea să pot scrie cuvinte „cu colțul inimii”. Cuvinte care să îngenuncheze, sărutând cuvintele poetului.

Poetul e ca o duminică în care stau îngrămadite toate zilele săptămânii, adică luni, adică marți, adică miercuri, adică joi, adică vineri, adică sâmbătă, adică duminică. Oare cum o fi arătând duminica duminicii domniei sale? Dar cum o fi arătând pământul pe care tălpile lui calcă, iarba care se vrea strivită, aerul care se vrea respirat de poet?

Poetul e ca o sărbătoare. O sărbătoare care se ține în fiecare zi, de la repede, „călărire în zori” la ceasul în care soarele se oprește deasupra capului ca o inimă de raze, până în clipa în care buzele arzând ale soarelui sărută înroșite crestele pădurilor.

Pentru mine, multă vreme, soarele nu răsărea și nu apunea decât din pădure! Ce miracol însă când l-am văzut răsărind și apunând în mare!

6. „Nu vă supărați, nu-l cunoașteți cumva pe Nichita Stănescu?” Ies în stradă și întreb, pur și simplu la întâmplare: „Nu vă supărați, vă place poezia lui Nichita Stănescu? De ce?”, fără să aștept răspunsuri savante, dar nici răspunsuri de genul „Lasă-mă, domnule, cu poezia! Eu am alte probleme pe cap. De poezie îți arde dumitale acum!”, cum mi s-a întâmplat să aud. Și răspunsurile vin: „Nu știu, poate că mi-ar plăcea, dar nu l-am citit”. „Nu-mi place!” „De ce?” „Uite-așa! Nu-mi place, pur și simplu!” „Dar ce poezie vă place?” „Ei, asta-i bună, ce sunt eu, un copil? Du-te, domnule, la școală și vorbește cu copiii, acolo se învață poezii!”

„Nichita Stănescu? Ei, Nichita Stănescu e un poet mare!” „Cât de mare?” „Ca Eminescu!” „Sunteți sigur?” „Dar ce e sigur pe lumea asta?”

„Îl cunoaște careva din voi pe Nichita Stănescu?” – intru eu în joaca unor copii, care nu mă bagă în seamă. Insist, totuși, cu aceeași întrebare. O fetiță blondă, cu ochi mari, →

NICOLAE BĂCIUȚ

albaștri, ca ai lui Nichita, mă fixează nedumerită. „Nici tu nu îl cunoști pe Nichita Stănescu? I se văd dinții mici, albi, strălucitori. „Nu, nenea, nu locuiește aici. Întrebați la blocuri”, se încumetă, în sfârșit, să-mi răspundă, parcă vinovată.

„Nu, dragă, nu locuiește aici. Nu v-ați uitat pe tabel? Eu stau la țară, am venit aici la fată-mea, dar n-am auzit de el. Întrebați pe cineva de aici!”

7. Formalitățile pentru obținerea pașaportului, primul meu pașaport, n-au fost chiar „formalități”, iar după ce am reușit să am în mână „cartea verde”, totul era ca la început. „Fără valută forte în Iugoslavia, e ca și cum ai vrea să escaladezi Everestul cu o barcă”, mă avertiză un funcționar de la OJT. Dar de unde valută?! Prietenii mei nu stau prea bine nici cu „lei”, darmită cu dinarii sau dolarii! Unii dintre ei nici nu văzuseră vreodată la față dinari sau dolari. Singura valută forte care mi-a rămas a fost să-mi umplu rucsacul cu conserve, tocană de legume, biscuiți, ciocolată etc. și, plin de entuziasm, s-o apuc pe varianta „autostopistă”. Ce, parcă badea Cârțan avea valută, putea face autostopul? Ba nu, valută avea: cărțile pe care le lua cu sine. O astfel de valută îmi luasem și eu pentru drum: **Epica magna, Operele imperfecte, Starea poeziei** – cărțile lui Nichita Stănescu, douăzeci de exemplare din **Vatra** nr. 6 și 7/1982, un **Echinox**, pe care mă gândeam să le las celor interesați de literele românești.

Problema dormitului nu mi-o puneam decât în varianta „căpiță de fân”, care nu se putea să nu-mi apară în cale. Aici vreau să fac o paranteză. Plecasem, pe nepusă masă, la mare și, după o noapte de călătorit cu trenul, am ajuns spre prânz la Eforie Sud, în căutarea unui loc de dormit.

Aveam „lei”, dar, conform tradiției studentești, căutam un loc ieftin și bun. În sfârșit, tot întrebând, mă trezesc și eu întrebând: „Vreți un loc ieftin de dormit, nu? Mi-am dat eu seama!” „Da, dar așa vrea, știți, sunt student... *Renunțare mică, după buget...*, sunt singur, ceva convenabil, dacă se poate!” „E ca și făcut, am toate categoriile de oferte. Pofțiți să vedeți”. A dat norocul peste mine, îmi zic. După drumul istovitor de noapte pe care l-am făcut așa fi dormit și în câmp. Ajungem. În curte e o

cișmea. „Aici vă puteți spăla. Ceva nu e în regulă cu robinetul, când se deschide țâșnește puternic, dar asta cred că nu vă deranjează! Rucsacul, dacă vreți, îl puteți lăsa cu încredere în bucătărie. Vara, toată familia doarme acolo, restul închiriem”. În spatele curții, se auzea guițatul unui porc. Îi era foame sau poate sete. Mergem într-acolo. Cocina era împărțită în două „apartamente”. Într-unul era instalat porcul, „Știți, ne place cârnatul”, mi se spune, iar în celălalt era un pat, iar pereții erau tapetați cu hârtii. „Asta e, vă place? Douăzeci de lei pe zi, și-așa, nu dormiți decât câteva ore, în rest sunteți pe plajă!” „Stați să mă gândesc puțin. Dumneavoastră ați dormi aici?”, îi zic, contrariat. „Ha, ha, ha, răsese el, triumfător. Am și dormit!” „Cu cât?” „Ei, cum cu cât, doar sunt la mine acasă!” I-am spus că dacă vrea, poate să doarmă și la noapte acolo. Și am plecat dându-i, totuși, „ziua bună!” Nu mi-a răspuns, în schimb, în urma mea am auzit pomeniți niște dumnezei. Bine c-am scăpat cu atât. În noaptea aceea, am dormit pe un pat de fân și frunze de floarea soarelui, la marginea unui lan, nu departe de mare și nici în „bătaia” privirilor grănicerilor. În sacul de dormit, ... adormit buștean, am visat toată noaptea sau cel puțin așa mi s-a părut, că valurile mării se rostogolesc peste mine, mă acoperă fără să mă ude deloc.

Altădată, am dormit tot sub cerul liber, în Maramureș, în căpițe de fân, cu câțiva amici plecați în cercetare... folclorică.

Cum va fi oare sub cerul Bulgariei, al Iugoslaviei?

Magnetizantă ești, „cunună de aur”, frumoasă ești și binecuvântați fie acei poeți care te poartă!

8. **Mirabila sămânță.** În ultimii ani, am trecut de prea puține ori pe-acasă, deși au fost atâtea prilejuri care ar fi trebuit să exercite o mare atracție asupra mea, de la cele banale, la cele importante pentru istoria satului meu. Pe care l-am considerat, un fel de „buricul pământului”, un centru al lumii.

Am fugit până acasă. Pentru câteva ceasuri doar. Intrarea în sat e prin cimitir. E un fel de a zice, pentru că într-o parte a drumului e doar un mormânt. Și acela fără cruce. N-am știut niciodată de ce și cine e îngropat

acolo și nu în cimitir cu toți oamenii. Știu doar că cei care se sinucid nu sunt îngropați în cimitir.

Aceasta ca și cum n-ai putea intra în sat fără să-ți reamintești că nu ești veșnic, că ești trecător, iar pe de altă parte că nu trebuie să-i uiți pe înaintași.

Am intrat în cimitir, înaintând spre mormântul mamei, prin iarba crescută până la brâu, așteptând să fie cosită. Și mormântul era îngropat în iarbă. „Sunt iarba/ Lăsați-mă să lucrez”, îmi vine în minte un vers din Carl Sandburg. Buruienile crescuseră însă aici mai mult decât iarba. Multe cruci sunt aproape înghițite de pământ. Unii au început să ridice cruci de piatră sau chiar de fier, în locul celor vechi, de lemn. Pe un mormânt împrejmuț de o centură de beton, cu cruce de piatră nouă, stă aruncată vechea cruce de lemn. Nimeni n-ar îndrăzni să o ducă, pentru nimic în lume, acasă. Ea va putrezi undeva, într-un colț de cimitir. Pentru că nici foc nu li se dă acestora. Cei care lucraseră la mormânt au călcat iarba din preajmă la pământ. În fiecare an, iarba din cimitir se licitează și o cosește cel care dă mai mult. Unul, care a câștigat într-un an cositul ierbii din cimitir, spunea, cu gândul la fânul lui: „O, de n-ar muri nimeni în vara asta, să scap cu iarba necălcată, că am dat o groază de bani pe ea!”

Se pare că nici în vara aceea n-a murit nimeni, pentru că iarba din cimitir nu era călcată.

La câteva zeci de metri de cimitir, dinspre magazia CAP-ului, vine un miros puternic de grâu pus la uscat. În grâul întins în magazie ne hârjoneam vară de vară, în misiunea noastră de a-l „lopăta”, până se usca. În grâul încins, ajuns până la grinzii, și acum câțiva copii se luptau cu lopețile. Nu s-a schimbat nimic față de copilăria mea. Alte voci, aceleași încăperi. Și îngropatul în grâu. Până-n gât. Și Blaga, descoperit mai târziu: „Am văzut nu o dată sămânța mirabilă/ ce-nchide în sine supreme →

puteri./ Neînsemnate la chip, deși, după spiță alese îmi par/ semințele ce mi le ceri. Culori luminate, / doar ele destăinuie trepte și har./ În rânduri de saci cu gura deschisă - / boabele ți le închipui: gălbii sau roșii, verzi, similiti, aurii/ când pure, când pestrițe.// Asemenea proaspete, vii și păstoase/ și lucii culori se mai văd/ doar în stemele țărilor/ sau la ouă de păsări. Semințele-n palme/ de le ridici, răcoroase,/ un sunet auzi precum ni l-ar da/ pe-un țarmure-al Mării de Est mătăsoase nisipuri./ Copil, îmi plăcea, despuat de veșminte,/ să intru-n picioare în cada cu grâu,/ cufundat pân' la gură în boabe de aur./ Pe umeri simțeam o povară de rău./ Și-acuma, în timpuri târzii, când mai văd/ câteodată grămezi de semințe pe arii,/ anevoie pun cumpăt fierbintei dorințe/ de-a le atinge cu fața./ De-alintarea aceasta mă ține departe doar teama/ de-a nu trezi zeii, solarii,/ visătorii de visuri tenace, cuminiți.// Laudă semințelor, celor de față și-n veci tuturor!/ Un gând de puternică vară, un cer de înaltă lumină,/ s-ascunde în fieștecăre din ele, când dorm./ Palpită în visul semințelor/ un foșnet de câmp și amiezi de grădină,/ un veac pădureț,/ popoare de frunze/ și-un murmur de neam cântăreț ».

Apoi, după ce intri în sat, din multe curți miroase a pâine coaptă în cuptor. Încă se mai coace pâine pe vatră, pâinea de oraș încă n-are trecere.

Îmi iau de acasă un bulgăre de pământ, într-o pungă, pe care o voi duce cu mine la Struga. Să vadă și el lumea!

9. Bună dimineața, domnule profesor! Iau primul autobuz spre Gălești. Un autobuz aglomerat, în mare parte cu navetiști care încep să moțăie de cum se așează în scaun. Alții moțăie în picioare și nu-i deranjează nici înghesuiala, nici frânele bruște pe care le mai pune șoferul. Parcă sunt anesteziați.

Deși nu sunt mai mult de 25 de km de parcurs, drumul mi se pare nesfârșit. Autobuzul oprește des, și în stații și înafara lor, lumea urcă și coboară fără să se grăbească, plictisită. Duruitul motorului e ca un bâzâit enorm de bondari.

După ce intru în Gălești, am din nou senzația de nesfârșit. Satul nu se mai termină sau cel puțin acest

sentiment a pus stăpânire pe mine. E vară și satul e cufundat în liniște ca în noapte. Școala e încă în șantier, dar meșterii nu se grăbesc deloc, își fumează nestingheriți țigările de parcă școala ar urma să înceapă peste nu știu câți ani. Miroase a tencuială proaspătă, a var, un miros care aduce cu el un iz de toamnă, de cerneală, de uniforme.

10. Sunt gata. Oare gata într-adevăr sau va trebui să constat pe traseu că, totuși, am mai uitat câte ceva. Ieșim din Târgu-Mureș, puțin înainte de răsăritul soarelui. Apoi, soarele se desprinde de dealurile Sighișoarei „roșu ca un bou pe

Plevna

jeratic”, spune cineva, „răsare din rouă”, adaugă altcineva. Sunt într-un autobuz care pleacă în Grecia și cu care voi merge până la Sofia. Ansamblul „Șireagul” este la prima ieșire în Grecia și speră să facă o figură frumoasă pe scenele pe care va evolua. „Am plâns în câteva rânduri, uimit de ce e în stare să facă acest ansamblu”, avea să-mi spună la întoarcere Ioan Florea, unul dintre sufleteștii care au însoțit „Șireagul”.

În autobuz s-au distribuit foi volante cu textul unui cântec grecesc tradițional, „Te lemonaki”, și, încet, încet, el e cântat cu însuflețire. Șoseaua urcă șerpuiind și autobuzul e invadat de aerul curat de munte.

„La instrument contează întâi culoarea sunetului, apoi muzicalitatea, stilul și celelalte”, încearcă un acordeonist să-l convingă pe un viorist în devenire. „Dacă învăț bine să cânt la vioară, mă apuc și cânt la nunți”, îmi spune cu însuflețire acesta.

La graniță, la Giurgiu, invar.-tindu-se în jurul unor mașini cu număr străin, câțiva copii ne cer „cevingum”. Vameșii, cu o nesimțire incalificabilă, ne cotrobăie prin toate bagajele. Suntem la discreția lor, la

ironia lor mărlănească. Nu cunoșteam rețeta. Cineva șoptește că așteaptă să primească ceva. A fost suficientă o sticlă de țuică pentru ca să dispară exigența, să devină chiar simpatici. Astfel, timpul din vamă se scurtează. Dunărea trece pe sub privirile noastre ca un fulger.

La Plevna/Plevna, urcăm la „Panoramă” care e supusă tirului turistic. Grupurile se succed disciplinate, în liniște. Ghidul ne zâmbește binevoitor, dar face prezentarea în bulgară, așa că nu ne alegem cu nimic de la el. Unul dintre cei din Ansamblu a mai fost la „Panoramă” și încercă să ne pună el întrucâtva în temă. Sub cupola monumentului, după felul în care cad luminile, după tehnica în care a fost realizată pictura, ai impresia că bătălia se derulează chiar în fața ochilor, că participi la un eveniment istoric, că acesta se repetă pentru... turiști.

Din nou în autobuz. Privesc la conducătorul grupului, un om în vârstă, sobru, Valeriu Vaida, și nu-mi pot scoate din minte cuvintele unui vameș: „Hei, tu, acela cu părul mai rar, tu ești șefu’ ”?

„Care ar fi primul lucru la care te-ai opri dacă ar trebui să te gândești la cei de acasă?”, o întreb, așa, din senin, pe o dansatoare. „La prietenul meu, care nu va fi alături de mine peste câteva zile, când voi împlini 23 de ani”?

Entuziasm și fluturări din mâini când suntem depășiți de un autocar cu turiști români.

Prima zi în Bulgaria mi s-a părut foarte lungă. Am încercat să descopăr Bulgaria fără prejudecăți, așa cum se arată ea unui turist care nu are ghid care să facă o selecție și să arate, din patriotism, doar partea frumoasă a lucrurilor. Am văzut destul de multe lucruri frumoase. Dar nu despre ele vreau să vorbesc. Eram într-un magazin un grup de români și, în îmbulzeală, i s-a furat cuiva 180 de leva. O sumă mare pentru un român. Ce și-o cumpăra hoțul de ei? O haină? O să-i țină de cald? Îl va face mai fericit? Oricum, el a nefericit un român!

Spre seară, mă despart de grupul de români, care urma să călătorească toată noaptea ca să ajungă spre dimineața la granița cu Grecia, urmând ca a doua zi să se odihnească pe o plajă pe malul Egeei, căci nu →

au asigurată nicio cazare pe traseu, iar statul în autobuz înțepenește.

Contra 3,5 leva, găsesc un loc de cazare într-un camping. Primesc un număr și niște vagi indicații în bulgară, de la recepție. Plătisem, aveam să constat, pentru un loc... în aer liber, de amplasare a cortului. Mai plătesc, după lungi parlamentări, încă zece leva și primesc un loc de dormit într-o căsuță, al cărui zar este însă defect. Mă baricadez cu masa și noptiera în ușă, ca să am o relativă siguranță, în caz că dă cineva peste mine. Citesc câteva poeme din **Epica magna** și o **Postă a redacției** din **Luceafărul**, din care rețin unul dintre răspunsurile lui Geo Dumitrescu: „...dragă tovarășă Stela, e timpul să vă măritați și să dați țării odrasle voinice, brațe harnice, de care are atâta nevoie!” Adorm cu un zâmbet trist pe buze.

Dimineața, părăsesc campingul și mă las purtat pe străzile Sofiei fără nicio țință căci, ciudat, nu am reușit să găsesc nicăieri o hartă a Sofiei și trecătorii de pe stradă ridicau nedumeriți din umeri la întrebările mele în engleză. „N-ai să vezi nimic sau n-ai să vezi ceea ce merită în primul rând”, îmi șoptește parcă cineva din spatele meu, curios să vadă ce fac, ce am de gând să fac. Rămân furat când de o vitrină, când de un monument, când de o mașină încărcată cu copii care fac „turul Sofiei”. M-aș fi urcat și eu, aș fi vrut să fiu și eu pentru câteva ceasuri copil, ca să mă bucur de privilegiul de a face turul Sofiei. Intru însă într-o librărie și încerc să-mi imaginez câte cărți mi-aș fi cumpărat dacă aș fi știut limba acestui popor.

În Biserica „Sf. Nedelia”, e răcoare. Mă așez pe o bancă și-n liniștea de acolo se aude pulsul orașului, ca și cum din acest loc ar pleca toate arterele lui, ca și cum i-ar fi inimă. Credinciosul pe care l-am găsit îngenuncheat și spunând rugăciuni a rămas acolo și când am plecat eu. Era singurul care se ruga. Cât am stat înăuntru au trecut mai mulți turiști decât credincioși, vizitatori interesați de valorile din biserică și mai puțin de credință. Faptul că nu-și făceau cruce spunea foarte mult.

Sunt, până la urmă, forțat să părăsesc Sofia, din cauza bișnițarilor, valutiștilor, care văzându-mi rucsacul voluminos în spate, mă acostau interesându-se de valută: dolari,

mărci, orice, numai valută să fie! Și nu le venea să creadă că nu am ce să schimb. Halal turist, și-or fi zicând! Ce-o fi căutând acesta prin lume, dacă n-are valută? Nici măcar lei, ca să schimbe!

Reușesc să ies din Sofia cu un autocamion. „English?”, mă întreabă șoferul. „Nu, zic, român!” „Oooo...! – și pe fața lui se putea citi dezamăgirea, ca și cum ar fi vrut să mă întrebe: „Cum, numai român? Și eu care credeam că...!” „Da, numai român și nu mi-e deloc rușine!” – m-am trezit că îi răspund cu glas tare, dar el ridică din umeri și din sprâncene, semn că n-a înțeles nimic, dar îmi zâmbi. Ne despărțim după câțiva zeci de kilometri și o iau pe jos, spre Pernik, mușcând dintr-un măr, un măr de acasă, și simțeam cum se face toamnă pe dealurile Sigmirului, ale Bistriței, simțeam cum miroase al dracului a toamnă românească.

După vreo zece kilometri de mărșăluială, tălpile au început să-mi ardă și simțeam cum curelele rucsacului îmi rodeau din umeri. M-am așezat pe marginea șoselei, să-mi mai trag sufletul. Cum va fi drumul mai departe? Mă apropiam de graniță și mașinile treceau indiferente la semnele mele de autostopist. Și, totuși, cu un Ford, ajung la granița cu Iugoslavia. După un control minuțios, prima întâlnire cu Iugoslavia, seara. În același Ford, mă îndrept spre Skopje și Duska Mihailovici, cel de la volan, binefăcătorul meu, încearcă un dialog. Într-un amestec de engleză și germană, Mihailovici insistă să accept să merg cu el, la Skopje, la el acasă, unde nu mai prea are prieteni, aceștia fiind plecați care încotro.

Intrăm în Skopje, „un oraș de bulevarde” – ține să precizeze Mihailovici. Întâlnirea cu cei de acasă nu are nimic sărbătoresc în ea, de parcă n-ar fi lipsit de aici decât câteva ore, rătăcind prin oraș. Era inginer

Skopje

electronist la Hamburg și nu mai fusese acasă de câteva luni, când îi murise tatăl, iar la scurtă vreme soția îi născu un băiat. „Așa e firesc, îmi zice, unul moare, altul se naște. Nu ne putem împotrivi naturii!” Îmi spune totul de parcă mi-ar spune niște rezultate neimportante, din fotbal. „Germania Federală m-a schimbat, m-a făcut mai puțin sentimental, dar m-a făcut să simt ce înseamnă **Time is money** și **Business is business**”. Cu atât mai mult m-a mirat ospitalitatea lui. Am resimțit chiar un sentiment de stânjeneală. Ca să scap cât mai repede de acest sentiment, am insistat să plec cât mai curând din Skopje, dar Mihailovici nici nu vroia să audă. „Ești oaspetele meu, ești invitatul meu și doar peste două zile pleci la Struga!” Nu mi-a rămas altceva decât să mă supun.

Am vizitat împreună orașul, atât în zona de construcții moderne, contemporane, cât și în cartierele sărăcicioase. Intrăm și în istoria acestui oraș, în locurile cu clădiri vechi. Dar trecem și pe la gara veche a orașului, din care a mai rămas doar o parte după cutremurul din 1963. Pe frontispiciul clădirii, ceasul a rămas încremenit la 5 și 17 minute. Brusc, gândul meu se întoarce la 4 martie 1977.

Trecem pe bulevardele orașului sub soarele fierbinte al amiezii și în mașină e îngrozitor de cald. „Ne ridicăm la temperatura de fierbere!”, îmi spune râzând domnul Mihailovici, în timp ce acul indicator al mașinii se ridică și el la 120 km/h. Orașul parcă se prelinge încet prin mine și, închizând ochii, încerc iluzia unei plimbări pe străzile Târgu-Mureșului, pe străzi cunoscute, în orașul meu, în țara mea – și aici adjectivele posesive au cu totul altă rezonanță, altă conotație, altă putere de emoționare. Din difuzorul casetofonului Fordului sunetele →

Sofia

naiului lui Gheorghe Zamfir vin ca o binecuvântare, ca un pansament pe dorurile mele. Domnul Mihailovici se uită la mine cu coada ochiului: „E al dumneavoastră și e de neîntrecut!”

„Aveți dreptate, domnule Mihailovici, dar e greu de explicat ce înseamnă aici muzica lui Gheorghe Zamfir!”, așa fi vrut să-i răspund. Am zâmbit doar, mulțumindu-mă să dau aprobator din cap și să rămân conectat la naiul lui Gheorghe Zamfir.

Ritmul de viață al domnului Mihailovici m-a surprins. Să fi fost doar un ritm de vacanță? Iată, pe scurt, programul unei zile: deșteptarea la unsprezece, un duș, o cafea, o pipă, o plimbare cu mașina prin oraș, o vizită la un prieten și din nou acasă, pentru masa de prânz și apoi somn până la șapte. Seara, din nou în oraș, un tur pe la restaurantele cele mai scumpe, consumație la discreție, prietenilor pe care-i întâlnește le plătește și ce-au consumat înainte de întâlnire. Extravaganță, generozitate, sfidare. Cum să cataloghez atitudinea sa? Trăiește în vest! Ori Iugoslavia, încă e în lagărul socialist! Spre trei noaptea se reîntoarce acasă. A doua zi, lucrurile se repetă, după același ritual. „Aici e America”, ține să-mi amintească din când în când domnul Mihailovici.

Douăzeci și doi august e ultima zi la Skopje, o duminică de sfârșit de vară, caniculară. O luăm spre Struga pe o șosea deloc aglomerată. După trei ore de drum lejer, se zărește oglinda Ohridului. După o masă de adio, domnul Mihailovici îmi strânge mâna. Ne îmbrățișăm. Rămân în fața Hotelului „Drim”, în timp ce Fordul se topește pe fâșia ce se întinde pe malul Ohridului.

Din nou, pe cont propriu, adică pe niciun cont, și încerc să culeg câteva informații de la recepția hotelului. Nu prea știu ce-a înțeles recepționarul din ce i-am spus eu, dar după ce a dat un telefon lui Iovan Strezovski, unul dintre organizatorii Festivalului, îmi spune „Nema problema”, și-mi face formalitățile de cazare, spunându-mi că masa și cazarea mi-o asigură organizatorii. Nu-mi venea să cred. Și, totuși, era adevărat! Câtă generozitate! După experiența cu Mihailovici și experiența de aici nu-mi vine să cred ochilor ce noroc a dat peste mine. Purtașem cortul în spate până la

Struga, Hotel Drim

Struga și n-a mai fost nevoie să-l folosesc. Acel „Nema problema” avea însă să mă coste foarte mult, întunecându-mi parte din zilele petrecute la Struga. E un capitol, un episod, nici nu știu cum să-i zic, peste care vreau să sar, pe care refuz să mi-l amintesc, ca și cum ar fi fost un vis urât, un coșmar.

11. Cu trei zile înainte de începerea festivităților, Struga arăta ca orice stațiune la mare în sezon estival, pentru mulți Ohridul fiind mai mult mare decât lac.

Stau într-o cameră cu vederea spre Ohrid, spre atât de apropiata Grecia, spre Albania. O furtună care se pregătește să izbucnească pustiește plaja în câteva minute, iar într-o jumătate de ceas ploaia cade în rafale, care aduc prin geamul deschis aer proaspăt, curat, de pe culmile munților.

Ploaia s-a stins repede, ca orice ploaie de vară, și soarele se mai arată încă o dată înainte de a apune, cufundându-se parcă în apele Ohridului. Luminile aprinse de-a lungul malului par ale unui nesfârșit convoi de nave care așteaptă, încărcate de poeți, să intre în portul Struga de la Marea Ohrid.

Peste noapte, Struga s-a îmbrăcat în hainele de sărbătoare ale Festivalului. Au fost arborate drapelele țărilor participante la Festival, iar de-a lungul celor două maluri ale Drimului, apă ce se rupe parcă din Ohrid, au fost întinse cabluri de care atârnă mii de becuri, de la a căror lumină, noaptea, apele Ohridului par incendiate.

Au început să apară și invitații. „Va fi o invazie română!” – îmi spune Iovan Strezovski, în așteptarea delegației române. Prima „invazie” nu a fost prea mare: Nicolae Ioana, Alexandru Andrițoiu, Alexandru Jebeleanu, Adrian Popescu, Gheorghe Tomozei. De-abia după o zi a apărut și Nichita Stănescu, însoțit, printre

alții, de D. R. Popescu, George Bălăiță, Cornel Popescu, Dumitru M. Ion, Carolina Ilica, Sorin Dumitrescu. Din nefericire, grupul român n-a avut coeziunea pe care ar fi trebuit s-o aibă delegația laureatului.

Câteva zile la rând centrul atenției, fiind asaltat de admiratori, prieteni, gazde, televiziuni, reporteri de la radio, reviste, Nichita Stănescu exclamă, într-un târziu, reușind să scape dintr-o „împresurare”: „N-am timp nici să respir!”

O reporteră de la televiziunea iugoslavă vrea să-i ia un interviu lui Nichita Stănescu în franceză. „Patria mea este limba română!” – i-a replicat atunci Nichita Stănescu, furios, refuzând, pentru „jignire”, să-i mai acorde interviul. Un același Nichita am ascultat și la o conferință de presă, unde el a vorbit mai mult despre patria sa, despre limba română. Întrebările se succed cu repeziciune în macedoneană, în timp ce eu mă concentrez să înregistrez câte ceva din cele spuse de laureat: „Cred că răspunsul meu dat revistei **Lim** nu a fost bine interpretat. Noi, ca națiune, provenim din descălecăre și nu prin încălecăre!”. „Poezia nu e un act de vedetism, poetul nu e o echipă de fotbal care joacă în deplasare. E o altă față a locului său. Această față poate fi și înaripată și îngropată. Dacă-i punem roți, călătorește!” ”O mare parte din dragostea mea naturală pentru Iugoslavia o datoresc la doi oameni, care au făcut un contact sufletesc și pe deasupra și dedesubtul cuvintelor. Primul e Adam Puslojic – în ordinea timpului care m-a îndrăgostit de Iugoslavia – și a stărnit o carte, **Belgradul în cinci prieteni**. Al doilea, ciudat, e un prozator, Bojin Pavlovski, cu care m-am înțeles după colțul ochilor ca și cum s-ar fi sfârșit de mult al treilea război mondial”. „Întrebarea dumneavoastră cere un întreg curs universitar la care, mărturisesc, pot să-i fac față. Pe scurt, ca și pentru corigenții care își fac copiate cu care să treacă în toamnă, să spun că poezia nu e arta cuvântului, pictura nu e arta culorii, muzica nu e arta sunetului, desenul nu e arta liniei și așa putea să spun că vorba cuvânt este materialul poeziei, că culoarea e materialul picturii... Arta, în genere, ține direct de inima din creier”. „Cine cunoaște limba poezică poate traduce poezie. Oricât de bine ai ști o limbă, dacă →

nu o ști în valențe pe a ta, nu poți traduce. Cât despre poezia română, pot afirma că majoritatea marilor poeți, pe care, ca niciodată, nu-i poți număra, sunt grănicerii limbii române.

Noi avem o patrie de pământ care se lărgeste și se strâmtează după cum curge istoria și avem o patrie eternă, care e limba română. Să băgați bine de seamă că barbarii și agresorii, îndeobște, trec pe văi. Avem destui munți ca să avem o mare credință în țara noastră. Limba română e o limbă care aleargă din om în om și ea se dă din gură în gură, ca și sărutul. Când obosește, peste noapte, doarme în sufletul unui băiat, după aceea la altul, după aceea la altul...”

12. După mai multe încercări, Alexandru Andrițoiu reușește să-l „fure” pentru câteva zeci de minute pe Nichita Stănescu și să-l aducă în camera lui de hotel, unde erau prezenți și Alexandru Jebeleanu și Taško Šarov, care a venit mai târziu, pentru câteva precizări legate de traducerea „Cuvântului laureatului”, discurs pe care Nichita Stănescu urma să-l rostească la Catedrala „Sf. Sophia” din Ohrid.

Aflat în vervă deosebită, Nichita Stănescu ne-a povestit, la provocările lui Alexandru Andrițoiu, „verzi și uscate”. Amintiri, vorbe de duh, respirații lirice... Notez în fugă: „Întoarcerea la Eminescu este viitorul poeziei române”. „Eu când mă bucur de ceva răd și înjur, dar cu bucurie”. „Eu am ajuns la poezie prin dragoste de poezie. Citind în fiecare zi poezie, ai toate șansele să devii poet!” „Sunau foarte cunoscut și uitat poeziile unui poet de limbă albaneză!”

„De multe ori, când plecam în străinătate, am avut sentimentul că vin acasă!”

„Cum ar fi dacă Nichita Stănescu ar fi redactorul-șef al unei reviste?” Chiar așa! Ce-ar fi dacă lui Nichita Stănescu i s-ar încredința conducerea unei reviste, bineînțeles, de poezie?!

13. Orașul dintre cele două ape, Krni Drim și Ohrid, este, pentru câteva zile, locul cu cea mai mare densitate de poeți pe metru pătrat, este Capitala poeziei, cu ambasadori din Australia și SUA, din China și din Marea Britanie, din Polonia și URSS, din... Poeți care nu mai țin cont de prejudecăți și de țară, continent. Ei

vorbesc într-o limbă a prieteniei despre poezie, despre cultură, în general, despre viață. Dar despre ce nu vorbesc acești oameni a căror religie e poezia?

14. Deschid geamul și lacul e atât de aproape. Închid ochii și imaginea lacului rămâne pe retină. Un albastru în alt albastru. De aici, de la balconul unei camere din elegantul dar și excesiv de scumpul Hotel „Drim”, văd cum Krni Drim se desprinde din lacul Ohrid, ca o lacrimă, cum apele sale se întind străvezii, împărțind în două această patrie a poeziei, Struga. Căldura sfârșitului de august face ca plaja Ohridului să devină neîncăpătoare, iar pe străzile orașului, purtarea costumului de baie să fie ținută la modă, aproape exclusivă, firească. Doar femeile de origine albaneză țin la portul lor tradițional, purtând haine groase chiar și pentru o toamnă târzie, darmite pentru vara fierbinte a lui 1982!

Din când în când, pe aleile ce străjuiesc Drimul, se văd sărind, în apele limpezi, deopotrivă copii și vârstnici, unii chiar îmbrăcați, împinși de topeală.

În seara festivităților de decernare a „Cununii de aur”, dintre cei care au citit poezie pe podiumul de pe „Podul prieteniei”, Abdulah Mansur, după lectura poeziei sale, a coborât de pe scenă, aruncându-și cartea din care a citit în apele Drimului. Ca la un botez al poeziei. Oglinda apei s-a spart în stropi mari.

15. Struga e nu numai o patrie a poeziei, ci și un prilej pentru fiecare dintre cei prezenți de a-și face cunoscute limba, poezia, patria.

Pentru mine, e un prilej fericit de a încerca să testez felul în care e cunoscută literatura română dincolo de granițele ei de pământ.

Primul interlocutor e o poetă din Finlanda, Eira Stenberg, încă obosită, aproape extenuată, după cursul intensiv de limbă macedoniană pe care l-a urmat de-a lungul a trei săptămâni, alături de alți participanți la Festival.

O inițiativă extraordinară a organizatorilor. În ultimă instanță, în acest fel îi vor putea recruta mai bine pe viitorii traducători dintre poeții importanți ai lumii.

Dintre cei care, vorba lui Nichita, cunosc limba poezescă...

Eira Stenberg

Finlanda

„Apăs pe clapele mașinii de scris ca și pe cele ale unui pian”

- Eira Stenberg, să încercăm o scurtă privire asupra literaturii române, așa cum se vede ea din afară, în special poezia. Cum e cunoscută ea în Finlanda?

- Consider că literatura română nu e suficient cunoscută în Finlanda. Cred că numai Zaharia Stancu e tradus cu câteva din romanele sale. Nu știu prea multe despre poezia română și cred că nici Nichita Stănescu nu e tradus. Nu știu precis dacă a apărut, dar cunosc pe cineva care a adunat material pentru a face o antologie de poezie românească. Sunt curioasă. Aștept o antologie serioasă de poezie română, căci am auzit că există poeți români de talie internațională.

Ar fi interesant dacă s-ar intensifica schimburile culturale, dacă scriitorii români ar putea vizita Finlanda, iar cei finlandezi ar putea vizita România. În astfel de împrejurări, s-ar putea întâlni scriitori din mai multe țări. Schimbul de opinii ar putea fi profitabil. S-ar putea face bune servicii literaturii și prin mese rotunde la TV sau radio despre literatura unei țări.

- Sunt unele voci care afirmă că literatura, poezia în special, s-ar afla în criză. Cum vedeți dv. Viitorul poeziei? Cum e ea receptată în prezent în Finlanda?

- Voi vorbi doar despre ceea ce se întâmplă în Finlanda, cunoscând mai bine care e situația. Poate că greșesc, poate că sunt prea optimistă, poate că înțeleg greșit problema, dar eu cred în viitorul poeziei. În școlile din Finlanda, după cum remarcam înaintea acestei convorbiri, nu se face iubită poezia. Există încă un sistem rigid. Eu nu știu cât de mult se citește poezia în școală, dar știu că sunt mai mulți cei care iubesc rockul decât poezia. Sunetele muzicii ajung mai repede la ei decât cuvintele poeziei. Este și muzica poezie și probabil →

că ea este cea care îi pregătește pentru receptarea poeziei. Cei care trec de douăzeci de ani, cei care sunt la universități, citesc poezia. Sunt la noi un fel de întâlniri unde merg foarte mulți iubitori de poezie și creatori. Cred că, din punctul de vedere al receptării, în Finlanda, poezia are adepți. Repet, sunt optimistă, dar cred că școlile noastre dau mai puțină importanță literaturii și artei, în general, ca înainte, când eram eu la școală. Așa că, totuși, lucrurile sunt delicate și e greu de anticipat ce se va întâmpla. Iarna trecută, a fost o dezbatere într-o publicație studentescă despre poezie și punk-rock. Unii afirmă că nu există poeți valoroși și că poezia nu are forță.

La o întâlnire cu cei care aveau astfel de puncte de vedere, un profesor de filozofie s-a ridicat și le-a strigat nume de poeți finlandezi importanți. Mi-am dat atunci seamă că cei cu astfel de opinii sunt niște diletanți, niște provocatori, slabi cunoscători ai poeziei, care se avântă în discuții mai mult dintr-un puternic simț gregar.

-Ce poeți finlandezi considerați că ar trebui, în primul rând, cunoscuți dincolo de granițele țării? Pe care i-ați recomanda dv?

- Avem foarte multe autoare care scriu o poezie bună. Una pe care o recomand cu căldură e Eva Liisa Manner, apoi Paavo Haavikko, Pentti Saarikoski și, probabil, și poeți din generația mea.

- Care sunt temele preferate ale scriitorilor finlandezi?

- Scriitorii finlandezi, atât poeți cât și prozatori, au început să scrie despre condiția femeii, despre sentimentele sale. Îmi vin foarte greu cuvintele (dialogul s-a purtat în engleză, n.m.), am făcut trei săptămâni și un curs de macedoniană, am un sentiment ciudat, ca și cum aș fi uitat toate limbile. Femeile scriu mai mult despre problemele rolului femeii; ele nu sunt satisfăcute de rolul pe care îl joacă în societate. Acestea sunt problemele care îi atrag pe foarte mulți cititori, îi interesează, întrucât ele sunt probleme reale, acute.

-Cum ați ajuns să scrieți în aceste condiții? Cum de ați ales tocmai poezia ca să vă exprimați, să comunicați cu contemporanii? Ce se întâmplă în „atelierul dv. de creație”?

- Sunt foarte multe momente care declanșează actul de creație, dorința

de a scrie, de a comunica. Cei mai mulți fac un secret din asta. Sunt momente în care, în confruntarea cu viața, nu poți striga ceea ce simți și atunci ceva tainic te îndeamnă să scrii.

Poezia e un mod special de a gândi. Scrii o scrisoare, o temă de casă – aceasta e cu totul altceva. Am început să cred că ceea ce scriu se cheamă poezie atunci când am reușit să mă detașez de gândirea cotidiană. Gândirea poetică e o gândire de tip special. E ca o revelație.

Scriu oriunde mă apucă. Așadar, „atelierul meu de creație” e peste tot. Sunt momente în care o metaforă, o idee vin de la sine. Poate că m-am gândit în subconștientul meu la ea luni de zile, dar n-a venit niciodată. Scriu ușor la mașină, mai ales noaptea. Ritmul mașinii de scris mă inspiră. Apăs pe clapele mașinii de scris ca și pe cele ale unui pian. Și atunci îmi încep partitura.

16. Taško Sarov

Macedonia

„Nichita Stănescu e, în ultimii ani, cel care vestește literatura română peste hotare”

Taşko Sarov are un adevărat cult pentru limba română. În zilele Festivalului, el s-a aflat cea mai mare parte din timp în preajma laureatului. Era ca într-un fel de prelungire a a sa, ca traducător al lui Nichita Stănescu.

- Stimate Taško Sarov, sunteți traducătorul, alături de Dumitru M. Ion, ediției bilingve *Poezii*, apărută la Editura Mislă din R.S.F. Iugoslavia, cu ocazia decernării „Cununei de aur” lui Nichita Stănescu. E greu de tradus în macedoniană autorul celor „11 elegii”?

- Pentru un om care cunoaște o literatură străină, îi cunoaște sursele, valorile și mai ales spiritul, nu e greu

să traducă din această limbă, mai ales când e vorba de o literatură care cu fiecare an își dezvoltă creșterea și în istoria ei are pe un Eminescu, Macedonski, Goga, Blaga, Arghezi, Bacovia, Barbu, din a căror operă, de altfel, am tradus. Alături de aceștia, Nichita Stănescu e, în ultimii ani, cel care vestește literatura română peste hotare, e un creator care îmbogățește, și asta cu mare succes, firul neîntrerupt de creștere a limbii române, a literaturii române.

A traduce pe Nichita Stănescu înseamnă a traduce spiritul, și folosesc aici expresia lui Nichita, nobil de dor și dumnezeiesc al poporului român.

- Care considerați că ar fi atribuțiile unui bun traducător?

- Traducătorul trebuie să cunoască bine spiritul poporului căruia îi aparține literatura din care traduce, să-i cunoască tradițiile, liniile estetice care au ajuns să distingă acea literatură.

Și, nu în cele din urmă, e bine ca el însuși să fie creator, transpunerea să fie făcută din pasiune pentru un autor, pentru o limbă, și nu o sarcină de serviciu.

- Dintre cei traduși în Iugoslavia și avuți în atenția juriului „Cununii de aur” – printre ei și Eugen Jebeleanu și Marin Sorescu – Nichita Stănescu pare a se bucura de o largă popularitate. Cum e el receptat în Macedonia?

- Premiera lui Nichita la Struga este un semn al recunoașterii sale, a creației sale. După părerea mea, de mult Nichita Stănescu nu mai aparține literaturii române, ci literaturii universale. Macedonia, mai pe larg Iugoslavia, face parte din această literatură universală și, prin ea, Nichita s-a impus mai mult în universalitate. Cultivând o poezie pe sursele naționale, marii poeți ai literaturii române contemporane, ca Eugen Jebeleanu, Ștefan Aug. Doinaș, Marin Sorescu – și enumerarea poate continua, șansa lor de a intra în universalitate crește.

- Traducând poezia sa, l-ați cunoscut și pe autor, pe Nichita Stănescu. Care sunt liniile portretului său, așa cum vi s-au relevat dv?

- Pe Nichita Stănescu l-am cunoscut în urmă cu mai bine de 15 ani. Poetul e un om între oameni. Îi place să fie un om din mulțime, fie acasă, fie în străinătate. Îi place să →

Podul peste Krni Drim

pătrundă în sufletul omului, să descopere bogății care se ascund în acesta. Indiferent de mijloace. Țin-tește spre a descoperi bogății care altfel s-ar pierde. Pe mine, țin minte că mă pune să-i cânt cântece macedoniene, să i le traduc, iar pe unele mă pune să le cânt de mai multe ori. L-am văzut aplecat asupra operelor multor scriitori români mai vechi și extrăgând de acolo ceea ce e poetic și modern...

- ...și așezând în chip de vers...

- Exact. Și l-am mai văzut parcă trăind în două veacuri: cel al lui Cantemir și în al douăzecilea, când elegiile lui străbăteau frontiere. Într-adevăr, era de mirare ușurința cu care se implica în probleme de natură diversă. Se ocupa și de scriitori români, dar, în același timp, medita și asupra misterelor filosofiei clasice. Era la curent cu construirea marilor potențe industriale ale României, dar în același timp își scria opera, se lupta cu necuvintele și cuvintele sale și ale limbii române.

Revăzându-l, când am început să-i traduc versurile sale pentru **Misla**, sub titlul **Dreptul la timp**, am descoperit un Nichita care a rămas același, chiar dacă, între timp, faima lui a intrat într-o continuă creștere.

17.

Rolando Certa

Italia

„Sunt convins că poezia română de azi merită să fie cunoscută”

Rolando Certa, din Italia, s-a dovedit a fi un scriitor peste măsură de prietenos, de comunicativ, un bun cozeur, un fin interpret al fenomenului poetic contemporan. Prin intermediul lui Adrian Popescu și al lui Alexandru Andrițoiu, l-am antrenat și pe Rolando Certa în ancheta despre condiția poeziei și traducerii ei.

-V-aș ruga, mai întâi, să-mi spuneți cum apreciați felul în care este cunoscută literatura română în Italia în special, în lume?

- Recent, am făcut un interviu cu

un scriitor bulgar, publicat într-un cotidian sicilian. Acolo am afirmat că trebuie modificată în Italia ideea că literaturile balcanice sunt expresia unor culturi minore. Dimpotrivă, ele sunt un fruct rar ce trebuie valorificat. În Italia nu există un interes prea mare pentru literaturile balcanice, implicit nici pentru literatura română. Dar aceasta e o direcție care trebuie modificată. Am avut ocazia să citesc o antologie a poeziei românești a lui Mario de Michelli. O să reiau lectura acestei antologii, ca să-mi împrăstiez cunoștințele despre poezia română. Sunt convins că poezia română de azi merită să fie cunoscută. Și nu numai pentru bogăția stilistică, ci și prin largul umanism. M-a izbit, din câte îmi amintesc, Ioan Alexandru. Prin intermediul lui Ion Marin Almăjan, am cunoscut și alte dimensiuni ale poeziei și prozei românești. Și încă un lucru. În tinerețe, am citit teatrul lui Caragiale și am descoperit un autor de o surprinzătoare actualitate și modernitate. El a fost publicat prima dată la Casa editorială MAIA, sub direcția poetului sicilian Luigi Fiorentino.

- Considerați că, în contextul mai larg al fenomenelor de criză, traversează și poezia o perioadă de criză?

- Sunt convins că astăzi poezia nu e nicidecum în criză. Dimpotrivă, sunt convins că astăzi are loc o mare resurrecție a poeziei ca și o ispită a omului contemporan de a-și recupera valori umane scufundate, pierdute. În mod sigur, traversăm o epocă foarte dificilă și violentă în care poetului îi incumbă o mult prea mare responsabilitate: să lucreze împreună pentru a contribui la renașterea omului.

- Cum priviți premiile literare? Înseamnă ele o reală recunoaștere? Cum apreciați premiarea lui Nichita Stănescu la Struga?

- Există premii literare serioase și premii nesarose. „Cununa de aur”, care e decernată în fiecare an la Struga, e expresia unei reale recunoașteri literare.

Dar Struga e un moment de întâlnire nu numai între poeți, ci și între popoare care au cucerit limbajul culturii, se recunosc, depășesc anumite bariere politice, fraternizând între ele. Impresia mea cea mai profundă este că recunoașterea poetului Nichita Stănescu reprezintă și o prețuire binevenită pentru cultura română modernă, bogată, activă.

18.

Alexandru Andrițoiu

În același context al discuțiilor despre traduceri, am adresat și lui Alexandru Andrițoiu o întrebare:

-Care credeți că sunt rigurile și limitele unei traduceri?

- Uite, de pildă, îmi aduc aminte că la o întâlnire cu Blaga, pe când lucra la Institutul de Istorie Literară al Academiei, am avut frumosul fior și cinstea de a-mi citi o traducere din **Anabell Lee**, a lui Poe, pe care, cu memoria mea bună de atunci, am reținut-o și țin minte că i-am recitat-o imediat după întoarcerea mea la București lui N. Tertulian, care a rămas uimit de ce se poate digita pe un original. Traducerile lui Blaga, chiar în măiastra lor întrecere cu originalul, păstrează cât mai mult spiritul și litera, dar de data aceasta însuși el recunoaște că a făcut doar niște virtuozități – textul traducerii se îndepărtează de original, dar spiritul lui Poe e păstrat, însă supramelodic. Iată cele două strofe, pe care le știu pe de rost: „Într-o țară îndepărtată, trăia odată o fată minunată/ Cum nicidecum n-a fost și nu va mai fi/ Și-această fată minunată era strigată/ Anabell Lee.” Spuneți voi, îngeri, în văi de plângeri, în triste strângeri./ Dacă va mai fi vreodată, dacă va mai fi o fată minunată/ ca Anabell Lee”. Desigur, față de traducerea publicată, cu mult mai strânsă în jurul originalului, această formulă cu totul originală și deschisă, pare îndepărtată, deși, repet, spiritul original se păstrează.

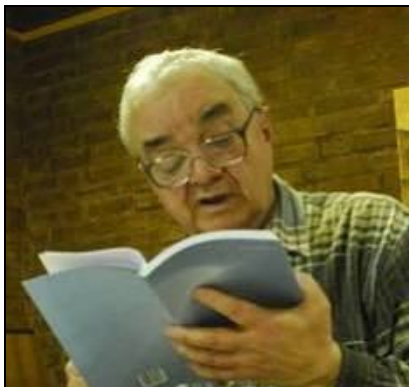
Îți mărturisesc că multă vreme m-am sfiit să mărturisesc această întâmplare dar, bănuiesc că marelui poet i-ar fi plăcut să fie pomenită. Oricum, ea rămâne una din marile mele amintiri literare. Cu ea cred că am răspuns, în esență, întrebării pe care mi-ai adresat-o. →

19.

Ion Milos

Suedia

„Poezia lui Nichita Stănescu e cea mai românească din punct de vedere al expresiei și al viziunii poetice contemporane”

Pe Ion Milos, Suedia, l-am văzut de cele mai multe ori stăpânit de sentimentul celui care nu-și găsește locul. „Românii nu mă recunosc, sârbii mă socotesc un fel de fugit, iar suedezii nu mă consideră ca fiind de-al lor, deși am cetățenie suedeză. Nu-i doresc nimănui această, trebuie s-o spun, tragică condiție”, mi-a mărturisit cu un amestec de amărăciune și furie Ion Milos.

- Limba română este limba în care visați, gândiți, scrieți, după cum mi-ați spus într-o discuție anterioară. Considerați că traducerea în sârbă și macedoniană din poezia lui Nichita Stănescu îl „traduc” pe Nichita Stănescu?

- După câte am citit eu, traducerea sunt bune în limbile respective și reprezintă opera lui Nichita Stănescu într-o bună prezentare. Un Nichita Stănescu, într-adevăr, **tradus**.

După părerea mea, poezia lui e cea mai românească din punct de vedere al expresiei și al viziunii poetice contemporane. Tocmai trăsătura cea mai românească nu cred că se poate traduce în alte limbi.

Pe de altă parte, Nichita Stănescu face o poezie de zguduitoare fiori metafizice. Mi se pare că fiorul metafizico-mioritic scapă adesea traducătorilor. În rest, traducerea curge bine și frumos. Există particularități, ca în **Getica**, de pildă, care au scăpat multor traducători, chiar și unuia iscusit, cum e Taško Sarov.

- Cum se vede fenomenul poetic românesc privit din afară?

Este poezia română suficient cunoscută?

- Poezia română e încă foarte puțin cunoscută, cunoscută fiind mai mult cea a unor scriitori români stabiliți peste hotare. Și acest lucru trebuie să constituie un semnal de alarmă. Să vă relatez un fapt: profitând de prezența poezilor de pe diverse meridiane, aici, la Struga, am cerut la peste 25 dintre ei părerea despre poezia lui Nichita Stănescu. Am rămas trăznit când majoritatea m-au refuzat, spunându-mi că nu cunosc poezia lui Nichita Stănescu. Și când te gândești că, totuși, Nichita Stănescu e unul dintre cei mai traduși poeți contemporani. Iată un lucru la care ar trebui să ne gândim cu durere. Nu-i suficient să-ți traduci literatura, ci și să știi să-ți o impui.

- Cum e cunoscută poezia română în Suedia și ce faceți personal ca să fie mai bine cunoscută?

- Poezia română e puțin cunoscută și în Suedia. Doar o plachetă din poezia lui Arghezi și, după vreo douăzeci de ani de la apariția acesteia, au apărut două plachete din poezia lui Nichita Stănescu, acestea din urmă apărând datorită unor circumstanțe întâmplătoare, norocoase.

Anul trecut, a apărut o ediție bilingvă română – suedeză, din poezia lui Eugen Jebeleanu, în traducerea mea.

În diverse reviste și ziare suedeze am publicat încă patruzeci de poeți și vreo șapte prozatori.

Încă din 1977, am terminat o antologie a poeziei românești în suedeză, unde figurează peste șaptezeci de poeți români.

Tot în 1977, am terminat și un volum din poezia lui Bacovia și unul din poezia lui Blaga.

- Când vor apărea acestea?

- Încă nu le-am publicat și pentru că nu am un sprijin serios din Ro-

Nichita Stănescu, Eugen Jebeleanu, Adrian Păunescu - 1970

LA VULTURE

Se dedică lui Mihai Bandac

L-am bătut pe vulture pe pana lui
cu crivățul cuvântului eu l-am bătut
să stea în aer locului
văzut și nevăzut
și-apoi la piept cu totul mi l-am pus
să-i încălzească mintea lui proastă
i-am dat un cui ca să mănânce din
Iisus
căldura mea i-am dat-o de nevastă
Și ginere mi l-am făcut
pe vulturul cel zburător
și l-am cântat și l-am tăcut
cu dulce dor.

Octombrie 1980

NICHITA STĂNESCU

mânia. Nimeni nu se gândește la chinul și jertfa pe care le depun pentru promovarea culturii românești în Suedia.

În general, interesul e dacă un poet sau altul e inclus sau nu.

Regretatul scriitor suedez Per Olof Ekström, care a ales să trăiască și să moară în România, a scris negru pe alb într-o carte că numai în doi ani, singur, am făcut mai mult pentru răspândirea culturii române în Suedia decât s-a făcut de la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

20. Zilele Festivalului, orele, minutele s-au scurs într-un fastuos ritual, care a culminat cu seara în care, plin de emoție, Nichita Stănescu și-a primit „Cununa de aur”. Cu ea în brațe și-a îmbrățișat compatrioții, gazdele, invitații Festivalului, cunoscuții și necunoscuții care i-au ieșit în cale, felicitându-l.

„Premiindu-mă pe mine, Struga a premiat o limbă, un popor, o cultură!” Cu aceste cuvinte s-a petrecut adevărata mea despărțire, la Struga, de Nichita Stănescu. Celelalte, mai mici, au fost brutale lovituri la fundamentul statuii unui idol.

21. Restul traseului „Cununii de aur”, plin de evenimente și neprevăzut, a fost parcurs sub semnul dorului de casă. Și nu de puține ori m-am trezit murmurând cuvintele poetului, ca și ale soldatului: „Ce lungă-mi pare calea...”

Târgu-Mureș – Struga – Târgu-Mureș, august-septembrie 1982
(Vatra nr. 11/1982)

Poetul, la bloc

Nu mi-a fost greu să-l găesc pe Nichita Stănescu. Din Calea Victoriei, pe o străduță ca o spărtură între blocuri, și-apoi într-o curte de bloc. Nici nu-mi venea să cred că deja am și ajuns.

L-am salutat pe Gică, plopul intrat deja în circuitul public al notorietății. Era început de toamnă de an 1980, și frunzele îi cădeau ca într-o despletire de păr a unei fete înalte, zvelte. Era plin pe jos de ele - îngălbenite, ruginite, după anotimpurile în care și-au împărțit fâșaiul lor cu mumurele poetului, bătându-i în geamul apartamentului ca niște degete firave de prunc.

Un bloc ca oricare altul, neversosimil ca loc al viețuirii unui mare poet. Dintre-atâtea locuri în care a trăit prin București, acesta a ajuns cel mai cunoscut.

Piața Amzei intrase în circuitul cultural. Toate drumurile multor poeți duceau nu la Roma, ci în Piața Amzei, la numărul 9, scara C.

Am urcat scările, deși era și lift. Apartamentul 16, în care locuia Nichita, era la etajul IV. Am urcat ca într-o plutire. N-am sunat, am bătut la ușă, deschizându-mi Dora.

Poetul se mutase aici prin 1975, rupându-se de ceea care a fost marea lui iubire, Gabriela Melinescu.

Dar Nichita nu putea să stea singur nici în insingurările sale. Și din câte femei au trecut al casei prag, ca într-o Nuntă a Zamfirei, în care rolurile erau schimbate, desigur, cea mai dragă a fost aleasă. Dora, adusă de doi dintre optzeciștii care-l frecventau ades, Forin Iaru și Ion Stratan, a tot venit și-a plecat vreun an, și-apoi n-a mai găsit drumul înapoi spre casa ei. A rămas cu Nichita, în casa lui, dar casă împreună, cu acte, și-au făcut de-abia în 1982, după ce Nichita a divorțat legal de Doina Ciurea, care i-a fost soție în acte două decenii, iar în realitate, doar ceva peste jumătate din acest timp.

N-am respectat cutuma. N-am dus cu mine nicio sticlă de votcă. Doar flori pentru Dora. Care le-a primit și-a dispărut. Am rămas doar noi, făcându-ne încălzirea, ca să putem da apoi drumul reportofonului, să înregistrăm dialogul pe care-l convenisem să-l realizăm pentru

revista studentească de cultură Echinox, unde eram redactor încă din primul an de facultate.

Cât am stat acolo, ușa nu s-a mai deschis, ca de obicei, pentru toată lumea. Doar doi dintre cei care au bătut în ușă au primit acordul să intre: Maria Luiza Cristescu, a cărei tovarășie Nichita n-o putea refuza, și Mircea Raicopol, cel care se potriveaua ca o mânășă freneziei de numismat a lui Nichita, una din ultimele sale obsesii, făcându-l să se simtă mândru de monedele grece și romane din colecția sa.

Atmosfera sufrageriei lui Nichita mi-a părut mai degrabă misterioasă în semiumbra miezului de zi, când ajunsesem acolo. Nichita mi-a răspuns cu o voce scăzută întrebărilor mele, ca și cum ar vorbi pentru sine, privirea lui parcă trecea prin mine. Ridica tonul doar atunci când se punea în dezacord cu provăcărilor mele interrogative sau când vroia să accentueze o idee.

A fost ca într-un vis. A fost prima și ultima dată când am fost acasă la Nichita, dar revăd totul ca într-un film. Nu știu cum au perceput cei care-l vizitau frecvent pe Nichita, dar mie, atunci, locul mi-a părut ca un colț de biserică, într-o strănă.

După douăzeci de ani, în 2003, plopul Gică a plecat să se întâlnească cu Nichita. Îmbătrânise, îmbolnăvit de timp și vremuri. După treizeci și trei de ani însă, blocul din Piața Amzei nr. 16, e ca o proprietate a lui Nichita Stănescu, deși doar o placă doar ține să fie semn al trecerii celor opt ani de locatar al lui Nichita pe aici.

Nichita l-a scos din anonim, l-a făcut celebru. E omul care a sfințit locul.

Într-un fel, Nichita era atașat de acest loc, pentru că, nu departe de ultima casă a lui Nichita, pe un bloc, vizavi de Teatrul "Ion Creangă", e placă cu mențiunea că acolo a fost casa în care a locuit Ioan Slavici, unde a fost găzduit și Eminescu, în 1883, casă înghițită de noile construcții, cum și blocul cu magazinul "Eva" a înghițit casa în care a locuit Titu Maiorescu, unde Eminescu a citit, în 1882, *Luceafărul* său.

Blocul din Amzei nr. 9 va rămâne în istorie ca un bun cultural, proprietate a poeziei, "blocul lui Nichita", cum îi spun cei mai mulți.

NICOLAE BĂCIUȚ

Sufrageria

Balconul apartamentului

Blocul din str. Amzei nr.9

Plăci memoriale Nichita Stănescu în Piața Amzei nr. 9

ACASĂ LA NICHITA STĂNESCU

Am fost acasă la Nichita Stănescu. La prima lui casă, cea din Ploiești, în care poetul s-a născut, „înger cu ochii albaștri”. Pe patul în care s-a născut trona un ursuleț de pluș, drag poetului în copilăria sa și rămas, ca prin minune, printre lucrurile care s-au păstrat, făcând față timpului și timpurilor.

Casa familiei Stănescu a fost naționalizată, aceasta ajungând chiriașă în propria locuință. Până la urmă, casa s-a întors la stăpânii de drept, devenind, din 2002, Casa Memorială „Nichita Stănescu”. Au rămas multe din lucrurile poetului – de la masa de scris la pianul la care cânta adesea poetul, de la mașina de scris la poeme în... manuscris..., încercându-se recrearea unui univers care a însoțit nu doar copilăria și adolescența, ci și locul întoarcerii în anotimpul nostalgiilor poetului.

Se spune că, în mare parte, s-a reușit, că, în sfârșit, Nichita Stănescu are o casă în care își așteaptă bucurios musafirii, știut fiind că și în ultima sa casă din București, cea din Piața Amzei, ușile au fost mereu deschise multor chemați și nechemați ai gazdei, generoasă cu oaspeții, în lungi și boeme taifasuri. Nu e o casă „boierească”, deși nu e nici una obișnuită. Odăile nu sunt mari, dar așa cum sunt făcute amenajările, păstrând, cel puțin în parte, aranjamentele de altă dată ale mobilelor și lucrurilor, ele au luminozitate, fac simțită prezența spiritului nichitastănescian.

Într-una din încăperi, vitrinele oferă imaginea universului poetic, cu cărți, manuscrise, diplome, distincții, deasupra tuturor ridicându-se “Cununa de aur” a poeziei, cu care Nichita Stănescu fusese încoronat în 1982, la Serile de la Struga, din Macedonia pe atunci iugoslavă. Într-o altă cameră, sunt o parte din cărțile familiei Stănescu, precum și cărți ale lui Nichita și despre Nichita, cărți cu autograf primite de la diverși scriitori.

Din câte l-am cunoscut eu pe Nichita, cred că i-ar fi plăcut cum arată casa sa în posteritate, chiar dacă nu punea el prea mare preț pe lucruri, oricât de valoroase ar fi fost ele, dacă nu erau încărcate de semnificații. Iar ceea ce se află în Casa Memorială „Nichita Stănescu” poartă mesaje unui destin și ale unei opere.

Muzeul Memorial “Nichita Stănescu”

Nicolae Băciuț, în Biblioteca Muzeului

Evocându-l pe Nichita Stănescu la el acasă. Adam Puslojic, Nicolae Băciuț și Dragoljub Firulovic, 2014

Când am vizitat prima oară Casa Memorială, am vrut să plec cu o „amintire”. Aș fi vrut să iau o carte semnată Nichita Stănescu, să iau ceva ce orice vizitator ar dori să ia cu el, să-l (re)descopere pe Nichita. Mi se părea nedrept, oricât de piață ar fi economia noastră, ca dintr-o Casă Memorială să nu poți achiziționa pentru sufletul tău ceva legat de numele celui pe care tocmai l-ai vizitat.

Acum, s-a intrat în normalitate, Muzeul Memorial are tot ceea ce-i trebuie săpă făcă față celor mai mari exigențe, celor mai mari așteptări.

La ultimele trei ediții de Festival la care am participat, Muzeul a fost mereu punctul maxim de atracție, iar ediția din acest an a ales că festivitatea de premiere să aibă loc tot aici, ca și cum însuși Nichita, ca gazdă, ar înmăna premiile.

NICOLAE BĂCIUȚ

Casa în care a fost descoperit sensul iubirii: Muzeul memorial „Nichita Stănescu”

Vizitatorul orașului Ploiești are posibilitatea de a alege diverse obiective turistice între care un loc de seamă îl ocupă muzeele. Ca iubitor de poezie, va păși desigur pe urmele poetului Nichita Stănescu. Va avea totuși nevoie de o hartă pentru a găsi relativ repede strada care-i poartă numele, în zona numită de localnici Piața sârbească.

Văzând, din stradă, dincolo de gardul care o înconjoară, casa înfiorată de razele soarelui, îți amintești o descriere: „1933. Se naște în casa părinților săi, la 31 martie, Nichita Hristea N. Stănescu. Era o primăvară neobișnuit de călduroasă, cu mult soare, totuși în camera de la stradă inundată de lumină, ardea vesel focul în șemineul de un model cu totul aparte, acoperit cu faianță și marmoră, făcut după gândul lui Nicolae Hristea, tatăl poetului, om cu gust și cu plăcerea lucrurilor rare” (Alexandru Condeescu, *Secvențial biografic*, în *Album memorial Nichita Stănescu*, București, 1984, p.16).

Îndată ce intri în curtea muzeului, ești întâmpinat de muzeograful care te informează despre construcția clădirii. În anul 1927, Nicolae și Gheorghe, fiii abagului (prelucrarea hainelor groase de aba) comersant Hristea M. Stănescu, construiesc „o casă albă, cu un singur cat, construită temeinic, bătrânește, fără ostentația ornamentelor majorității clădirilor ridicate între războaie. Arhitectura ei simplă și echilibrată, amintind de cea a caselor țărănești din satele de la câmpie, arată că stăpânul ei trebuie să fi fost om gospodăru, cu simțul frumosului, știind a cântări cu măsură, dar fără zgârcenie, prețul fiecărui lucru.” (Dan Alexandru, *Fișe pentru o viață a poetului*, în *Album omagial Nichita Stănescu*, București, 1984, p. 14)

Curiozitatea de a pătrunde în casă este extraordinară. Oare ce s-a păstrat din locuința propriu-zisă a familiei Stănescu? Aflăm că Nicolae (Călae) Stănescu, în anul 1931, se →

LUMINIȚA CORNEA

căsătorește cu Tatiana Cereaciuckin, care aduce pe lume, vineri 31 martie 1933, ora 12, pe Nichita (Nini), viitorul mare poet al „necuvintelor” și după cinci ani pe Maria Elena Doina, ca în 1943, familia să adopte un nou membru, pe Cristina. Desigur o mare supărare a cuprins familia Stănescu când, în anul 1950, prin naționalizare, casa este confiscată, iar familia evacuată silită să locuiască pe la rude. În anul 1952, membrii familiei revin acasă, în calitate de chiriași, într-un spațiu restrâns. Trecând peste anii privind istoria casei, în iulie 1998, casa e cumpărată de Ministerul Culturii și trecută în administrația Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova. În anul 2000, începe realizarea proiectului de restaurare și amenajare a muzeului printr-o firmă din Ploiești, condusă de ing. Uță Sergiu Băicoianu, fost coleg de liceu al poetului. În ziua de vineri, 13 decembrie 2002, se deschide oficial Muzeul Memorial „Nichita Stănescu”. Având în vedere că poetul s-a născut și a trăit în această casă, muzeul ar avea justificată denumirea de Casă Memorială. În general, muzeele memoriale sunt acele instituții care organizează expoziții în memoria unei personalități fără ca respectiva personalitate să fi locuit în clădirea respectivă (ex. Muzeul Memorial „Mihai Eminescu” din Iași, Muzeul Memorial „Panait Istrati” din Brăila etc.)

Așezate în șir, încăperile sunt luminate de ferestre mari ce împart armonios orizontalitatea fațadei aproape ascunse privirii, vara, de frunzișul copacilor și al bolții de vie. Fiecare cameră are specificul ei. Prima în circuitul vizitării este dormitorul în care s-a născut poetul. Vizitatorul poate cerceta cu privirea fotografii originale ale copilului Nichita. Patul este străjuit de o icoană deosebită a Sfântului Gheorghe. Pe pat, se află una dintre jucăriile preferate ale copilului Nini, un ursuleț din pluș. Vizitatorii-copii sunt încântați, iar cei maturi sunt mirați să afle că poetul avea o asemenea jucărie. Oare ei uită că și el a fost copil!?

Urmează celelalte încăperi: biroul, holul, sufrageria, sala documentară, bucătăria, mobilate cu piese ce-au aparținut familiei Stănescu.

O parte din mobilier a făcut parte din zestrea mamei Tatiana, fiind adus din Rusia.

Toate exponatele din muzeu învâluie vizitatorul în atmosfera copilăriei și adolescenței poetului Nichita Stănescu. Câteva piese-simbol se regăsesc în opera sa – patul, pianul, biroul de lucru cu dicționarul de rime, cărțile fundamentale, pendula care i-a bătut ora sosirii pe lume, piesă bine conservată, care și acum, cu sunetul ei plăcut, măsoară curgerea timpului.

Deosebite sunt pentru iubitorii poeziei lui Nichita Stănescu expodate precum: verighetele părinților, un extras din registrul stării civile din 1933, foile matricole ale lui Nichita, premii școlare, mașina de scris, premiile internaționale de poezie, câteva manuscrise și cărți cu dedicația poetului, apoi o tablă de șah, la care Nichita juca împreună cu tatăl său, câteva goblenuri lucrate de mama sa.

În bucătărie, vizitatoarele pot fi atrase de ... o carte de bucate.

Este ediția a treia a cunoscutului volum *Carte de bucate*, de Sanda Marin, cu multe însemnări ale mamei Tatiana.

Între curiozități, se numără aparatul telefonic folosit de familia Stănescu, din camera de zi. Curiozitatea constă în faptul că s-a păstrat și astăzi același număr de telefon la care odinioară a vorbit Nini.

Pianul amintește vizitatorului, care cunoaște mărturisirile mamei, că lui Nichita „îi plăcea atât de mult pianul că, atunci când venea de la școală, își azvârlea șapca și începea să zdrăgănească până îmi spărgea urechile. Pianul era instalat pe un hol, lângă bucătărie și eu trebuia să-l

Pianul din casa familiei Stănescu

Nicolae Băciut, lângă vitrina cu „Cununa de aur”

aud. Cânta mai ales cântece la modă” (Tatiana Stănescu, *Vorbește mama poetului*, în volumul citat, p. 10).

O asemenea stare de spirit probabil că mai este astăzi când, de câteva ori pe an, la casa lui Nichita, se adună foști colegi și prieteni de-ai poetului, depănând amintiri, citind poezii... Organizatoarea întâlnirilor este Fundația „Nichita Stănescu” din Ploiești, înființată în urmă cu vreo douăzeci de ani.

Atmosfera caldă a muzeului în care totul este aranjat cu mult gust, rafturile cu cărțile poetului și biblioteca familiei, tablourile, fotografiile, totul este completat prin excelență cu înregistrările video atât de inspirat prezentate în sala documentară.

După ce a revăzut chipul poetului și l-a ascultat vorbind, vizitatorul părăsește muzeul având în suflet cuvintele lui Nichita: „Prefer privirea înainte” sau „Nevoia noastră fundamentală este nevoia de timp. Principiul nostru drept e dreptul la timp”.

Încet, ne îndepărtăm de casa în care a fost descoperit sensul iubirii. Nichita rămâne în noi. Rămâne al nostru prin opera lui. „În urma mea rămân cuvintele mele...”, spunea Nichita. Cuvintele lui ne urmăresc și ne amintesc mereu, recitindu-i opera, cine a fost Nichita Stănescu, poetul care, la decernarea unui mare premiu, își mărturisea crezul artistic: „prin încoronarea unui om care visează și gândește în limba română, se adevărește, încă o dată, spiritualitatea plină de dor și dumnezeiască a poporului român” (*Ars poetica*, în volumul citat, p. 118).

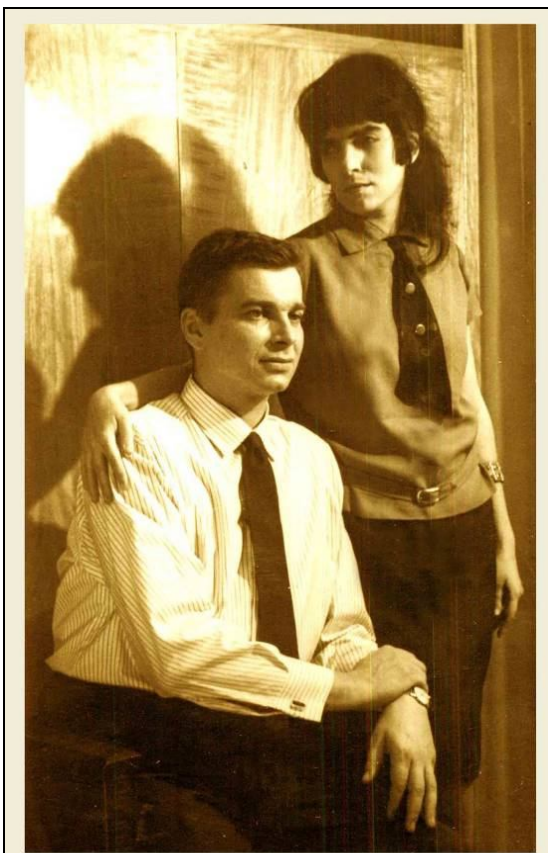
Iubirile lui Nichita Stănescu

Magdalena Petrescu – o iubire la 19 ani, în 1951, care s-a stins într-un an, într-o căsătorie eșuată

Gabriela Melinescu, o iubire de zece ani, neoficializată prin căsătorie, după despărțirea fizică de Doina Ciurea

Nichita Stănescu și logodnica sa, poetesa Doina Ciurea

Doina Ciurea, fosta iubită a lui Nicolae Labiș, o căsătorie de douăzeci de ani în acte, până în 1981, care i-a inspirat un volum întreg, “O viață a sentimentelor” (1964)

Tudorița Tărăță, viitoarea Dora Stănescu, cu care a trăit ultimii ani de viață, cu care s-a căsătorit în 1982.

Nichita, azi

Cornel Ungureanu

„Dacă scrii că Nichita și-a asasinat două iubite, cetățeanul cititor te citește cu iubire”.

-Posteritatea multor scriitori importanți ai literaturii române nu este tocmai pe măsura altitudinii operei lor.

Credeți că opera lui Nichita Stănescu are o soartă mai bună?

-Să nu comparăm posteritatea, așa cum era ea în secolul al XIX-lea, în secolul XX, cum este ea astăzi. Care era valoarea scriitorului în acele vremuri și ce înseamnă, azi, poetul. Înseamnă, să ne uităm la televizor, prin librării, pe imaginile pe care ni le propune calculatorul și vom vedea că posteritatea e, azi, în apropiere de zero. În coborâre galopantă.

Le rămâne cercetătorilor, universitarilor, să reediteze, să scrie, să-și dea doctoratele cu poetul, cu scriitorul care poate ilustra un moment cultural.

-Între contemporanii săi, Nichita Stănescu a avut și adulatori și detractori, între aceștia din urmă prin vehemență s-au detașat Ion Caraion, Gheorghe Grigurcu... dar lista e mai lungă.

Care ar fi explicația unor astfel de poziționări, ostile în esența lor?

-Să-i scoatem din discuție pe Caraion și pe Grigurcu, fiindcă orice opinie a lor trebuie legată de formarea, afirmarea, solidarizările unor generații literare.

Adulatorii și detractorii sunt legați de succesele care pot fi aduse de superlativele Jurnalistice. Sunt cele care populează pagina întâi a ziarelor. Știrile tv.

Dacă scrii că Nichita și-a asasinat două iubite, dacă „dezvălui” că a fost un plagiator, dacă „demonstrezi că” poeziile lui n-au nicio valoare, cetățeanul cititor te citește cu iubire. Tot cu iubire (ceva mai redusă) te va citi dacă pe pagina întâi se va scrie că Nichita ar fi luat premiul Nobel, dacă nu s-ar fi îmbătat înaintea drumului în Suedia, că suedezii și suedezele îl

divinizau. Îl cereau, pe rând, de soț. Nu-s vorbe de pagina întâi?

-Lui Nichita Stănescu i s-au făcut tot felul de reproșuri, inclusiv acela de a fi făcut... compromisuri ideologice.

Mai rămân acestea în picioare?

-Tot pentru pagina întâi rămân textele despre compromisurile lui Nichita.

Hai să-i scoatem din literatură pe Doinaș, pe Breban și să ne ocupăm de compromisurile lor!!!

E greu să le citești opera – să o înțelegi – e ușor să citești „dezvăluirile” care arată că ei, dar și Noica și Marino și câți alții!!! au avut dialog cu puterea!!

-Generația din care face parte și Nichita Stănescu are un relief pronunțat - se văd ușor și piscurile și dealurile domoale și șesurile. acum, când puțini dintre congenerii

săi mai sunt în viață, cum vă apare generația șazecei, în raport cu antecesorii proletcultiși, dar și cu valurile care au venit mai apoi, "șaptezecistii", "optzecistii"... ca apoi să intrăm în ceață, să nu mai fie văzute mișcări compacte.

Mai influențeană Nichita Stănescu, în vreun fel, poezia română contemporană?

-Nu. Deocamdată.

-După prezențe editoriale spectaculoase, cu includeri în colecții de notorietate, inclusiv BPT, încă generația șazecei nu prea a avut parte de ediții critice într-o cuprindere totală, de opere complete. Ce ne lipsește pentru a putea configura biografii literare în ediții definitive?

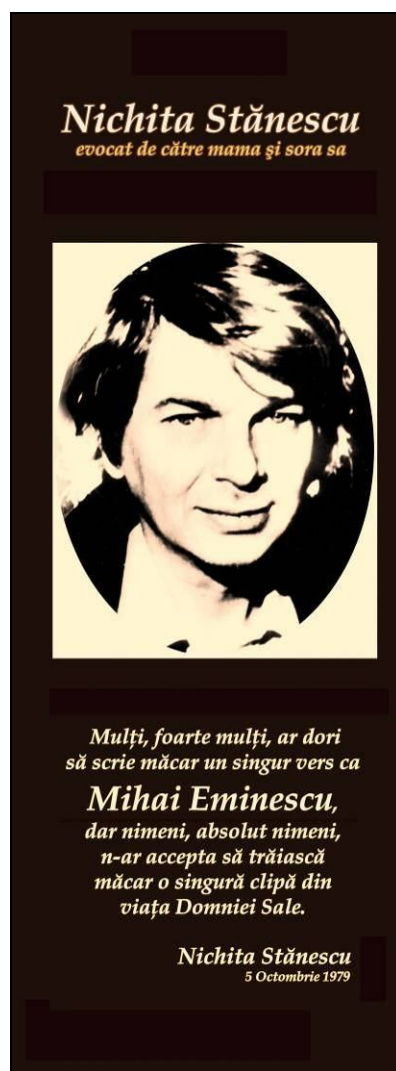
-Ediții definitive? Să (mai) sperăm. Cât despre manuale...când citesc textele imbecile care vor să scoată istoria din manuale, parcă sunt (și mai) îngrijorat.

-Credeți că manualele școlare se face vinovate prin programele lor de o vizibilitate mai bună a autorilor contemporani?

Cum apreciați mari absenți, de la... George Coșbuc la... Ion Mureșan, de pildă?

-Globalizarea, cu televiziunile, internetul va crea literaturi insulare vii, vioaie, cu autori care vor ști să preia mesajele „care au fost”. Nu numai Iașii, Craiova, Clujul, Timișoara, Târgu Mureș vor propune scriitori, cu cărțile, cu mesajele lor, dar și orașele mai mici. În Banat, Anina, Oțelul Roșu, Reșița, Caransebeș, Lugoj, Bocșa vor avea scriitorii, revistele, cărțile despre care vor ști cei din apropiere. Din imediata apropiere. Uneori, poate, se va auzi mai departe.

NICOLAE BĂCIUȚ

GLOSE LA NICHITA STĂNESCU

1. Măreția Limbii Române. O vorbă temeinică – și temei totdeauna, lângă atâtea altele – în lucrarea poetică a lui Nichita Stănescu este, cu tot paradoxul, aceasta: „Greaca nu este o limbă universală, greaca este o limbă care a creat un univers”. A spus-o poetul, el care nu știa, poate, limba aceea și nu avea probabil de gând s-o învețe vreodată, a învățat însă ca și înaintemergătorul Eminescu, încă o dată prea repede, să moară. Nu putea fi, așadar, limba de care poetul a vorbit, greaca; o va fi numit astfel numai pentru că limba elină are estimația de prototip. La Nichita Stănescu limba cu care se mândrea vorbind-o și scriind-o, inventând cu ea miraculoase lumi nemaivăzute e, nu încapă îndoială, Limba Română. Patriotismul fundamental al poetului e, așa cum a socotit că se cuvine, iubirea de limba mamei născătoare și de limba tatălui ordonator, al cărui nume latinesc a dat, iată, latinilor din Răsărit care suntem, numele țării: patrie.

În ultima sa carte antumă, **Respirări** (care nu sunt doar acele scurte ridicări din neființa ce poate atunci îl vizita, dar sunt, în felul lui propriu de cugetare, faceri, ca vorbirea însăși, de alte ființări), Nichita Stănescu se referă la limba română de cel puțin zece ori, direct (cartea fiind însă în întregime, ca toate cărțile poetului, de la o **Viziune a sentimentelor**, **Dreptul la timp**, **Elegiile**, o dedicare a lui însuși limbii materne și totdeauna o consacrare a acesteia deasupra, în universal și eternitate). Se constituie din toate o viziune puternică, originală, de o inexorabilă participare la național (și trebuie spus odată că geniul lui Nichita Stănescu rezidă și în aceea că lângă poezii noștri mari el are, indiscutabil, o viziune filosofică a lumii, una românească).

În poema **Insignă**, din **Măreția frigului**, ființa românească, istoria ei (sub vremi mai totdeauna) e numită „sfioasă”: „Această ramură a poeziei/ a cărei umbră peste cer/alaltăieri lent se înscriseră/ iată vederii noastre, ieri...// să fluture peste sfoasa/întindere de plai natal/ mișcând privirea și răcoarea/ tristeții spusă virginal...// Această ramură a poeziei/a cărei umbră pe pământ/și duh de vânt și de zăpadă/ lent clătinându-o, îi sînt”. **Insignă** mi

se pare (am spus-o și într-o cronică din 1984) una din cele mai strălucite poezii patriotice scrise în limba română.

Un scurt eseu, **Despre Limba Română** (în **Respirări**), cuprinde o mărturisire sublimă care este și un program al poetului (de care cred că numai Eminescu a fost legat atât de strâns): „Nu spun că alte limbi, alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am născut, încât aproape nu o pot considera altfel decât iarbă. Noi, de fapt, avem două patrii coincidente; o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot o patrie. Limba română este patria mea”. Câteva rânduri mai încolo, din nou, aceste sacre cugetări, care pot urni și întruchipa o gândire: „Butucul limbii (cum spunea cu o metaforă genială Fănuș Neagu) nu stă în frunzele lui și nici în vița lui. Butucul acestei limbi stă în pământul acestei țări. El nu poate fi văzut cu ochiul altuia și nici ronțait cu dinții sobolului. Vezi-l tu cu ochii tăi și pipăie-l cu mâna ta”; „Niciodată limba nu poate să fie a unui singur, chiar dacă el se numește Eminescu. Numele este numele întregului popor, viața ei e destinul acestui popor. Mai doarme din când în când în trupul unui poet, dar pleacă repede însângera- rată de istorie”; „Sunt fericit că sunt cetățean al României. Când sunt trist, sau când nu sunt trist, când sunt inspirat sau când sunt bleg, sau numai obosit – când sunt vizionar, sau când mi-e somn de mine însumi -, toate acestea le gândesc și le formulez în minunata limbă română”.

Limba română ca patrie, va mai spune poetul, creează singură ca vederea, căci lucrarea asupra ei însăși îi este dată numai ei: limba este adică ceea ce locuim, e adăpostirea noastră care neconținut, după un gând de demult al înțeleptului, construiește. În limbă se orânduiesc toate ale omului și ea este aceea care îl pune, cu chipul său, în lumină. Este, cu nuanțele acesteia ale cuvântului românesc, vedere a lumii. „Privirea prea lungă – mai zice undeva Nichita Stănescu- sfârșește prin a naște ființe/aidoma trupului de fluture/între aripile sale” (**Imn la natură**, în **Măreția frigului**).

Cu limba înavuțești lumea, natura: adică ceea ce este născut; sau cu

limba ești chiar întru nașterea lumii – o scrii ca litere sau îi pui (așa cum spune poetul) un simț („Probabil că mă trag dintr-un neam la originile sale profund sărac și neposesiv, dacă îmi provoacă o atât de mare bucurie înavuțirea lucrurilor cu un simț”; „A spune că iarba este verde mi se pare o înmulțire în existență, a ierbii, față de faptul că ea și numai ea este și atâta”).

Și dacă, în fine, ne întemeiem „într-un lăuntru visat” (**Visul ca viață**, în **Respirări**), acest iterior este locul locuirii noastre; el ne-a putut fi scris, cum ne-au încredințat bătrânii și ne încredințează istoria, și de aceea el stă întru citirea noastră românească: „Scrierea este totul./Peștele e literă/în alfabetul mării./O frază sunt păsările în zbor./Totul e scriere./Totul este de citit./Piatra poate fi citită -,/iar norii ne spun o poveste./Triste, muncite alfabete/înșiruind istorii vaste./Chiar mâna mea ascunde-n sine/uitata scriere a unui imn./Stau singur și în gânduri, Doamne,/iar gândurile litere îmi sunt./Încerc să recompun o frază/ dar timpul meu preschimbă scrisul./ O, de-aș putea să te citesc,/O, de-aș putea să deslușesc/aceste stranii alfabete...”, (**Lecția de citire**, în **Măreția frigului**).

O metaforă mirabilă, deja teribilă (în **Dreptul la timp**, 1965), este aceasta a ochiului imens căruia de nu-i suntem privire îi suntem ninsoarea ce se topește pe largă lui retină, ochi al patriei și al limbii române, se poate spune, în vederea căruia nesfârșit reintrăm: „Ochi mare, nu te vezi decât tu,/noi suntem imagini rapide/ curbându-ne atunci, acu,/și supti ca raza în lichide./Alunecăm pe →

A.I.BRUMARU

emisfera ta./în sculpturi în relief, de aer./și țărnuț pleoapei reci și grea/ne-nfige-n furci de gene verzi, cu vaier./ Și ne-ntâmplăm, pierim, ne stingem/ pe irisul în contemplare, dar nu-ți suntem priviri, ci ningem/în iarna ta, ochi mare, tu, ochi mare,, .

2. Călătorirea întru ființă.

O lectură și interpretare aprofundate din opera filosofică, întinsă și abstrusă, a lui Martin Heidegger nu vor fi precumpănit desigur la Nichita Stănescu, lucrarea lui cogitativ-poetică se bizuie, ca la nativii cu geniu, pe invențiunea neoprită, pe imprevizibilitatea și spontaneitatea inspirației. Se va fi întâlnit însă cu gândirea tedescului – peste obstacolul de cunoaștere, ori cu acesta tocmai, căci obstacolele epistemologice sunt spornice – în tentativa ultimă: la chemarea limitei, când deja ți-ai apropiat-o, conștient fiind de deșertăciunea metafizicii, vizezi conștiința esențială. Nichita Stănescu a numit această elaborație cognitivă, într-un lung dialog cu un elev și devot, „antimetafizica”. Menirea acesteia e, la poetul român, aidoma aceleia din cuprinsul cunoașterii esențiale heideggeriene: potrivit ei – nu și îndepărtându-te noțional, dianoetic – poți vorbi despre zei. Aceștia „se arată”, gândirea și poezia sunt, cum este încredințat și Nichita Stănescu, o deictică, sub semnul providenței. El spune, iată, acestea, într-un „Tunel oranj” (din **Noduri și Semne**): „Pe cine trebuie să pedepsesc eu prin moartea mea?/Pe ce violet trebuie să-l văduvesc de vânt?/Bucuria mea de a fi/a cărui ochi lacrimă este?/De ce mi-ai dat mai mult decât trecătorul meu zid?/De ce mă obligi să gândesc cu vederea?/De ce trebuie să țin câte un măr în fiecare mână /când mâna pe sine însăși se ține./și fără durere?”

Gândirea și poezia („La ce bun poezi ?”, se întreba o dată, retoric, filosoful de la Freiburg) află (își amintesc) despre adevărul Ființei; nu însă oricum, ci într-o întâmpinare-întrebare deferentă a acesteia. Cu toate acestea, doar ființările domină, bariera spre Ființă se multiplică, invadează, împiedică accesul la aceea, ascunde Ființa. La Nichita Stănescu ea e „daimonul” acela ce nu poate fi apucat oricâte la(n)țuri-ființări i s-ar întinde, oricâte l-ar

înconjura și ademini.” „Ce faci acolo, m-a întrebat daimonul meu pe mine? /ce faci tu acolo ?/Capcane, nu vezi, eu fac capcane !/Lațuri pregătesc și lanțuri pregătesc,/ nenumărate chei fără lacăt!/ Ce faci acolo ? M-a întrebat daimonul meu pe mine./ Precum ți-am zis, eu fac capcane,/ pândesc un animal ca să se prindă-n ele!/Pândesc cu cheia mea un lacăt!/ Aha, mi-a spus daimonul, ești vânător, știam./Nu știi nimica, i-am răspuns,/ eu n-am capcană pentru tine!”. Prezența nemijlocită – ființările -, fenomenalul, real(-)itatea obiect(-)ivă sunt „lama tăioasă” care ne separă de ființa solitară și ultimă ce le conține; precum, la Nichita Stănescu, floarea de tei plutind „în lăuntru unei gândiri abstracte”: „Plutea o floare de tei/în lăuntru unei gândiri abstracte/ deșertul se umpluse cu lei/și plante./Un tânăr metal transparent/subțire ca lama tăioasă/tăia orizonturi curbate și lent/despărțea privirea de ochi/ cu-vântul, de idee/raza, de stea/pe când plutea o floare de tei/în lăuntru unei priviri abstracte” (**Nod 3**). Însă, iată, la Nichita Stănescu se întâmplă să ni se înfățișeze și situația întoarsă, Ființa ce nu liberează ființările, nu le dă drumul, ființă ostilă drumului și risipirilor. Ființă-palimpsest: „...I-am jupuit pielea de pe el/și sub piele i-am găsit tot piele !/I-am spart ochiul și sub ochi/i-am găsit tot ochi !/I-am smuls limba/și sub limbă i-am găsit/tot limbă, Împărate !/.../Lucrăm la el întruna, lucrarea, - dar el nici măcar nu se începe !/Nu se începe, Împărate !” (**Nod 2**).

Ființa este la Nichita Stănescu deopotrivă drumul și „acasa” (substantivul acesta căruia, se pare, el îi

va fi fost părintele, tras din adverbul „acasă”).

Lumea întreagă, cu toate cele ale ei, înfățișate ori încă neînfațișate (cele care va să zică nu sunt „prezente”, nu sunt „fenomene”), steaua de sus pe care numai infinitul o poate atinge sunt cuprinse fatal într-un constrângător „lăuntru” – o „acasă” pentru tot ce este, și pentru ce ar putea să fie. „Tu nu-nțelegi (rostește Nichita Stănescu) că noi cădem în lăuntru nostru ?/Că sentimentul de lăuntru/il ținem greu, răzbătător prin pietre./Tu nu-nțelegi acestea ?/Tu nu-nțelegi că stelele în sine/sunt un lăuntru din lăuntru depărtat...?” (**Semn 3**).

Interiorul fenomenului, al ființării nenumărate, „esența” lor nu sunt numaidecât „esența” fără de chemarea lor neîncetată la casa (lăuntru) Ființei. În **Semn 12** întâlnim, și mai apăsător, aceeași absorbție concentrică succesivă de „lăuntru”, spre casa originară unde, cu vorba lui Heraklit (cel care mai lăsa filosofia să mitologizeze), lângă focul de pe vatră e cu puțință să întâlnești zeul. Poetul zice prin urmare acestea: „Ea devenise încetul cu încetul cuvânt/fuioare de suflet în vânt,/ delfin în ghearele sprincenelor mele/piatră stărnind în apă inele,/ stea în lăuntru genunchiului meu/cer în lăuntru umărului meu/eu în lăuntru eului meu”.

Drumul însuși, care e o vădire mai limpede și liberă a Ființei tocmai cu ființările sale („A fi e o călătorire”, spune undeva Nichita Stănescu) nu e totuși ceea ce te scoate în afara casei, fiind în același timp o revenire la casa inițială, ca în parabola „Risipitorului”? Cu drumul ai acces la Ființă, drumurile sunt deschiderile acesteia (cum ar zice Sextil Pușcariu care găsește că „a liberă” e deja „a da drumul”).

Deschideri spre necuprinsul formelor, al ființării. „Acasa” însăși (pare a hotărî Nichita Stănescu într-un uluitor vers din **Oase plân-gând**) e prinsă într-un drum, într-o „călătorire”.

Dar să fim atenți: nu doar într-un drum, ci într-un „lăuntru” al acestuia; și această călătorire are ca țintă și țel zeul de dincolo de margini, necorupt de nicio risipire, de nicio ființare.

Ne vorbește astfel însuși zeul: „Acasa mea este în lăuntru săgeții trase înspre geți de zeu”.

Noi nu suntem noroi

**Motto: „Întunecând întunericul,
/ată/ porțile luminii”**

Nichita Stănescu - „Haiku”

Eram adolescent și mi se părea că iubesc poezia. Era un vis venit de departe, mai dinainte de nașterea mea, un vis trecut prin ninsori și tăceri... A venit o zi în care am cumpărat volumul de versuri cu titlul atât de transparent: *Măreția frigului*, de Nichita...

Adică, Nichita Stănescu și atunci a trebuit să iau lucrurile în serios. După ce am citit acel volum, am înțeles cu adevărat că viața îmi va fi legată de poezie, că poezia mă va forma ca om și că voi avea multe de învățat din experiența poetică și că poezia îți intră în trup ca sângele prin cordonul ombilical.

Titlul m-a intrigat, dar, ulterior, am înțeles măreția acestuia. Omul este singur în univers și de aici frigul interior, dar acest frig este măreț pentru că reprezintă prezența divină, care te însoțește toată viața. Titlul volumului este relevant și eliberator. Poesiile acelea au declanșat în viața mea o adevărată reacție în lanț. Am înțeles că poezia nu este un joc, poezia este revelație și transformare interioară.

De câte ori ninge, îmi amintesc de Nichita.

Când este cald, îmi amintesc de *Măreția frigului*.

Păcat, poetul a plecat dintre noi în plină iarnă, nemărturisit până la capătul lumii și aproape neîmpăcat cu zăpezile eterne.

Tot în acea perioadă a vieții mele, am luat contact cu opera lui Constantin Brâncuși, cu modul său de gândire și atunci am înțeles că sfera se – împlinea și ce sferă perfectă era dacă nu ar fi avut și un colț frânt...

Ei, da, atunci când te atinge infinita și sfera are colțuri, iar cubul este rotund de atâta șlefuire cu sufletul... De la cei doi am învățat totul, cum poți deveni muritor, cum poți călători în univers. Am învățat mai multe decât de la apropiați, care îți povestesc din rutină, cu oboseala în priviri...

Așa a fost să fie... pe vremuri de ninsoare...

Regret nespun că nu am îndrăznit să-l abordez pe marele poet atunci

când eram la București. E o lipsă de atingere care o simt dureros și care nu se mai vindecă. Îmi imaginam că Nichita este etern și toate trec în afara poeziei. Dar Nichita a fost și el om care a înviat și va învia tot la al treilea poet din țara asta...

Gheorghe Tomozei redă o mică anecdotă cu Nichita în albumul memorial apărut la Editura Viața Românească în anul 1984: „...Cineva l-a su-părat. Un scriitor care nu e chiar scri-itor, ci mai degrabă un trăitor în Mer-cedes, somptuos automobil despre ca-re Nichita pretinde, călcând prover-bul precum că ulciorul nu Mercedes la apă.

- Lasă-l, bre, zic.

Nichita: îl las.

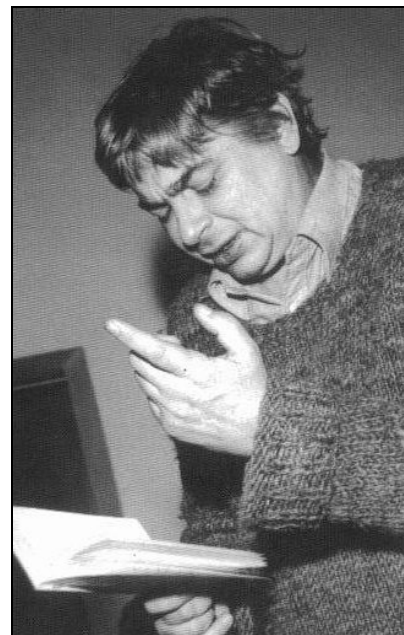
- Vai de capul lui, zic.

Nichita: Ascultă-ncoa, bătrâne: asta o să fie toată viața ministru, da' noi o să fim poeți toată moartea!”.

Anecdota este dureros de reală. Cu zâmbetul pe buze, poetul a intrat în eternitate, împăcat cu sine, cu ființa sa, cu rana lumii.

Știu un portret al poetului împreună cu iubita sa. E un portret perfect al perechii de îndrăgostiți, care rămâne neschimbat, etern.

Cu *Măreția Frigului*, am înțeles că piatra îmi este verișoară și am fost mirat toată adolescența, dar mi-am revenit ulterior, când am descoperit că „nimic nu-mi este altceva” și apoi că pietrele vor vorbi, dacă noi, creștinii, nu o vom face... De atunci am știut că unu ori unu fac neapărat unu, dar ulterior am aflat că „numai tu și

cu mine/ înmulțiți și împărțiți/ adunați și scăzuți/ rămânem aceiași...”.

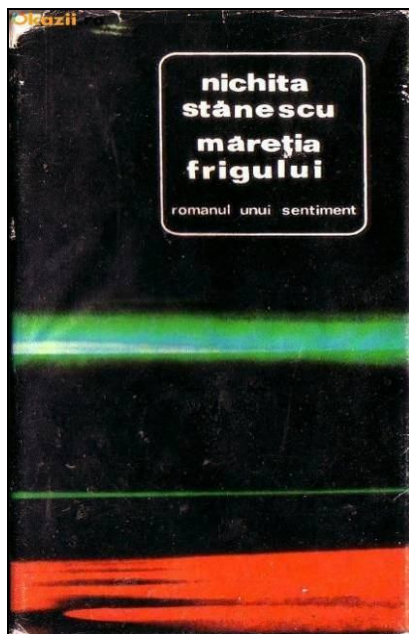
De drag de Nichita, am scris pentru ora de limba română, adolescent fiind și pierdut între cuvinte, un mic eseu de vreo 20 de pagini, despre poezia modernă, pe care l-am citit asprului meu profesor, chiar la ora de limba română, într-o clasă de liceu unde munții îți intră pe fereastră, și care, uimit, m-a lăsat să-l citesc până la capăt, aproape întreaga oră și am avut și am strania impresie că el, profesorul de modă veche, el care ne-a învățat atâtea, învața împreună cu mine, lecția de teoria relativității în poezia modernă română.

A fost lucrul cel mai plăcut pentru adolescentul din mine, care deveneam bărbat prin poezie...

Când sunt trist, când sunt abătut, pun discul vechi editat cândva de „Electrecord” și ascult vocea poetului chemându-ne la eternitate. E un disc mai vechi, ce face alianță cu un pick-up și mai vechi, dar vocea e nouă de fiecare dată și parcă mi se adresează. Acum am acest material în format electronic, dar vraja nu mai este la fel, ceva rece, ceva măreț într-o ore bătrâne!

Proiectul lui Nichita de a scrie o poezie deschisă, o operă deschisă, trebuie urmat, e un proiect îndrăzneț, care antrenează poet și cititor, care face să se vadă spiritul cuvântului, al cuvântului de la început de lume. Restul impune omului să ceară iertare cercului și îngerului nevăzut, →

CONSTANTIN STANCU

care te”: însoțește.

Nichita a avertizat poporul poezilor și pe „activiștii suferințe „Nu-l vede nimeni pe poet./ Unii nu-l văd pentru că nu au vedere./ Alții nu-l văd pentru că nu au inimă./... Poetul nu este de băut, deci nu-l înțelegem!/ Poetul nu miroase cum floarea // Cum putem să-l înțelegem,/ cum putem să luăm ceea ce nu miroase ca floarea/ drept floare? /”.

Acest avertisment este mereu actual, poetul nu este om politic, nu este consilier local, nici preot, nici formator de opinie, nici cărător de bagaje, dar are lucrarea sa, are revelația sa și mereu primește mesaje pentru ceilalți, pe care ceilalți nu le vor recepta, nu le vor accepta, sunt mesaje care schimbă sufletul, lucrare mult mai importantă decât pașaportul nostru cel de toate zilele.

Cândva Nichita a trecut prin Țara Hațegului, a trecut ca un zeu care merge pe jos prin propria viață.

A prins harul acestor locuri, le-a pus într-o poezie puțină în felul ei, dar multă în spirit, mare cât bugetul unui oraș ca Hațegul, ca ținutul Hunedoarei cu eterne castele, pe zece ani împreună, dar cine să înțeleagă că poetul nu este lup și nici frunză căzătoare?...

La primirea premiului acordat la Struga, ca poet important, Nichita lăsa în testamentul său vorbitor și fierbinte: „Aici, în catedrala Sfânta Sofia, prin încoronarea unui om care visează și gândește în limba română, se adevărește, încă o dată, spiritualitatea plină de dor și dumnezeiască a poporului român”.

Cu alte cuvinte: punct - cine poate înțelege va înțelege...

Totodată, Nichita mărturisea: „Să nu uităm însă nașterea cuvântului ca ființă vie care este produsul cel mai sublim al omului”.

Înainte de a pleca dintre noi Nichita a scris: „Să ningă peste noi cu miei doar astăzi/ să ningă inima din noi/ Noi niciodată nu am fost noroi...”, iar ultimul vers - „plecat dintre ele” - repetat de trei ori, ca-ntr-o înviere, pentru că nu suntem noroi, noroi, noroi... Amin!

Opera poetului a fost ca un fel de învățătură pentru fiul său rătăcitor prin cuvinte.

Poate aceasta este și menirea poeziei, de a purifica prin spirit și albe tăceri...

Hațeg, decembrie, oricând

Spre o certitudine odihnitoare prin Subiectivisme de epocă

A venit îngerul – scria Nichita Stănescu – și mi-a zis: de atâta amar de vreme te veghez ca să ajungi om de știință și tu până acum n-ai inventat nimic! Cum să nu; am inventat; numai că știința pe care am creat-o este atât de subtilă, încât uneori se confundă cu firescul. Ea se numește hemografia, adică scrierea cu tine însuși. (1)

Scrierea cu sine însuși va însemna și scrierea cu ceilalți. Hemografia – scria Nichita Stănescu în „Dintr-un abecedar marțian” – este abstractă și practică totodată. Te scrii pe tine pe dinlăuntru sufletului tău mai întâi, ca să poți la urmă să scrii pe dinafară sufletele altora.” Astfel, prin *Subiectivisme de epocă* din antologia *Respirări*, (2) Nichita Stănescu este autorul unui compediu de artă. Prin cei numiți „urmasi de Văcărești”, *vestindu-i*, literatura, muzica, pictura, teatrul, ca forme superioare de comunicare și regăsire a existențialului, poartă *subtilitatea și firescul* „dulcelui stil clasic” la care Nichita Stănescu se întoarce mereu „ca la o certitudine odihnitoare după insuportabila tensiune la care se expune în necunoscutul teritoriu pe care-l prospectează inventându-l.” (3) În același timp, *subiectivismele de epocă*, alături de alte pagini de publicistică, cele din *Cartea de recitare* și *Amintiri din prezent*, exprimă fascinația libertății interioare a poetului,

oferind „un exemplu de deschidere spre o întinsă arie de experiențe (...), o permanentă interogație cu privire la posibilitatea limbajului de a se afirma ca forță constructivă.” (4) Cel atras de poemul *Ghilgameș*, de *Cartea lui Iov* și de *Odissea*, îi simte lui Ion Neculce ceea ce George Călinescu numea *sforțarea de construcție poetică, usturătura* cuvântului din povestirea domniei lui Dabija sau savoea anecdotică din *O samă de cuvinte*. Glosele la istoria literaturii române, cu *originale articulații*, în opinia lui Gheorghe Tomozei, susținând taina a-celel speranțe umane care se numește limba română, sunt o continuare firească a „muncilor” poetice stănesciene. În publicistică, „regăsim imaginea multiplicată caleidoscopic a poetului unic”, eseistul și gazetarul (a publicat în *Contemporanul*, *Luceafărul*, *Argeș*, *Manuscriptum* etc.) făcând „din proza sa un fluid confundabil cu poezia.” (5) Așadar, și paginile de publicistică ilustrează stănescianismul ca „veritabil fenomen socio-cultural”, ca mod „de a vorbi și de a trăi „poetic” (6), unul sincer și autentic. Respingând căutările sterile în textul literar, acel „a căuta pentru a căuta”, Nichita Stănescu se referă, nu o dată, la sinceritatea și autenticitatea operei literare, constând în ocolirea locului comun, „a expresiei obosite, a repetării extenuante a unei metafore...” (7) Descoperind autenticitatea operei literare, prin fondul său intelectual și, în același timp, prin substanța poetică ce-l individualizează ca receptor al artei, Nichita Stănescu rămâne în paginile de publicistică autorul unor surprinzătoare similitudini culturale. În *respirările* critice stănesciene, scrisul lui Zaharia Stancu amintește de penelul lui Goya, o antologie a lui Gheorghe Tomozei, cu inspirată mânăuire de „ansambluri poetice”, este asemuită cu tehnicile sculpturilor arhaice și lucrările lui Fidias, romanul Alexandrei Târziu, *Nu se poate preciza*, e comparat cu un menuet de Mozart, poezia lui Ion Horea e ca scoarțele oltenesti care prin forța culorii pot împodobi și odaia și altarul bisericii, timpul liric fiind e ca porțelanul de Sevres ș.a.m.d.

Respirările critice sau *subiectivismele de epocă* ale lui Nichita Stănescu se alimentează din „plasma limbii naționale” (8) și *marea tradiție* venind din *Miorița*, ca matrice →

VALENTIN MARICA

spirituală. Vorbind despre Vasile Alecsandri, născut „din cântecul țării”, model al poeziei sociale sublime, cel care a creat prin pasteluri un stil în poezia românească și a fixat în „patria literelor” *Miorița* și *Hora Unirii*, Nichita Stănescu numește *Miorița* „Iliada și Odiseea genetică a poporului român.” În *De ce Miorița și de ce numai ea*, balada este numită „rezumat” și „nume lung purtat de o nesfârșire”, loc de răstignire a Sinelui, aidoma *scrierii cu tine însuși*. (9) „Un nume lung purtat de o nesfârșire” sunt cei care i-au dat limbii expresivitate și patriei slavă, Nichita Stănescu citându-i, la modul generic, pe Eminescu, Sadoveanu, Rebreanu, Bacovia, Arghezi, Blaga, Labiș și, în crochiuri critice, pe Ion Neculce, Alecsandri, George Călinescu, Zaharia Stancu, Gheorghe Tomozei, Fănuș Neagu, Ion Horea, Cezar Ivănescu, Ion Băieșu ș.a.m.d., „*urmași de Văcărești*”.

Ceea ce numea Mihai Eminescu, în *Epigonii*, „zilele de aur a scripturilor române”, prin cei cu *spusa sfântă și frumoasă*, în compendiu de artă stănescian își află geneza în testamentul lui Ienăchiță Văcărescu, sensurile profunde ale operei marilor scriitori constând în „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire”. Nu există mare scriitor român de după Ienăchiță Văcărescu care să nu fi aprofundat „cele două principii sublimе”, reprezentând „luarea cunoștinței de sine”. Astfel, marii noștri scriitori, „cu toții, fără nicio excepție” fiind „urmași de Văcărești”, apără „valoarea de lege imuabilă” a testamentului lui Ienăchiță Văcărescu, care împreună cu *Scrisoarea lui Neacșu* sunt *acte de luciditate* ale destinului literaturii române.

Respirările critice îmbracă, pe rând, arderi de conștiință, etalând ordinea spirituală pe care o poartă operele *urmașilor de Văcărești*, activând fondul esențial al poporului român și profunzimile *rostirii românești*. *Urmașii de Văcărești* sunt în opinie stănesciană *urmașii esențiali*, cei care perpetuează *precepte morale*, le re creează energiile: „Nu pot să cred că acel spectacol al unei existențe unice trasă din esența unui popor nu se poate întoarce în replicile sale, în urmașii săi esențiali.” (10) *Subiectivismele de epocă* preiau și amplifică tiparul elogios din prima parte a poemului eminescian *Epigonii*. De fapt, pentru Nichita Stănescu,

Eminescu, „sâmburele limbii” care „a făcut pat” din creierul său, este citire și gândire neîntrerupte: „Nimic din ce este bun în destinul unui scriitor supus acestei dulci limbi românești nu poate să nu amintească de marele întemeietor al nobleței scrisului românesc, de Mihai Eminescu...” (11)

Nichita Stănescu reia, așadar, tiparul metaforei critice din *Epigonii*, numele din compendiu său de artă fiind sugestiv cuprinse în propoziții critice metaforice: Călinescu *a fost un obuz cu aripi de înger*, Fănuș Neagu e vorbitorul neîntrerupt *în urzici și crini*, Eugen Jebeleanu *stă singur ca un iatagan înfipt într-o grindă*, Eugen Simion e *creator de ramură cu umbră*, versul lui Ion Horea *dă verdeață ierbii*, Ion Drăgănoiu e *gingaș, aidoma unui corn de melc*. Aceste poeme critice într-un vers timbrează ingenios, aproape ludic, *respirările* în care sunt semnalate și analizate opere importante ale literaturii române sau creații reverberante ale artei plastice, muzicale, teatrale, întruchipând „tendința spre sublim a gândirii și simțirii românești”.

În *Închina-m-aș și am cui*, pentru Nichita Stănescu balada *Toma Alimoș* stârnește, de fiecare dată, același sentiment magnific, unic și indicibil, fixat definitiv, ca „dimensiune verticală a specificului nostru național” și ca „manifestare a antologicului”. Balada are o forță tutelară asupra sentimentelor, „obligându-și interpreții, cititorii și împrejurările în care este reluată să adere la ea, mereu în același fel”. (12)

Respirările critice devin colocvii

de idei. Inefabilul ca formă „prescurtată” a mitului, perfecțiunea artei prin perfecțiunea „scopului”, *pulsul* sentimentelor fundamentale, dialogul dintre poezie și realitate, „creșterea și descreșterea timpului liric” sunt idei ilustrate prin poezia lui Gheorghe Tomozei, după cum în aprecierile operei lui Bacovia, Nichita Stănescu dezvoltă ideea „misterului consecvenței” cu tine însuși sau, cuprinzându-l pe Zaharia Stancu în urare aniversară, detaliază pe ideea prestanței scriitorului. În *Ion Băieșu sau adevărul ca minciună*, comentând, subtil, volumul *Sufereau împreună*, definește râsul – de fapt „măreția râsului” – ca formă a dragostei, ce înnobilează ființa sau o vindecă de traume, propunându-ne un punct de vedere original și realist în receptarea dramaturgului: să nu ne grăbim să-l naștem pe Băieșu „cu de-a sila” din Caragiale, cel care „ne-a rupt cu dinții starea de a fi caraghioși.” (13) Alte *subiectivisme de epocă* prezintă ideea de viziune în poezie, rolul fanteziei ca element declanșator în artă, inefabilul în poezie, tensiunea creată în nenumăratele ipostaze de comunicare scriitor-cititor, definiția poeziei prin ea însăși, de unde „intitularea unui șir lung de culegeri de versuri cu orgoliosul și modestul totodată însemn: Poezii...” (14)

În *respirările* critice stănesciene, policrome, dezinvolve și surprinzătoare, se întâlnesc culorile personificate ale lui Țuculescu, spiritul atârnat de prapuri al lui Horia Bernea, conștiința care „fărămă” limita trecătoare a secunde, încremenind-o în memorie, în opera artistului Aurel Stroe, „prezență masivă și iradiantă”, privirea de sine, „din afară spre înăuntru”, din tablourile lui Sorin Dumitrescu, sentimentul istoriei din volumul *Monede daco-getice și efigii romane* al dr. Ion Donoiu. (15) Generoase și tandre, *respirările* critice alternează notația exactă, analiza pe text, citatul sugestiv, comentariul elocvent cu superlativul admirativ sau insertul incantatoriu. În atelierul maestrului Vasile Kazar, *nebun după desen*, ca Hokusai, Nichita Stănescu are revelația artei ca proces continuu de gândire, stare afectivă care naște, ca o concluzie, un haiku: *Linie-n zbor / este pasărea / linie-n zbor e privirea*. Alteori, poemul precede comentariul strict, anticipându-i punctul de rezistență. Înainte de a numi prapuriu lui Horia Bernea ritualul „fără de →

ritual”, în *Scrisoare de aer*, configurează asemănarea nori-prapuri: *Norii mi-apar adesea ca niște prapuri, cu precădere seara, când se rup, și luna, dureros de rece și de albă, ca o hernie a iernii, ne doare cu singurătate*. Nicio constrângere în respirațiile critice ale lui Nichita Stănescu. Nici atunci când acestea par exemplificări ale gândirii în noțiuni și ale gândirii în imagini la care se referă în *Câteva elemente de estetică*. Acuratețea și cordialitatea lor, bucuria ce le însoțește, o anumită religiozitate chiar, nu exclud, însă, exercițiul intelectual sever, permanent, la fel responsabilitatea în receptarea artei. Comentând frumusețea „meditativă” a poemului *Piatra* al lui Constantin Abăluță, conchide: *...eu nu fac altceva decât atrag îngrijorat atenția asupra lui, colegial și admirativ, căci m-aș simți stânjenit de faptul că un adevărat poet cum e Constantin Abăluță ar putea fi trecut cu vederea de oamenii cinstiți, când eu, om cinstit, nu-l trec cu vederea*. (16) A nu trece cu vederea litera vie a celor „scriși în cărți”, urmași de Văcărești, este, pe lângă festinul „de a revedea taina comunicării”, provocarea cititorului. În *Avant-sentimente la un volum de versuri*, semnând cartea „bizuită” pe substantive, *O casetă cu șerpi*, a lui Petre Stoica, notează, aproape ludic: *Nu citez, citiți-l și veți vedea că am dreptate*. Alteori, respirațiile critice se impun prin franchețea surprinzătoare și instituirea unor concepte critice cu valoare de unicitate. *O aniversare* aduce în prim-plan icoana luciferică a lui Eminescu ce devine în timp „un prototip, ca să nu spun un *prototimp* (subl.n.), al frumuseții, al specificului național de noblete fiziognomică.” Cu referire la Eminescu, într-un alt text, *O placă de marmură*, respirațiile stănesciene alternează tonul molcom, de evocare, cu cel încordat, citind în Piața Amzei cuvintele înscrise pe o placă ce amintește că acolo a locuit Eminescu găzduit de Slavici. Placa i se pare lui Nichita Stănescu „nerușinată”, amintindu-i de scrisoarea doamnei Slavici trimisă lui Maiorescu, cu cuvintele: *Luați-mi-l de pe cap pe domnul Eminescu, căci a înnebunit de tot!* (17)

Respirațiile critice stănesciene nu urmăresc ierarhii, ci mai degrabă marcarea zonelor de sensibilitate „accesibile și nouă, cititorilor de poezie moderni.” În *Subiectivisme de*

epocă, Nichita Stănescu e cititorul, desigur acel cititor obișnuit „cu interiorul poeziei”. Lectura confraternă are grație și rigoare, aproximare și precizie, paradoxuri și adevăruri: *A închide un autor într-o formulă e treaba didactică a criticului de specialitate, dar e un aide-memoire al cititorului de poezie. Stingheriți, cu sentimentul aproximației necesare, pentru a fixa totuși în cuvinte ceea ce ține atât de puțin de cuvinte (poezia), vom încerca ideea aproximativă, care este posibilă operei lui Eliot: Eliot este precursorul „poeziei-eseu”*. (18)

Subiectivisme de epocă, aco-perind zone sacre ale artei, sunt argumente ale sensurilor profunde pe care sentimentul patriotic, neconvențional, le-a primit în viziunea stănesciană. Și aici – consemna Alexandru Condeescu – ne dă o lecție de iubire, oferindu-ne o „etica magna”: *Nu întâmplător drama etică a căderii eului în lume din 11 Elegii se încheie cu suprema invocație a matricei lumii din care provenim: „A te sprijini pe propria ta țară / când, omule, ești singur, când ești bântuit de ne iubire.”* (19) Chipuri, opere, vieți, conștiințe, avataruri, revelații, pe care „foamea de ideal și-a ridicat stemele”, *subiectivisme de epocă* transcriu veșnicirea sentimentului țării în neiertătorul pantha rei : „...numai tu / în mijloc de vieți stai, țară / pururea atunci și-acu.” În viziunea sentimentelor stănesciene, cel al patriei aparține unei *porniri autentice* (20), alimentându-se din matricea eminesciană „care ne însămânțează perpetuu talentul și ne obligă de a fi datori celor care ne citesc, nu numai în speranța noastră de sublim, ci mai ales în speranța noastră de firească.” (21)

Note:

1. Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, vol. I, ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, Editura Cartea Românească, 1985, p. 5.
2. Nichita Stănescu, *Respirări*, București, 1982, pp.180-272.
3. Vezi *Op.cit.* în Note 1, prefața editorului, *Modernitatea esențială*, p.8
4. Ion Pop, *Nichita Stănescu – spațiul și măștile poeziei*, Editura Albatros, București, 1980, Colecția *Monografii*, p. 261.
5. Gheorghe Tomozei, *Însemnare finală la volumul Amintiri din prezent*, Editura Sport-Turism, București, 1985, p. 390.
6. Daniel Cristea-Enache, *Epica magna. Eseu despre poezia lui Nichita*

Stănescu, în *Observatorul cultural*, nr. 661, 15 februarie 2013.

7. *Op.cit.* în Note 2, Marcel Mihalas – Nume, pp. 245-246.

8. În *Câteva elemente de estetică*, Nichita Stănescu detaliază despre cum se naște cuvântul național. Vezi *Op.cit.* în Note 2, p.161.

9. *Op.cit.* în Note 2, p. 182. Vezi și: *Neputând să se descopere pe sine însuși, sinele îl visează pe însuși și stă de se răstignește pe crucea unui cuvânt*.

10. Vezi Gheorghe Tomozei, în *Op.cit.* în Note 2, p. 219.

11. *Idem, Ibidem*.

12. *Închina-m-aș și am cui*, în *Op.cit.* în Note 2, p.211

13. *Op.cit.* în Note 2, p. 237. Vezi și: *Încurajat, pe drept și pe bunul-simț triumfător al lumii noastre, - Ion Băieșu, sunt convins, ne-ar putea arăta o nouă măreție a răsului (...) Minciunile lui Ion Băieșu ne merg la inimă și ne-o spală*.

14. Ion Horea în *Op.cit.* în Note 2, p.230. Vezi și: *Poezia, în esența sa, nu poate fi definită, dar în aparență poate fi delimitată ca dimensiune existențială (din unghiul receptorului) și ca mod de existență, din unghiul emițătorului. Uite, ce albastru tragic, Calea Lactee, Scrisoare de aer, Starea de spirit a locului, Un sentiment al istoriei* în *Op.cit.* în Note 2, pp. 261-265, 266-269, 271-272.

15. *Piatra* în *Op.cit.* în Note 2, p.251. Vezi și p.250: *Comentariul la frumusețea nobilă, meditativă și întristată a unor versuri ca acestea, pe care le-am transcris cu o mână de alt poet, pe care le-am gustat cu ochi de o altă culoare, pe care le-am resimțit într-o altă inimă mai violentă și mai obosită totodată, comentariul acestor versuri nu poate fi decât o adăugare unei stări de spirit făcându-și rugăciunea înainte de somn*.

16. *O placă de marmură* în *Op.cit.* în Note 2, p. 205.

17. *Un menhir de aer* în *Op.cit.* în Note 2, pp. 257-258.

18. Alexandru Condeescu, *Libertatea de a-ți iubi propria patrie*, în *Caietele Nichita Stănescu II, Biblioteca de țărână*, editor Biblioteca Paul Iorgovici, Reșița, 1995, pp.13-14.

19. Apud Alexandru Condeescu, *Op.cit.*

20. *Op.cit.* în Note 2, p.219.

Poetul, pur și simplu

Pe un interval cu puțin peste două decenii de activitate creatoare, de la volumul *Sensul iubirii* (1960), apărut după fulguranta și tragică existență a genialului N. Labiș, până la *Noduri și semne* (1982), la care adăugăm și ciclul *Opere imperfecte*, pe care de-abia mai reușise să-l revadă pentru ediția pregătită împreună cu Al. Condeescu (*Ordinea cuvintelor*, 1985), Nichita Stănescu readuce poezia românească la formele cele mai potrivite ca artă și rostire poetică împlinită. Reformator al limbajului poetic și valorizator al valențelor cuvântului, urmând lecția altor mari creatori și conștiințe artistice superioare (Eminescu, Bacovia, Blaga, Arghezi și Ion Barbu), Nichita Stănescu devine autorul unei „epopei lirice” singulare, în care eul originar nu e cel al unei existențe profane, empirice, ci un eu mitic, aflat în căutarea identității cu sine, a adevărului ultim despre sine. Atât de informat asupra experimentelor lirice moderne, poetul se aliniază vârstelor „modernității esențiale” și, într-o opoziție programatică față de convențiile și dogmatismul ideologic al realismului socialist din anii '50, își depășește începuturile și își caută identitatea într-o lirică puternic cerebralizată, de o superioară intelectualizare a emoției. Atent să-și confecționeze un discurs personal reliefat și să-și transfigureze o gravă problematică a ființei, poetul creează un sistem de referință exterior, situându-se într-o realitate în care-și joacă adevărata existență, ridicând la rangul de mitologie întâmplările eului. Prin acest proces de conceptualizare a mesajului poetic, deși nu totdeauna ușor inteligibil, poezia lui Nichita Stănescu devine o cunoaștere de sine și o comunicare de sine cu sinele.

Implicat în acest sistem de conotații pe teritoriul limbajului și al experienței Logosului, asemenea marilor creatori ai lumii, de la Novalis, Musset, Hugo, Hölderlin, Nerval, Poe și Lautrémont la Baudelaire, Mallarmé, Rilke, Trakle, Valéry, Breton, Prévert, Yates, Pound, Montale, Quasimodo și Ungaretti, autorul *Necuvintelor* vede lumea prin intermediul metaforei și al altor combinații insolite de cuvinte sau, mai bine zis, de *necuvinte*. Devenită una dintre cele mai originale experiențe a limbajului din poezia românească postbelică, lirica lui Nichita

Stănescu ia formele unui mesaj grav, încifrat în ambiguitățile unor figuri poetice pline de revelații („*Ah, am strigat, / viața mea, tu nu mai plânge cu viața!*”). Avându-și sursele în dilemele moderne ale lirismului, cuvântul își găsește la Nichita Stănescu o uimitoare vitalitate, se reîntoarce asupra lui însuși pentru a redobândi alte noi semnificații („*Plutea o floare de tei / înăuntrul unei gândiri abstracte*”). Explorând valențele combinatorii ale cuvintelor cu o ingeniozitate lexicală de sorginte antonpannescă, poetul restituie drepturile interiorității din perspectiva trăirii lumii ca unitate și a ființei ca prezență într-un univers armonic. Atât de absorbit de sensul și de natura unei asemenea comunicări poetice, creator al unui sistem filosofic sui-generis, Nichita Stănescu produce un discurs despre poezie creând-o. Plasat pe un asemenea filon al inspirației poetice de o frustă energie și de o vizibilă mobilitate spațio-temporală, alături de alți autori postbarbieni, precum Marin Sorescu sau Mircea Ivănescu, scriitorul devine ludic și ironic, ilustrând orientarea modernistă care își propune deliricizarea poeziei prin discursivitate. Într-o primă etapă a poeziei sale, desfășurată între volumele *Sensul iubirii* (1960) și *Laus Ptolemaei* (1968), identificăm o viziune proaspătă asupra lumii, de experiențe interioare și de transformări ale realului la intensitatea unei adevărate „*viziuni a sentimentelor*”. Dincolo de paradoxurile și sofismele sublimе ușor de identificat, discursul poetic, pur și auster, se întemeiază pe „cosmicizarea umanului și antropocentrizarea cosmosului”, natura devenind parte a omenescului iar omul o funcție a naturii, cu mereu aceeași preocupare față de poezie și față de

corporalul devenit cuvânt sau purificat prin acesta („*Trupule, dacă mă mai scoți din minți / Te zvârlu din cuvânt*”). Odată cu etapa a doua, cuprinsă între 1969 și 1972, de la *Necuvintele* până la inclusiv volumul *Măreția frigului*, asistăm la o „criză a limbajului”. „Între semn și obiect (referent), constată Al. Piru în această privință, intervine o ruptură, în sensul că atât semnul cât și obiectul se semnifică fiecare pe el însuși, încât cuvântul devine necuvânt.” Poet al cugetului solar, gândirea paradoxală e la el întemeietoare, axiomatică. În fine, a treia fază, definită prin perioada dintre 1979, de la *Epica Magna* și până la sfârșit, incluzând aici volumul *Noduri și semne*, dar și ciclul *Opere imperfecte*, se întemeiază pe o „poetică a reintegrării” (eternei întoarceri a logosului), concepută sub semnul extincției și a disoluției prezenței. Vizionarismul poetului devine ardent, iar „cuvântul” și „ideea” se află în sfera cugetării și a unei poezii ce tinde spre conceptualizarea mesajului. Prezente în jocul de cuvinte și în elementele criptice ale limbajului, *semnele* comunică prin natura lor, prin ceea ce ele dezvăluie într-un inepuizabil sistem de conotații, precum toate marile aventuri ale spiritului. Poet cu o viziune proaspătă asupra lumii, participant la elaborarea semnelor și la interogarea lor, Nichita Stănescu depășește etapa unei anumite poetici a extravertirii la paradoxurile cele mai fulgerătoare și se instituie în mod legitim în teritoriul limbajului și al experienței Logosului („*Tristețea mea aude nenăscuții câini / pe nenăscuții oameni cum îi latră*”).

Efortul decriptării, solicitat intens pentru a depăși uneori dificultatea unui discurs exagerat eliptic, este adeseori compensat de o satisfacție estetică fără egal. Raportându-se la sensul și natura unei asemenea rețele imagistice ușor de identificat, Eugen Simion afirma că odată „cu Nichita Stănescu apare în literatura română nu numai un mod original de a scrie poezie, dar și un mod special de a fi poet”. Autor al unui limbaj liric de aspect meditativ, filosofic, după o evidentă experiență argheziană, cu toate paradoxurile sale fulgerătoare, Nichita Stănescu a inventat o „limbă îngerească”, declanșând profunde „mutații genetice” în cadrul poeziei, asemenea lui Rimbaud sau Labiș, de exemplu.

MARIN IANCU

Pe urmele lui Nichita Stănescu, acasă la el, la Ploiești: Vasile Tărășeanu, Adam Puslojic, Nicolae Băciuț, Constantin Stere, (?), Ognean Stamboliev, 31 martie 2014

LUPTA SINELUI CU SINELE

Poezia este zborul visului tăiat de aripa gândului, este pulsația ce prinde ritmul inimii creatorului care continuă să se înalțe, chiar dacă aripile sale, din șindrili ușoare, încep să se topească în apropierea soarelui. Creatorul însuși este Dedal, „întemeietorul vestitului neam de artiști, al dedalizilor”, dar poate fi și un Orfeu ce reconstituie epopeic istoria cuvântului, așa cum ar putea fi un Meșter modern, el însuși fântână în mănăstirea eternă a propriei creații. Într-o continuă metamorfoză, poetul clădește, încă de la începuturile creației sale, treptele universului poetic, pornind de la o poezie vizionaristă, unde viziunea asupra sentimentelor era, de fapt, una nesentimentală, își recapătă conștiința raporturilor cu universul, ca mai apoi să-și conștientizeze ființa și să trăiască sub regimul unui „sunt” tutelar.

Născută din confruntarea sine-lui cu sinele, ca o confesiune a relației tragice dintre eu și univers, dintre cuvânt și cunoaștere, poezia lui Nichita Stănescu devine în *Elegii* cântecul ființei care se regăsește. Asemeni lui Iona, poetul este cel care își străpunge ființa cu propriul cuțit, descoperindu-și eul profund, acela care îi dedublează ființa și îl ajută să își audă propriul ecou. Ion Pop confirmă ideea necesității unei dualități ontologice a ființei creatoare pentru a măsura elevația zborului, pare necesară coborârea în adânc, părăsirea în voia haoticei mișcări generative a materiei – probă a labirintului dedalic, anterioară iluminării, revelației ultime.

Se realizează redescoperirea acelui eu ascuns, în trei dimensiuni distincte, corelative și integratoare, la nivel ontologic, gnoseologic și lingvistico-poetic (*Sunt, adică exist*). Lirica stănesciană urmează o alternanță sinusoidală, astfel încât unei prăbușiri creative launtrice îi urmează o ascensiune lirică purificatoare: „fiecare expediție în metafizic, respectiv în contingent, adaugă un nou «cer», respectiv o nouă «bolgie», cosmoidului stănescian”.¹

¹ Corina Braga, *Nichita Stănescu. Orizontul imaginar*, ediția a II-a, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p.60

În fața unui univers ce se dedublează, iar apoi se multiplică, eul apare însă deconcertat, lipsit de repere sigure, încercând să se salveze, dar înțelegerea, precum și expresia în cuvinte a lumii, devin ca și imposibile. *11 elegii* se constituie într-o meditație asupra poeziei, o reflecție care este mai întâi un tulburător elogiu al cuvântului, tânjind după nostalgia unității omului cu lumea. Nichita Stănescu își joacă propriul destin liric, conturându-și un univers mitic, în care a căutat să descifreze enigmele existenței, misterul neatins al ființei. Poetul a valorificat superior mitul lui Amfion, continuând să cânte, el a ridicat zidurile cuvântului: „Pentru poet poezia devine o tulburătoare cunoaștere de sine și o comunicare de sine cu sinele”.² Întreg ciclul *Elegiilor* trădează un sentiment tragic ce provine din înstrăinarea de sine, de lume și de cuvânt. Se regăsesc aici elemente ale poeziei neo-moderniste, de la ideea insuficienței cunoașterii lirice, la tragedia limitării, a situației dramatice a poetului în cuvânt, la ambiguitatea insolită a limbajului și ermetism, sau la procedeele și tehnicile de versificație.

În delimitarea trăsăturilor esențiale ale liricii lui Nichita Stănescu, se poate vorbi de o postură paradoxală: opera lui poetică „începe și se sfârșește cu sine”, dar ea se prezintă și ca liant între (neo)modernism și postmodernism. Situată polemică a lui Nichita Stănescu în cadrul unui curent (modernist vs postmodernist) evidențiază deschiderea creației sale în orizonturile interferente a două epoci ce se prelungesc. În timp ce criticul Ioan Bogdan Lefter îl consideră pe poet ca un simbol emblematic al modernismului anilor '60, Nicolae Manolescu vede, prin poezia lui, încheiată socoteala cu modernitatea, motiv pentru care în *Caiete critice* scrie: „...nu pot accepta ideea care circulă mai ales în articolele criticilor tineri de astăzi, că linia de demarcație între modernitate și postmodernitate desparte, în poezia românească, generația '80 de generația '60. Chiar dacă generația '60 n-a folosit niciodată termenul, ceea ce ar putea indica faptul că ea n-a

avut conștiința că aparține epocii postmoderne, spre deosebire de generația '80, care o are, și încă în mod acut, contribuția celei dintâi la postmodernitate este considerabilă. Nichita Stănescu nu seamănă cu niciunul din poeții interbelici. Poezia lui a încheiat, practic, conturile cu aceea modernă”. Poezia lui Nichita Stănescu valorifică în mod creator tradiția literaturii interbelice, regândind resursele și modalitățile modernismului, aceasta creează o punte, favorizând mai târziu deplasarea spre esențele radicale ale postmodernismului. Poezia sa aduce cu sine și o examinare insolită a universului, reconfigurând natura discursului poetic și producând o reformă lirică radicală, în dublu sens: din unghiul viziunii poetice asupra lumii și în dimensiunea limbajului. În propria-i oglindă limbajul poetic se reflectă pe sine, ca într-un joc secund barbian, dar oglindește și ființa poetului, transformând creația într-un gest autoreflexiv. Textele lui Nichita Stănescu se consituie și ca o poezică explicită, impunând un univers poetic ce are alura unei cosmologii a cuvântului încărcat cu fior liric.

În *11 Elegii*, „povestea sentimentală” a eului liric în lumea cuvintelor e tutelată de sfera spiritului, care percepe sinele „înghesuit în sine”, expunând forme noi de explorare a universului. Este momentul ca în *Elegia întâia*, „în care sinele se identifică total cu dumnezeul-punct, Ființa care înconjoară eul poetic, gata să se materializeze oricând în sfera realului, creând spațiul imaginar al poeziei”.³ Autosuficiența eului e iluzorie, iar modesta sa plasare în topografia spiritual al lirei ascunde, de fapt, atitudinea poetică a celui care →

AURORA STĂNESCU

³ Ion Pop, *Nichita Stănescu - Spațiul și măștile poeziei*, Editura Albatros, București, 1971, pag 37

² Ibidem, p.17

nu mai este, simplu, poetul, ci Creatorul identificat cu Creația : „*Din el nu străbate-n afară / nimic: de aceea nu are chip / și nici formă. Ar semăna întrucâtva / Cu sfera.*” Poetul încearcă să cuprindă totul, de la punct, până la Creatorul Absolut într-o cuprindere cosmogonică apropiată de viziunea eminesciană din *Scrisoarea I*.

Neexistentul, invizibilul organ bolnav surprins în umbra serii, când se stinge creația este, desigur, în simbolistică stănesciană, sinele, cel surprins în *Elegia întâia* în starea de increat. Desăvârșirea nu se poate produce decât în interior, în sălașul profund al sinelui ascuns, nerelevat lumii exterioare. Pentru Nichita Stănescu poezia este „*o structură esențială a existenței, prezentă în fiecare om, îndepărtându-l de neant și apropiindu-l de sens. Poetul are rolul de a-i ajuta pe ceilalți să-și descopere propria poezie. Va folosi pentru acesta metodele cele mai potrivite și va începe prin propriul exemplu. Poetul își perfecționează un organ al minții ca o vedere abstractă, cu care să contemple simultan obiectele și ideile, spațiul și timpul, lucrurile și dimensiunile lor invizibile*”.⁴ Cu acest organ, poetul percepe și făptura fără trup a adevărului, ineluctabilă mărturie a echivalenței dintre lucruri și gând: „*Eu te cunosc deși nu te pot elucida pentru că aparții unui limbaj desăvârșit, spre care limbajul de acum aspiră. Nu te pot elucida pentru că primitivele animale care se pregăteau să nască omul nu ar fi putut să-l elucideze decât în cuvinte, decât în idei, dar ele aspirau numai către aceasta. Eu te cunosc numai prin poezie, tocmai de aceea am inventat poezia ca pe un organ al evoluției simțurilor omului. Desigur, poezia nu este perfectă și nu va fi niciodată perfectă până când tu nu vei fi elucidat*”⁵

În „*Elegia a doua (Getica)*”, materializarea, autentificarea realului, se realizează sub incidența sacralului, corectând „*fisurile antice, punând în toate denivelările relie-*

fului lumii câte un zeu”⁶. Este o lume populată cu zei, aceștia își fac apariția din spărturile materiei, suferința este sacralizată, zeii se nasc din rănilor lumii, dintr-o durere pe care o poartă în sine și poetul. În *Elegia a treia*, proiecția în fenomenal a sinelui se realizează până la contopirea totală: „*Mă amestec cu obiectele până la sânge, / ca să le opresc din pasiune / dar ele izbesc pervazurile și curg mai departe / spre altă orânduire.*” Identificarea cu lumea materială nu presupune o existență amorfă, obiectele împrumută din existența poetului, ele devin fluide asemeni ceasurilor din picturile lui Salvador Dali. Poezia sa este o formă de intuiție esențială a lucrurilor și ființelor, devine o formă de percepție a contururilor, dedesubtul cărora se ascund sensuri inefabile: „*Astfel mă încordam să-mi aduc aminte / lumea pe care am înțeles-o fulgerător / și care m-a pedepsit zvârlindu-mă-n trupul / acesta, lent vorbitor // Dar nu-mi puteam aminti nimic / doar atât – că am atins / pe Altceva, pe Altci-neva, pe Altunde / care, știindu-mă, m-au respins*” (*A treia elegie*). Voința de solidaritate cu lucrurile se naște din oroare de vid, el simte teroarea inconsistenței și de aceea poetul simte tot mai mult nevoia să trăiască în Poezie.

În a patra elegie, cu tema „*lupta dintre visceral și real*”, apare simbolul Evului Mediu, care pare a

se retrage din istorie, pentru a se regăsi în spațiul ființei, al sinelui. Eul liric își anexează, la fel ca în *Poveste sentimentală*, imaginile spațiului și ale timpului, se produce o dureroasă rupere de sine prin încordări și tensiuni care produc multiplicarea eurilor: „*Și tu, o, tu, refacere-n interior, / tu potrivire de jumătăți, aidoma/ îmbrățișării bărbatului cu femeia sa / o, tu, și tu, și tu / izbire solemnă / a jumătăților rupte.*”

A cincea elegie înfățișează procesul invers, acela al invaziei realului asupra sinelui, conducând la mișcarea de recul a energiilor temporale și spațiale asupra eului care este acum des-centrat, diseminat în spațiile infinite ale universului. Spațiul liric se articulează din elemente disparate ale vegetalului și ale zborului, într-o atmosferă blândă, diafană, melancolică: „*N-am fost supărat niciodată pe mere / că sunt mere, pe frunze că sunt frunze, / pe umbră că e umbră, pe păsări că sunt păsări.*”

Elegia a zecea este un cântec al însingurării poetului în miezul propriei creații. Avatarurile eului, zbaterea lăuntrică, dedublarea tragică, difuziunea panteistă a eului în lucruri, încordarea simțurilor și tensiunea rațiunii, toate acestea conduc la punctul de convergență a des-centrării ființei poetice, de extensie maximă și de împrăștiere, de criză, de boală: „*Sunt bolnav / Mă doare o rană / călcată-n copite de cai fugind./ Invizibilul organ, / cel fără nume fiind / neazul, nevăzul / nemirosul, nepripăcitul / cel dintre ochi și timpan, / cel dintre deget și limbă /- cu seara mi-a dispărut simultan*”.

Ieșirea în lume, în real, îl epuizează, „*călcat, în copite de cai fugind*”, își pierde simțurile esențiale, receptorii semnalelor ascunse ale poeziei, care devine „pauza”, liniștea de dinaintea creației: „*Vine vederea, mai întâi, apoi pauză / nu există ochi pentru ce vine; vine mirosul, apoi liniștea / nu există nări pentru ce vine;/ apoi gustul, vibrația umedă, / apoi iarăși lipsă, / apoi timpane pentru leneșele mișcări de eclipsă.*”

Ca un nucleu în nucleu, *Elegia a zecea*, despre care Eugen Simion afirma că înscrie programul→

⁴ Adina Sorohan, *Travaliul descoperirii particularităților imaginarului nichitian*, în revista „Mozaicul”, nr.11, 2011, p.8

⁵ Nichita Stănescu, în *Prefața*, la Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, București, Editura Cartea Românească, 1985, p.15

⁶ Mircea Martin, *Nichita Stănescu, 11 elegii*, în *Generație și creație*, EDPL, București, 1990, p.92

întreg poetic următor, și anume „*voința de a atinge, prin intensitatea gândirii poetice, neauzul, nevăzul, nemirosul, negustul, nepipăitul, de a exprima inexprimabilul și mai ales suferința pe care el o provoacă*”⁷ poate fi considerată mai degrabă, elegia lui *sunt* (adică exist) e o elegie a sinelui, a ființei. Încă din primul vers se manifestă un eu traumatizat, un eu care suferă de o boală. „Sunt bolnav” se repetă pe tot parcursul confesiunii (expresia apare de șapte ori în text), ca un laitmotiv, starea aceasta alienantă fiind redată și prin expresii verbale, adjectivale și nominale, prin asocieri lexicale insolite ca: „*mă doare...o rană călcată-n copite de cai fugind*”, „*m-au călcat*”, „*gem*”, „*suferă*”, „*mi-a fost păscut*”, „*mi-a fost înjunghiat*”, „*nu există*”, „*ziduri ale tăcerii*”, „*zid dărămat*”, „*îmbolnăvit*”, „*rup apt pentru răni*”, „*nebun*”, „*organe sfărâmate*” etc.

„*Sufăr de-ntreg universul*” însumează legătura organică dintre ins și univers, legătura originară, cea care presupunea armonie deplină între componentele sale, deci și între om și univers. Asumându-și întreg universul, prin contopire - elementele componente ale acestuia devenind și organe ale subiectului liric - eul liric va avea din nou de suferit, căci diferitele organe - părți ale lumii și ale sale totodată, au fost distruse: iarba a fost păscută de cai, taurul a fost înjunghiat, norul s-a topit, iarna este „lepădată mereu”. *Sunt* înseamnă *cunosc*. Boala de care suferă eul liric al *Elegiei a zecea* nu e numai una ontologică, ci și una gnoseologică. Ea este echivalată și cu imperfecțiunea, cu „*discontinuitatea cunoașterii umane incapabile să pătrundă totalitatea existenței*”.

Cunoașterea prin simțuri este imperfectă pentru că organele de simț sunt imperfecte, neadaptate la absolut - cum numește Ștefania Mincu „*ceea ce vine*” (expresia din textul elegiei), sau sunt chiar absente: „*nu există ochi pentru ce vine*”, „*nu există nări pentru ce vine*”. Pe de altă parte, „*organele sferei*”, cele care ar putea realiza o cunoaștere (percepție) perfectă (sferică), sunt vulnerabile, „ne-

nveșmântate în carne și nervi”, deci, în afara trupului uman, în afara sinelui biologic. Organul „cel lăsat la voia vidului cosmic” (la întâmplare, sau chiar într-un vid al sensurilor) este pieziș, adică imperfect. Mai mult, el este „ascuns”, înscris cu umilitate în sfera - în perfecțiunea universului („*organ pieziș, organ întins / organ ascuns în idei, ca razele umile în sferă...*”). Este cel vulnerabil, este agresat de boală, de moarte, de propria condiție, imperfectă, el e „*cel lovit de-o săgeată mortală*”. Ființa umană este, așadar o „*entitate cu centrul în afară, cu libertatea (și cu facultatea de a înțelege pe deplin) dată doar ca tângire, ca posibilitate, ca boală nevindecabilă*”. O boală, o traumă pe care și- „*o poartă pe tavă / ca pe sfârșitul Sfântului Ioan / într-un dans de aprigă slavă*”.

Această boală - sinonimă cu dispariția „invizibilului organ” poate fi corelată cu căderea din starea de grație a omului-fantă din elegia dinainte. Omul-fantă e cel care își asumă „organele sferei”, adică un mod superior, total chiar, de cunoaștere, de percepție, de înțelegere. Așadar, traumă, neputință, boală, durere, suferință, imperfecțiune, tensiune dureroasă - toate acestea se regăsesc și în sfera cunoașterii și în cea a ontologicului. Sunt/ cunosc, generează dramaticul destin al poetului în căutarea esenței sinei lui său.

Cunoașterea poetică este imparțială, imperfectă, deși eul liric aspiră la o cunoaștere deplină. A fi

înseamnă a numi universul. „*Rănille cheltuite-n cuvinte*” au înfiorări thanatice, iar „*zidurile tăcerii*” (simbol al necomunicării) par să-l despartă pe poet de „organele sferei”, limitându-i capacitatea de a numi, de a exprima, de a cunoaște prin intermediul cuvântului. Este vorba, în opinia lui Ion Pop, de o capacitate redusă de semnificare (sau de o incapacitate de a governa excesul de sens). Poetul, „bolnav”, aflat în incapacitate de a cunoaște în mod plener lumea, se află într-un impas: simțurile sale sunt imune la lume, cunoașterea fiind în dificultate. E o criza a limbajului poetic, pe care, cu 11 elegii poetul o resimte tot mai acut, fiind vorba chiar, așa cum a arătat exegeza, de o „*poetică a dezintegrării*”, de un spațiu al crizei, al deconstrucției și anihilării elementelor, conducând la o organizare insolită a elementelor universului, sub forța unui cuvânt ce se reconstruiește în ipostaze insolite. Din aceste motive, poetul aspiră la un nou început, la „numărul unu”, la simbolul primordialei, care să se reverse din nou în ritmurile și relieful unei lumi în suferință: „*Sunt bolnav nu de cântece, / ci de ferestre sparte, / de numărul unu sunt bolnav, / că nu se mai poate împarte.*”

Poezia lui Nichita Stănescu câștigă, prin „necuvinte”, o nouă identitate, pentru că aceste necuvinte transced, oarecum, lumea comună a sensurilor. Marian Popa remarcă faptul că „*unei asemenea viziuni îi este propriu principiul potrivit căruia drumul cel mai scurt către realitate este metafora, după cum metafora este și singurul drum către absolut.[...] Metafora are rolul de a ne obliga să gândim paradigmatic. Ea nu deformează lumea, nu alinează, cum se afirmă de la Ortega y Gasset încoace; ea e cetatea de scăpare din dogme și idee fixă. Poezia lui Nichita Stănescu susține și verifică acest ade-văr; prin metaforă și cu metaforă lumea nu mai apare bogată în sensuri, cum s-ar crede, ci exact așa cum este ea: adică o paradigmă a bogăției*”.⁸

E în același timp, o căutare →

⁷ Eugen Simion, op.cit., p. 167

⁸ Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1971, p.89

neliniștită de sine, trupul poetului, sinele definit în „Elegii” aflându-se dincolo de aparențele tuturor cuvintelor care se integrează într-un spațiu imaginar: „În străfundul fiecărui lucru nu există / până la urmă decât un cuvânt.” Dacă, în sens comun, formele favorizează existența sensurilor, în lumea „necuvintelor” sensurile sunt chiar lucrurile prime, fără semnificație încă, silabe căzute, cum scie poetul, „din copilăria de zei”: „În inima lucrurilor stau cuvinte, / când ne este foame și mâncăm / carne mai întâi, apoi oseminte”. Cuvântul este, astfel, esența rămasă din devorarea substanței, într-un ospaț apocaliptic, universal.

Până la urmă, poezia restaurează lumea. Sinele poetic își recuperează rolul și devine asemeni unui „Orfeu ce silește universul să cânte asemeni unei uriașe harfe.”⁹ Nicolae Manolescu constată, la rândul său, această uriașă transformare: „poezia, deci, nu mai exprimă, nu mai arată, nu mai sugerează lumea: ea a devenit lume, a făcut din lume instrumentul ei muzical și din lucruri, coardele sau clapele ei inefabile. Copaci-cuvinte, aștrii-cuvine, păsări-cuvinte: cuvinte se scurg în lucruri și lucrurile-n cuvinte. Aici găsim poate aspectul cel mai revoluționar artistic al poeziei lui Nichita Stănescu și el constă într-un dublu raport: de substanțializare a limbajului și de poetizare a realului.”¹⁰

Pentru a fi eficientă, poetica dezvoltată de Nichita Stănescu nu se poate limita doar la actul propriu-zis al creației. Degajarea unui eu esențial prin poezie modifică inevitabil și eul empiric al scriitorului. Pentru a se elibera, poetul trebuie să practice o tehnică interioară de purificare, prin care centrul vital al personalității sale să emeargă dintre obișnuințele și automatismele cotidiene. Nichita Stănescu reprezintă el însuși o parte integrantă a mecanicii de evoluție a limbii poetice românești, participând la aventura cunoașterii unui univers infinit, el este un explorator al sufletului uman, ce a căutat să pătrundă în abisalitatea ființei

umane: „Mirajul descoperirii unor noi teritorii sufletești îl face să-și deregleze simțurile comune spre a deveni vizionar. Ce văd astfel poeții? Ei văd infrastructura sentimentelor. Ei inventează organele speciale ale vederii tensiunii sentimentelor. [...] Așezat în fața hubloului poetul privește mereu în sine însuși. Fiecare nouă viziune a sa l-uminează un loc până atunci invizibil al sufletului uman. El este un pilot de încercare a sentimentelor necunoscute”.¹¹

BIBLIOGRAFIE

- Avrămuț, Horia, *Nichita Stănescu. În sinele tragic.*, Editura Univ. “Al. I. Cuza”, Iași, 2002;
- Burgos, Jean, *Pentru o poetică a imaginărilor*, Editura Univers, București, 1988;
- Cristea, Valeriu, *Sinele fugăr, în interpretări critice*, Editura Cartea Românească, București 1970;
- Hugo, Friedrich, *Structura liricii moderne*, Editura Univers, București, 1989;
- Manolescu, Nicolae, *Despre poezie*, Editura Aula, Brașov, 2002;
- Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică*, Editura Aula, Brașov, 2001, vol. I, Poezia.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, 2008;
- Martin, Mircea, *Nichita Stănescu, 11 legii; Oul și sfera; Obiecte cosmice*, în *Generație și creație*, EDPL, București, 1969;
- Martin, Mircea, *Călcâiul vulnerabil*, în *Generație și creație*, Editura pentru Literatură, 1969;
- Micu, Dumitru, *Lirism euthanasic*, în *Limbaje moderne în poezia românească*, Editura „Minerva”, 1986;
- Mincu, Ștefania, *Nichita Stănescu între poezie și poezie*, Editura Eminescu, București 1991
- Picon, Gaetan, *Introducere la o estetică a literaturii. Scriitorul și umbra lui*, Editura Univers, București, 1973
- Pop, Ion, *Nichita Stănescu- spațiul și măștile poeziei*, Editura Albatros, București, 1971;
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. I, Editura Cartea Românească, București, 1995;
- Stănescu, Nichita, *Opera poetică*, Editura Cartier, Colecția Poesis, București, 2005;
- Ștefănescu, Alex, *Introducere în opera lui Nichita Stănescu*, Editura Minerva, București, 1986;

⁹ Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu. Poezia*, Editura Aula, Brașov, 2001, p.122

¹⁰ Ibidem, p.123

¹¹ Alexandru Condeescu, în *Prefață*, la Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, Ed. Cartea Românească, 1985

Nichita Stănescu, inovații lingvistice

O abordare stilistică a operei poetice a lui Nichita Stănescu e deosebit de relevantă pentru sistemul său poetic. Evoluția limbajului poetic, după Eminescu, se realizează prin apariția de modalități poetice noi. Cea dintâi spărtura reală în sistemul de “habitudini stilistice” (reprezentări șa-blonizate) ale tradiției se produce printr-un contemporan al poetului nostru național, Alexandru Macedonski.

Temperament artistic modern, Nichita Stănescu restabilește legătura cu lirica poezilor moderniști, dintre cele două războaie mondiale: Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, George Bacovia.

Deosebit de sugestivă e o reflecție stănesciană pe marginea creației poetice: “Poezia făcută după o formulă prestabilită este un homuncule, fiind ecoul unei dogme, ea nu poate fi decât descărnată.”

Noua poezie se reflectă și în lirica lui Nichita Stănescu, resimțită ca un moment de ruptură pentru contemporani.

Instrumentul acestei rupturi (termen propriu poeziei lui Nichita Stănescu) este cuvântul: “Schimbă-te în cuvinte, mi-a zis Daimonul, / repe-de, cât mai poți să te schimbi!” (*Daimonul meu către mine*)

Poetul visează o încercare de a rupe legile poetice întronate de tradiție având ca punct de plecare revoluția limbajului din poezia secolului nostru, începută cu Rimbaud, Mallarmé, Valéry, când lirismul devine →

ANGELA-MELANIA CRISTEA

autoreflexiv, sistemul poetic stănescian își redefineste toate lațurile, propunând o nouă viziune artistică asupra lumii și o cu totul altă atitudine față de cuvânt.

Nichita Stănescu regândește, de la capăt, întregul limbaj poetic în toate articulațiile lui, propunând o operă de o mare profunzime și originalitate.

Ca metodă de creație și ca metodă de comunicare, poetul visa o "poezie pulsatorie", care să impună atenției conținutul său, dezvăluindu-l printr-o anumită coordonare a punctelor, a nucleelor lui de intensitate.

La Nichita Stănescu putem vorbi despre o intertextualitate intrasistemică, adică disiparea structurii în sistem.

"Descrierea lui A" opune semne simbolice: A și 1, pemițând receptarea sistemului semantic al lui Nichita Stănescu prin acești doi poli maximi: "Il opun pe A lui 1/ Nori peste semne". (**Descrierea lui A**)

Fiind vorba de o poezie semiotică, "codul lingvistic, desemnat prin A (Aleph, prima literă a alfabetului, semn al semnelor unei lumi scrise) este opus codului numeric desemnat prin sinecdocă 1 (prima cifră a progresiei numerice și principiu filosofic al unității de esență a ontologicului).

Corin Braga, în *Orizontul imaginar*, afirmă că: "Nichita Stănescu dezvoltă o antropologie speculativă dualistă, adică două moduri opuse de raportare a omului la univers: cunoașterea prin organele simțului și cunoașterea prin sentimente.

Nucleul generator: "Îl opun pe A lui 1" dezvoltă opoziția: idei vagi totalizatoare/idei structurate discontinue; termenii aceștia aparțin lui Corin Braga, care îi clarifica astfel:

1. Ideile vagi au o natură calitativă și se reduc la litere;

2. Ideile structurate discontinue au o natură cantitativ-matematică și se reduc la limită, la numere.

În "Descrierea lui A", textul se eliberează de constrângerea limitelor sale formale și, în sens etimologic diafan, conduce la redefinirea sa ca operă, nu numai că scriitură.

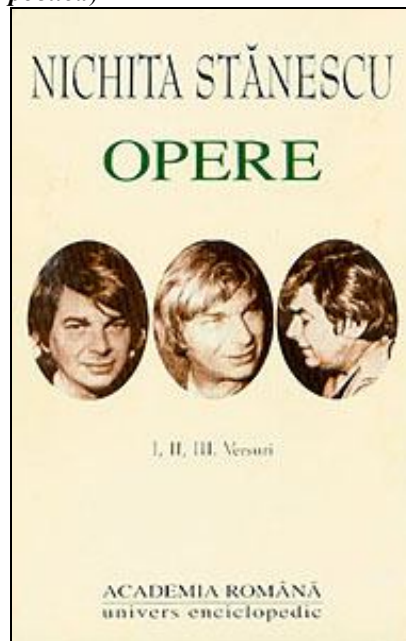
Poetul celebrează incompletitudinea formei imersate în fluctuația armonică a sistemului.

"Descrierea lui A" este un text rezultat, ce se ridică din micro- și macro- structurile contigue disipate în sistem. Aceste structuri neregulate, interactive, întrerupte, sunt numite în

matematică "fractale".

Ele trădează una din marile obsesii ale lui Nichita Stănescu - crearea de noi coerențe fundamentale.

Plecând de la afirmația Ștefaniei Mincu: "Poezia sa este mai degrabă o metalingvistică, nu o metapoezie, din prefața la volumul "Nichita Stănescu. Poezii", putem să vorbim de o poezie a limbajului prezență în lirica sa: "Până la urmă cuvintele/ Au trebuit să semene cu mine/ Și cu lumea". (**Ars poetica**)

"Necuvintele" vor consacra rămânerea poetului la această "lirică de limbaj, trimbulindă."

Principiul poetic stănescian vizează un discurs total în care instanța vorbitoare (eul) să devină însuși cuvântul: "Cuvântul văzut (scris) este prin literele care-l compun, cât și prin valențele sale deschise de combinare sintactică, reproduce în mod simultan atât structura materiei, într-o posibilitate a ei, cât și structura conștiinței într-o devenire a ei."

În capitolul "Despre cuvinte și limbaj", din "Fiziologia poeziei", Nichita Stănescu vorbește despre o lume a cuvintelor, lume ce se subsumează artelor și științelor. Pentru poet, cuvintele sunt "ființe vii - lumea le-a creat", sunt animale și plante abstracte, ele cresc, descresc și mor.

Această materialitate a cuvintelor este surprinsă poetic: "vorba cea cu trup de aer/ Literă cu răs de vaer". (**„Cântec de scos apa din urechi”**)

Poetul gândește la o atomică posibilă a cuvintelor, apoi la o fiziologie a cuvintelor.

Preocuparea sa de a surprinde organizarea internă a lumii cuvintelor, legile lor interne determină o confinare a cuvântului cu imaginația - considerată de Nichita Stănescu drept studiu poetic ultim-, o scoatere a cuvântului din zona sonoră și fixarea lui în cea vizuală.

Pentru Nichita Stănescu, cuvintele și lumea lor sunt puternice, nasc idei.

Reforma introdusă de poet în domeniul cuvântului duce la o schimbare radicală de perspectivă, la o materializare în termeni obiectuali a limbajului: "Până la urmă în lucruri nu este / În miezul miezului decât un cuvânt".

Critica literară vorbește de o demetafizicizare și demitimizare a cuvântului la Nichita Stănescu.

În viziunea poetului, cuvintele reduc ființa, o deztrupează. Cuvântul, înțeles metafizic, este un trup fals al lucrului, în care lucrul nu mai poate fi recunoscut: "Ah, cuvintele, tristețe, / ele curg în ele însele, / deși semnul lor este static". (**Împotriva cuvintelor**)

Pentru poet, cuvintele sunt un fel de lucruri la trecut, al căror referent actual nu există, ci numai referentul virtual.

Primul simbol al lui Nichita Stănescu e Alpha, Aleph - prima literă a alfabetului ebraic; aceasta desemnează logosul creator și lumea creată (Alfa și Omega, cele două litere ce mărginesc alfabetul grec, fiind invocate de Dumnezeu biblic pentru a se defini ca totalitate).

"Alfa (ca titlu de volum) simbolizează cartea care conține totalitatea cunoașterii și a ființei, integrarea eului în cosmos și a cosmosului în eu, a poetului demiurg în creația sa și a creației în poet." (Corin Braga, **Nichita Stănescu-orizontul imaginar**)

Semnul simbolic A concentrează, ca nucleu primordial, infinitatea cuvintelor. Este o metonimie filată: "Templu al cuvântului, A/ Rugarea trupurilor noastre fumegânde..." (**Descrierea lui A**)

Alteori poetul identifică propriul eu cu semnul discursului poetic într-un proces de osmoză: "Eu sunt A/ Petale strigării." (**Să ne iubim că florile**)

Și invocă inspirația ca stare eternă poposind în șine însuși prin A: "Lasă tu, A, pe mine să rămână/Intim, viul Olimp." (**Pe cel mai des**)

Într-un univers în care scrierea este totul: "vom tăcea numai din →

spaima aceea/ Că ar putea un liliac să zboare peste A.”(*Intimidare*)

Lucrurile și fapăturile devin semne ale întregului, iar lumea – un uriaș alfabet prin care se exprimă Logosul: “Scriere este totul:/ Peștele e literă în alfabetul mării. / O fraza sunt păsările-n zbor./ Totul e scriere. / Totul este de citit. / Piatra poate fi citită -, / iar norii, ne spun o poveste”. (*Lecția de citire*)

Concluzia la care subscriu este aceea că Nichita Stănescu: ”se află în punctul de confluență unde modernismul se recapitulează pe sine, deschizându-se și depășindu-se spre postmodernism”) (*Nichita Stănescu-Orizontul imaginar*, Corin Braga)

Închei această abordare a sistemului poetic stănescian, cu un citat semnificativ: ”Nichita Stănescu este probabil al patrulea poet de talie din literatura noastră, care a creat o cosmologie după Mihai Eminescu, Lucian Blaga și Ion Barbu.

BIBLIOGRAFIE:

1. Amado Alonso, **Materie și formă în poezie**, Ed. Univers, București, 1982.
2. Ion Barbu, **Poezii**, Ed. Albatros, București, 1970.
3. Umberto Eco, **Tratat de semiotică generală**, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982
4. Hugo Friedrich, **Structura liricii moderne de la mijlocul sec. al XIX-lea până la mijlocul sec. al XX-lea**, Ed. Pentru Literatură Universală, București, 1969
5. Gerard Genette, **Figuri**, Ed. Univers, București, 1978
6. Cristina Hăulică, **Textul ca intertextualitate**, Ed. Eminescu, București, 1981
7. Julia Kristeva, **Problemele structurii textului**, Ed. Univers, București, 1980
8. Solomon Marcus, **Poetica matematică**, Ed. Academiei R.S.R., București, 1970
9. Emilia Parpala-Afana, **Poezia semiotică**, Ed. Sitech, Craiova, 1994
10. București, 1986
11. Paul Ricoeur, **Metafora vie**, Ed. Univers, București, 1984
12. Eugen Simion, **Scriitori romani de azi**, vol. I, Ed. Cartea românească, București, 1974
13. Boris Tomașevski, **Teoria literaturii. Poetica**, Ed. Univers, București, 1986

DEDICAȚII

Copacul Gică

După ce Nichita Stănescu a murit,
copacul Gică,
cu care convorbea acesta de pe balcon,
a fost dus în Piața Chibrit.

A fost o dezlegare la drujbă,
precum o dezlegare la pește,
cineva i-a vrut inelele din trunchi,
să și le pună pe dește.

I-au pus picioarele-n spinare
niște părți vorbitoare
de limbă tăietoare.

În vremurile lor bune,
pe când răchita nu făcea micșunele,
pentru Nichita,
popul Gică făcea pere!

*Noaptea de 18 spre 19 februarie
2013, la Clinica Medicală III din
Tg. Mureș*

Comunism nichitian

„Noduri și semne” contraziceau
„Măreția frigului” din case,
Se auzeau „Oase plângând”,
Peste tot în țară, numai oase.

„Gânduri” despre mâncare
Disimulate-n „Argotice”
În farfurie „Oul și sfera”
Erau „Obiecte-le cosmice”.

„Strigarea numelui” „Alfa”
Din „Cartea de recitare”,
Era „Antimetafizica”
„Laus Ptolemaei” de iubire.

2 aprilie 2013

Lui Nichita Stănescu...

Cu un mers de pisică,
te-ai urcat în propria floriceică,
un fel de Gopo, ce pe planetă
e și floriceică și floretă.

Din vârful de „N” mare de mână,
scrutezi literatura română,
cu plombe de necuvinte,
pentru inimă și minte.

În rest, „Un pământ numit România”,
Uitând să uite floricelei tăria!

13 decembrie 2015

RĂZVAN DUCAN

C-O FI ȘI-O PĂȚI

Mi-a spus azi-noapte iubita:
- L-am visat pe Nichita.
Se certa cu un munte mare
și încerca să zboare.

Și nu putea, nicidecum nu putea,
ceva în el gemea și se frângea
prăbușindu-l în sus
spre apus
și spre alte hiperboreene
suduri răsăritene
lăcrimate de el în pustie
pe niște hârtie.

Pe urmă s-a dus sub un plop
care făcea dudu
și se făcea că râde.

Și atât de blând râdea el în vis
luminos ca un cais
și atât de departe cu gândul
că m-am pomenit strigându-l:
"Te-ai dus neică încotro
ai văzut albul maro
și maroul negru-stins,
la Mai-Marele Nins,
la Mai-Marele Uituc,
prăsilă de eunuc,
ori spre roșu-galben pur
dumicat în azur
și spre câte și mai câte
lucruri pierdute"...

Atât i-am spus - îmi zicea
încălecând pe-o șa
și pe o roată
dîntată...

Am visat că mi-a spus iubita:
"L-am visat pe Nichita..."
Iar eu,
păgubosul de zeu,
din ăstălalt vis când m-oi trezi
nu știu cui i-oi povesti
c-o fi și-o păți
dac-o mai fi

MIRON MANEGA

O RAZĂ STRĂLUCIND! NICHITA STĂNESCU

La mai bine de trei decenii de la despărțirea de NICHITA, se cade a-l îmbrățișa cu-n gând duos, rostind **cuvânt** zămislior de-nțelepciune și de dăruire – întru amintire. Din prea mult slăvita sa iubire, rostind, în șoaptă de vis – „*ergo sum*”, dezlegatu-s-a din neant, pentru a-i auzi vocea-i caldă, unduioasă, celestă: „*Eu sunt poet, deci liber sunt / De faptul de-a fi fost născut / Și liber sunt / și dezlegat... / ...dezlegat printr-un cuvânt*” – printr-un **cuvânt**, la rădăcina poeticului, „*arsură*” a verbului (**Intersectare**) înfîpt în mantie de carte. Și... „*inelând*” clipa, clipa cea de taină, să-nțercăm (și vom reuși) să ne legănăm de cuvântul marii treceri, rostind împreună cu cel „*frumos ca umbra unei idei*”: „*M-am legat de cuvânt... / ... ca și cum s-ar naște din mine ființa. / M-am legat de cuvânt... (Legarea de cuvânt)*” – slăvitul, cuvântul cel care înscrie taina clipei înrouate de har pe-o treaptă de hotarnic hrisov, ce vrutu-l-am hristic.

Întru amintirea lui NICHITA, se cade a nu uita că pentru el prietenia este mantie-nstelată cu învăluri siderale: „*De câte ori mă gândesc nu am dreptate; / numai când înverzesc am floare. / De câte ori răsar stelele / nu mi-e noapte; / numai când înnoptez nasc întineric. / O, tu, de care îmi este atât de somn / o, voi, de care îmi este atîta dor...*” (**Scrisoare**). Pentru Nichita prietenia înseamnă dăruire totală. Și numindu-l doar pe Aurel Covaci, într-un timp care „*se prăbușește-n fum*”, amintirea se-nfioară: „*Se cobor la vale / ochii dumitale / ce ai gânduri multe / multe și strivite / de cai în copite / și de infinite...*” (**O, tu, prietene savant...**)

Ai simțit vreodată cum sapă durerea-n tine pentru prietenul cel drag? Ei bine, Nichita a simțit-o. Pentru prietenul Aurel: „*Am văzut cu ochii mei / pământul cum se sapă / cum se dă gaură în el pentru coșciug / când morții nimănuia fi-vor laolaltă / din milă putrezind, nearși pe rug...*” Și avem a reține că **seraficul NINI**, ne oferă o mare lecție de viață, bineștiind că orice prietenie își are destinul ei, dar... pentru Aurel, Stela și Laura (familia Covaci) a fost cuvânt **șuierat printre tample**: „*Băgase cineva cuțitul în o stea / De tot cu raze săngera / De-mi sparse osul de sub frunte...*”

Pentru Nichita, „*Istoria este un mormânt*”, în sensul că-n ea (în marea carte a lumilor) se conservă Totul. În ea „*se-nmulțesc singurătățile*”, iar fiecare trecere se va „*risipi*” sub câte o „*silabă*”. Dacă-o spune NICHITA – putem a-l și crede: „*Secunda vieții mele / mi-a luat-o un vultur în plisc ... / Secunda vieții mele / vulturul a dus-o sus în stele...*” (**Teremia**) Și-acolo, „*secunda*” vieții sale a devenit rază. Rețineți: **Raza Nichita!**

Pentru Nichita iubirea pentru neamul său înseamnă sfântă respirație. A dovedit-o: „*Doamne, apără poporul român. / Ai grijă de el și / apără-l! / El este al tău / cu blândețea lui de miel / și cu răbdarea lui de taur, / cu omenia lui / de floare de zăpadă / ce se vede pe geam, Doamne, / pe fereastră și pe libertate!*...”

Ce poate fi mai sfânt cuvânt în Rugăciune – decât acesta: „*Dăruiește-ți, Doamne, / pe maica Ta, care Te-a născut pe Tine, / poporului român!... Halleluyah!*”

În marea sa noblețe, Nichita și-a recunoscut doi maestri: pe EMINESCU („*Să ne împrietenim cu Eminescu sărutându-i versul / iar nu slăvindul-l de neînțeles / căci ce-a fost el, n-a fost eres / și sărutare de pământ îi fuse mersul*”) și pe ARGHEZI („*El este o arcă / a cuvintelor desperecheate, / a substantivelor cu gât de girafă / și a verbului / înșurubat pe ghinturile / gâtului de copil nou născut / urlând și cerând lapte...*”)

Dacă pentru Nichita, poeticul unduiește-n revărsări de tremolo: „*Strărvulturul / vulturelui / Străiarba / ierbii / Ochiul deschis / în pântecul / Verbului...*”, pentru noi, cititorii săi, El, **Raza Nichita**, rămâne un jeune noble, „*un cascador / al cuvintelor...*”, străluminând universul poetic românesc, și-ntr-acest an (la trei decenii de la plecarea sa în universul care l-a transformat într-o stea) și-ntotdeauna.

La ceas de mare taină, când se-nfrățesc Soarele cu Luna, când Saturn își îmbrățișează suratele, când Dunărea-și botează apele în Marea cea Neagră, când ochiul drept îl strunește pe cel stâng (pentru a-l lecu de strămbătate), să ne rugăm, prieteni cititori, versuind (în stilu-i caracteristic) împreună cu Nichita, cu-al nostru **serafic Poet**:

„*și mă nasc și mă și mor
pe pământul de pământ
peste care nu-s și sunt
nici născut și nici murit
mici măreț, nici înfinit...*”

(**Mi se mișcă îngerul...**)

LIVIA CIUPERCĂ

Foto: Nicolae Băciuț, acad. Solomon Marcus, acad. Adam Puslojic, la bustul lui Nichita Stănescu, de la Ploiești, martie 2013

Nichita Stănescu și „noua ontologie”

a Limbii / Logosului din temelul
paradoxismului

Sistemul poetic stănescian, în zodia genială a lirososofiei, de la primele volume – îndeosebi prin *11 elegii* (1966), *Necuvintele* (1969), polidimensionându-se în *Epica Magna* (1978), *Operele imperfecte* (1979), *Noduri și semne* (1982) – până la „postuma” *Invocare* («Stea streină de lumină, / vindecată de cuvânt, / de mai poți să poți, revină / cu un murmur, murmurând, // cu o piatră pietruind, / cu un verde înverzind. // Timp rămas în creiere, / curgător coșciug lăuntric, / kriul-kri, de greiere / nespumos... // Moare-mă, mamă, frumos, / fără de nici un miros...» – Dt, 1), *întemeiază* în literatura valahă (dacoromână) / universală, în cel mai înalt spirit estetic al paradoxismului, „noua ontologie” a Limbii / Logosului.

În fundamentul „noii ontologii” a limbii, prin Nichita Stănescu mai întâi, *materia decurge din Cuvânt*, se structurează în „galaxii de cuvinte”; expansiunea cosmică începe din *unitatea A* „opusă” lui Unu: *Îl opun pe A lui 1. / Nori peste semne. // Explozia inimii în desimea ei / rabdă să se spargă trupul. // Gând cu ancoră A, / în zeama gânditoare a creierului. / Credeam că totul vorbește. / A – m-a despărțit de auz. // Templu al cuvântului, A, / rugarea trupurilor noastre fumegânde – / vulturul ți l-am ucis / schimbându-te în lucru. / Gândire devenită strigăt, / înzdrăvenind un mormânt. // A, te-am făcut trup / ca să rămână din trupul meu / după spulberare / A. // Îl opun pe A, mie. / Sufletului meu îl opun pe A. / Luptă care naște înțeles. / Cort al amintirii mele. // Trece timpul peste A. / Viața-mi curge pe sub A. / Soarele se închină la A, / la steaua cuvântului – A...* («Descrierea lui A» – SEM, 6 sq.).

În demiurgologia lui Nichita Stănescu, *materia* este „vorbită”: *Vor-birăm stelele...* («Descrierea lui A» – SEM, 8); și ecoul: *...e cea mai temeinică formă a materiei / pentru că ecoul se repetă.* («O, nedreptate!» – SEM, 15). *Linia* născătoare de suprafață / spațiu în funcție de rotirea-

este «roata cu o singură spiță»: *Mirosea a mort de pe altă planetă / Pe șirile spinărilor de cai / încolțea iarba și o egretă. / Mirosea a mort de pe altă planetă. / Inima toată mi-o băgasem în pietre / cum mâinile mamei în cocă // [...] // pre când roata numai o spiță avea / și nu roată se numea / ci linie se numea.* («Roata cu o singură spiță» – SEM, 13 sq.). Cuvintele sunt *materiale*, fibroase: *...Lâna albă a cuvintelor / de pe limbă mi-o tund cu foarfecele de iarbă.* («Colinda colindelor» – SEM, 29).

În viziunea stănesciană, rostirea / grăirea *cuvântului / numelui*, ca și în mitul despre *Puterea Cuvântului de la Început / Geneză*, este născătoare de trup: *Să deplângi / absența mea / de pe suprafața lucrurilor. // [...] // să aduci și să verși / amfore cu vin. / Numai numele să nu / mi-l amintești, / numai numele, nu. // Pentru că atunci / ar izbucni de jur împrejurul lui / un trup / pe care tu nu l-ai mai recunoaște. // Numai numele să nu / mi-l amintești, / pentru că el are / o infinitate de trupuri / și s-ar putea să și-l arate / pe-acela / pe care tu nu-l cunoști.* («Testament» – SAlf, 163); ori: *Eu sunt un cuvânt care se rostește, / lăsând în urma lui un trup.* («Înaintare» – SEM, 111). Înt ruperea vorbei aparține mitului despre *Puterea Cuvântului de la Început / Geneză*, mit ce a avut un circuit planetar, încă dintre orizonturile anilor 700.000 și 500.000 î. H. (cf. TIR, I, 26 sqq.), când se aproximează cuplarea aparatului fonator la creierul antropozilor, devenind adevărate ființe umane cu însușiri ale cutiei craniene foarte apropiate de cele de la omul de azi. Fiind dintre „cele mai vechi” mituri ale planetei, treptat „s-a dezintegrat” în ariile civilizației arhetipale; câteva miteme au mai rămas în credințele / ideile religioase ale popoarelor vechi din respectivele arii

culturale / civilizatorii; și în mitologia noastră s-a păstrat fragmentar: «Și i-a răspuns Fărtatul / Dumnezeu: „Voi rosti numele meu și pământul va fi gata...”» (VMR, 241); în *Evanghelia cea după Ioan* (I, 1), „s-a încriptat” esențiala frază: «La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul»; din „aria laterală” a Alas-kăi, se înrăzăresc și alte miteme din *Puterea Cuvântului la Geneză*: «În acele vremuri adânci, / Cuvântul avea neasemuite, magice puteri; / [...] / Un cuvânt aruncat la-nțâmplare / ciudate urmări putea să aibă – / dintr-odată, devenea viu, se-ntrupa, / după vrerea grăitorului; / și tot ce aveai de făcut / era să rostești cuvântul...» (Shak, 16).

Cuvântul devine *timp* – prin transferul semantic-sincretic al lui *trei* – și sărbătoare a genezei: *Cuvântul meu s-a făcut trei, / cântecul meu s-a făcut șapte / Dar tu, habar nu ai / ce este trei, ce înseamnă șapte / Murdara așteptare, absență dispel-rată...* («Cântec» – SEM, 157). Iar geneza se întetește până în marginea universurilor care este *A* – potrivit și unei reprezentări grafice semnate de poet în 1982 (*infra*), deoarece «Logosul nu este altceva decât locul unde materia se desparte de vid» (*Ciudatul râs al rațiunii estetice* – SRes, 142 sqq.).

Marginea universurilor
(desen de Nichita Stănescu – SRes, 6).

În „interiorul” cosmosului din Cuvânt / Necuvânt, Nichita Stănescu este preocupat de absorbție și re-sorbție, de „găurile negre”, de explozie și implozie la stele: «...gaura neagră cosmică [...] absoarbe după explozie. [...] Singurul lucru care nu poate fi resorbit e cuvântul. El e cel mai rezistent material care există în „nomenclatorul” pământului – ca să folosesc un astfel de termen. Adică în toată enumerarea asta de elemente, începând de la cel mai simplu [...]. Cuvintele nu pot fi trecute în tabla lui Mendeleev, deși sunt totuși materie. Aici este partea cea mai specială a cuvintelor, →

**Prof. dr. ION PACHIA-
TATOMIRESCU**

anume că, într-o oarecare măsură, ele repetă structura materiei. Structura semantico-gramaticală a materiei... Orice cuvânt are în sine, conține în el o informație cu mult mai mare...» (SSubl, 11).

Microcosmosul cuvântului se înfățișează astfel: «...cuvintele sunt în relief, în spațiu; cuvântul scris, de asemenea, este în spațiu; fraza; grupul de fraze; hârtia acoperită de cuvinte numai în aparență e plană; o frază poetică, aidoma unui cristal, e în spațiu; în infinitul spațiu interior al conștiinței; putem compara structura oricărei propoziții rostite sau scrise cu structura atomică; putem compara formele și simbolurile lor, literele, cu structura celor mai simple particule; ne izbește asemănarea dintre substantive și nuclee; dintre electroni și verbe; dintre adjective, adverbe, pronume și quante; ne uluiește faptul că aidoma atomilor diferiți, care au un număr anumit de valențe, și substantivele, fiecare luat în parte, au un număr anumit de posibilități sintactice de a se combina cu verbele; am putea spune, fără să aproximăm prea mult, că limbajul, cuvintele sunt umbra mărită a materiei în conștiință; ne vine să dăm crezare acelei vechi superstiții copilărești că tot ceea ce imaginăm există undeva; putem să reflectăm cu seriozitate asupra raportului cuvânt-materie și, inversând realul, să ne reculegem asupra celui *la început a fost Cuvântul*.» (SRes, 170 sq.).

Este în această credință a lui Nichita Stănescu *esența „noii ontologii” a Limbii / Logosului*, „a revoltei” *semnificantului* împotriva *semnificatului*, a dialecticii „orizontice” (cf. BTc, 333 sq.), a interacțiunii dintre orizontul-avangardă, al cunoașterii metaforice, și orizontul „magnetizat” al cunoașterii științifice. Și cultivarea paradoxului (fără a se altoi cumva pe vreo tulpină de desuet avangardism – cf. LRSA, 3 sq. / PMLP, 11 sq.; PEsp, 37 sq.; TNSP, 5 sq.; VUP, 323), se relevă imperios în secolul lui Nichita Stănescu. Un vis al lui Nichita Stănescu a fost acela de a fi *un savant atomist al Cuvântului*, gândindu-se chiar la o nouă disciplină, *cuvânt-atomistica / necuvânt-atomistica*: «numai o atomică, poate, a cuvântului, să ne releve trăsăturile de universalitate și cele foarte particulare...» (SFiz, 25). Numai în această ipostază de savant atomist al

Cuvântului / Necuvântului, Nichita Stănescu ne încredințează și visul privind cuvintele ca «umbră de aur în conștiință pe care o aruncă structura materiei; întocmai cum e atomul, așa mi se înfățișau și propozițiile simple. Nucleul și electronii se oglindeau în propoziții prin subiect și predicat; un fel de echivalent sonor al materiei, trecut însă și prin ecranul conștiinței. Nucleul se mărea mult într-un substantiv care devenea subiect; electronii, care dau ocol nucleului, deveneau verbe. Cuvintele reproduceau în conștiință structura materiei.» (SFiz, 23).

Dacă filosofii au lansat conceptul de *antimaterie*, dacă fizicienii au descoperit *particulele* și *antiparticulele*, Nichita Stănescu a făcut să se ivească în orizontul cunoașterii metaforice *necuvântul / necuvintele*: «*necuvintele* (ca noțiune) sunt finalitatea scrisă a acestei poezii, superioară ideii de scris» (SRes, 175 / SFiz, 38 sq.); *poezia superioară ideii de scris* este alcătuită din «versuri situate deasupra metaforei, ignorând orice fel de alambic posibil» – ceea ce se revelează la Nichita Stănescu drept «tipul de tensiune semantică spre un cuvânt din viitor» (*ibid*). Din această perspectivă amendează „poezia primitivă”, într-o „limbă (poetică) de tip fonetic”, aliterativă («Prin vulturi vântul viu vuit»), ori poezia morfologică a luciului de tip arghezian («Logodnică de-a pururi, soție niciodată»), poezia sintactică de tip arghezian («Trei sau patru-n mal pescari») și barbian («Ion Barbu este desăvârșit în această structură») etc.; «poezia metalingvistică are ca sursă inspirația, suflată la ureche poetului, rând pe rând, de către Dionysos: *Nu credeam să-nvăț a muri vreodată*, sau *Eu cred că veșnicia s-a născut la sat, E timpul, toți nervii mă dor* ne atestă posibilitatea mării poezii care nu mai folosește nici unul dintre mijloacele poeziei» (*ibid*.); este vorba despre mijloacele poeziei de dinaintea lui Nichita Stănescu; și poezia necuvintelor se receptează „stănescian” din divinitatea absolută, din Dumnezeu cel de dinainte de Geneză și Cuvânt, adică din *ne-Cuvânt*.

O impresionantă gamă de concepte filosofice este conjugată de poet la un „hiperborean mod liric” (spațiul edenic al Hiperboreei ca Dacie este privit de Nichita Stănescu

dinspre „Istoriile” lui Herodot). În mirabila sa poezie se pune în evidență „lirico-reacția de condensare” a doctrinelor filosofice / religioase, de la Zalmoxianism, la Creștinism, de la pythagoricism și de la Platon, la Confucianism și Shintoism, ori la hegelianism, marxism, heideggerianism, freudism, existențialism etc. Nichita Stănescu este obsedat de „oximoronul” din marile filosofii ale lumii, desfoliindu-le, vectorizându-le în câmpul relativității lui Einstein, ori al matematicilor neeuclidiene. În poemosofia modernistă stănesciană, *Omul-Fantă* croiește un spațiu al Logosului – țărâm pur, conceptual, al luptei dintre „visceral și real” – și proiecția numenalității e umbră „hiperboree”: *Voi plonja într-o astfel de apă mărită, / izbîndu-mă de brownienele prîvelști, / într-o mișcare de spor, disperată, / voi face zigzaguri: lovită / de mari, întunecate, reci molecule... // [...] // Aș vrea să fugim în Hiperboreea / și să te nasc viu, / urlînd, alergînd, zdrobită de zîmții / cerului vinețiu, / pe gheața crăpată în iceberguri / risipite sub cer vinețiu. // [...] // Hiperboreea, zonă mortală / a maimarilor minții, / loc al nașterilor de copii de piatră, / din care sculptați sunt doar sfinții. // [...] // Desigur, idealul de zbor s-a-ndeplinit aici, / și-o aură verzuie prevestește / un mult mai aprig ideal. («Elegia a opta, hiperboreeană» – SAlf, 108 sq.). Ideea de zbor cu aripi confecționate din șindrilă (nu din penele păsărilor ucise / pierite în labirintul din Creta dedalică / icarică) aparține spațiului mitic „hiperboreu”, românesc-arhaic, și este asociată *jertfei zidirii, jertfei întemeierii* (atestată pentru prima dată în orizontul cultural al anului 5000 î. H., la Căscioarele – la sud de București, pe malul stîng al Dunării –, în neoliticul *Templu al Hierogamiei lui Samos – Soarele-Moș / Tatăl-Cer – cu Dakia – Dochia / Muma- Pământ* – cf. GCiv, 64 / TIR, I, 214), cu ogîndiri prin milenii în legende despre Mănăstirea Argeșului, ori în baladele avînd ca protagonist pe meșterul „decadei de aur”, Malea / Manole.*

„Nașterea de spațiu” este zeificată: *...Dacă se crăpa o piatră, repede era adus / și pus acolo un zeu. // Era de ajuns să se rupă un pod, / ca să se așeze în locul gol →*

un zeu, / ori, pe șosele, s-apară în
asfalt o groapă, / ca să se așeze în
ea un zeu... («Elegia a doua, Getica»
– SAlf, 92).

„Originile” *Omului-Fantă* antrenează o logică lirico-dinamică subtilă a contradictoriului (cf. LLog, 59 sqq.): *Omul-Fantă are îndepărtate origini. / El vine din afară: / din afara frunzelor, / din afara luminii protectoare / și chiar / din afara lui însuși. // Ia ființă venind. / Astfel, el se umple / cu imaginile diforme, / atârând lătoase de marginile / existenței, / sau, pur și simplu, / el adulmecă existența / și ia naștere lăsându-se / devorat de ea. // Nu se știe cine mănâncă pe cine. / Omul-Fantă azvârle mari piramide / de vid / peste mari deșerturi. // [...] // El mănâncă o frunză, / dar o mănâncă pe dinăuntru. / El este în afară pântec / și înăuntru gură cu dinți. / Nu se știe cine mănâncă pe cine. // Omul-Fantă face înconjurul lumii / și există numai cât să ia cunoștință / de existență. // Sufletele morților / sunt atmosfera terestră. / Respirăm sufletele lor; / sufletele lor își înfig câte un deget / adânc în respirația noastră. // Omul-Fantă moare / ca să ia cunoștință de moarte. / El se lasă respirat / și la rândul lui / respiră / obiectele însuflețite și neînsuflețite / ca și cum ar fi aer. // [...] // Omul-Fantă vine și vede. / Nu se știe dacă între ochiul lui / și ochiul lucrurilor / există vreun spațiu pentru vedere. / Retina omului-fantă e lipită / de retina lucrurilor... («Omul-Fantă», SAlf, 115 sqq.).*

Contemplând lumea din afara ei, poetul are marea revelație a simetriadelor, a concentricității, a corespondențelor / proiecțiilor (oglinzilor), între *nervul terestru* și *nervul divin*, între *față* și *revers*, între *ființă* și *neant*, apropiindu-se de ceea ce înțelegea marele filosof francez, Jean-Paul Sartre, prin *l'être cu l'en-soi* și *le pour-soi*; însinele «este», «este în sine» și, triadic, desigur, «este ceea ce este» (cf. SFN, 311 sqq.): ... *aici, în această zonă cosmică, / sub pleoapa albastră, / toți se mănâncă pe toți. / Neîntrerupt, toți se mănâncă pe toți. / Omul mănâncă pasărea, / pasărea mănâncă viermele, / viermele mănâncă iarba, / iarba mănâncă resturile omului, / resturile omului mănâncă piatra, / piatra mănâncă*

apa, / focul mănâncă aerul, / aerul mănâncă pământul. // Este de mâncare cât este, / dar ea nu se termină niciodată. // Zgomotul caracteristic / este acela al fălcilor mestecând. // Iată acum principiul: / cea mai mare dimensiune din cosmos este punctul. / Unul nu este mai mare decât altul. / Muntele este un punct... («Contemplarea lumii din afara ei; partea I: nervul terestru» – SEM, 121 sqq.). Amplul poem, *Contemplarea lumii din afara ei*, de dincolo de constelările lirosifice și de dincoace de „rafinăriile” stilistice, își profilează o aleasă structură, o geometrie de cristal; părții întâi, a *nervului terestru*, cu «1. Cel care a murit despre cel care nu s-a născut», «2. Nervul terestru», «3. Fonetica terestră», «4. Morfologia terestră», «5. Sintaxa terestră», i se lămuresc „direcționările” / „simetriile”, „limitele tragice”, din partea a II-a, a *nervului divin*: «1. Cel care nu s-a născut despre cel care a murit», «2. Nervul divin», «3. Cântecul», «4. Cântărețul», «5. Sensul»: *Iată a doua parte a descrierii: / sub pleoapa albastră, / aici, în această zonă cosmică, / toți se nasc din toți. / [...] / Iată acum principiul: / cea mai mare dimensiune / este viața. / Nici o viață nu este mai mare decât alta, / nici o moarte nu rămâne neîmpodobită / de o naștere. // Iată credința: / aici se creează timp într-una, / se produce timp, / se moare și se naște timp, / se mănâncă timp, / se vinde timp, / se depune timp, / se modifică timp, / se risipește timp, / se economisește timp. // De foarte departe / se poate confunda / acest punct albastru / cu timpul* («2. Nervul divin» – SEM, 128); *Văzută din afară, / lumea și locuitorii de pe punctul albastru / pot fi caracterizați prin aceea că sunt / și pot stârni ciudatul sentiment / că au tendința de a fi. // Pierderea cosmică investită în ei / este lumina de la diferite alte stele... // Ei produc, în schimb, pentru cosmos / timp.* («5. Sensul» – SEM, 130).

Un zbor de *vulturi-idei* – în invers-cerul din noi văzut din afara sferei aflate în expansiune – face transferul *informaterial* (cf. DIm, 19 sqq.), potrivit teoriei *deplasării spre roșu* (sau *legea lui Hubble*), în spațiul cunoașterii metaforice, în neliniarul lirosific: *Zburau vulturii*

Plimbare prin parc: Ion Drăgănoiu și Nichita Stănescu

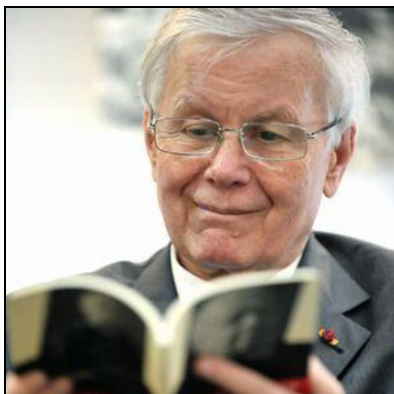
întorși pe spate / și cu gheara întoarsă în sus / ca pe niște miei să fure, / steaua cu lumină ondulată; // ca pe niște miei să fure de sus / lumina ochilor mei. // Zburau vulturii întorși / și pe spate prin cer / spinările lor coborâseră / și se ștergeau de sternul meu. // Cer le era trupul meu de carne, / pământul le era lumina aceea / de sus a ochilor mei. («Greșirea cerului» – SEM, 158).

În câmpul valorilor estetice ale Europei contemporane, opera lui Nichita Stănescu, cu „noua ontologie” a *Limbii / Logosului din temeiul paradoxismului*, în care și-a zidit întreaga ființă, își relevă monumentalitatea de ctitorie, aidoma unei Mănăstiri a Argeșului, sublimă Mănăstire-Cuvânt; iar din locul în care aripile lui au izbit pământul, țâșnește gheizerul; și în umbracurcubeu, Marele Poet murmură: *Eu nu sunt altceva decât / o pată de sânge / care vorbește.* («Autoportret» – SEM, 82)*

*Variante ale acestui studiu de stănescologie au fost publicate în reviste / volume nenumărate; mai informăm **Distinsul Receptor** că poate afla o seamă de „detalii” / „radiografii” ale celor „douăzeci și patru” de trepte *modernist-paradoxiste ale liricii lui Nichita Stănescu și bibliografia de sub sigle* în volumele: Ion Pachia-Tatomirescu, *Nichita Stănescu și paradoxismul*, Timișoara, Editura Arutela, 1994; ediția a II-a, „revăzută și adăugită”, Timișoara, Editura Aethicus, 2000 (pagini A5 – 20 × 14 cm: 188; ISBN 973-97530-4-3); Ion Pachia-Tatomirescu, *Generația resurecției poetice...*, Timișoara, Editura Augusta, 2005 (pagini B-5 – 24 × 17 cm: 496; ISBN 973-695-198-7); etc.

EUGEN SIMION

„Nichita Stănescu nu era un înger”

- **Receptarea lui Nichita Stănescu în posteritate nu a fost una lipsită de extreme - de la superlative absolute la contestări vehemente. Care ar rămâne cele mai semnificative repere ale acestei receptări?**

- În primul rând, trebuie să spun că Nichita Stănescu își înfruntă posteritatea. Într-un fel, ne-a displicut acest lucru, dar în alt fel cred c-a fost profitabil pentru el. El a luptat și luptă încă pentru posteritatea lui. Adică toate aceste contestații care vin mai ales de la poezii generației optzeci nu fac decât să ne întărească într-un fel și reacția noastră a criticilor, dar să și întărească puțin poezia lui.

Eu sunt foarte bucuros că am reușit să public în colecția aceasta, „Opere fundamentale”, toată poezia lui.

Cred că este un moment foarte important. Într-un fel, va trebui să recitim poezia lui Nichita Stănescu. Părerea mea e că Nichita Stănescu nu e un poet elucidat, definit în esența lui încă. Amintiți-vă doar reacția criticii, o reacție puțin de neînțeles pentru mine, față de volumele *Epica magna* și celelalte. A apărut ideea că Nichita Stănescu s-a terminat, că alcoolul l-a distrus. Cei care ne-am dat seama atunci, sper ca și alții să-și dea seama măcar acum, știam că de fapt nu era așa. Nichita Stănescu n-a mai publicat câțiva ani pentru că încerca să găsească altceva.

- **La un moment dat, înainte de 1980, Ion Caraion, în cartea sa, *Plânsul continuu*, era foarte categoric în contestarea lui Nichita Stănescu. L-am întrebat în 1979 pe Nichita Stănescu cum califică poziția lui Ion Caraion. Răspunsul**

a fost unul detașat: „Caraion nu mai poate iubi”. Pe ce credeți că se bazează detractorii lui Nichita Stănescu atunci când îi demolează opera?

- Se bazează pe două lucruri. În primul rând, pe felul lui risipitor de a fi. Nichita Stănescu nu era un înger. Nichita era un om viu și prin aceasta era un om interesant. El a făcut și unele mici concesii, dar niciodată în domeniul poeziei.

Revin la metafora mea cu totul obosită, că el și-a apărut poezia precum câinele își apără osul.

Nu veți găsi în poezia lui mari compromisuri.

Deci, pe micile articolașe pe care le-a scris sau pe aparițiile lui la televiziune. Dar numai cine a trăit atunci și vroia să facă poezie poate să înțeleagă.

În al doilea rând, detractorii lui, care nu sunt interesați, n-au multă fantezie, asta vreau să spun, sunt niște oameni înăcriți, niște poeți înăcriți, care îl urăsc pe Nichita pentru că era mai bun decât ei.

Ei se pot baza pe anumite poeme mai lejere pe care el le-a scris. Toate aceste poezii ocazionale pe care el le dăruia femeilor pe care le-a iubit, prietenilor săi, într-o stare de efuziune, ele sigur că nu sunt la nivelul celui mai bun Nichita, dar totdeauna veți găsi în ele un lucru uluitor. Eu am recitat acum toată poezia lui pentru această ediție și am ezitat dacă să le accept sau nu în volum. Le-am acceptat, pentru că și poemele lui mai zemoase, dacă acceptați termenul acesta cu totul neacademic și nepotrivit limbajului critic, mai diluate puțin, au sclipire, o sclipire de mare poet.

- **Posteritatea este ingrată cu mulți autori români, mai ales după decembrie 1989. Ce datorii mai are posteritatea față de Nichita Stănescu?**

- Multe. În primul rând, critica literară are datorii. Nu s-a scris încă o carte fundamentală. Aici mă includ și pe mine. Încă nu am scris un studiu pe care am dorit să-l scriu. În al doilea rând, eu vreau să duc proiectul acesta până la capăt, care e ediția de opere fundamentale. Vreau să publicăm tot ce-a scris. Și, după aceea, să așteptăm altă generație, alte sensibilități, altă generație de critici. Cred că criticii tineri îl vor descoperi pe Nichita Stănescu și ei. (N.B.)

MIRCEA COLOȘENCO

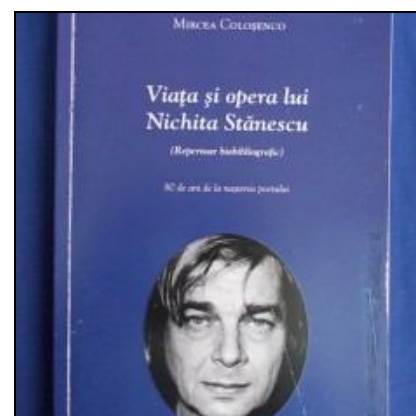
„Sunt necesare, pentru fiecare nouă generație, ediții științifice, academice, critice...”

- **Care sunt problemele pe care le pune reeditarea lui Nichita Stănescu ?**

- În primul rând, nu s-a făcut editare până acum. E pentru prima dată când Nichita Stănescu e adunat între copertile unor volume în totalitatea operei sale poetice. Această totalitate înseamnă adunarea a 18 volume publicate de poet, fără a pune în discuție cele patru volume antologice. Sunt, așadar, 18 volume publicate de poet, zece de editor, iar în ceea ce mă privește, am scos pentru versuri șapte sute de poeme din periodice. Urmează la cele trei volume altele două, de proză, publicistică, de portrete, eseuri, desene, iconografie și din nou alte repere critice. Practic, președintele Academiei Române, Eugen Simion, care e coordonatorul acestei colecții de opere fundamentale tip Pleiad, a spus că va urma o altă ediție. Asta înseamnă că o vom reorganiza după ce vom mai aduna piese, respectiv texte poetice, interviuri, alte documente de la colecționari particulari. Deocamdată, această lucrare editoria-lă se va constitui ca bază pentru exegeți, pentru o nouă reevaluare a poeziei lui Nichita Stănescu. Sunt necesare, pentru fiecare nouă generație, ediții științifice, academice, critice...

Ploiești, 29 martie, 2003 (N.B.)

ADAM PUSLOJIĆ

„Să inventăm o lume cu Nichita
fără Nichita”

- Pot să vă torn un vin de la noi?

- Puteți, ca să putem vorbi despre prietenul dv. Nichita Stănescu, cel cu care ați ucis împreună lei, ca să parafralez poemul **Ghilghameș**...

Întâi torn vin, ca să pot apoi turna cuvinte...

- Cum apreciați „viața post-mortem” a lui Nichita Stănescu?

- Greu de tot de vorbit despre timpul de după Nichita cel viu. A fi Nichita fără de Nichita e destul de greu, pentru că nu știu cum să ni-l imaginăm dinafara lui. Pentru că atunci când el a fost alături de noi, noi am avut un curaj imens că suntem alături de el și suntem uneori chiar egali. Dacă el ne pune o întrebare, noi rostim un răspuns, dacă el tace, noi îi punem o întrebare. Iar acum, fără el, nici întrebările, nici răspunsurile nu au niciun înțeles. Sau n-au niciun rost. Dar, totuși, viața merge mai departe, destinul nostru ne obligă la demnitate și chiar noi trebuie să inventăm o lume ca Nichita fără Nichita. Poate o lume mai simplă cu visul lui despre lume, dar care uneori ne obligă ca și un vis al lui, din viitorul conceput de el. Cum și-ar putea el imagina lumea de azi? Cred că în cea mai bună variantă posibilă, ar fi trăit mai departe și nu ar fi observat niciun schimb de viață.

Dar, iată, noi, care trăim fără el de două decenii, înțelegem că lumea după Nichita este mult mai schimbată decât lumea până la Nichita, după altcineva care a fost un strămoș al lui sau al nostru.

Cred că nici golul după Eminescu n-a fost atât de mare cât a rămas gol după Nichita. Din ce punct de vedere? După Eminescu s-au născut alții care aveau o direcție

foarte bine propusă, foarte bine întemeiată chiar de Eminescu, prin poetica lui, prin viața lui, de a purta necazurile sau răutatea din lume. După Nichita, lumea a devenit mult mai infernală decât și-ar fi putut el închipui în cele mai negre, mai întunecate vise ale lui.

Cine și-ar fi închipuit că la nici zece ani de la moartea lui s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat în România, în 1989, sau în 1999, în Serbia? El, care are un vers tragic, din cunoscutul poem „Ah, Serbia”, ultimul vers este „Ah, Serbia, tu nu mai ești”, „Iată ce vis greu a trăit” fratele nostru, în numele nostru. Și noi, acum, trebuie să credem că, de fapt, el n-a avut dreptate. Dar el a avut dreptate. În ce sens? Noi am trecut o tragedie care ne-a compromis viața suportabilă. Și-acum trăim o viață insuportabilă. Dar noi o trăim, o suportăm. Lecția lui Nichita despre cerc, lecția despre cub, lecția despre autoportret, care devin epitaf, ne obligă să trăim mai departe. Chiar eu am scris un text, după un vis al meu, când nu știam ce să-i spun lui Nichita. El mă întreba ceva, iar eu nu știam ce să-i răspund. Și-atunci, eu mi-am închipuit că, de fapt, eu trebuie să-i spun ceva foarte simplu. Că lumina există mai departe. Și-atunci a spus: „Dar, stai, erai mulțumit să spun ceva atât de simplu?” Și-atunci mi-am dat seama că, de fapt, nu este simplu. Și i-am spus: „Iată, frate Nichita, lumina există mai departe”.

-Cum e receptat Nichita Stănescu în Serbia, fiindcă el a iubit Serbia, a cultivat prietenii în Serbia?

- El a fost un fel de poet total și capacitatea lui de a trăi versurile sale a fost imprevizibilă. Pentru că atunci când trăia la Belgrad el scria despre Belgrad, dar presupunând că Belgradul e și Bucureștiul și lumea întreagă, adică Cosmosul, materia divină din care noi suntem cu toții alcătuiți. Faptul că noi ne-am recunoscut în cuvintele lui despre Belgrad, despre Serbia, a fost un contract cu el, ca poet, să-l credem până la ultimul punct tragic. Și chiar când ne-a atras atenția că Serbia nu mai este, încă de-atunci trebuia să fim atenți că ea în curând nu va mai fi. Dar acum, când am depășit acest punct tragic, noi înțelegem că Serbia există mai departe, există și lumina în Univers. (N.B.)

MARIN MINCU

„Nichita Stănescu (...) principalul reformator al discursului – poetic”

- Posteritatea lui Nichita Stănescu are de toate și bune și rele. Ce-i lipsește posterității sale?

- Posterității lui Nichita Stănescu nu-i lipsește nimic, decât că receptarea poeziei sale s-a transformat în ultimul deceniu mai mult într-o echivalare politicianistă a unor gesturi ale poetului, care erau mai mult niște gesturi simbolice. Faptul că, de exemplu, Nichita Stănescu spune la un moment dat că poetul trebuie să meargă într-o uzină ca să învețe ce e viața, pentru mai mulți indivizi mai puțin dotați poetic, ar însemna că îi trimitea, conform lui Ceaușescu, să lucreze în uzină. De aici și ideea că, dacă Nichita a răspuns la anumite solicitări de televiziune, de radio sau mai știu eu ce, discutând la modul inițiativ despre actul poetic, asta ar fi însemnat colaboraționism.

Lui Nichita Stănescu nu-i lipsește nimic, pentru ca el să fie ceea ce este, adică modelul cel mai important al poeziei române postbelice, acela care infuzează în poezia ce a urmat un siaj enorm în ceea ce privește fie scriitura, fie mesajele semantice. Nichita Stănescu ar fi, deci, singurul poet care, fără să exagerăm, contează ca model absolut. Ce s-a întâmplat, însă?

S-a întâmplat că exegeza a acceptat să-l recepteze cu mijloace sincronizate și de aici a apărut o modalitate interpretativă, aș putea spune mediocră, care îl afiliază pe poet mai degrabă modernității, cum spunea astăzi domnul academician Eugen Simion, și nu postmodernității. Termenul pe care l-a folosit domnia sa era absolut fals, nu se poate folosi termenul de neomodernitate. Modernitatea este sau nu e. Putem vorbi de un neomodernism eventual, în nici un caz de neomodernitate. Nichita Stănescu ar fi deci la această limită, între modernitate și postmodernitate, principalul reformator al discursului poetic românesc. El reușește să integreze din →

mers toate tentativele noi, care aparțin diverselor promoții șaptezeciste, optzeciste, aş putea spune chiar nouăzeciste, și de aceea el nu e iubit de reprezentanții acestor promoții, pentru că ei consideră că Nichita Stănescu ar fi un poet retardat. Din ascultarea textelor sale prin recitare, unele exegeze foarte recente, reiese că Nichita Stănescu asimilase tot ceea ce spiritul epocii pusesse la dispoziție și că el e, în esență, măcar la modul intuitiv, un postmodern adevărat.

- Cum vedeți reeditarea operei lui Nichita Stănescu?

- Sigur că ar trebui o antologie făcută cu mijloace foarte precise, ceea ce eu însumi am încercat, când am antologat textele lui Nichita pentru antologia mea **Poezia română actuală**, pentru a demonstra că Nichita este cu adevărat avansat nu numai în ceea ce privește discursul poetic în sine, dar și în ceea ce privește poeticitatea. Ar urma doar ca receptarea, nu, receptorul să fie conștient că Nichita Stănescu era chiar programatic în această acțiune a sa de înnoire definitivă a poeticității românești.

- Cum credeți că s-ar fi integrat Nichita Stănescu în societatea românească postdecembristă? Ar fi fost tentat să facă politică, spre ce direcție s-ar fi îndreptat?

- Nichita Stănescu politică? Știi bine, Nicolae Băciut, că n-ar fi făcut niciun fel de politică! Poetul mare, din toate timpurile, face politica proprie. Îmi aduc aminte, când eram la Belgrad, la Congresul literaturii din 1982, și pășeam pe străzile din jurul Hotelului „Slavia”, dumneata îl cunoști, fiindcă am fost în aceeași perioadă în Iugoslavia, la un moment dat Nichita s-a enervat și a încercat să fugă după un porumbel, să dea cu piciorul în acel porumbel și a zis „Tuți mama ta de porumbel al păcii!” Asta era o replică, pentru că nu știu unde războiul împotriva nu știu cărei populații era atât de meschin și atât de absurd, încât poetul, nu, care este uman la modul absolut, s-a enervat pe aceste simboluri ale păcii, care erau de fapt doar simple forme retorice. Un poet adevărat ca el nu ar fi făcut niciun fel de politică, nu s-ar fi înrolat în niciun partid. Cred că s-ar fi izolat total și ar fi devenit poate chiar un eremit. Un Nichita Stănescu care n-ar mai fi primit toată plevușca, toată plebalia care în timpul ceaușist i-a mâncat mult din creație și din timp. (N.B.)

NICHITA STĂNESCU - O viziune a sentimentelor

(...)

M-am cunoscut, prin intermediul unei cunoștințe de la Radio Iași, cu poeta Florica Mitroi și cu poetul amintit, Ion Nicolescu. A doua zi ne-am dat întâlnire în Piața Unirii, de unde am luat un taxi pentru Copou, coborând în fața corpului „A” al Universității „Alexandru Ioan Cuza”. (Conform unui program prestabilit, poezii veniți la colocviu, în grupuri, aveau întâlniri cu publicul în diverse întreprinderi și instituții!). Într-un amfiteatru, probabil cel mai mare din instituția de învățământ superior ieșeană, avea loc o astfel de manifestare. La masa de prezidiu erau, printre alții, Nichita Stănescu și Marin Sorescu. Întârziasem. La intrarea noastră, a celor trei, „șezătoarea” era deja începută. Sala era arhiplină. Nichita Stănescu s-a ridicat în picioare și a prezentat-o pe Florica Mitroi, printr-un „cuvânt” măgulitor, spunând că este una din cele mai bune poete din generația tânără. Doar câteva propoziții a reușit să spună, căci a fost întrerupt brusc și brutal de aceasta, care l-a acuzat într-un limbaj violent, despre „felul” poeziilor scrise de el. Nu-mi mai amintesc exact cuvintele acuzatoare. Atunci, Nichita, cu un calm imperturbabil, a făcut cu mâna un gest de lehamite, elegant totuși, către

acuzatoare, spunând versurile: „Căinele m-a mușcat și eu am privit prin el ca printr-o fereastră!”. Sala a intrat în delir, aplaudând frenetic, admirativ, prezența de spirit a autorului „Necuvintelor”.

.....
Sala de expoziții „Victoria”, de lângă cinematograful cu același nume din centrul Iașului, era plină de lume „subțire”. Era vernisajul unei expoziții de pictură, având ca protagonist pe Dan Hatmanu și se lansa volumul de versuri „Epica Magna” al lui Nichita Stănescu. După partea oficială de discursuri s-a trecut la proba...liberă de discuții, „Nini”, „Zeul blond”, alias Nichita Stănescu, se mișca printre invitați, zâmbea, arunca câte o vorbă. I-am fost prezentat, într-un moment „de respiro”, ca tânăr poet. Uitându-se într-un punct fix, doar de el știut, la un moment dat m-a fulgerat cu o întrebare: „De ce scrii?”. I-am răspuns prompt, deși m-a tulburat întrebarea, ca toate întrebările simple, de altfel: „De aia, că mă doare!”. A zis un mda prelung și cu paharul în mână în care translucidul cognacului făcea...opturi s-a îndepărtat așa cum a și venit, pe nesimțite. Totul acum mi se pare un vis!
(fragment din articolul „Amintiri cu scriitori. Totul acum mi se pare un vis”, publicat în revista „Cronica”, Iași, serie nouă, anul XLIX, 1620, nr.4, aprilie 2013. Amintirile invocate au avut loc la Iași, în octombrie 1978, cu ocazia primului Colocviu Național de Poezie!))

RĂZVAN DUCAN

STÂNĂ DIN MARAMUREȘ

Se dedică lui Mihai Bandac

Adormise zeul și căscase
ale lui danturi muntoase
mă plimbam pe limba lui
cea mare încețoșată
descălțat și fără gheată.
Rodna ddracului să fii
cu cețuri mult alburii
și dcu zeul adormind
nevisând, nesforăind
de-i curg oile pe limba
valea văilor de-a strâmba
și nu zice nici vocale
căci durerea e prea mare
a încremenirii sale
și a vieții pierzătoare

noiembrie 1980

NICHITA STĂNESCU

NOBELUL LUI NICHITA STĂNESCU

Printre scriitorii români care ar fi trebuit să fie distinși cu Premiul Nobel pentru literatură, cu siguranță, Nichita Stănescu ar fi fost unul dintre cei mai îndreptățiți.

Îl recomanda o operă care se impusese în forță - Premiul Uniunii Scriitorilor (1964, 1969, 1972, 1975), Premiul Internațional "Gottfried von Herder" (1975), Premiul "Mihai Eminescu" al Academiei Române pentru volumul de poezii "Opera Magna" (1978), Premiul "Cununa de aur" al Festivalului Internațional de Poezie de la Struga, Macedonia iugoslavă (1982).

Toate acestea, într-o biografie care nu trece de o jumătate de veac și nu numără nici trei decenii de la debut (1957)!

Era prea târziu? Încurca socotelile cuiva? Trebuia să ia altcineva premiul înainte? Se spune că „Cel mai iubit fiu al poporului” nu vroia să ia nimeni înaintea lui acest premiu. Sau alții, dintre cei care nu mai aveau adjective pentru el, vroiau să îi asigure un astfel de premiu. Și că „serviciile” lucrau în acest sens.

Fusese Nichita blocat de cineva din țară să acceadă la Premiul Nobel?

În 1977, ar fi fost o tentativă, scriitorul suedez Arthur Lundkvist propunându-l Academiei Suedeze pentru includerea pe lista nominalizaților pentru Premiul Nobel.

Dar cine ne poate confirma această nominalizare?

Cine ne poate spune dacă e adevărat că Gabriela Melinescu, una din marile iubiri din tinerețe ale lui Nichita Stănescu, după ce s-a stabilit în Suedia, prin influența soțului său, René Coeckelbergh, un reputat editor, dar și prin traduceri sale din poezia lui Nichita Stănescu, ar mai fi reușit o nominalizare în 1979? « Pentru prima oară Nichita a fost publicat de editura noastră cu prefetele poetului Artur Lundkvist, care era președintele Academiei Suedeze. Deci avea șanse foarte mari să ia Nobelul. Este greu, nu așa cum își închipuie unii români că se dă și se aranjează, nu e chiar așa, pentru că voturile sunt libere. Era o problemă de timp și Nichita a murit

prea repede, după părerea mea, așa cum poate și Marin Sorescu ar fi avut șanse dacă nu ar fi murit prea repede spune Gabriela Melinescu, într-un interviu în Jurnalul național, în 28 mai 2008).

Că Nichita Stănescu ar fi fost candidat la Premiul Nobel, alături Max Frisch, Jorge Borges, Leopold Sedar Senghor, Odysseas Elytis (Grecia), premiul revenindu-i acestuia din urmă.

Circulă „istorii” despre vizita unei delegații suedeze la București, pentru care Uniunea Scriitorilor n-ar fi asigurat un cadru oficial, lăsând întâlnirea cu Nichita Stănescu în seama improvizației poetului, în spațiul său locativ...

Mai face parte din anecdotică nominalizării și anul 1984, când „arsenalul” argumentelor venea cu greutatea celui mai important premiu internațional de poezie, „Cununa de aur”... Dar cum premiile se dau doar pentru autori în viață...

Sunt bine cunoscute criteriile după care se acordă Premiul Nobel pentru literatură și, în mod legitim, ne întrebăm dacă poziționarea forțelor interne ar fi putut influența acordarea acestui premiu lui Nichita Stănescu? Cred că, mai degrabă, opoziția regimului ar fi potențat șansele acordării premiului. Ar fi întârziat juriul Academiei Suedeze.

În 1977, Premiul Nobel i-a revenit lui Vicente Alexandre, din Spania, iar în 1984, lui Jaroslav Zeifert, din Cehoslovacia. Dacă e să cântărim, după operele acestora, atât cât au fost traduse în română, cu

Nichita la restaurantul scriitorilor cu Constantin Chirita, Leonid Dimov, amuzându-se copios de declarația din cotidianul londonez

certitudine, Nichita Stănescu ar fi putut sta față în față cu ei, cu mai multă îndreptățire.

Ce ar fi putut însă aduce acordarea Premiului Nobel lui Nichita Stănescu? Dincolo de faptul că el ar fi putut închide rana unei îndelungi așteptări, soră cu frustrarea, pentru noi, românii.

Nu luăm în calcul nici adulatorii, nici detractorii lui din interior. Nu cred că Premiul Nobel i-ar fi putut aduce mai multă popularitate în țară, unde domina cu detașare scena poeziei.

Înafară însă, poezia română, prin poezia sa, ar fi putut câștiga doar în măsura în care opera lui Nichita Stănescu ar fi fost tradusă în limbi de circulație. Pe lângă limbile vecine și prietene: sârbă, bulgară, rusă... Și, foarte important, tradusă cum trebuie, de cine trebuie și la edituri de prestigiu.

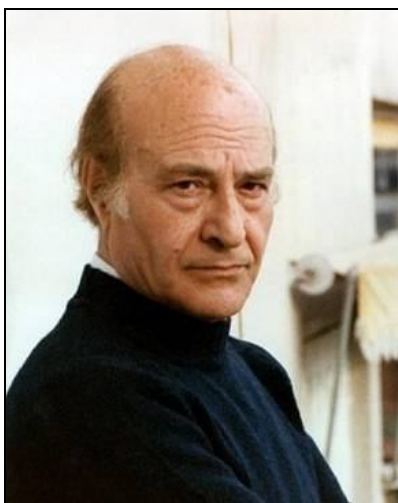
Astfel, el ar fi putut fi și un ambasador al literaturii române.

Dar, oricum, poetul continuă să fie (re)descoperit pe meridianele literaturii. Să amintim doar că în 2013, la 30 de ani de la moartea sa, i se traducea în engleză, de către Sean Cotter (profesor universitar la "University of Texas" în Dallas și traducător important al literaturii române moderne și contemporane) și era lansată la New York antologia "Wheel With a Single Spoke and other poems"/ „Roată cu o singură spiță și alte poeme (Editura "Archipelago Books").

Aventura poeziei lui Nichita Stănescu nu are, cum se spune, termen de expirare.

Ea va continua să influențeze, la noi sau aiurea, așezarea lumii... în ordinea cuvintelor.

NICOLAE BĂCIUȚ

Odysseas Elytis (Grecia)

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „NICHITA STĂNESCU“

LAUREAȚI

1984

– Gheorghe Tomozei, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,

1986

– Anghel Dumbrăveanu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,

1988

– Modest Morariu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,

1990

– nu s-au acordat premii

1991

– Angela Marinescu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

1992

-Nicolae Dabija (Republica Moldova), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
-Ion Stratan, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

1993

– Adam Puslojić (Serbia), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

1994

-Horia Zilieru, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie, a
-Mihai Cimpoi (Republica Moldova), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară,
-Milan Reszutik (Slovenia), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere

1995

-Dan Laurențiu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
- Valeriu Matei (Republica Moldova), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,
- Srba Ignjatovic (Serbia), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere

1996

-Marin Sorescu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,
- Grigore Vieru (Republica Moldova), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
-Tasko Sarov (Macedonia), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere
-Justo Jorje Padron (Spania), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere

1997

-Ion Horea, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,

-Dumitru Matcovschi (Republica Moldova), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
-Vasile Tărățeanu (Ucraina), Premiul pentru Poezie „Nichita Stănescu“
-Daniel Dumitriu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară,
- Al. I. Bădulescu, Premiul Special „Nichita Stănescu“

1998

-Marta Petreu, Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“
- Radevoje Konstantinovic (Macedonia), Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“

1999

– nu s-au acordat premii

2000

-Radomir Andrić (Serbia), Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“
-Ioan Flora, Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“
-Traian T. Coșovei, Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“,
-Ion Mureșan, Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“
-Vasile Romanciuc (Republica Moldova), Marele Premiu pentru Poezie „Nichita Stănescu“
-Gabriela Melinescu (Suedia), Premiul Special pentru Poezie „Nichita Stănescu“
-Vasile Tărățeanu (Ucraina), Premiul de Excelență „Nichita Stănescu“
-Ioan Grigorescu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru promovarea operei și personalității poetului
-Al. I. Bădulescu, Premiul Special „Nichita Stănescu“ pentru promovarea operei și personalității poetului
-Mihai Vasile, Premiul Special „Nichita Stănescu“ pentru valorificarea scenică și cinematografică a operei și personalității lui Nichita Stănescu
-Eugen Simion, Premiul de Excelență „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară

2002

-Fănuș Neagu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“
-Mihai Ispirescu, Premiul Special „Nichita Stănescu“
-Anatol Codru (Republica Moldova), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
-Valeriu Matei (Republica Moldova), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ al Municipiului Ploiești pentru Opera Omnia
-Arcadie Suceveanu (Ucraina), Premiul Societății Cultural-Istorice „Mihai Viteazul“
-Eugen Simion, Trofeul Societății „Memorial Nichita Stănescu“
-Arcadie Suceveanu (Ucraina), Trofeul Societății „Memorial Nichita Stănescu“
-Valeriu Matei (Republica Moldova), Trofeul Societății „Memorial Nichita Stănescu“

2003

- Adrian Păunescu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
-Eugen Simion, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ al Municipiului Ploiești pentru Opera Omnia
-Mircea Coloșenco, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară
-Vasile Tărățeanu (Ucraina), Premiul de Excelență „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia
-Ivan Draci (Ucraina), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere
-Constantin Vică, Premiul „Nichita Stănescu“ al Consiliului Județean Prahova pentru Opera Prima
-Cătălina Ene și Izabela Stoicescu, Premiul pentru Poezie „Nichita Stănescu“ al Fundației „Excellentia 21“
-Eusebiu Ștefănescu și Nicu Alifantis, Trofeul Societății „Memorial Nichita Stănescu“

2004

-Mircea Micu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie →

-Nicolae Breban, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ al Municipiului Ploiești pentru Opera Omnia
 -Mihai Cimpoi (Republica Moldova), Marele Premiu „Nichita Stănescu“ al Consiliului Județean Prahova pentru Opera Omnia
 -Alexandru Condeescu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară

-Dumitru M. Ion, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere
 -Florin Dochia, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Prima
 -Valeriu Matei (Republica Moldova), Premiul Diasporei acordat de Fundația „Al. I. Cuza“ din Heidelberg
 -Diana Cosma și Sabina Mihai, Premiul pentru Poezie „Nichita Stănescu“ al Fundației „Excellentia 21“

2005

-Constanța Buzea, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
 - D. R. Popescu, Premiul de Excelență pentru Opera Omnia
 -Alex. Ștefănescu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară
 -Adam Puslojic, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru traducere
 -Andrei Milca și Gelu Ionescu, Premiul de poezie „Nichita Stănescu“ pentru Opera Prima
 -Revista Axioma, Premiul Special „Nichita Stănescu“ pentru promovarea operei și personalității Poetului

2006

-Mircea Dinescu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
 -Ion Pop, Premiul pentru Critică și Istorie Literară
 -Eugen Simion, Premiul pentru Promovarea operei și personalității lui Nichita Stănescu
 -Basarab Nicolescu, Marele Premiu al Orașului Ploiești pentru Opera Omnia
 -Marco Cugno, Premiul pentru Traducere din opera lui Nichita Stănescu
 -Radu Herjeu, Premiul pentru Opera Prima
 Ana Maria Manea, Bogdan Șerban, Premiul Fundației „Excellentia 21“

2007

-Nichita Danilov, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
 -Laurian Stănescu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară
 -Mircea Ionescu-Quintus, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia

-Bujor Nedelcovici, Premiul de Excelență pentru promovarea culturii românești în străinătate
 -Teia Lambă, Premiul pentru Opera Prima
 -Corina Popa și Cristian Neacșu, Premiul pentru încurajarea creației în rândul elevilor

2008

-Ioan Es Pop, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
 -Ioana Nicolae (alias Andrei Gligor), Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară
 -Lucian Avramescu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia
 -Constantin Manolache, Premiul Special pentru valorificarea moștenirii culturale a lui Nichita Stănescu
 -Victor Sterom, Premiul Special pentru promovarea talentelor locale în viața literară
 -Andreea Cristina Novac, Premiul pentru Opera Prima
 -Carolina Ilica, Premiul Special al Juriului
 -Mihai Oprea, Premiul pentru încurajarea creației în rândul elevilor
 -Andrei Vartic, Premiul Special al Ziarului „Ploieștii“, pentru promovarea românismului în spațiul sud-est european

2009

-Ioana Crăciunescu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie
 -Daniel Cristea-Enache, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară
 -Augustin Buzura, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia
 -Mircea Dumitrescu, Premiul pentru promovarea operei lui Nichita Stănescu
 -Miljurko Vukadinovic, Premiul pentru Traducere

2010

Lucian Vasiliu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie,

-Vasile Spiridon, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Critică și Istorie Literară

-Constantin Coroiu, Premiul pentru promovarea operei lui Nichita Stănescu

-Mihai Cimpoi, Premiul Societății Cultural-Istorice „Mihai Viteazul“ Ploiești

2011

Emil Brumaru, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

-Dumitru Micu, Premiul pentru Critică Literară

-Dan Mircea Cipariu, Premiul pentru promovarea operei lui Nichita

-Ana Blandiana, Premiul de excelență al Orașului Ploiești pentru Opera Omnia

2012

Ileana Mălăncioiu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

-Mircea Dumitrescu, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia

2013

-Horia Bădescu, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

-Eugen Simion, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia

-Constantin Enciu, Premiul de Excelență „Nichita Stănescu“

-Risto Vasilevski, Premiul pentru promovarea operei lui Nichita

2014

-Nicolae Băciut, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

-Nicolae Dabija, Premiul „Nichita Stănescu“ pentru Opera Omnia

-Dragoljub Firulovic, Premiul pentru promovarea operei lui Nichita Stănescu

-Ognian Stamboliev, Premiul pentru traducere din opera lui Nichita Stănescu

2015

-Ion Hadârcă, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

-Alexandru Zub, Premiul pentru Opera Omnia

-Ion Cristescu, Premiul pentru promovarea operei lui Nichita Stănescu,

-Paul Cernat, Premiul pentru Critică Literară

2016

-Carolina Ilica, Marele Premiu „Nichita Stănescu“ pentru Poezie

-Aurel Rău, Premiul pentru Opera Omnia

-Dejan Mastilović, Premiul pentru traducerea promovarea operei lui Nichita Stănescu

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „NICHITA STĂNESCU”

Premiile ediției a XXVI-a

Președintele juriului:

Eugen Simion, critic și istoric literar, academician

Marele Premiu pentru Poezie "Nichita Stănescu":

Nicolae Băciut, Târgu-Mureș

Premiul „Opera Omnia”:

Nicolae Dabija, poet, prozator, academician, Chișinău

Premiul pentru traducerea lui Nichita Stănescu:

Ognean Stamboliev, traducătoru și critic literar, Bulgaria

Premiul pentru promovarea operei lui Nichita Stănescu:

Dragoliub Firulović, poet, pictor, solist, Serbia

*

În Laudatio, Vasile Tărășeanu, poet, academician (Cernăuți), a spus, între altele:

„Mă bucur că laureaților Festivalului «Nichita Stănescu» li se alătură un poet extraordinar și că el, alături de ceilalți deținători ai Marelui Premiu, reprezintă o întreagă armată, o armată a cuvântului care știe să se ia de piept cu veșnicia, astfel încât cuvântul românesc, harul românesc să dăinuie în timp și să arate întregii lumi că merităm un loc extraordinar, un loc frumos sub soare, în această Românie dodoloață pe care o dorim cu toții”...

DRAGĂ FRATE NICOLAE

Muzeu de iarnă mi-am creat,
Singurând nostalgic.
Cu idolii din a ta casă,
Memoria zăpezii când m-apasă.
Silabisind în orice seară
Din Manualul tău de ceară,
Ca sub Pleoapa lui Homer
Să nu mă simt, Doamne, stingher.
Din ieri în azi și în vecie
Un anotimp în colivie.
Te voi citi mereu, drag frate,
Cu dragoste, cu dor împresurate.

VASILE TĂRĂȘEANU

*De ziua lui Nichita și a glorificării
tale, 31.03.2014*

**Cuvântul laureatului Marelui
Premiu**

În numele poeziei, vreau să mulțumesc profesorului Eugen Simion, printre puținii care nu s-au folosit de critica și istoria literară ca de o cârjă, ci le-a folosit ca pe un baston de mareșal.

În numele poeziei, vreau să mulțumesc colegului Constantin Stere, care știe cât de important e ca Direcția să aibă Cultură, iar Cultura să aibă Direcție.

În numele poeziei, eu, Băciut, adică Baciul, vreau să mulțumesc soției mele Codruța, care a înțeles că baciul nu poate trăi fără Codru (ța).

Vă mulțumesc tuturor pentru acest premiu care, ca să fiu zgârcit, spun doar că mă onorează, privind înapoi, nu cu mânie, ci cu admirație, la cei care l-au primit, de la Gheorghe Tomozei, în 1984, la Horia Bădescu, în 2013, dacă ar fi să-i pomenesc doar pe Adam Puslojić, Marin Sorescu, Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Ileana Mălăncioiu, Constanța Buzea, Mircea Dinescu, Ion Mureșan, Nichita Danilov, .

Premiindu-mă pe mine, ați premiat pe toți cei care, de la Romulus Guga încoace, stau de veghe la „starea poeziei” în Târgu-Mureș, ca ea să rămână acasă, să-i fie casa casă. Să stea cu noi la masă! Și care au învățat, odată cu „poetul Bărcilor părăsite”, că:

„Mi-atât de puțin timpul,
Atât de grăbite sunt toate,
Atât de ușor se strică,
Ce la naștere pare eternitate”.

Premiindu-mă pe mine, răsplătiți toate liniștile și neliniștile unui oraș, despre care, în numele nostru, Romulus Vulpescu a spus:

„Stau într-o cafenea la Târgu-Mureș”

Și beau cafea.

Orașu-i trist, ostil, semeț și gureș,
Cu lume rea.

N-am timp, n-am bani, n-am inimă,
n-am chef

Să mai scriu versuri:

În fiecare prost presimt un șef
Și întrevăd demersuri.

Abandonat de tine, trag tutun
Și mi-e cam silă,
Că-n barbă-aborigenele văd un
Semn de prasilă.

Cum m-aș scula voievodal, drept,
dac,
Într-un scurt iureș,
Întreagă cafeneaua praf s-o fac
La Târgu-Mureș...

Premiindu-mă pe mine, ați premiat pe cel care, îndrăgostit de poezia lui Nichita Stănescu, a îndrăznit să bată la ușa Poetului cu poezia sa și Poetul l-a poftit la ospățul cuvintelor, iar apoi, privindu-l, i-a spus:

„Bătrâne, dă-mi o coală de hârtie. Semeni cu Horia”! Și cu albastrul din cerul lui Horia a făcut chipul meu în chipul lui, semnând îngerește: „Al meu privit de al său!”

Premiindu-mă pe mine, îl premiați pe cel care a avut șansa să-l respire, deodată cu Nichita, pe Eminescu.

Căci, ca și cum m-ar fi luat de mână pe mine, adolescentul, Nichita m-a purtat pe unde mai rămăsese conturul pașilor lui Eminescu.

Atunci, într-o toamnă în care soarele pălea sub arămiul frunzelor, Nichita s-a oprit la un moment dat, departe de vacarmul străzii, s-a ridicat în vârful picioarelor, a pus mâna streășină la ochi și, privind într-o depărtare numai de el știută, m-a întrebat: „Bătrâne, vezi casa aceea?” Nu vedeam nicio casă. „Acolo, zise Nichita, Eminescu a scris „Kamadeva”. Și, ca și cum ar repeta după Eminescu, a spus:

„Cu durerile iubirii

Voind sufletu-mi să-l vindic,

L-am chemat în somn pe Kama -
Kamadeva, zeul indic.

El veni, copilul mândru, →

Călărind pe-un papagal,
Având zâmbetul fătarnic
Pe-a lui buze de coral.

Aripi are, iar în tolbă-i
El păstrează, ca săgeți,
Numai flori înveninate
De la Gangele măreț.

Puse-o floare-atunci-n arcu-i,
Mă lovi cu ea în piept,
Și de-atunci în orice noapte
Plâng pe patul meu deștept...

Cu săgeata-i otrăvită
A sosit ca să mă certe
Fiul cerului albastru
Ș-al iluziei deșerte."

Premiindu-mă pe mine, l-ați premiat
pe cel care, atunci, a înțeles cel mai
tandru îndemn pentru orice vorbitor
de limba română:

**„Să ne împrietenim cu Eminescu
sărutându-i
versul,
iar nu slăvindu-l de neînțeles
căci ce-a fost el n-a fost eres
și sărutare de pământ îi fuse
mersul.**

Să-l punem între vii, căci este viu,
bolnav de frumusețea mamei mele,
de cerurile numai ce nasc stele,
de ierburile ce cuprind nisipul din
pustiu.

Să-l întrebăm pe Eminescu dacă
doarme bine
în patul inimilor noastre
și dacă vinul sângelui are vechime
și dacă mărele ne sunt albastre
și dacă pești-s umbra stelelor cu
coadă
și coada umbrei plopilor înalți
ne-a adunat pe noi, ceilalți,
în jurul verbului curat
rostit de el și murmurat
de noi, ai lui,
de el, al nostru".

Premiindu-mă pe mine, l-ați premiat
pe cel care, la Struga, în Catedrala
„Sf. Sofia”, privindu-l și ascultându-l
pe Nichita, a înțeles că cerul rămâne
înstelat deasupra capului numai dacă
patria lui e limba română.

Premiindu-mă pe mine, l-ați premiat
pe cel care a fost ridicat în fața
altarului de preot și botezat în numele
poeziei:

**„Spuneți după mine:
Te lepezi de cuvinte?
Nu mă lepăd!**

**Te-ai lepădat de cuvinte?
Nu m-am lepădat!**

**Te-ai lepădat de cuvinte?
Nu m-am lepădat!**

**Te-ai lepădat de cuvinte?
Nu m-am lepădat!**

**Scupă de trei ori.
Ptiu, ptiu, ptiu!**

**Fie Diavolul cuvântului
Binecuvântat!**

Premiindu-mă pe mine, l-ați premiat
pe cel care, spovedindu-se, mai speră
să se mântuiască prin poezie:

**„Mi-ai dat, Doamne,
cuvinte
și nu le pot pe toate folosi;
mai multe rămân în morminte
decât aș putea eu
roști.**

**Mi-ai dat, Doamne, culori,
și nu le pot pe toate folosi.
Mai multe rămân în muguri
de câte ar putea înflori.**

**Mi-ai dat, Doamne,
veșminte
și nu mă pot cu toate înveli;
mai multe rămân
nepătate
și nu mă mai pot**

La bustul lui Nichita Stănescu

La festivitatea decernării Marelui
Premiu "Nichita Stănescu"

mărturisii.

**Pe mine, Doamne,
mie m-ai dat
și nu-mi ajung,
între credință și păcat".**

Premiindu-mă pe mine, i-ați premiat
pe cei care cred că, așa cum sună
titlul unei cărți a lui Constantin
Manolache, „În martie, Ploieștiul se
numește Nichita”, doar că martie ar
trebui să aibă 365 de zile.

Premiindu-mă pe mine, i-ați premiat
pe cititorii mei, pe cititorii noștri, pe
cei cărora nu conțin să le spun:

**„Sărut dreapta
celui ce deschide cartea,**

**sărut stânga
celui ce-a învins nătânga
lene de a fi;**

**le sărut pe amândouă,
care au pe unghii rouă
de pe filele de carte
care au trecut prin moarte
și re-nvie-n fiecare
ochi din margine de zare.**

**Le sărut pe amândouă:
Sărut stânga, sărut dreapta
care țin drept cruce cartea".**

Vă sărut stânga, vă sărut dreapta, cu
bucurie și cu spaimă, cu toate
poemele mele, cele scrise și cele care
mai așteaptă încă să le scriu. Cât încă
în toate e Tatăl, iar cuvântul, ca l-a-
nceput de lume, e Fiu!

Și vreau să fac o profeție, care să nu
aibă soarta celei care a profețit că
secolul al XXI-lea va fi religios sau
nu va fi deloc: secolul al XXII-lea va
fi al poeziei sau nu va fi deloc.

Ploiești, 31 martie 2014

NICOLAE BĂCIUȚ

Nicolae Băciuț, discurs la primirea
Marelui Premiu de Poezie "Nichita
Stănescu"

Laureatul ediției 2014 **Nicolae Băciut**

*„Premiul Nichita Stănescu
poate fi asimilat cu un titlu de
noblețe”*

R: Ați câștigat ediția 26 a acestui festival. Care a fost prima reacție, prima trăire când ați aflat acest lucru?

N.B.: Sentimentul meu dominant a fost că un astfel de premiu nu este convertibil într-o valoare monetară, deși a existat și aceasta, cât este convertibil în noblețe pe care o induce genericul premiului. Premiul Nichita Stănescu poate fi asimilat cu un titlu de noblețe. Eu asta simt și am puternica trăire că el mi-a fost acordat nu doar mie, ci și tuturor celor care la Târgu-Mureș și-au făcut din starea de veghe la limba română o permanentă a existenței. Poate părea paradoxal că trebuie să veghem la limba română în mijlocul țării. Stăm de veghe la respectul față de limba română, față de valorile care au crescut întru limba română. Am simțit atunci când am primit diploma că o primesc și pentru Romulus Guga și pentru cel mai tânăr poet din județul Mureș, Darie Duncan, pentru că noi suntem nu doar un grup, ci o stare de unitate. Suntem puternic impregnați de ceea ce Noica numea „sentimentul românesc al ființei”. Nu este nimic naționalist, în sensul rău al cuvântului, în ceea ce facem. După puterile noastre, după talentul nostru, facem totul pentru „creșterea limbei românești și-a patriei cinstire”, cum zicea cronicarul.

-Și despre premiu, o idee...

-Mi-a fost acordat într-o succesiune de nume grele ale poeziei românești, care te sperie puțin, de bucură, te onorează, dar te și obligă.

Atunci când președinte de juriu este Eugen Simion, premiul crește în semnificație și... valoare. Pentru că Eugen Simion este o autoritate

incontestabilă în critica și istoria literară a ultimei jumătăți de veac.

Pentru mine, acest premiu este și o recunoaștere, o răsplată a unei îndărătnicii, a unei perseverențe în a crede în energiile nebănuite ale cuvântului românesc, ale cuvântului care mărturisește și ne mărturisește.

-La aflarea acestei vești, mă gândeam la ceea ce ar fi spus Nichita Stănescu, care vă vedea într-o asemănare cu Horia.

-Dacă e să-i dăm crezare lui Nichita, care mi-a spus: „Bătrâne, semeni cu Horia”, cu siguranță că măcar o undă din acest premiu ar fi fost și pentru asemănarea, pentru îngemănarea chipului meu cu cel al lui Horia. Atât de mult îl iubea Nichita pe Horia, nu știu dacă a scris pe undeva despre această iubire tainică, încât avea la el o monedă cu chipul acestuia. Faptul că a „bătut” chipul meu pe o monedă imaginară, punând-o la paritate cu chipul lui Horia, pentru mine înseamnă extraordinar de mult.

Dacă mi-ar fi înmănat premiul Nichita Stănescu, ar fi spus, cu siguranță: „Pentru Horia, pentru istorie, mai întâi, și apoi pentru Nicolae, pentru cuvântul întrupat în istorie”.

-Deci premiul a ajuns la cine trebuie și din perspectiva lui Nichita și ar trebui să aveți o bucurie dublă. - Sunt mulți poeți în țara asta care meritau, cu îndreptățire, acest premiu. Nu pot primi toți odată însă acest premiu. Faptul că sorții au decis că anul acesta să plec eu cu frumoasa povară a Marelui Premiu „Nichita Stănescu” în biografia mea poetică m-a făcut nu doar să fiu onorat, ci chiar să fiu mândru. Și nu e nicio urmă de trufie, nicio urmă de orgoliu în asta. Rămâne loc pentru smerenie. Dar, înainte de toate, suntem oameni și avem nevoie să ne hrănim din

**Participanți la Festival, la bustul lui
Nichita Stănescu**

astfel de stări, din recunoașterea elanurilor noastre creatoare, din validarea acestora. Eu niciodată nu am scris pentru mine sau de dragul de a mă afla în treabă. Eu sunt printre autorii aflați într-un continuu dialog cu cititorii, eu îi caut pe ei, ei mă caută pe mine și întreținerea unei astfel de comuniuni îmi întărește convingerea că este un mare adevăr ceea ce a spus Hölderlin: „Plin de merite, și totuși în chip poetic, locuiește Omul pe acest pământ”. Dar ca să fie așa, nu trebuie să lăsăm la voia întâmplării „starea poeziei”. Și am numit astfel și un titlu de antologie a poeziei lui Nichita.

-Legând iar prezentul de trecut, premiul acesta este și încununarea unei pasiuni. Îmi spuneți cândva că ați plecat aproape fără bani să-l vedeți pe Nichita la Struga.

-Am avut în facultate un profesor de Teoria literaturii care mi-a rămas, ca și atunci, foarte drag, Ion Vlad, căruia îi plăcea la seminarii modul în care eu vorbeam despre Nichita Stănescu. În studenție, când eram redactor la revista *Echinox*, m-am dus acasă la Nichita și am stat de vorbă cu el. Realizăm unul dintre primele mele interviuri, care aveau să devină de referință în a mea *Istorie a literaturii române contemporane în interviuri*. Eram atât de legat, de contaminat de fenomenul Nichita, încât ar fi fost necinstit să nu fiu alături de el când a fost încoronat „rege al poeziei” la Struga, când i s-a pus „Cununa de aur” pe cap. Eu cred că acela e cel mai mare premiu din lume pentru poezie. Este mai nobil decât Nobelul în acest domeniu. Atunci, ca un Badea Cârțan, mi-am pus merinde și cărțile lui Nichita Stănescu...

-În desagă...

-Da, dacă vreți să spuneți rucsacului meu din studenție desagă... Și m-am dus la Struga condus de o chemare tainică. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat acest gând. Era 1982, la început de toamnă și peste un an Nichita a plecat dintre noi. Nu mi-aș fi iertat niciodată dacă nu înfruntam atunci toate obstacolele ca să ajung la Struga, în Macedonia, pe malul Ohridului. M-am simțit fericit să am parte de o astfel de șansă, pe care mi-am acordat-o singur, de a fi alături de el. Atunci Nichita a refuzat, într-un gest poetic sublim, să vorbească unui reporter în franceză, pentru că, i-a spus →

Nichita, cu deja antologicele sale vorbe: „Patria mea este limba română”. Nu o spunea prima dată. La Struga, însă, în catedrala „Sfânta Sofia”, am simțit că cerul înstelat deasupra unui poet român este, de fapt, cerul limbii române.

-La câte festivaluri „Nichita” ați fost la Ploiești? De vreo 20 de ani particip cam la toate și știu că doar anul trecut v-am văzut aici. Greșesc?

-Am fost la ultimele două.

-Atunci e o nuanță aici: Ați venit a doua oară, dar ați ajuns primul!

-Anul trecut am venit prima dată, la invitația omologului meu de la Direcția pentru Cultură Prahova, directorul Constantin Stere. Dar am trecut frecvent prin Ploiești, pe la Casa „Nichita Stănescu”. Nu e nevoie de niciun Festival ca să-l cauți la casa de acasă pe Nichita. Eu sunt legat de Ploiești, nu am spus-o în public, cred, niciodată, pentru că sora mamei mele a trăit aici. Într-un fel, prin această legătură de sânge, sunt și eu puțin ploieștean.

Faptul că a doua oară când am venit oficial am primit Marele Premiu, mă duce cu gândul tot la ceva spus de Nichita: „Trebuie să vii a doua oară pentru că prima oară nu există niciodată!”.

Ploiești, 31 martie 2014

DANIE MIHU

Nicolae Băciut:

„Speranța nu moare ultima, pentru mine nu moare niciodată”

- În 2014 demaraseți un proiect de amplasare a statuii lui Grigore Vieru la Târgu-Mureș. S-a mai întâmplat ceva în realizarea lui?

N.B. Da, s-a întâmplat. Adică ceea ce la un moment dat credeam că e o neinspirată și nefericită atitudine a unor consilieri, s-a întâmplat să devină o realitate perpetuă. Îmi pare absolut de neînțeles că în 2015, într-o țară europeană, să nu poți amplasa într-un oraș bustul unui scriitor.

-Care ar fi explicația?

-E greu de explicat pe înțelesul celor care nu înțeleg ce înseamnă relații interumane într-o localitate în care etnicul este frate bun cu politicul.

-Sunt și consilieri români care refuză statuia lui Vieru?

-Deci, cum se întâmplă de obicei atunci când există o majoritate,

aceasta e dislocată. Unii membri ai ei sunt momiți, sunt cumpărați, iar cozile de topor strică echilibrul balanței. Asta s-a întâmplat și la Consiliul Local Târgu-Mureș, unde consilierii români, care sunt majoritari, nu au reușit să obțină un vot pentru amplasarea bustului lui Grigore Vieru, chiar în condițiile în care statuia este o donație și există și un proiect de amplasament.

-Unde ar fi amplasamentul?

-În fața Centrului Cultural „Mihai Eminescu” din Târgu-Mureș există o statuie a poetului național, iar în gândirea mea, în solicitarea adresată C.L., am propus realizarea unei rotonde „Cenaculum”, care să includă în stânga și în dreapta lui Eminescu câteva personalități ale vieții culturale naționale.

-La ce statui v-ați gândit?

-Ar fi vorba de busturile lui Grigore Vieru, Nichita Stănescu și, dintre cei din Târgu-Mureș, Romulus Guga, actorul Ion Fiscuteanu – singurul român nominalizat la premiul Oscar, apoi Ovidiu Iuliu Moldovan, scriitorul, pictorul și sculptorul Ion Vlasiu și mai sunt vreo 7-8 personalități care și-ar fi regăsit locul acolo. Printre ei, prea repede uitatul poet Aurel Gurghianu, mureșean și el. Acesta ar fi un omagiu adus lor, totodată oferind și modele culturale.

-În acest context, era normal să fie criză de bronz și nu de voință politică!

-Problema în cazul Grigore Vieru n-ar fi trebuit să existe, întrucât bustul e donat. În cazul celorlalți, există soluții pentru că nu suntem atât de săraci încât să nu putem da din ce e al nostru tot pentru noi. Aceste busturi nu ar face decât să sporească patrimoniul nostru cultural. Plus că ar crea o ambianță urbană propice promovării culturii.

-Șanse mai sunt?

-Eu am un alt principiu, diferit de al multora. Pentru mine speranța nu moare ultima, ci speranța nu moare niciodată.

DANIEL MIHU

Întâlniri admirabile

**Poeții Adam Puslojic, din Serbia
Nicolae Băciut, din Târgu-Mureș**

La finalul celei de-a XXVII-a ediții a Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu” desfășurată amplu la Plopeni, Ceptura și Ploiești, după cum se știe, poetul basarabean Ion Hadârcă a primit Marele Premiu pentru Poezie, în cadrul unei ceremonii organizate la Teatrul „Toma Caragiu” din Ploiești. Laureatul din acest an a fost prezentat de către poetul Nicolae Băciut - cel care a obținut aceeași distincție la ediția anterioară a festivalului. Mai precizăm că în cadrul aceleiași festivități s-au mai acordat încă trei premii, mai puține ca în anii anteriori. Președintele juriului a fost academicianul Eugen Simion, care a menționat că „niciodată nu am lipsit de la acest festival”. După momentele oficiale, am stat de vorbă, pentru interviuri exclusive, cu poeții Nicolae Băciut, din Târgu-Mureș, și Adam Puslojic. Ce am aflat de la dânsii, vă prezentăm în continuare. →

DANIEL MIHU

Mesaj din boema română cu Adam Puslojic și Nicolae Băciut

Un moment interesant, în pauzele serii dintre două zile ale Festivalului "Nichita Stănescu", ediția 25, ni s-a părut a fi dialogul care părea că va avea loc între Adam Puslojic și Nicolae Băciut. Și s-a produs! M-am așezat lângă domniile lor și am consemnat momentele următoare. Poate vor fi utile istoriei literaturii române. În pauza dintre aducerea salatei lângă friptură, Nicolae Băciut ne spune că a scris în gând un poem în maniera lui lui Nichita: "Mănânc pentru trecătorul meu trup, mănânc pentru netrecătoarele mele cuvinte"... „Să nu te oprești aici”, îi spune Adam Puslojic, încântat de începutul de poem auzit. Mai departe, spun eu, la trecătorul dejun să mâncați și pentru această trecătoare cină, că v-a oferit o bună inspirație. Și așa, Nicolae Băciut ne vorbește de o carte de-a sa: "Istoria literaturii române în interviuri", în două volume, de 1000 de pagini, care cuprinde dialoguri cu mulți dintre marii scriitori români contemporani. De la Nichita Stănescu la Marin Sorescu, de la Ana Blandiana la... intervine Adam - la Ileana Mălăncioiu". Nu, spune Nicolae Băciut. "E foarte mare poetă, dar nu am făcut încă un interviu cu ea. O venerez pe Ileana Mălăncioiu. Din punctul meu de vedere, este cea mai tragică poetă din literatura română".

Povestindu-mi anterior că, demult, a făcut un drum pe jos de la Târgu-Mureș la Struga pentru a fi prezent la Festivalul de acolo, la decernarea „Cununii de aur” lui Nichita Stănescu, l-am invitat pe domnul Băciut, care „garnise” deplasarea cu multe poze, publicate în volumul său „Nichita Stănescu. Cu colțul inimii”, Editura Nico, 2013, să ne spună povestea acelei deplasări. Iat-o: "Fotografiile de care m-ați întrebat le-am făcut pe drum. Am avut un biet aparat cu film alb-negru, dar și-a făcut datoria. Era august 1982. După întâlnirea extraordinară din 1979 de la Nichita de acasă, cum să nu mă duc la Struga? Am spus că mă duc să fiu alături de el la încununarea poeziei. Nimic nu conta. Aveam 23,5 dolari în buzunar. Sigur că românul, poet, m-a pus sub aripa lui. Adrian Popescu, Alexandru Andrițoiu și Alexandru Jelebeanu m-au culcat cu ei în apartamentul lor. Pentru o noapte, eu

îmi consumasem deja toți banii mei de cheltuit. Andrițoiu era teribil: a dat gata atât de mult vin că era plin de sticle în jurul patului. Când și-a terminat banii mi-a spus: „Băciut, du-te și vinde sticle și ia-mi niște vin”. Intervine Adam Puslojic: "Atunci, la Struga, a fost un moment special. Nichita era în culmea poeziei.

După Herder, era la doi pași de premiul Nobel. La Struga, după ce a primit Cununa, a rămas tot un om natural. „Eu cred că plutea prin aer”, adaugă Băciut.

Era foarte fericit. Așa l-am simțit. Și era tare pe poziție.

Un reporter de la nu știu ce televiziune l-a întrebat ceva în franceză, iar Nichita i-a răspuns: "Patria mea este limba română!" Și n-a vrut să-i răspundă în franceză. A zis că "dacă nu știe românește, nu-i răspund!"

Altuia, adaugă Adam, i-a spus: "Eu sunt poliglot de limbă română!"

Ce crezi, îl întreabă pe Băciut, că înțelegea el prin poliglot de limbă română?

N.B.- Cred că știa mai multe limbi în limba română!

A.P.- El distrugea limba română pentru a o recompune din nou, să o inventeze.

N.B.- Nu știu dacă a distrus vreo clipă limba română.

El clădea în limba română alte cuvinte ca pentru un „Babel” român al poeziei. Dacă un lingvist ar sta să inventarieze cuvintele nichitastănesciene care nu sunt în limba română, ar descoperi afirmația că era poliglot de limbă română ca pe o afirmație adevărată, nu ca pe o metaforă.

A.P.- Dar ce înseamnă când spune el: "Vai de capul creierului meu"?

N.B.- Dacă e să fim ludici, în stil nichitian, atunci am putea spune că el era ca un balaur, avea mai multe capete și putea să spună asta. Pur și simplu, dădea o semnificație inversă logicii din limba română. Și din acest motiv putem spune că era... poliglot.

El nu numai că a descoperit cuvinte noi, dar a investit cu sensuri noi multe cuvinte.

A.P.- Și necuvintele! A spus la un moment dat că a scris pentru două țări de cititori. Și imediat a inventat ceva incredibil, ca o artă poetică: poeme scrise în aer! Nichita chiar scria poeme în aer. Dar la început a scris din punctul său de vedere și și-a dat seama că ăla care privește mișcările nu înțelege. Așa că le scria în aer, invers, cel care privea să înțeleagă. El avea ideea de a face din cuvinte o artă spațială, adică a spațializa cuvintele nu doar prin personalitate sau imagine. El vroia să facem ceva ca la Brâncuși. Să facem un volum din ceva imaginar. Mai mult decât atât, a spațializa cuvintele a fost ceva misterios, adică a inventat posibilitatea de a ajunge la "niște cuvinte nevinovate", cum spunea el. Erau nevinovate pentru că nu le foloseam greșit. La un moment dat, a trecut la onomatopee: „cucurigu”. Era spațializat în sunet dar și în spațiu.

N.B.- Citez: "Prin frunza sângeroasă a lunilor mele libelula Dora a adormit aurind cu ochii ei mari cerul de stele cu vid". Totul e spațial. Prin cuvinte, prin spațiul ideii.

A.P.- Și când spunea ceva simplu și natural era la fel: "Ce bine că ești..."

N.B.- "Ce mirare să sunt".

A.P.- E demențial. E un triumf al vieții în "ce bine că ești". De aici începe misterul poeziei cu "ce mirare că sunt". A profundizat, a spațializat, a temporizat cuvintele. În cazul lui special e mirare, nu că e bine sau rău. Mirare e ceva cosmic.

N.B.- N-ar fi însemnat nimic să spună: "ce bine că ești, ce bine că sunt".

A.P.- Ar fi spus ceva ca un ziarist. Ca un ziarist prost care face doar o constatare banală. "Mirare" schimbă tot. Și așa a spațializat.

R.- Și discutând asta acum ați temporalizat... Dar, domnule Băciut, relații despre portretul pe care vi l-a făcut Nichita.

N.B.- Cred că portretul pe care mi l-a făcut are ca substanță o revelație de-a lui. M-a privit. Eram un tânăr de un an și jumătate la facultate, cu fața suptă, cu pletele pe umeri, și mi-a spus: "Bătrâne, stai așa. Ai o coală de hârtie?"

Aveam mai multe, dactilografiate cu poeme de-ale mele. Cea pe care era scrisă "Mineralia", dedicată fiului meu Raul, a întors-o și, în maxim 2 minute, mi-a făcut un portret.

L-am rugat să mi-l semneze. Și a scris: "Al meu privit de al său". Mi-a zis: "Bătrâne, semeni cu Horea". Asta era în 1980. Toamna.

DANIEL MIHU

Ploieșteanul Nichita Stănescu și basarabeanul Grigore Vieru se vor întâlni, în bronz, la Târgu-Mureș.

Cu... Eminescu...

Interviu cu scriitorul Nicolae Băciut

R: -Ce mai este nou pe la Târgu Mureș, cu ce vă confrunțați, care mai sunt succesele?

N.B. – „Toate-s vechi și nouă toate / Ce e rău și ce e bine / Tu te ntreabă și socoate / Nu spera și nu ai teamă...” Noi rămânem la Târgu Mureș, ceea ce încercăm, unii dintre noi, să fim, un zid care se opune valurilor potrivnice mersului normal al vremurilor. Rămânem să redăm, după puterile noastre, demnitate limbii și respect față de ceea ce înseamnă „partea de cuvânt și partea de cuvinte” a limbii române.

Am făcut un pas foarte mare, eu așa cred, deși pare greu de imaginat pentru cei din afară, că, după aproape trei ani de solicitări, abia am reușit să amplasăm, chiar dacă provizoriu în acel loc, un bust al lui Grigore Vieru. Pare de necrezut, dar chiar e o problemă la Târgu-Mureș să amplasezi statuia unui scriitor român.

- De ce bustul lui Grigore Vieru la Târgu Mureș?

- Vieru poate să fie pus oriunde, orice loc din patria limbii române și-l poate asuma, dar legătura lui Grigore Vieru cu Târgu-Mureșul e una specială, de aceea e motivat o dată în plus un bust Grigore Vieru la Târgu-Mureș. Grigore Vieru a venit des aici și a fost primit cu mult entuziasm. La Târgu-Mureș a scris un text fundamental, prin care definește Transilvania, așa spune la modul magistral: „Aici se păstrează în toate / Urmele lui Dumnezeu / Aici fratele e pururea frate / La ușor și la greu // Aici e familia sfântă / Neuitați cei din mormânt / Aici de iubire se cântă și totu-i legământ // Transilvania, Transilvania / Vatră caldă, luminoasă / Transilvania, Transilvania, Vatră veche și frumoasă”. Nimeni n-a definit mai frumos decât el Transilvania.

Aceste versuri, scrise în 1991 la Târgu Mureș, au fost puse pe muzică tot acolo, de Doina și Ion Aldea Teodorovici. Și piesa a fost înregistrată la Radio Târgu-Mureș. Această, dacă vreți argumente particulare pentru nevoia de Grigore Vieru la Târgu-Mureș în strălucirea bronzului.

- Dar nu înțeleg de unde a apărut

reticența autorităților?

- Reticența este una pe care o știm de mult, este de ordin etnic. Pentru a amplasa acest bust pe domeniul public, este nevoie de acordul Consiliului municipal și unii de acolo nici nu vor să audă nimic despre ceea ce înseamnă pentru noi „sentimentul românesc al ființei”, iar alții au ochelari de cal și nu-și mai văd decât propriile interese.

- Românii sunt mai puțini în consiliul municipal?

- Nu, românii sunt majoritari, dar dacă nu ar fi fost cozi de topor, amplasarea statuii ar fi fost simplă. Un lucru firesc, într-o țară normală, în care respectul pentru celălalt nu trebuie să fie facultativ. „Grigore Vieru nu dăunează grav sănătății culturale”, dacă e să-i liniștim pe cei încrâncenați în fța valorilor culturii române.

- Da, dar dăunează prostiei...

- Dar prostia nu doare... Până la urmă am reușit, cu concursul primarului Dorin Florea, să amplasăm provizoriu acest bust în fața Centrului Cultural „Mihai Eminescu”, cu un înscris lângă bust: „Amplasat provizoriu până când consilierii vor vota un amplasament definitiv”. Am propus și locația, într-un parc din apropiere, lângă statuia lui Eminescu. Vom face o rotondă pe care eu am numit-o „Cenaculum”, în care vor fi amplasate busturile scriitorului Romulus Guga, cărturarului Serafim Doicu, scriitorului, pictorului și sculptorului Ion Vlasiu, istoricului Vasile Netea, actorilor Ovidiu Iuliu Moldovan și Ioan Fiscuteanu, scenografului Romulus Peneș. Aceștia ar fi într-o primă etapă.

- Apoi?

- Pentru că suntem la Vălenii de Munte, pot să vă spun că avem promisiunea președintelui CJ Prahova, dl. Mircea Cosma, de a ne dona un bust al lui Nichita Stănescu. Dacă acest lucru se va întâmpla, în 2014 vom amplasa la dreapta și stânga statuii lui Eminescu, bustul lui

Nichita Stănescu și cel al lui Grigore Vieru. De fapt, și bustul lui Vieru este tot o donație a CJ Alba, a președintelui Ion Dumitrel. Primându-ne în Alba Iulia, printr-un parc, pe Alea Scriitorilor, m-a impresionat bustul lui Vieru și am spus că bine i-ar sta una și la Târgu-Mureș. Și dânsul mi-a răspuns prompt: „Nicio problemă, vă facem unul și pentru Târgu-Mureș. Ca donație! Este opera sculptorului Romi Adam.

- Promisiunea inginerului Mircea Cosma a fost făcută acum, la Vălenii?

- Nu, în primăvară, la Festivalul „Nichita Stănescu” de la Ploiești. Acum doar a întărit promisiunea. Un bust Nichita Stănescu e binevenit la Târgu-Mureș și pentru că municipiul nostru e cam sărac în monumente de for public.

Este adevărat, ne mândrim cu statuia lui Avram Iancu, opera lui Florin Codre, care cred că e cea mai frumoasă statuie a lui Avram Iancu din România. Mai există încă o statuie deosebită, cea a lui Emil dandea, primul primar român al Târgu-Mureșului, din perioada interbelică. Între ele, tronează, în fața prefecturii, Lupa Capitolina.

E timpul să crească zestrea monumentelor de for public și la Târgu-Mureș, fără atâtea piedici și încrâncenări de tot felul!

Vălenii de Munte, 19 august 2013

DANIEL MIHU

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „NICHITA STĂNESCU”

Premiile ediției a XXVII-a
Marele Premiu al Festivalului
Poetul Ion Hadârcă
din Chișinău

La Ploiești, în fiecare sfârșit de martie, Nichita Stănescu îi cheamă pe cei care mai cred în poezie, mai cred în valorile literaturii naționale.

Premiul de la Ploiești, fără simulări de jurizare, dar cu girul criticului și istoricului literar Eugen Simion, vine să dea nume poeziei. Din 1984, de la instituirea premiului, „Cununa poeziei” i-a distins pe Gheorghe Tomozei, Anghel Dumbrăveanu, Angela Marinescu, Nicolae Dabija, Ioan Stratan, Adam Puslojic, Marin Sorescu, Vasile Tărășeanu, Ioan Flora, Traian T. Coșovei, Valeriu Matei, Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Constanța Buzea, Nichita Danilov, Ioana Crăciunescu, Lucian Vasiliu, Emil Brumaru, Ileana Mălăncioiu, Horea Bădescu... și lista nu e încheiată. Oricum e grăitoare pentru ceea ce ar putea să însemne marcarea unui traseu al poeziei, prin toate generațiile și prin toate capitalele poeziei românești.

Anul trecut, a fost rândul meu să primesc Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”, o onoare care nu mi-a luat mințile, cât mi-a dat încredere în eforturile trecute și viitoare în numele poeziei. Despre mine și poezia mea, la festivitate, poetul bucovinean Vasile Tărășeanu a rostit un generos Laudatio.

Anul acesta, 2015, am avut privilegiul de a rosti eu Laudatio pentru poetul basarabean Ion Hadârcă, reușind astfel, în doi ani, să

desenăm o hartă întregitoare a poeziei române, cu Bucovina și Basarabia acasă la ele.

Ion Hadârcă, deopotrivă poet și luptător, așa cum ne-am obișnuit de altfel să-i identificăm pe toți poeții basarabeni adevărați, intră prin acest premiu mai îndrăzneț în marea poezie română, acolo unde-i este locul.

Întâlnirea noastră de la Ploiești a fost și cunoaștere și recunoaștere, și bucurie și tristețe, dar și speranță.

Nu se poate ca istoria să nu ne facă, oricât de târziu, dreptate și nouă, limbii și poporului, iar printre cei care au crezut dintotdeauna în acest ideal, Ion Hadârcă s-a aflat mereu în primele rânduri - ca politician și ca poet, ori ca poet și ca politician, fiindcă în literatura din Basarabia, această condiție e în firescul ei, oricât ar părea unora că un astfel de tandem nu mai are combustie.

Oricum, literatura română trebuie să se reîntregească cu valorile ei, oriunde ar fi ele, dar mai ales cu cele de pe malul stâng al Prutului. Dar nu ostentativ, nu strident, ci normal. Adică să fie publicate cărțile lor și să circule în tot spațiul limbii române, să se întâlnească cu cititorii din toate provinciile românești, să se simtă mereu și peste tot acasă. Acasă, în poezia română.

Ion Hadârcă

Ion Hadârcă poet, traducător și om politic din Republica Moldova, deputat în Parlamentul Republicii Moldova între 1990 și 1998 și din 2009 până în 2014, Ion Hadârcă s-a născut la 17 august 1949, în comuna Sîngerei Vechi (astăzi orașelul Sîngerei), din județul Bălți.

**Nicolae Băciut, Constantin Stere,
Ion Hadârcă**

Opera poetului basarabean numără volume de versuri: *Zilele* (Ed. Lit. artistică, 1977) – versuri, *Baciul mieilor chirilici* (Ed. Lit. artistică, 1981) – culegere de poezii pentru copii, *Lut ars* (Ed. Lit. artistică, 1984) – poezii și poeme, *Noițele* (Ed. Lit. artistică, 1985) – versuri pentru copii, *Darul vorbirii* (Ed. Lit. artistică, 1985) – versuri, *Teloe pole, ernye ove ki* (Ed. Lit. artistică, 1987) – versuri, *Ambasadorul Atlantidei* (Ed. Junimea, Iași, 1996) – poeme, *Cetățile albe* (Ed. Eminescu, Bucu-rești, 1998) – versuri, *Helenice* (Ed. Uniunii Scriitorilor, Chișinău, 1998) – poeme, *Două imperii* (Ed. Garuda-Art, Chișinău, 1998) – sonete, *A fi în timp* (Ed. Augusta, Chișinău, 1999) – sonete, *Albe cetățile negre* (Ed. Garuda-Art, Chișinău, 1999) – poeme, *Duminica Mare* (Ed. Cartea Moldovei, 1999) – poezii pentru copii, *Arena cu iluzii* (Ed. Garuda-Art, Chișinău, 1999) – interviuri, discursuri, atitudini, *Teoria stării inutile* (Ed. Helicon, Timișoara, 1999) – versuri, *Dezinfecția de frontieră* (Ed. Junimea, Iași, 2001) – versuri, *Bunicuța zburătoare* (2002) – versuri pentru copii, *Aproape trei cai* (2003) – versuri pentru copii, *Era barbară* (Ed. Garuda-art, Chișinău, 2005) – publicistică și eseuri, *Arta obsesiei* (Ed. Poesis, Iași, 2005) – poeme, *Grăuncioare de lumină* (Ed. Prut Internațional, Chișinău, 2009) – basme, zmeieplasmă.

Laudatio Ion Hadârcă

rostit de Nicolae Băciut, laureatul
ediției 2014 a Festivalului

Premiul Internațional de poezie „Nichita Stănescu”, instituit în 1984, ca un omagiu adus celui care a descoperit partea de necuvânt a ființei, a devenit cu adevărat o recunoaștere a autorității poetice în literatura română.

Cei care au judecat valoarea poeziei românești au propus de fiecare dată pentru acest premiu nume care rămân, care dau paginii de istorie literară durată și greutate.

Pe de altă parte, acest premiu certifică și o legătură știută sau neștiută, văzută sau nevăzută, cu cel care a dat poeziei române sens înnoitor, proiectându-i un destin potențat de întoarcerea la originile poeziei.

Dacă luăm la întâmplare doar câteva nume dintre cele distinse cu Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie "Nichita Stănescu", putem afirma fără reținere că ora exactă a poeziei române se dă la Ploiești: Gheorghe Tomozei, Anghel Dumbrăveanu, Angela Marinescu, Nicolae Dabija, Ioan Stratan, Adam Puslojic, Marin Sorescu, Vasile Tărățeanu, Ioan Flora, Traian T. Coșovei, Valeriu Matei, Grigore Vieru, Adrian Păunescu, Constanța Buzea, Nichita Danilov, Ioana Crăciunescu... și lista e, din fericire, mai lungă.

Numai într-o miopie avansată aceste valori nu pot fi văzute și recunoscute.

Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie "Nichita Stănescu" consacră o operă și acordă pașaport de liberă trecere în lumea necuvintelor, cu sentimentul că s-a dat Cezarului ce e al Cezarului, dar și Poeziei ce e al Poeziei.

Ceea ce se mai poate constata cu ușurință e că Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie "Nichita Stănescu" realizează singur, în rotundul ei, harta patriei de cuvinte a limbii române, în cea mai cinstită politică de pe plaiurile noastre mioritice. Dacă numim pe cei cărora în anii din urmă ai acestui deceniu le-a fost acordat acest premiu – Lucian Vasiliu, Emil Brumaru, Ileana Mălăncioiu și Horea Bădescu, putem spune că s-a pășit cu dreptul în realitatea tulbură a vieții literare românești postdecembriste.

Anul 2014 mi-a adus și mie, în această galerie de nume ilustre, Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie "Nichita Stănescu". A fost pentru mine, peste timp, între altele, pecetluirea unei mari iubiri pentru poezia celui care, ca pe o sentință, a decretat că viitorul poeziei românești înseamnă întoarcerea la Eminescu, într-un dialog pe care-l realizăm în toamna lui 1979, un fel de „al meu privit de al său”, cum semna sub portretul pe care Nichita Stănescu mi-l făcea în acel anotimp miraculos al poeziei.

Urmându-i la Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie "Nichita Stănescu" lui Horea Bădescu, m-am simțit încă o dată onorat, e ca și cum Nichita Stănescu ar fi răsplătit doi poeți formați în școala Heidelbergului românesc, Clujul universitar.

**Adam Puslojic, Ion Hadârcă,
Nicolae Băciuf, Ploiești, 31 martie
2015**

Avându-l însă pe poetul Ion Hadârcă „succesorul” meu, continuator al unui lanț poetic fără verigi slabe, mă simt nu doar onorat, ci și sub un protectorat sigur, de noblețe și distincție.

L-am descoperit pe Ion hadârcă mai târziu, după ce am învățat lecția lui Grigore Vieru:

**În aceeași limbă
Toata lumea plânge,
În aceeași limbă
Râde un pământ.**

**Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.**

**În limba ta
Ți-e dor de mama,
Și vinul e mai vin,
Și prânzul e mai prânz.
Și doar în limba ta
Poți râde singur,
Și doar în limba ta
Te poți opri din plâns.**

**Iar când nu poți
Nici plânge și nici râde,
Când nu poți mângâia
Și nici cânta,
Cu-al tău pământ,
Cu cerul tău în față,
Tu taci atunce
Tot în limba ta.**

Am simțit și mai aproape poezia și lupta lui Ion Hadârcă pentru limba română și pentru sentimentul românesc al ființei, după ce Grigore Vieru, în cuvânt, și Doina și Ion Aldea Teodorovici în muzică, au atestat în vers și muzică, la Târgu-Mureș, că :

**Aici se păstrează în toate
Urmele lui Dumnezeu,**

**Aici fratele e pururea frate,
La ușor și la greu!**

**Aici e familia sfântă,
Neuitați cei din mormânt,
Aici de iubire se cântă,
Și totu-i legământ.**

**"Transilvania, Transilvania,
Vatră caldă, luminoasă,
Ca litania, ca litania,
De străveche și frumoasă".**

Așa am simțit că Ion Hadârcă este „fratele Ion”, la fel cum Grigore Vieru ne era „fratele Grigore” și la fel cum eu eram pentru ei „fratele Nicolae”.

Recunosc, nu mi-a fost ușor să ajung la cărțile lui Ion Hadârcă. Aceasta pentru că mulți poeți sunt cei mai neîndemânateci impresari ai propriei lor opere.

A trebuit să existe Ploieștiul ca să ne întâlnim și poetul să-mi dăruiască cu generozitate câteva din cărțile sale.

Nici urmă de orgoliu de autor în gestul său, ba, dimpotrivă, aș spune că e modestie în exces. Pentru că în niciuna dintre cărțile pe care mi le-a dăruit, opt la număr, nu erau niciun fel de date biografice, nicio fotografie și nici, vai mie, nicio cârjă critică în care să-și sprijine poetul opera lui. Doar opera în sine, suficientă sieși – poeme, eseuri, publicistică, aforisme. Peste treizeci de volume.

Încă dator tradiției din multe puncte de vedere, autorul nu folosește calculatorul, implicit nici internetul, pentru a afla mai multe informații despre om și operă, pentru a putea privi cu dreaptă măsură, cât mai aproape de adevăr, un destin literar și... politic.

Un destin asumat nu doar în literatură, ci și în apărarea ființei noastre, a limbii, a neamului, a pământului, după cum însuși spune:

**„Eu sunt cu cei ce nu se lasă
de mamă, limbă și pământ.
În orice lacrimă-s acasă.
Cu orice preț – eu încă sunt!”**

O operă și o viață trăite în demnitate capătă recunoaștere și aici, la Ploiești, cu girul celei mai demne și autorizate voci critice de la noi, academicianul Eugen Simion.

Poetul Ion Hadârcă reprezintă, într-un fel, partea basarabeană a optzecismului, cu toată diferența de opțiuni, literare și politice. De la bun început, de la debutul editorial→

din 1977, cu volumul *Zilele*, prefătat de criticul Mihai Cimpoi, Ion Hadârcă s-a impus ca o voce distinctă, care trebuia ascultată.

Au confirmat, pe rând, această investiție de încredere, volumele care au urmat: *Lut ars, Darul vorbirii, Ambasadorul Atlan, Teoria stării inutile, Arta obsesiei, era barbară, Gheara de fum, Memoria celulozei, Pianul din abator, Noimele după Ioan, Sonetariu, Imposibila oprire...*, ca să amintesc doar câteva din titlurile cărților lui Ion Hadârcă.

Ion Hadârcă și-a mai asumat încă ceva important pentru timpul și locul său în lume – a scris poezie pentru copii: *Noițele, Duminica mare, Bunicuța zburătoare, Artera zen, De ce-i mare soarele?, Aproape trei cai, Povestea cerbului divin...*, menite nu doar să reconfigureze un univers, dar și să devină abecedar al inimii, carte de rostire, carte de mântuire.

Ion Hadârcă i-a asigurat poeziei prestanță în lume, respectabilitate, eleganță, făcând din ieșirile ei în lume sărbătoare. Nu întâmplător aflăm că atunci când Ion Hadârcă rostea poezie în public, Nichita Stănescu se ridica în picioare, ca un omagiu adus poeziei, ca semn de respect pentru poezia care zidește.

Apoi, Ion Hadârcă, alături de cei care, la Chișinău, i-au redat limbii române demnitate, s-a situat mereu pe baricadele luptei pentru readucerea Basarabiei acasă.

Mai mult, în calitatea sa de președinte al Frontului Popular, la începutul renașterii naționale în Basarabia, a condus prima Mare Adunare Națională, iar la 27 august 1990, ca primvicepreședinte al Parlamentului, a propus ca Imnul României, „Deșteaptă-te, române!”, să fie și Imnul Național al Republicii Moldova.

Ion Hadârcă, nu doar ca deputat, a înțeles că nu se poate politică fără poezie, dar nici poezie fără politică.

A făcut politică la cel mai înalt nivel, dar n-a trădat niciodată poezia, chiar dacă nu i-a dat întotdeauna cât ar fi vrut și cât ar fi putut să-i dea.

Cărțile sale au fost adesea premiate, dar cel mai mare premiu a fost cu siguranță cel primit din partea cititorilor, cei care și-au făcut din poezia lui carte de câpătai.

Între toate premiile, cu siguranță Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie “Nichita

Stănescu” este cel mai important prin semnificațiile sale. Prin acest premiu se confirmă încă o dată că integrarea prin cultură a Basarabiei nu-i vorbă-n vânt. Iar scriitorul Ion Hadârcă merită să fie cunoscut mai bine în România. Nici nu vă dați seama cât se îmbogățește literatura română prin opera lui Ion Hadârcă.

N-am vorbit prea mult despre biografia poetului, poate și pentru că, vorba lui Nichita Stănescu, „poetul, ca și soldatul, nu are viață personală!”

Vreau doar atâta să vă spun: poetul s-a născut în Basarabia, într-o localitate cu rezonanță istorică și metafizică, „Sîngereii Vechi”, în județul Bălți, dar nu va muri niciodată.

De îngropat, va fi îngropat cândva, într-un târziu al acestui veac, la Chișinău, în... România.

P.S. Odată cu Ion Hadârcă, au mai fost premiați:

Alexandru Zub - Premiul pentru Opera Omnia, Paul Cernat - Premiul pentru critică literară, Ion Cristescu - Premiul pentru promovarea culturii naționale.

Ion Hadârcă, Nicolae Băciuf, Palatul Culturii, Ploiești, 31 martie 2015

La Muzeul memorial “Nichita Stănescu” din Ploiești Adam Puslojic, Nicolae Băciuf

Decapitarea de vis

în timpanele verzi ale verii
tot mai rar clipa-și sună
pașii desculți
tot mai reci amintiri
printre degete
printre nori zboară palid
găurită de viespi
turta lunii
turnată din ceață
și prin sângele
unicornului rănit
trece în chiot
ultimul alai de nuntă
sau de vânătoare
pe când iscoadele cetății
decapitate de vis
stau de veghe
la porțile dimineții
lampa răsăritului se stinge
de la același întrerupător

Plutarh oprit la Prut

ienicerii sovietici
l-au oprit la Prut
pe suspectul Plutarh
mai întâi asigurându-l
că dincolo
în Țara fâgăduinței
toți sunt egali
și nu există
nici o viață ilustră

mai apoi condamnându-l
că nicio biografie
recomandată de biroul
hotărârilor celor mai juste
n-a încăput
în Viețile ilustre

Sfera perfectă

locuim într-o sferă
perfectă
prin totala-i
imposibilitate
a demonstrării
ciudatei sale
sfericități

într-o sferă
de maximă precizie
șlefuită anume
prin dogma
unei cât mai năucitoare
relativități

ION HADÂRCĂ

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „NICHITA STĂNESCU”

PROGRAMUL EDIȚIEI A XXVIII-A

JOI, 24 MARTIE 2016

Ora 16.00 - UAP – filiala Ploiești

Vernisaj expoziție artă plastică
Omagiu lui Nichita

DUMINICĂ, 27 MARTIE 2016

Ora 10.00 – Parcul “Constantin Stere”

Omagiu Basarabiei – depunere de flori la monumentul lui Constantin Stere

Ora 12.00 – Parcul “Nichita Stănescu”

I. Festivitatea deschiderii oficiale a Festivalului Internațional de Poezie “Nichita Stănescu”

- alocuțiuni;
- moment muzical – poetic susținut de Nicu Alifantis

II. Deschiderea Târgului de carte Participă peste 20 de edituri

III. Lansarea revistei Atitudini – număr special dedicat operei și personalității lui Nichita Stănescu;

Triplă lansare Nicu Alifantis: carte, “Face carte”, CD – urile Nichita – ediția a 3-a și “Ma dame, mon amour”

LUNI, 28 MARTIE 2016

Ora 12.00 – Piața “NICHITA STĂNESCU”

Întâlnirea publicului cu scriitoarea Passionaria Stoicescu. Se vor prezenta cele mai noi apariții editoriale semnate de aceasta

Ora 17.00 – Casa de Cultură Plopeni
Manifestare complexă dedicată lui Nichita Stănescu

- expoziție de pictură;
- moment muzical – poetic realizat de colectivul Casei de Cultură

MARȚI, 29 MARTIE 2016

Ora 10.00 – Colegiul Național “I. L. Caragiale”

Festivitatea de premiere a concursului “Dreptul la timp”, concurs desfășurat pe întreaga lună martie

Ora 12.00 – Piața “NICHITA STĂNESCU”

Întâlnirea publicului cu scriitorul N. Iliescu. Vor fi prezentate cele mai noi apariții editoriale semnate de acesta

Ora 14.00 – Castelul Peleş

-expoziție de pictură Inga Edu;
-moment poetic dedicat lui Nichita
Recită: Carolina Ilica, Nicolae Băciuț, acad. Nicolae Dabija și Cassian Spiridon

Ora 18.00 – Casa de Cultură Bușteni
Moment muzical – poetic dedicat lui N. Stănescu

Participă: Carolina Ilica, Nicolae Băciuț, acad. Nicolae Dabija și Cassian Spiridon

MIERCURI, 30 MARTIE 2016

Ora 11.00 – Muzeul Memorial “Nichita Stănescu”

Vernisaj expoziție grafică “Cuvinte, Necuvinte și Imagini”, proiect cultural realizat de Muzeul Memorial “Nichita Stănescu” în parteneriat cu Colegiul Economic *Virgil Madgearu*

Tinerii îl aniversează pe Nichita, acțiune în parteneriat cu Asociația de Sprijin pentru Copiii cu Handicap Fizic Prahova și cu Școala *Florin Comișel* Ploiești, coordinator prof. Valeria Mărgărit

Ora 12.00 – Institutul Cultural Român
Manifestare dedicată lui Nichita Stănescu și poezie i românești

Participă: acad. Eugen Simion; acad. Adam Puslojic; Paul Cernat; acad. Dejan Mastilovic; acad. Miroslav Alaga Bogdanovic, Filip Visojic
Vor fi prezentate două volume de poezie aparținând lui Nichita Stănescu, traduse în limba sârbă

Ora 12.00 – Muzeul Județean de Artă “Ion Ionescu Quintus”

Concursul județean de recitări “Sub aripa lui Nichita”, ediția a IX-a

Ora 12.00 – Parcul “Nichita Stănescu”

Întâlnirea publicului cu scriitoarea Ileana Vulpescu și prezentarea noilor apariții editoriale ale acesteia

Ora 12.00 – Ceptura, Școala Gimnazială “Nichita Stănescu”

“Cuvinte intrând în miracol”
Despre Îngerul Blond – Carolina Ilica, Nicolae Băciuț, Constantin Manolache, Cassian Spiridon, Sorin Danciu

- Despre fiii Cepturei

Participă: Prof. Carmen Crăciun, prof. Rozalbă Elena Tănase, prof. Emilian Deaconescu, prof. C. Chioveanu, preot I. Șendroi

- Festivitatea de decernare a premiilor concursului de eseuri: Prețuire pentru oamenii frumoși ai Planetei Pământ

- Moment artistic – muzică pe versurile lui Nichita Stănescu, susținut de elevii Școlii gimnaziale

Ora 12.30 – Colegiul Național “NICHITA STĂNESCU”

Festivitatea de premiere a Conursului “Lecții cu Nichita”

Ora 15.30 – Muzeul “Paul Constantinescu”

“Poezia nichitiană în opera compozitorilor români”

Organizator: Alexandru I. Bădulescu

JOI, 31 MARTIE 2016

Ora 10.00 – Statuia poetului Nichita Stănescu

Ceremonia de depunere de flori

Ora 11.00 – Casa Memorială Nichita Stănescu

Festivitatea de decernare a premiilor festivalului

Participă: Rodica Paraschiv - Prefectul Județului Prahova; ing. Mircea Cosma, președintele Consiliului Județean Prahova; Cristian Mihai Ganea – primarul Municipiului Ploiești; acad. Eugen Simion; acad. Mircea Petrescu; acad. Adam Puslojic; acad. Nicolae Dabija; acad. Mihai Cimpoi; Ionuț Vulpescu

Ora 16.30 – Muzeul Județean de Artă “Ion Ionescu Quintus”

Serata Atitudini

Ora 18.00 – Centrul Județean de Cultură

Proiecția filmului Măreția Frigului realizat de Teatrul Equinox și Centrul Dramatic Mythos

Ora 19.00 – Filarmonica “Paul Constantinescu”

Concert extraordinar dedicat lui Nichita

Ora 19.00 – Centrul Județean de Cultură

Lansarea volumului *Chip Ianifer*, de Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE POEZIE „NICHITA STĂNESCU”

Premiile ediției a XXVIII-a Marele Premiu Poeta Carolina Ilica

Poetă, traducătoare, eseistă;
profesor, ziarist, diplomat.

Carolina Ilica s-a născut pe data de 19 martie 1951 în satul Vidra, comuna Vîrfurile, județul Arad. A absolvit *Liceul Pedagogic* din Arad și *Facultatea de Filozofie*, Universitatea București (1975).

În anul 1997, a fondat, împreună cu scriitorul Dumitru M. Ion, *Academia Internațională Orient-Occident*; este director artistic și vicepreședinte al acestei organizații culturale; director artistic și președinte al Juriului, *Festivalul Internațional Noptile de Poezie de la Curtea de Argeș* (19 ediții până în prezent, cu participarea a peste 1.200 de poeți și oameni de cultură, din cca. 30 de țări anual).

Debut poetic la 14 ani; debut editorial la 23 de ani, în urma câștigării *Premiului I pentru Poezie*, la ediția I (1973) a *Concursului pentru Debut al Editurii Eminescu*.

Carolina Ilica este, de 4 decenii, membru titular al *Uniunii Scriitorilor din România*; a lansat până în prezent 30 de cărți de poezie (din care 10 selecții tematice sau antologii critice); 1 volum de eseuri despre mari poeți ai lumii, *Divina Poesia* (însoțite de traduceri); un amplu studiu despre folclorul românesc; 102 de volume de traduceri, de la texte ale Egiptului antic până la recentii premianți *Nobel*.

Selecții din poezia ei au apărut în numeroase reviste literare și antologii românești și străine; 29 volume din lirica sa (printre care: *Tirania Visului*; *Poemul Scurt al Lungii mele Vieți* * 13 *Poeme (Duble) de Dragoste*, *Scara la Cer*; *Sonete Imperfecte*; *Din foc și din gheață*; *Iubind în taină* * 1. *Violet*; *Puțin mai mult* etc.) i-au fost traduse în 28 de limbi, apărând la prestigioase edituri din 4 continente; 35 de premii (dintre care jumătate internaționale); peste 70 de participări la congrese/simpozioane, târguri de carte,

(S.U.A.; Ucraina; Armenia, Georgia; Federația Rusă; Grecia; Serbia; Italia; Muntenegru etc.), la importante festivaluri internaționale de poezie (Struga; Tetovo; Veles; Bitola - R. Macedonia; Metz - Franța; Belgrad; Smederevo - Serbia; Sarajevo; Mostar; Trebine - Bosnia și Herțegovina; Medellin - Columbia; Florența - Italia; Jedllienne - Tunisia; Las Palmas - Canare, Spania; Izmir; Istanbul; Ordu - Turcia; Sofia; Arbinovo - Bulgaria; Magaar - Israel; Atena; Salonic; Lesbos - Grecia; Bagdad - Irak; Budva - Muntenegru; Zagreb - Croația etc.).

În anul 2011, la împlinirea unei vârste rotunde, Carolina Ilica a fost sărbătorită la *Muzeul Național al Literaturii Române*; în județul natal (la invitația Consiliului Județean Arad și al Preparandiei Arădene); la Curtea de Argeș (în cadrul ediției a 15-a a *Festivalului Internațional Noptile de Poezie de la Curtea de Argeș*); la Skopje, R. Macedonia (cu prilejul lansării de către *Editura Matița makedonska* a volumului selectiv *Puțin mai mult*); la *Congresul Spiritualității Românești*, Alba Iulia. La toate aceste manifestări, autoarea a prezentat ample expoziții de carte tipărită (volume de poezie, eseuri, traduceri, reviste literare românești și străine, premii, fotografii) precum și o *Expoziție de Cărți Neconvenționale: Cărțile de la Vidra * Plângând de-atâta frumusețe*. În același an aniversar, *Uniunea Scriitorilor din Moscova* i-a editat în limba rusă florilegiul *Puțin mai mult*, respectiva carte fiindu-i lansată și de către *Editura Academiei Internaționale Orient-Occident* (în limba română), iar de către *Editura*

AB-ART din Bratislava în limba maghiară.

Din bilanțul aniversar (2011) reiese faptul că despre opera Carolinei Ilica au scris peste 120 de oameni de cultură români și străini, iar versurile sale au fost tălmăcite de peste 50 de traducători. În teza de doctorat publicată de Georgeta Adam în anul 2011, sub titlul *Imaginarul poeziei feminine*, Carolina Ilica este una dintre cele 5 poete din „secțiunea de aur” propusă de respectiva autoare.

Membră a mai multor Societăți Culturale și Academii Internaționale (India; S.U.A.; România, Franța); membră de onoare a unor Asociații de Scriitori (Muntenegru; R. Macedonia; Canada); vicepreședinte al *Congresului Spiritualității Românești* (Alba Iulia); membru corespondent al *Centrului European de Artă* (Atena, Grecia); *Ambasador de Onoare pentru Cultură* al Fundației Naaman (Liban); singura femeie membru al *Ordinului Cavalerilor Danubieni* (Galați).

Carolina Ilica scrie într-o multitudine de forme prozodice clasice, dar și în vers liber.

Cu toate că e conștientă, ca orice artist, că nu mai e nimic nou sub soare, ea a încercat să-și reînnoiască mereu poezia; de pildă, sonetele sale sunt *imperfecte*; în volumul *Violet* a folosit denumirile tuturor celor 13 nuanțe și tonuri ale culorii violet aflate în limba română; ea a inventat *poemul dublu* - volumul său *13 Poeme (Duble) de Dragoste* fiind tradus deja în 27 de limbi.

Din anul 2006, utilizând pentru versurile sale alte suporturi materiale decât hârtia, expune (în țară: Buzău, Galați, Suceava, Arad, Ploiești, Neptun, București, Alba Iulia, Curtea de Argeș etc. și în străinătate, în cadrul Proiectului European Euro-poems, al Târgurilor Internaționale de Carte și al Festivalurilor Internaționale de Poezie: Metz, Salonic, Moscova, Istanbul, Skopje, Ordu, Peci etc.) seria de *Cărți neconvenționale (Cărțile de la Vidra * Plângând de-atâta frumusețe): Cartea de Lut; Cartea de Lână; Cartea de Lemn; Cartea de Borangic; Cartea de Lacrimi* etc.), cele mai recente vernisaje având loc la sediul central al Institutului Cultural Român din București și la I. C. R. din Beijing, China (2015).→

Bibliografie:

1. *Neîmblânzită ca o stea lactee*, Premiul de debut al Editurii Eminescu, 1973, Premiul I Poezie, (pe coperta a IV-a semnează scurte comentarii critice: Ștefan Aug. Doinaș, Nicolae Manolescu, Al. Piru); Editura Eminescu, București, 1974; 2. *Cu împrumut, mireasma tinereții* (cu litografii de Marcel Chirnoagă), Combinatul Fondului Plastic, București, 1975; 3. *Dogoarea și flacăra*, Editura Eminescu, București, 1977; 4. *Tirania Visului, vol. I* (cu ilustrații de Traian Filip), Editura Cartea Românească, București, 1982; 5. *Tirania Visului, vol. II*, (coperta I, cu un desen de Gheorghe Iliescu-Călinești; coperta a IV-a, cu un text de Alex. Ștefănescu), Editura Eminescu, București, 1985; 6. *Ephemeris*, (coperta de Mircia Dumitrescu), Editura Cartea Românească, București, 1987; 7. *Poeme reci - Tirania Visului, vol. III*, prefată de Al. Piru; Editura Orient-Occident, București, 1993; 8. *Makedonski molitvi - Rozariu Macedonean* (ediția a II-a, bilingvă, română-macedoneană), cuvânt înainte de Domnul Domn Mihail, arhiepiscop de Ohrida și Macedonia; traducere de Mihail Rengiov; Editura Kultura, Skopje, 1996; 9. *Scara la cer, vol. I*, (cu ilustrații după miniaturile lui Picu Pătruș și coperta de Marcel Chirnoagă); cuvânt înainte de Preafericitul Teotist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; postfață de Eugen Simion, președintele Academiei Române; Editura Orient-Occident, București, 1997; 10. *Tirania Visului - The Tyranny of Dream* (ediție bilingvă, română-engleză), coperta de Marcel Chirnoagă; traducere de Lidia Vianu; Editura Orient-Occident, București, 1999; 11. *Sonete imperfecte*, (cu fotografii de figurine feminine din albumul „Preistoria Daciei”, de Ion Miclea și Radu Florescu); prefată de Dumitru Micu; Editura Orient-Occident, București, 2000; 12. *Iubind în taină, I, Violet*, (în interior, fiecare pagină, imprimată în violet cu imaginea lacului lui Eminescu); prefată de Octavian Soviany; Editura Axa, Botoșani, 2001; 13. *Poemul scurt al lungii mele vieți - 13 Poeme (Duble) de Dragoste*, vol.

I, plurilingv (în română + 9 limbi); cu vignete de Traian T. Filip; prefată de Constantin Ciopraga; Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2001; 14. *Numărătoare inversă*, Biblioteca revistei „Convorbiri literare”, aprilie, 2002; 15. *Din foc și din gheață* (volum selectiv, noua colecție Hyperion), coperta I: Tudor Jebeleanu; foto: Ion Cucu; selecție și postfață de Ovidiu Ghidirmic; Editura Cartea Românească, București, 2003; 16. *Poemul scurt al lungii mele vieți - 13 Poeme (Duble) de Dragoste*, vol. II, plurilingv (în română + alte 10 limbi), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2004; 17. *13 Poeme (Duble) de Dragoste*, ediție bilingvă (română-ucraineană), cu ilustrații după sculpturile lui Brâncuși; prefată și traduceri de Vitali Kolodii; Editura Buk-Rek, colecția „Poezia Europei”, vol. II, Cernăuți, 2005; 18. *Puțin mai mult (55 de poeme), ediția I*, (ilustrații de Mircia Dumitrescu; prefată de Theodor Codreanu); Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2005; 19. *Cărțile de la Vidra* I. Cartea de Lut*, poezii de Carolina Ilica, incizate pe tăblițe de lut (amintind de tăblițele de lut de la Tărtăria) realizată de artistul plastic Nicolae Moldovan, 2006; 20. *Din foc și din gheață/ De feu et de glace*, Ars Multimedia, Metz, Franța și Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2006; 21. *Puțin mai mult (55 de poeme + 1)*, ediția a II-a, (ilustrații de Mircia Dumitrescu; prefată de Theodor Codreanu), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2007; 22. *Cărțile de la Vidra* II. Cartea de Lână*, poeme brodate și pictate de autoare pe pânză și „decorate” cu șorțuri vechi femeiești din tezaurul costumului popular românesc din Banat, 2007; 23. *Cărțile de la Vidra* III. Cartea de Lemn*, poeme pictate de autoare pe vechi obiecte din lemn, 2008; 24. *Discurs despre Prichev*, eseu + poezii, ediție română-macedoneană, Ohrid, R. Macedonia, 2008; 25. *Puțin mai mult (55 de poeme + 2)*, ediția a III-a, (ilustrații de Mircia Dumitrescu; prefată de Theodor Codreanu), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2008; 26. *Cărțile de la Vidra* Cartea Violetă*, 2010;

Carolina Ilica, la Struga, în 1982, cu Nichita Stănescu

27. *Cărțile de la Vidra* V. Cartea de Borangic*, poeme pictate de autoare pe vechi țesături din borangic, 2010; 28. *Cărțile de la Vidra* VI. Cartea de Lacrimi*, poeme brodate pe vechi ștergare din Munții Apuseni, 2011; 29. *Puțin mai mult, ediția a IV-a, adăugită*, (ilustrații de Mircia Dumitrescu), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2011; 30. *Poemul scurt al lungii mele vieți - 13 Poeme (Duble) de Dragoste, Plurilingv II, adăugit* (în română + alte 10 limbi), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2011.

Eseuri:

31. *Divina Poesia* (eseuri despre poezie, însoțite de traduceri din mari poeți ai lumii), Editura revistei *Convorbiri literare*, Iași, 2003.

Volume ale Carolinei Ilica apărute în alte limbi:

1. *Tirania na Sonot*, Mislă, Skopje, 1985;
- 2-3. *Makedonski molitvi*, ed. I; ed. a II-a, bilingvă (română-macedoneană), Kultura, Skopje, 1996;
4. *Tirania e Ėndrrës*, Flaka, Shkup, 1996;
5. *Düşün Zorbalığı*, Era, Istanbul, 1998;
6. *Tirania Visului - The Tyranny of Dream*, (ed. bilingvă), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 1999;
7. *Tirania Sna*, Arka, Smederevo, 2000;
8. *Tirania na Sînia*, Nov Zlatorog, Sofia, 2001;
9. *Ephemeris*, „Vladimir Mijušković”, Nikšići, 2001;
10. „*Tirania Visului*” și *13 Poeme (Duble) de Dragoste* - în limba arabă, Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2001; →

11. *Poemul scurt al lungii mele vieți - 13 Poeme (Duble) de Dragoste*, vol I, plurilingv (în limba română + 9 limbi), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2001;

12. *Liubiciasto*, ediția I, „Jovan Ducici“, Trebinje, 2001;

13. *„Tirania Visului“ și 13 Poeme (Duble) de Dragoste* - în limba arabă, Maison Naaman pour la Culture, Beirut, 2002;

14. *Liubiciasto*, ediția a II-a, „Jovan Ducici“, Trebinje, Arka, Smederevo și „Vladimir Mijušković“, Nikšići, 2002;

15. *Nesoveršenije soneti*, OAO, Ruskii Dvor, Moscova, 2002;

16. *Tirania Visului (poeme duble) și 13 Poeme (Duble) de Dragoste* - în limba arabă - Tunis, 2003;

17. *Poesia di Firenze - Poesia del mondo a Firenze*, Alda Merini - Carolina Ilica, Fondazione Il Fiore, Florența, 2003;

18. *Vjoleč*, Pogradač, 2003;

19. *Stepenište ka nebu*, Trebinje, BiH, 2003;

20. *Poemul scurt al lungii mele vieți - 13 Poeme (Duble) de Dragoste*, vol. II, plurilingv (în română + alte 10 limbi), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2004;

21. *13 Poeme (Duble) de Dragoste*, ediție bilingvă, Buk- Rek, Cernăuți, 2005;

22. *Din foc și din gheață - De feu et de glace*, Ars Multimedia, Metz, Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2006;

23. *Discurs despre Plicev*, eseu + poezii, ediție română-macedoneană, Ohrid, R. Macedonia, 2008;

24. *Puțin mai mult*, Editura Uniunii Scriitorilor, Moscova, 2011.

25. *Puțin mai mult*, Editura Matija Makedonska, Skopje, 2011;

26. *Poemul scurt al lungii mele vieți - 13 Poeme (Duble) de Dragoste*, Plurilingv II, adăugit, (în română + alte 10 limbi), Editura Academiei Internaționale Orient-Occident, București, 2011;

27. *Puțin mai mult*, Editura AB-ART, Bratislava, 2012,

28. *Loving in Secret, Book 1. - Violet/ Gizlice Sevmek, Menekşe -1. Kitap*, Artshop, Istanbul, 2013;

29. *Loving in Secret (Book 1. - Violet/ Gizlice sevmek (Menekşe - 1. Kitap)*, Editura Academiei

Internaționale Orient-Occident, București, 2015.

Premii naționale și internaționale:

- *Premiul Tineretului*, Festivalul „Nicolae Labiș“, Suceava, 1970;

- *Premiul I pentru poezie* la prima ediție a Concursului de debut în volum, organizat de Editura Eminescu, București, 1973;

- *Premiul „Pana de Aur“*, Festivalul Internațional al Traducătorilor, Tetovo, R.F. Iugoslavia, 1982 - pentru traducerea volumului „Dragoste și moarte“ de Jovan Koteski;

- *Premiul „Suplimentului literar al Scânteii tineretului“* pentru jurnalism cultural, 1984;

- *Premiul pentru Poezie al C.C. al U.T.C.* - pentru volumul „Tirania Visului, II“, Editura Eminescu, București, 1985;

- *Premiul pentru cel mai valoros volum de poezie străină, tradus în limba macedoneană, apărut (între două ediții ale Festivalului Internațional de Poezie de la Struga)* în Colecția internațională „Podurile“, premiu înmănat (în cadrul Festivalului) traducătorului Mihail Rengiov, pentru volumul „Tirania na Sonot“ („Tirania Visului“), cu o prefață de Blaje Koneski, 1986;

- *Premiul Uniunii Scriitorilor și al Uniunii Traducătorilor din Macedonia*, 1986;

- *Premiul Uniunii Traducătorilor din Macedonia*, ex ecquo, pentru „Falanga lirică macedoneană“, antologie tradusă în limba română împreună cu Dumitru M. Ion și apărută la Chișinău, 1990;

- *Premiul Societății Culturale „Lucian Blaga“*, Alba Iulia, pentru cel mai bun volum de poezie al anului 1998, „Scara la cer, I“,

- *Marele Premiu, Festivalul Internațional de Poezie, Oradea*, 2001;

- *Marele Premiu pentru Poezie „Lucian Blaga“*, Cluj- Napoca, 2001;

- *Premiul pentru Integrare Culturală Europeană „Emia“*, Deva, 2001;

- *Premiul pentru poezie „Naim Frasheri“*, Tetovo, 2001;

- *Marele Premiu pentru Sonet*, Podul Dâmboviței, 2002;

- *Premiul Omnia, ASLA*, pentru activitatea în cadrul Academiei Internaționale Orient-Occident, 2002;

- *Premiul Salonului Internațional de Carte, ediția a X-a, Oradea*, pentru Antologia plurilingvă „Poemul scurt al lungii mele vieți“, vol. I, 2002;

- *Marele Premiu „George Coșbuc“*, Bistrița, 2002;

- *Marele Premiu „Nichita Stănescu“*, Sighet, 2002;

- *Premiul pentru Poezie „Tomis“*, Constanța, pentru volumul „Iubind în taină, I • Violet“, 2002;

- *Premiul Festivalului Internațional de Poezie, Jedienne, Tunisia*, 2002;

- *Premiul de Excelență, Zilele „Duiliu Zamfirescu“*, Focșani, 2003;

- *Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova* la Salonul Internațional de Carte pentru copii, Chișinău, pentru volumul plurilingv I, *Poemul scurt al lungii mele vieți*, 2004;

- *Premiul „Conducătorul de qvadrigă“*, Delphi, Grecia, 2004;

- *Diploma de Excelență pentru promovarea limbii și literaturii române*, acordată de Consulatul General al României, Cernăuți, Ucraina, 2005;

- *Premiul de Excelență al cotidianului „Argeșul“*, Pitești (pentru organizarea Festivalului Internațional „Noptile de Poezie de la Curtea de Argeș“), 2006;

- *Premiul „Antares“*, pentru cel mai performant Festival Internațional de literatură din România, „Noptile de Poezie de la Curtea de Argeș“, Galați-Brăila, 2006;

- *Grand Prix du LIEN*, Concursul Internațional de Poezie LIEN, în cadrul Festivalului Internațional de Performanțe Poetice Teranova, Metz, Franța, 2006;

- *Premiul „Doamnele Literaturii Române“* pentru poezie, Zilele „Duiliu Zamfirescu“, Focșani, 2007;

- *Premiul Special al Juriului, pentru poezie, Festivalul Internațional „Nichita Stănescu“*, Ploiești, 2008;

- *Premiul pentru „Cea mai frumoasă poezie despre vin“*, Festivalul Internațional de Poezie de la Struga, R. Macedonia, 2008;

- *Premiul pentru Traduceri, Festivalul Poeților din Balcani*, Brăila, 2008;

- *Premiul pentru Literatură, Festivalul Internațional KIBATEK*, Izmir, Turcia, 2010;

- *Premiul de Onoare (Opera Omnia) al Fundației pentru Cultură și al Casei Editoriale Naaman*, Beirut, Liban, 2011; →

- **Premiul Opera Omnia, Festivalul Internațional Serile de Poezie Antares**, Galați, 2012;

- **Titlul de Excelență, Sărbătorile Argeșului și Muscelului**, Consiliul Județean Argeș, 2015;

- **Premiul Femeia Anului (pentru Cultură)**, ziarul Argeșul Pitești, 2016.

- **Diplome de Excelență** pentru merite deosebite în promovarea literaturii române și cunoașterea poeziei lumii; pentru organizarea Festivalului Internațional „Noptile de Poezie de la Curtea de Argeș”; acordate de Ministerul Culturii și Cultelor în 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2010; de Consiliul Județean Argeș, 2006; de Centrul Cultural al Municipiului Pitești și al revistei de cultură „Argeș”, 2006.

*

Carolina Ilica este o poetă, eseistă și traducătoare româncă. A fost profesor la Liceul Pedagogic din Arad (3 ani), iar apoi ziarist la „Scânteia Tineretului”. După 1989 a fost publicist-comentator la „Tineretul Liber”, și „Vocea României”. Din 1994 a fost diplomat la Ambasada României din Republica Macedonia, iar din 1997 co-fondator (împreună cu Dumitru M. Ion) și vicepreședinte al Fundației Academia Internațională Orient-Occident. Este director artistic și președinte al juriului Festivalului Internațional "Noptile de poezie de la Curtea de Argeș", manifestare cu frecvență anuală.

Crolinei Ilica i-a fost acordat premiul "Opera Omnia" la Festivalul Internațional de Poezie organizat de revista "Antares", Galați, ediția a XIV-a, 2012.

Este vicepreședintele *Fundației academice Occident-Orient* și directoarea artistică a festivalului internațional de poezie *Noptile poeziei de la Curtea de Argeș*. A publicat numeroase volume de poezii personale și de traduceri. Este una dintre traducătorii prolifici de literatură și poezie din România. A primit premii naționale și internaționale atât pentru poeziile cât și pentru traduceri sale, inclusiv premiul pentru poezie al editurii Eminescu. Opera sa poetică a fost tradusă

în albaneză, engleză, franceză, italiană, macedoneană, spaniolă și turcă. Coautoare și colaboratoare apropiată a scriitorului și traducătorului Dumitru M. Ion.

CAROLINA ILICA

Sacralitate

Un rai ca la-nceputuri, vegetal.
Livezi cu flori lucrate de albine:
Când pleacă una, ceealaltă vine.
Peisaje consacrate: vale-deal,

De care roua ca un roi se-aține.
În fagure, -n pahar hexagonal
De ceară, crește mierea, fără a-l
Topi ca dorul de părinți pe mine.

Îmi scrie Herodot că, în vechime,
Hotarul sudic, netrecut de nime,
Era păzit, pe-atunci, doar de albine;

Trăind la fel și-acum, matriarhal,

În raiul vale-deal, ondulator,
Transpus de-auzul nostru muzical
În doina cu muzeul ei sonor.

Sacralitate-a spațiului natal.

Afrodita

Iat-o cum vine în car tras de vrăbii!
Chiar toiul amiezii i-l mână încoace.
Părul pe umeri, în bucle săltându-i,
Bucle desface.

Iată, cum carul pieziș, se oprește
În iarba umflată de zbor ca o coamă!
Stolul de păsări de-acum ostenite,
Abia se deshamă.

Iat-o desculță, uitând de sandale!
Pernă se pune, sub tălpi, mintă
creață..
Brațele goale, încrucișându-se,
O iau în brață.

Iat-o pășește pe iarba podită
Cu fluturi și flori și polen și albine!
Atât de încet și cu grijă, de parcă
Se duce, nu vine.

Iată, se face un trup de vioară,
Prundul cu pietre ieșite la soare!
Lungul arcuș e din fire de a
Din munți curgătoare.

Iată, se oprește vrăjită la râul
Ce cântă și fuge de sine într-una!
Ca ploaia îi curge veșmântul pe
șolduri
Și-i goală ca luna!

Iată, cum râul cel prins între maluri,

Nu poate sări cum ar vrea s-o
cuprindă!

Dar sare chiar ea, de pe-un dâmb cu
goruni,

Cum pică o ghindă.

Atât se și vede din 'naltul înalt
De unde chiar Zeus măritul privește.
Ci ea nu ia seama, cât apa o ține
Pe piept ca un pește.

Iată, pândită-i acum și de-aproape
De-un tânăr... numit Praxitele.
Flămând de emoții, setos de frumos
Și hoț de modele.

Iată, așteaptă să iasă din unde
Aceea din spumele mării născută!
Dar el împietrește văzand-o; doar
ochii
Îi fug de-o sărută.

Și iată și cum, peste-o vreme, Zeița
Zărindu-și statuia, roși de rușine.
Căci goală-a fost prinsă de dălțile lui
Și-o vede oricine.

Poem (dublu)

a) Timpul

În fiecare clipă moare
Câte-o secundă, nu mai mult.
Așa se scutură de floare
Prezentul devenind trecut.

Iar din secunda dusă, -nvie
O nouă clipă, rând pe rând,
Așa se-adună-o veșnicie
Din adineauri, spre curând.

Din adineauri spre curând,
Așa se-adună-o veșnicie.
O clipă nouă, rând pe rând,
Chiar din secunda dusă,-nvie

Prezentul, devenind trecut,
Așa se scutură de floare
Câte-o secundă, nu mai mult,
În fiecare clipă moare

Câte-o secundă, nu mai mult,
În fiecare clipă moare
Prezentul devenind trecut,
Așa se scutură de floare.

Și-o nouă clipă, rând pe rând,
Chiar din secunda dusă,-nvie
Din adineauri spre curând,
Așa se-adună-o veșnicie.

b) Întrebare

Ce-i viața? se întreabă-un filozof.
Dar și-un cioban, când oile îi fată.
Dar și-un bolnav la pat cu vai! și of!
Dar și-o femeie-ntâi însărcinată.

Oricât ne-am strădui, mai mult
răspuns
Nu-n cuget, ci-n simțire e.
Transcende.
Doar întrebarea, vie ca un puls
Ce-i viața, vom afla când o vom
pierde.

Pem (dublu) de dragoste

a) El mă mângâia

El mă mângâia. Și degetele sale
Nu erau cinci,
Ci șase.
Nu șase,
Ci șapte.
Nu numai șapte,
Ci opt.
Și nici numai opt,
Ci nouă.
Nu nouă,
Ci zece.
Nu zece,
Ci treisprezece!

Plăcerea de a mângâia
Îi înmulțise degetele.
Plăcerea de a fi sub ele
Mă-nsingura!

b) Ca o țărancă

Am semănat busuioc într-o sfântă
amiază de vineri.
Ca o țărancă.
L-am udat cu apă din gură.

Gândindu-mă la Dumnezeu și la
Dragoste,
De parcă ar fi totuna!

Și iată-l acum înflorit! Și iată-mă
Cu busuioc în sân!
Ca o țărancă
Dorită și doritoare.

Miroase-mă Tu, mai întâi, Doamne!

Și încet și în pripă (poem dublu)

a) Gura râzând sărutată

O, gura
râzând
sărutată,
Floare
de-un roșu
parfum.
Și viața
aceasta,
precum
O moarte
înceată!

b) În pripă

Îți dăruiesc urma capului meu pe o
pernă.
Forma frunții mele cugetând despre
tine.
În pripă venind,
În pripă plecând,
Te las și mă lași:
Pe tine plin de absența mea,
Pe mine îmbibată de poezie
Precum o luncă:
De ploaia care o dezmiardă de sus în
jos

peste tot femeiește

Și de râul care o pătrunde cu
bărbăție.
În pripă venind,
În pripă plecând,
În pripă voi părăsi poate și lumea
aceasta.

Cât de târziu îmi va fi atunci,
Voi gândi ca acum
Și ca la 23 de ani:

O,
Viață,
Nimic nu mi-a plăcut mai mult din
tine
Decât să iubesc
Și să cânt!
Promisiune

Nu îndrăznesc să-ți vorbesc despre
eternitate
Când tot ce posed e-atât de trecător
Mai ales trupul

dezmiardatul meu trup
Îmbrăcat în cea mai frumoasă rochie
strâmtă și caldă
a pielii lui albe.

Dar
Atâta vreme cât te voi îndrăgi
Cât te voi ține
pe soclul inimii
te voi și

adora:

Vei fi sfinxul lucidității mele
Și minotaurul negru
al subconștientului
meu
violet.
Vei fi regele dorințelor mele
totdeauna supuse
dorințelor tale
Și zeul sufletului meu
mereu tânăr
ba chiar copil.

Și tot ca pe un zeu te voi scoate
în afara timpului.

Dar când te vei trezi -
dacă te vei mai trezi
vreodată -
Viața îți va fi și trecut!

Împădurire

Să îmi imaginez că ai suferi de o
amnezie subită
Ca personajele multor telenovele sud-
americane.
Că te-ai și mutat într-o asemenea țară
Locuind în metropola ei

astezată
Într-o steapă câmpie
dreaptă ca-n
palmă
bătută

de vânturi și secetă.
O metropolă
Fără parcuri în ea și fără păduri
împrejur.

Să nu-ți amintești mai nimic dinainte
Și altă soartă să te aleagă →

Și lângă o altă femeie
străină
să stai.

Să-mi fie dor de tine.
Dar din aceste motive
Cât și din altele

subiective/obiective
La ce să îți scriu:
„Mi-e dor de tine”?!
Și atunci să îți desenez un arbore
Și încă unul
cu fiecare scrisoare

Și încet-încet
Să împăduresc priveliștea
Din dreptul geamului tău
Din jurul casei tale
Tot mai departe

Să desenez apoi munți
și dealuri
și văi
Să îi împăduresc și pe ei și pe ele:

Cu brazi de Crăciun.
Cu mărunți păduci
păduchii
năpădiți de
florilor albe
păzite de
spini.

Cu fagi ce foiesc și goruni longevivi
Cu mesteceni
efeminați.

Cu arini foarte-amari
și arțari
solitari.

Cu tei visători
ca poeții.
Cu sălcii cu multe codițe date

pe apă.
Cu plopi foarte drepti
lumânări până-n cer
având frunzele-n
formă de inimi
în fibrilație...

Iar prin păduri să înceapă să mișune
Izvoare freatice
Și animale sălbatic
mărețe și libere
înmulțindu-se
magic

Precum în «O sută de ani de
singurătate».

Pe ramuri
nu fructe
ci păsări

Viu colorate;

Să înceapă să cânte
Și tu să-nțelegi
Tot ce spun ele.

Iar prin poieni
primăvara
plăpând tremurând

Să răsară:
albăstrele fragile
stropite
cu
ghiocei printre ele
alb-albăstrui strălucind
ca omătul sub

lună
brebenei indeciși ca
efebii
toporași cruzi și reveni
și mai ales brândușe
în violet puternic

îmbrăcate
iar toamna
în vioriu reținut.

Și astfel cu vremea
să schimb
Formele de relief ale țării tale
Flora și fauna
Și clima apoi
Și cu ele chiar oamenii de acolo
Mai ales pe tine.
Până vei pricepe și tu în sfârșit
Înțelesul și apăsarea cuvântului DOR.

Și-abia atunci să începi să-ți revii
Și să-nceapă să curgă prin tine
Cuvintele noastre
mai vii decât
sângele

Și să poți să-mi răspunzi:

Când sunt atâția și-atâția
contemporani – miliarde! –
care nu se-ntâlnesc

niciodată
De parcă ar trăi în timpuri și lumi
diferite

Pare prea mult că noi doi
totuși ne-am întâlnit

Și peste poate
să fiu cu tine
să fii cu mine.

Dar dacă vei vrea vreodată să mori
Spune-mi și eu voi veni

Măcar
să murim
împreună!

CAROLINA ILICA

Vatra veche dialog Carolina Ilica

-Ce mai înseamnă sau când pot
să însemne cu adevărat ceva premiile
literare?

-Dacă e vorba de alte țări – pe
unde m-a dus poezia – premiile
literare înseamnă bucurie personală,
felicitări de la prietenii și colegii de
breaslă, știri de prima pagină în ziare
și reviste, interviuri la televiziuni și
radio, propuneri editoriale, cititori
care caută cărțile în librării, saiturile
autorilor pe internet...

La noi, în vremurile de acum, o
încurajare pentru autor, iar din partea
instituțiilor culturale, dezinteres; iar
dacă nu ești în nici o „gașcă”, invidie,
negare, ba chiar defăimare.

-De ce crezi că literatura română
nu a fost distinsă încă cu un Premiu
Nobel pentru literatură?

- Literatura română – pentru care
totdeauna am avut argumente s-o laud
oriunde m-aș fi aflat – merită demult
un Premiu Nobel; piedicile nu sunt la
ea, ci în alte două zone: oficială și
individuală; politică de stat, pe
deoparte, cu investiții pe termen lung,
cum au făcut alte țări, pentru
cunoașterea și promovarea culturii
naționale în lume, prin filialele
Institutului Cultural Român în primul
rând. Dar, dacă sunt folosiți mereu, la
târguri și saloane de carte, la congrese
la festivaluri literare internaționale
doar cei de pe „lista lui...” ori din
„gașca lui...” s-ar putea întâmpla ca
volumele traduse în alte limbi ale
unora ridicați în slăvi aici, acasă, în
alte țări, cu alte gusturi (și obiceiuri!)
să nu trezească niciun interes.

Dar, cel mai urât lucru – de
neacceptat în alte țări – e defăimarea
„colegială”, cum i s-a întâmplat lui
Blaga când era foarte aproape de
Premiul Nobel; mai încoace lui →

NICOLAE BĂCIUȚ

Marin Sorescu; scrisorile acelea blestemate trimise în Suedia către Comitetul Premiului Nobel; dar și gesturile, aparent minore, ca de pildă: cu ceva ani în urmă, un mare poet din America de Sud, întrebând-o, pe o mare călătoare poetă româncă, la o întâlnire internațională, „Ce mai face prietenul meu Doinaș?” „ea, dându-și ochii peste cap, după cum relata poetul, răspunzând: „Vai, dar n-am auzit de un asemenea nume!”

Dar iată un alt fel de exemplu, din mica R. Macedonia; o tânără și destoinică doamnă ministru al culturii, în urmă cu vreo șapte ani, a dus la capăt un proiect pentru scriitorii din țara ei: fiecare scriitor profesionist din Macedonia a fost tradus cu un volum reprezentativ în limba engleză, ca o carte de vizită pentru oricare editor sau traducător din alte țări interesate de literatura macedoneană – așa, și desigur și datorită Festivalului Internațional de Poezie de la Struga, cel mai longeviv și mai faimos din timpurile noastre, autorii macedoneni ajungând să fie printre cei mai traduși din lume.

-Ce s-a întâmplat cu nominalizarea lui Nichita Stănescu pentru Premiul Nobel, cred în 1980? Avem și noi vreo vină sau doar Academia Suedeză e responsabilă de neacordarea premiului lui Nichita Stănescu?

-Pentru a obține Premiul Nobel, trebuie mai întâi să fii propus, apoi acceptat pe o listă de așteptare, mai apoi nominalizat și, cine știe când, premiat. Doar un singur exemplu: Ismail Kadare, renumit prozator și poet albanez a tot fost propus și nominalizat de nu știu câte ori în ultimii 30 de ani.

E adevărat, de mai multă vreme politicul e cam peste tot și în toate pe primul loc. Borges, pe care nu numai eu îl socot cel mai important scriitor din secolul trecut, cu toată gloria și longevitatea lui, nu a fost onorat cu acest premiu.

Revenind la ultima parte a întrebării tale, Academia Suedeză nu are nicio vină; Nichita Stănescu, aflat deja în atenția Comitetului Premiului Nobel (și sunt destui poeți care, după *Cununa de Aur* de la Struga, au fost distinși cu Premiul Nobel), dacă ar fi avut norocul să mai trăiască vreo câțiva ani, sigur l-ar fi luat.

-Cum apreciezi receptarea postumă a operei stănesciene? Dar impactul ei asupra scriitorilor tineri?

- Generația poetică '60 a avut șansa de a fi de tânără în programele școlare, în manualele de literatură română, adică. Încă din viață, Nichita Stănescu a avut mulți admiratori și emuli. Casa îi era plină mereu și-i plăcea acest lucru. El se comporta „poeticește” în toate împrejurările; cu o deschidere extraordinară a aripilor lui spre ceilalți. Nenorocirea ultimelor două decenii, cu manualele alternative, superficiale și neatrăgătoare, i-a tras pe tinerii școlari în jos, nu în sus. Unele mode poetice străine, care nu au avut succes nici la ele acasă, au coborât deseori poezia românească până la pornografie. (La cele 19 ediții ale *Festivalului Internațional Noaptea de Poezie de la Curtea de Argeș*, la cei peste 1.000 de poeți veniți din toată lumea, nu am auzit niciun vers indecent!)

Și totuși, Nichita Stănescu este cel mai citit și mai îndrăgit poet contemporan de către tinerii studioși. Din fericire, are și o Muzeu de care au grijă autoritățile locale și, de asemenea, un Festival Internațional de poezie.

Numai că, în casa-muzeu, în vitrina cu „Cununa (cu adevărat) de aur” a câștigătorului Nichita Stănescu, stă deschisă o carte în limba sârbă a unei autoare care vorbește despre Festivalul de la Struga, în locul cărții care merită cu adevărat această alăturare, și anume, cea a colecției premianților, cu banderolă și care este în traducerea lui Taško Sarov menționată la început, cu ajutorul lui Dumitru M. Ion, menționat la sfârșit.

Împreună cu Dumitru M. Ion, prin traducerile reciproce din cele două literaturi și prin lobbyul făcut, am putut determina obținerea celui mai important premiu pe care l-a luat un autor român.

-Cum percepe Carolina Ilica nominalizarea sa pentru unul dintre cele mai importante premii de poezie din România?

- Cu un fel de bucurie. Mi-aduc aminte, la Struga, în vara anului 1982 – unde ai fost prezent și tu – când Nichita Stănescu a fost încununat cu cea mai mare distincție literară obținută până acum de literatura română – într-o după amiază, ieșind din Hotelul Drim pe țărmul lacului Ohrid, Nichita m-a oprit, s-a apropiat de urechea mea stângă, mi-a sărutat, cu ingeniozitatea lui, cercelul, șop-

tindu-mi: „Îți mulțumesc, Carolina. Sunt fericit!”

O să-i răspund și eu, la fel, dar în gând, sărutându-i o carte și felicitându-i pe organizatorii din Ploiești pentru perenitatea *Festivalului Internațional de Poezie Nichita Stănescu*.

-Crezi că te-a nedreptățit în vreun fel critica și istoria literară? Cum îți par ierarhiile "oficiale" din literatura română contemporană. Te rog să înțelegi ce vrei prin "oficială"!

-Trăim într-o perioadă de tranziție, care, paradoxal, nu se mai încheie și în care, noi, cetățenii români, ne putem simți, cu toții, nedreptățiți.

Ca femeie, am fost interesată totdeauna de moda vestimentară, - care, de altfel, dă tonul de înnoire tuturor celorlalte arte. Dar, în poezie, moda nu mă preocupă deloc! Îmi las poezia să vină în forma în care se cere ea singură; unele versuri nu trebuie să le mai lucrez, inspirația le aduce de-a gata din subconștient. Pe altele trebuie să le meșteșugesc cu zecile de ani.

Eu am niște interese foarte personale cu poezia: vreau să-i recuperez oralitatea și muzicalitatea, să nu las unele cuvinte să moară prin compromitere, nefolosire ori uitare, să reintegrez în text câte un arhaism ori locuțiuni (Eminescu scria că ele dau specificitate și culoare limbii), să nu mă lepăd de emoție (fără de cxare nicio artă nu mai e artă), să experimentez forme clasice dar să și să inventez forme noi.

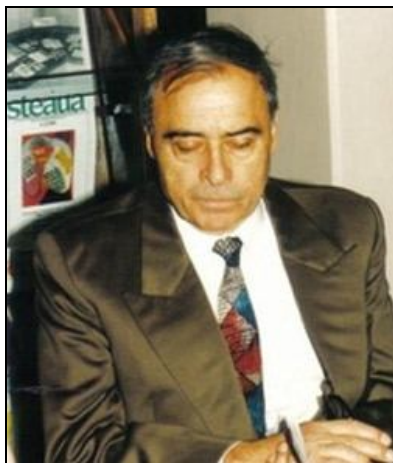
Țin cont de reacția ascultătorilor români, cât și străini, mai ales din acele locuri ale lumii unde poezia este regină.

Nu e un dezinteres față de istoriile literare – „oficiale” ori nu – tot mai ușor de făcut, de când cu saiturile autorilor de care e plin internetul, dar tot mai greu de esențializat - ci de ieșirea din timp, când scriu versuri de parcă ar fi nu pentru azi, nici pentru mâine, ci pentru totdeauna.

Am o mare datorie față de poezie: căci ea m-a apropiat de sufletele ascultătorilor și cititorilor mei, ea m-a dus pe câteva continente, ea m-a întâlnit cu mari scriitori din lume, ea m-a învățat cu smerenia meșteșugului, dar și cu trufia inspirației de a exprima măcar uneori ceea ce se încapățânează să rămână inexprimabil.

AUREL RĂU

Premiul OPERA OMNIA

Notă bio-bibliografică

RĂU, Aurel (9.XI.1930, Josenii Bârgăului, j. Bistrița-Năsăud), poet, eseist și traducător. Este fiul Floarei (n. Chibulcutan) și al lui Iacob Rău, țărani. Urmează cursul liceal la Năsăud, Bistrița și Cluj (1942-1949), apoi Facultatea de Filologie a Universității din Cluj, absolvită în 1953, luându-și licența în 1964, la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. În 1950-1951, încă din adolescență, R. se arată ca un poet aproape format, mânuind cu dezinvoltură atât versul rimat, cât și pe cel liber. Nici o stângăcie, nici o nesiguranță, nici un exces, un perfect simț al limbii, al ritmului, al compoziției, terminologie matură, discret neologistică, o sintaxă impecabilă, procedee interesante, precum rimarea ultimului vers al fiecărei strofe cu primul din strofa următoare, și imagini de o noutate reală, deloc ostentativă. Poetul de șaptesprezece ani nu compune fără modele, dar acestea sunt dintre cele mai bune: Lucian Blaga, Tudor Arghezi, G. Bacovia, Adrian Maniu. Un model e și St. O. Iosif, îndeosebi în latura prozodică. Principiul poetic ce structurează lirica lui R. ar putea fi numit obiectivitate, de vreme ce, undeva, în volumul *Mișcarea de revoluție* (1985), e omagiat „poemul obiect”, menit să servească „doar pentru privit”. În covârșitoarea lor majoritate, poeziile solicită în special văzul. „Joc de-a stelele”, meșteșugul poetic e omologat, metaforic, cu

olăria: „Să modelăm cuvintele ca olarii lutul”. Vorbind în termeni conceptuali, climatul propice unei asemenea poezii nu este cel romantic, cu atât mai puțin cel simbolist (cu toate că în cazul acesta nici unul, nici altul nu e ocolit), ci climatul clasic. Era în firea lucrurilor ca, la început, într-o perioadă în care poeții aveau de ales, dacă voiau să publice, între reportaj și discurs pe teme date, autorul *Focurilor sacre* (1956), natură clasică, să aleagă reportajul, ca fiind mai obiectiv. O carte editată în 1964 se intitulează *Stampe*. Multe versuri și din alte culegeri ar putea fi publicate sub acest generic. Avid de peisaj, poetul a avut șansa de a străbate spații din trei continente, și muza sa n-a dormit în cursul călătoriilor. *Cuvinte deasupra vămii* (1976), un ciclu cuprinzând piese compuse între 1956 și 1976, însumează priveliști cam de pe tot cuprinsul Europei, de la Paris la Atena, de la Stralsund la Roma și Veneția, alături de imagini extrem-orientale, asiatice în general. Cu toate deosebirile prozodice și în pofida notei personale, poeziile cu imagini de peste mări și țări sunt aproximativ de genul celor din perioada parnasiană a lui Ion Pillat, unele fiind, de altminteri, inspirate de ținuturi și localități vizitate cu gândul și de autorul *Visurilor păgâne*, invocat nominal: „Aici izvoare sacre încă sună./ Bolnavi veniți pe mare-aduc prinos./ Ion Pillat, iau toana ta drept bună./ Mă-nchin smerit luminii mari din Cos.” De altfel, poeticul realizat frecvent în versurile lui R. e, în esență, de tip parnasian. Emoția e încâtușată în descripție: „Pe-un turn, Sfântul Gheorghe răpune fiara/ lângă o floare de fier enormă, ușor mișcată/ de lună. Se măsoară în chihlimbaruri/ Femeia lungă din nord” (*Oraș hanseatic*). Cu tot numărul impresionant de vederi extrane (unele contrapunctate de amintirea țărmurilor carpatice), priveliștile autohtone dețin ponderea covârșitoare. Un întreg volum, *Unde apele vorbesc cu pământul* (1961), se întocmește din stampe de Delta dunăreană, nu fără a include și orații în stil whitmanian, adus la diapazon românesc prin nuanțări ce sună puțin a Geo Bogza. Celelalte volume și cicluri - *Pe înaltele reliefuluri* (1967), *Turn cu ceas* (1971), *Septentrion* (1980) - sunt alcătuite prin însumarea de pasteluri sau poezii cu elemente de pastel proiectate în spațiul românesc. Sunt

invocați o seamă de munți (ai Rodnei, ai Bicazului, Călimanul, Ceahlăul, Apusenii) și apar frecvent hidronime (Dunărea, Bistrița, Tazlău, Mureșul, Someșul), precum și nume de ținuturi și de localități: Transilvania, Maramureș, Țara Românească, Câmpia Ardealului, Cluj, Sibiu, Sighișoara, Blaj, Alba, Scheii Brașovului, Bran, Vatra Domei, Cetatea Neamțului. „Rotundă și mare”, luna se ridică „deasupra Ardealului./Deasupra cetăților vechi și deasupra câmpiei”. „Florile de gheață” din poezia cu acest titlu se află „la Vatra Domei”. Cele „de sub stânci”, dintr-o altă piesă, cresc „în partea de nord a Ceahlăului”. Chiar și constelațiile sunt, uneori, autohtonizate, prin utilizarea denumirilor populare: Carul Mare, Găinușa, Drumul Robilor. Mai mult decât atât, Carul Mare e „încărcat cu fân”, Pleiadele sunt desprinse de poet de pe cer pentru a „sorcovi” cu ele „pe tot românul”, în timp ce Orionul e un „zmeu săltat”. Înscrișă tematic în linia tradiției, lirica din aceste culegeri este de accentuată factură modernă. Materialul de inspirație e transfigurat cu mijloace făurite în atelierele lui Arghezi, Blaga, Pillat, Voiculescu, Maniu, Vinea și ale poeților străini din care R. a tradus: Machado, Seferis, Saint-John Perse, Kavafis și alții. Cele mai substanțiale afinități par a fi cele cu Adrian Maniu și Ion Pillat. De primul îl apropie pe R., mai ales după 1960, opțiunea pentru versul liber și, în general, lipsa de preocupare pentru fluenta muzicală. Ce îl deosebește de Maniu e faptul că nu pictează la modul „naiv”. Lirismul său pictural e punctat uneori de un umor subtil, dar de alt tip, mai țărănesc și cu o tentă ardelenească. Evocând, de pildă, drumuri ale tatălui și bunicului, poetul o face fără adoptarea opticii și a rostirii copilului de odinioară. Viziunea e alta, a maturului cu percepții rafinate. Ducându-se în câmpia Transilvaniei, tatăl „lăsa în urmă cortegiile de munți./Lăsa în urmă grija ogoarelor./ Prindea la căruță cai negri”. Străbătând noaptea sate ce „se înșiruiau unele după altele/ în lătrat de câini și miresme de iarbă tăiată”, el vedea cum „în dreptul lunii se așezau nori vineți/ Cu chenar de aur și formă de vultur”. Deasupra lui, „până târziu [...] cântau stelele”, în timp ce „suia la cer, asemenea →

ciocârliilor, cântecul greierilor,/ Slomneau copitele de pământ și clinchetul frâielor./ Murmurau focurile ce parcă înviau, parcă mureau./ Departe, la o stână din câmp, alcătuită din taine" (*Tata se ducea în câmpia Ardealului*). Impunându-și rigori clasicizante, în linia lui Pillat, R. nu rămâne la stantă și sonet, ci compune și în forme fixe proprii poeziei orientale (gazel, haiku). Dar utilizează, pe de altă parte, și tehnici constructiviste, simultaneiste, produce imagini de tip supraréalist („moara mănâncă râul”, „Luceafărul schimbă garda”), scrie versuri în monorimă, inventează caligrame, practică exhibiționisme grafice. Cu Ion Vinea are în comun imagismul. Astfel, „străzile cântă ca un pian”, crengile unei sălcii aplecate peste râu „atârnă ca niște sfori lungi”, sturionii sunt „fluierile mute prin care cântă marea”, într-o anume seară „stelele sunt ca înflorite” și „șuvițe de nori, hașurate secret de lună, le dau ceva tandru”. În unele poeme se regăsesc inflexiuni din Saint-John Perse. Versurilor citabile în acest sens, ample, torențiale, le răspund „micropoeemele” din ciclul astfel intitulat și „miniaturile” din *Zodiac* (1991).

Concentrarea, cu efecte adesea ermetice, a acestor poezii de o strofă-două ar putea fi pusă în relație cu lapidaritatea lui René Char. Sonurile apolinice din grupajul *Arpegii* (și din alte stihuri) nu sunt fără asemănare cu acelea din *Farmecele* lui Paul Valéry. Trei cicluri din culegerea *Lucruri și stele* (2003) interpretează motive explicit autohtone (datini, sărbători, reminiscențe istorice, elemente de peisaj), multe evocând scene din copilărie cu specific local, transilvan, valorificând inedit procedee din folclor. Cu toată lunga tradiție a poetizării unor obiceiuri, poetul care a scris versurile din *Ritualuri* (1987) imprimă icoanelor construite de el un ce inedit, un inefabil individualizant, printr-o stilizare proprie. Noutatea rezultă fie din tratarea unui motiv folcloric în vers liber și alb, cu formulări pe alocuri ușor prozaice, bunăoară, în *Brad sau buș* („Bradule, care stai la fereastra mea/ înăuntru sau afară/ să încercăm să găsim un limbaj, ceva,/ cât pe-amintiri nu se lasă seară// că ai venit dintre sihăstrii/ dintre zăpodii și fețe cu barba-ursului și cât de multe nu știu că știi...”),

alteori, dimpotrivă, din giuvaerizarea versului regulat, inclusiv a celui de factură populară. Această din urmă operație implică, nu în puține cazuri, preluarea, cu sau fără subtile retușuri, a unor refrene sau formule stereotipe, mai ales de colinde: „Strugure, pe-un gard, de lemn./ Strugurel de ziuă, // Să-ți țin partea îmi faci semn./ Strugurel de ziuă”, „Frunză verde brad frumos/ Măi doruleț măi/ Astăzi s-a născut Hristos/ Măi doruleț măi/ Îngeri tot cu capu-n jos/ Măi doruleț măi”. Cele mai izbutite texte sunt, poate, acelea în care se creează o atmosferă de patriarhalitate rurală idilică prin evocarea unor situații din copilărie. În noaptea solstițiului de vară copiii aruncă, fără știrea părinților, cununi de sânziene pe casă, cu credința că, dacă vreuna cădea, cel căruia îi aparținea avea să moară. Scena e, parcă, de ritual ezoteric: „Lună ce-mi bați la fereastră ca o fată a munților/ cu o cofă de mure plină,/ când părinții, dușmanii, dorm ca morții,/ și mă răpești din oraș la sat în această formă / un an, o cunună fiecare” (*Cununi de sânziene*). Un episod de basm pare mersul cu caii la scăldat, duminică: „N-am ce să fac astăzi, mamă și tată,/ o să merg la scăldat cu caii.. // O să-mi trag o pereche de nădragi mai purtați, / din sură/ și fără cămașă, în galop/ o să merg la scăldat cu caii la râu, în urmă / lăsând grădina și casa-n Duminică/ și printre roiuri de copii veseli și muște de cai/ și libelule cu aripi ca site/ o să m-arunc în apa de munte răcoroasă și caldă/ și dulce, până la piept,/ toată numai sori și planete” (*Să merg la scăldat cu caii*). Placheta *Gutui japonez* (1996) însumează îndeosebi haikuuri, și multe dintre acestea surprind, cu finețe, detalii de peisaj, mai ales citadin, nipon, însă nu descripția predomină, și mai ales nu cea localizantă. Iată un bazin, într-un parc: „Culori în bazin./ Ca să cred iar în basme,/ un crap de aur” ori frânturi de priveliști diverse: „A face/ umbră pământului/ Om sau cruce/ Cum vrei s-o iei”; „Decupat de lac/ cerul albastru un safir/ cât inelul”. Sub titlul *Coloana Înfrîntă* apare aici un text tipografiat, cu excepția ultimului (pseudo)vers, în verticală monosilabică. Asemenea excentricități, grafice și de alte feluri, există și în alte cicluri. De pildă, un text din *Piatra scrisă* (2002), intitulat *Joc de cifre*, jonglează cu anii răscrucii de milenii: „N-a fost nimic

nici pragul 2000, / Nici anul 1 din mileniul 3, / 2002! Drept care, poți să vii/ Mai relaxat în brațe să ne iei”. Numeroase sunt jocurile sonore, constând mai cu seamă în rimarea insolită. Rime interioare, rima a două cuvinte alăturate, monorime, rime în cascadă: „geți cu săgeți sub peceti”, „cărbuni nebuni”, „bram în hram”, „cer în ger”, „plouă rouă”, „-n două plouă”, „lent torent”, „munți cărunți [...] lumii punți”. O așa-zisă „baladă” e compusă din șaisprezece versuri rimate toate în „an”, unele având această rimă și în interior. Stăpânind, încă de la debut, versul oricât de năruș, R. a ajuns la o virtuozitate demnă de orice maestru consacrat al cuvântului. Aurel Rău nu desfășoară un ceremonial al melancoliei livești și nici al ironiei circumscriindu-și banalul ca Mircea Ivănescu. El este un melancolic, dar tristețea provine dintr-o supunere față de lucrurile consemnate cu obiectivitate fără subtext ironic. [...] Desenul deslușit al poeziei lui Aurel Rău, fără încordare și tușe nervoase, conturează un univers original în care lucrurile au energia „ivirii prime”. Poetul nu e un volubil și nici un senzual, ci un contemplativ fără poză, un elegiac desprinzând un sens prin organizarea liniilor într-un „cântec șoptit”, pe fondul mei reflexivității discrete.

IOAN SIMUȚ

SCRIERI: *Mesteacănul*, București, 1953; *Focurile sacre*, București, 1956; *La marginea deșertului Gobi*, București, 1960; *Unde apele vorbesc cu pământul*, București, 1961; *Jocul de-a stelele*, București, 1963; *Stampe*, București, 1964; *Pe înalte reliefuri*, București, 1967; *Poezii*, pref. I. Negoieșcu, București, 1967; *Elogii*, București, 1968; *Turn cu ceas*, Cluj, 1971; *False proze*, București, 1972; *Trei poezi*. Perse, Machado, Kavafis, Cluj, 1972; *Zei asediați*, București, 1972; *În inima lui Yamato. 9 priviri lirice asupra Japoniei*, București, 1973; *Micropoeeme și alte poezii*, Cluj-Napoca, 1975; *Cuvinte deasupra vâmi*, București, 1976; *Întâlniri cu scriitori*, București, 1976; *Grecia. Călătorie incompletă*, București, 1978; *Om de zăpadă*, București, 1978; *Flori din cuvinte*, București, 1980; *Septentrion*, București, 1980; *Versuri*, pref. Mircea Iorgulescu, București, 1982; *Oameni de aer*, București, 1983; *Mișcarea de,* →

revoluție, București, 1985; *Ritualuri*, București, 1987; *Versuri*, pref. Mircea Iorgulescu, București, 1989; *Efigii* București, 1989; *Zodiac*, 1987. *Miniaturi*, București, 1991; *Septentrion*, pref. D. Micu, București, 1994; *În povești cu Ion Creangă*, București, 1994; *Andrei Mureșanu în răsăririle magicului*, Cluj-Napoca, 1996; *Gutui japonez*, Iași, 1996; *Seară cu versuri în lectura autorilor*, București, 1997; *Expo 99 - de la Olahus la Emil Cioran*, București, 1999; *Școli I-Un infinit*, București, 2000; *Portrete la zile mari*, București, 2000; *Piatra scrisă*, Cluj-Napoca, 2002; *Cu Victor Hugo prin trei veacuri*, Cluj-Napoca, 2003; *Lucruri și stele*, București, 2003. Traduceri: Antonio Machado, *Poezii și poeme*, pref. Rafael Alberti, postfața trad., București, 1964; Gheorghios Seferis, *Poezii*, pref. trad., București, 1965; Saint-John Perse, *Poeme*, pref. trad., București, 1969, *Poeme alese*, București, 1983; {Constantin Kavafis, *Poezii*, pref. trad., București, 1971; Aleksandr Blok, 12, pref. trad., Cluj, 1972; *Mică antologie de poezie japoneză*, în *În inima lui Yamato. 9 priviri asupra Japoniei*, București, 1973, 101-149; Teresa Maria Moriglioni-Drăgan, *Amoebă ori stea*, pref. Eugen Barbu, București, 1977; 42 *de poeți greci contemporani*, postfața trad., pref. Alexis Zira, Cluj-Napoca, 1984 (în colaborare); *Poeți francezi*, pref. trad., Cluj-Napoca, 1987; Mimmo Morina, *Democraticon*, București, 1995 (în colaborare cu Ștefan Damian); Matsuo Bashô, *Note de drumeție*, pref. trad., București, 1998.

Repere bibliografice: Petroveanu, **Pagini**, 198-204; Petre Stoica, Antonio Machado, „*Poezii și poeme*”, IL, 1965, 3; Felea, **Dialoguri**, 203-225; Oarcăsu, **Opinii**, 104-108; Simion, **Orientări**, 144-153; Oarcăsu, **Oglinzi**, 218-223; Felea, **Reflexii**, 241-244; Tomuș, **Carnet**, 115-121; Cubleşan, **Miniaturi**, 150-156; Barbu, **Sine ira**, 156-159; Bugariu, **Incursiuni**, 55-60; Felea, **Poezie**, 108-114; Martin, **Poeți**, II, 141-147; Grigurcu, **Teritoriu**, 119-122; Călinescu, **Literatura**, 142-148; Drăgan, **Reacții**, 267-269; Poantă, **Modalități**, 50-56; Petroveanu, **Traectorii**, 225-231; Cristea, **Un an**, 120-123; Barbu, **O ist.**, 105-108; Negoîtescu, **Engrame**, 86-90; Piru, **Poezia**, II, 44-47; Zalis, **Tensiuni**,

209-215; Alexiu, **Ideografii**, 143-146; Poantă, **Radiografii**, I, 142-146, II, 30-37; Băileșteanu, **Abside**, 87-128; Grigurcu, **Poeți**, 162-172; Ruja, **Valori**, 85-87; Vasile Rebreanu, Miron Scorobete, **Cu microfonul dincoace și dincolo de Styx**, I, Cluj-Napoca, 1979, 267-273; Nicolae Manolescu, **Nordul și sudul poeziei**, RL, 1980, 34; Căndroveanu, **Poeți**, 141-146; **Lit. rom. cont.**, I, 443-447; Simuț, **Diferența**, 171-173; V. Fanache, „**Versuri**”, ST, 1983, 3; Pop, **Lecturi**, 68-72; Ion Oarcăsu, **Poezia solidarității cu elementele**, ST, 1984, 12; Simion, **Scriptorii**, III, 179-186; Felea, **Aspecte**, III, 43-47; Tașcu, **Poezia**, 205-212; Grigurcu, **Existența**, 143-152; N. Steinhardt, „**Ritualuri**”, ST, 1987, 6; Rotaru, **O ist.**, III, 250-253; Micu, **Limbaje**, 249-260; Munteanu, **Jurnal**, IV, 178-181; Tihan, **Apropierea**, 118-123; Tuchilă, **Privirea**, 189-196; Tupan, **Scenarii**, 205-213; Constantin Crișan, **Eseul artist**, VR, 1990, 7; Petru Poantă, **Încercare de profil**, ST, 1990, 11-12; Fanache, **Vârstele poeziei**, 202-210; Steinhardt, **Monologul**, 83-89; Simuț, **Incursiuni**, 86-88; Virgil Mihaiu, „...**din adâncul Transilvaniei**”, ST, 1995, 6; Pop, **Pagini**, 9-16, 61-65; Ana-Maria Zlăvog, **Dialogând**, CL, 1998, 6; Poantă, **Dict. poeți**, 175-179; Milea, **Sub semnul**, 20-23; Florin Mihăilescu, **Ce fei de critică face poetul**, VR, 2000, 10-11; **Dict. esențial**, 707-709; Grigurcu, **Poezie**, II, 324-335; Micu, **Ist. lit.**, 393-394; Popa, **Ist. lit.**, 1, 930-931; **Dict. analitic**, III, 69-71, IV, 260-261.

D.Mc.

(Texte din **Dicționarul General al Literaturii Române**)

Aurel Rău, la o lansare de carte

AUREL RĂU

- Transilvania, ca spațiu spiritual și geografic, a marcat fizionomia artistică a multor poeți. Care credeți că sunt trăsăturile specifice, distincte, pentru poezii transilvane? Care valențe ale satului transilvan contemporan credeți că pot fi generatoare de spații lirice?

- Mi-ați pus în față un subiect pe care se poate vâna un doctorat. Și ce bine ar fi să existe, să fi existat până acum printre noi un asemenea vânător. Transilvania n-a iertat nimic, a dat cu generozitate și cu o exactitate și un orgoliu de breslaș, a marcat. Nimeni n-a scăpat. Formele pe care le-a luat în atât de felurite oglinzi nu-i ascund o aceeași pietroasă identitate. Din *Țiganiada* în teatrul lui Blaga parcă n-ar face decât un pas. Prin Andrei Mureșanu, Goga, Cotruș, Mihai Beniuc tânăr, parcă s-ar război. Între Coșbuc și Emil Isac urcă un versant și coboară un versant trecând din veacul clasicității în veacul modernității. Cu Blaga își ia munții toți, vietățile, zodiile și se uită în izvoare și în iezere. Își are cuvintele ca și răurile în toate provinciile românești și e universală ca o planetă. În spațiul mioritic s-a lăsat expropriată și – ca variantele baladei *Miorița* – a acceptat să-și piardă primordialitatea, acceptând anonimul sintagmei deal-vale.

În ce privește valențele generatoare de spații lirice, ca să ne apropiem și să ne ferim de o hazardare și de un subiect delicat, nici nu-i nevoie de cuvântul transilvan, e suficient cuvântul sat. Sau e prima condiție. Sufletele zămislite de mediul rustic, ursite, frământate, vegheate, în primii lor ani, de stihii sau deosebit și se vor deosebi mereu de născuții și creșcuții în marile orașe. Eu sunt pentru toate acestea, cu toată invidioasa mea admirație pentru cetățenii născuți iar nu făcuți.

Ironiile sau privirea de sus sunt justificate de atâți monștri ai minorului rusticizant. Luate lucrurile în accepția lor mare, de cadrul mai larg al reprezentărilor prime, cu ecuația natură-cosmos, îi situez aici pe foarte mulți. Începând cu Eminescu, vorbind de, la întâmplare, Vineu, Arghezi, Fundoianu, Macedonski și, desigur, repetându-mă, Blaga.

NICOLAE BĂCIUȚ

(Din *O istorie a literaturii române în interviuri*, Ed. Reîntregirea, 2005)

ÎN HIPERBOREEA

„Trăiesc în numele păsărilor

, dar mai ales în numele zborului”
(11 elegii)

După ce a umplut literele române de reflexele fluturilor unor frunze și petale de aur, de la un festival internațional de poezie de la Struga, parcă inspirate de explozia în lumină a cununilor de aur descoperite recent de arheologi, dimpreună cu oasele regelui Filip, tatăl lui Alexandru cel Mare, la Verghina, în Macedonia antică, din Grecia, Nichita Stănescu alege iată luna decembrie, spre a le înnegri, „La frig cu noi și la ghiață!“ parcă spunând ele cu el și el cu ele, spre a-și pune „coroana de frig“, iar în dreptul coastelor „scuturi de frig“, sau spre a se cutremura și a ne cutremura prin „măreția frigului“.

Ca să exprimi neștiința în a exprima ce se poate simți la un asemenea bufnet de negru, sau „ceea ce nu încap / în încreierarea îngustă“, ți-ar trebui gramatica lui, cu neteama-i de tot, nu gata făcută cum ți se împrumută de atâtea ori: „Ah, veniți-vă / și muriți-mă“, „fostul de mine, azi sunt“, „Mai mare mă aflu și nezbura, / lipit de acel încotro, / cu o boltă de jur împrejur adăugat“, ci în scăpărarea-i spontană și vie, niciodată în dificultate - dedicații sau poezii atunci întâi ivite, pe care le desprindea din orice, fără nevoia de a chibzui sau chivernisi, cu grația unui Macedonski în vârstă, care la cenaclul său își rupe din haina clipei ultimul lui nasture și ți-l dăruiește.

Cum necum, omul cel mai poet și poetul cel mai iubit, cel mai aproape de un promontoriu din care geniul unui întreg grai prin toate corzile de ieri și de azi să vorbească în universal, vede brusc împlinindu-se aieva o viziune până adineauri numai spectaculos tur de forță al tropilor: „Inimă mai mare decât trupul, / sărind din toate părțile deodată / și prăbușindu-se din toate părțile-napoi, / asupra lui, / ca o distrugătoare ploaie de lavă“. În ce nedreaptă grozăvie, „asemeni unui car de luptă / tras din toate părțile simultan / de o herghelie de cai biciuiți“, Nichita Stănescu, și dând semnificație de lacrimă pietrificată versului „Merg ca și cum aș sta“, și eternitate unei afirmații care putea rămâne un loc comun: „Nu mai sunt tânăr / dar nici bătrân nu sunt“!

Și nu doar atât: „...la voia vidului cosmic / și la voia divină“, ne-au „... călcat aerian / abstractele animale“, suntem înjunghiați de „fulgerul toreador și zigurat“, „Puteam vedea / Vulturi imenși cu capul îngropat în pietre“! Cuvinte mai apte să înșele înșelarea noastră de trăitori, care „am trăit pe globul pământesc“, nu știm.

Într-o fotografie de grup, timisă redacției „Stelei“, ca pentru o aderare la un program literar, prin 1958, de către Petre Stoica, purtând semnătura celor acolo „tineri“, și cu dedicație, Cezar Baltag, Matei Călinescu, Mircea Ivănescu, Modest Morariu, Nichita Stănescu și Petre Stoica, viitorul autor al *Sensului iubirii* nu epuizează o abia ieșire din copilărie: „Cu mâini prelungi și umeri ascuțiți, / pe care-aprile abia de se uscară“. Profilul adolescentin, ochi încrezători, mari, îmi vine să zic de pasăre, năpustesc spre viață un suflet greu de candori, „sinele“ încercând „din sine să iasă“, dar care încă nu anunță neapărat cântecul grav, de recviem cosmic și de gânguriri de lumi, ale Elegiilor.

În opera poetică a lui Nichita Stănescu, de concreșteri concentrice, *ou și sferă*, dobândindu-și *dreptul la timp*, suveran, în *dulcele stil clasic* sau printr-o modernitate a *necuvintelor*, nu părăsește planeta o mângâiere a lucrurilor, ca o nostalgie din de-după-viață, cu o linie mediană reductibilă la expresia „râsu’plânsu“, dar obsesia/revelația Zborului țintește dimensiunea metafizică. Rămâne dominantă o îmbrățișare a lucrurilor, aureolarea lor prin cunoaștere, ca măști ale dumnezeiescului, când centrul de greutate a dispărut iar relativitatea e absolutul.

Opțiunea, așadar, distinctă. Acumul perpetuu, în care numele frumos Nichita Stănescu drumărește „înapoia chipului“ omului care a fost, cu atâtea generozități, îi păstrează această efigie, de Verb aplecat „peste margine“. Printre „îngeri înegriți între litere“, printre meteoriți „cu tăiș fioros“, o trecere de stea preacurată. Purtându-și „toga virilă“, „tristețea aspră“, prinsă „cu o fibulă de ghiață“, prin fața bucuriilor casnice din atâtea cântece de uz, din îndemână și din țărână, ale altora, bolnav de albastru și „într-o astfel de apă mărită“, „în altceva, cu mult mai înalt“, un vers

ÎN LANCRĂM, DE CENTENAR

„Sunt în mijlocul privighetorilor”
Lucian Blaga

Ți-am văzut... Arinii... care foșneau.
Inima ta a-nceput să bată de sub pământ.

O turmă de oi, perturbată, și-a schimbat aria,
cu ariile de miei de mai.

Aveai o sută de ani și-ai fi relatat tu
aceste lucruri din lumea manifestată,
dacă nu te-ai fi-nvrednicit doar de-un
trecător trup,
sau dacă minunile s-ar putea-implini.
Puteai veni și la mormântul tău – ți-ai
fi sprijinit brațul
de crucea țărânului zugrav vecin.
Dar atât am reușit să însăilez, răzlețit
din ceata

de plimbăreți veniți în sat, mai mulți
scriitori,
dintre care unul mă căuta și m-a
strigat rupând
un fir ce trecea dincolo de dunga
apusului.

Și a fost și-un sobor de preoți și ți s-au
adus flori,
când s-a mers la statuie, unde tu te-
aplecă puțin de greutate –
o întâmplare din timpul muncii
sculptorului,
în lupta lui cu lutul...
Multe flori, ca poeme luminii.

1995
AUREL RĂU

nepieritor mereu în dialogul:

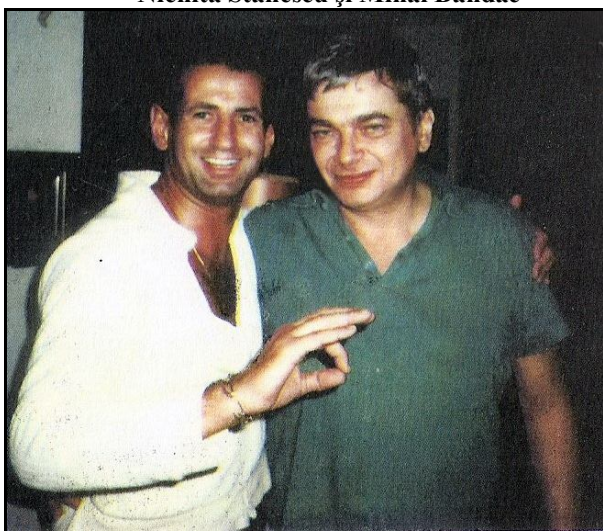
„- Cap sau pajură? mă întreabă.
Pajură!”

decembrie, 1983

AUREL RĂU

Nichita Stănescu și Mihai Bandac

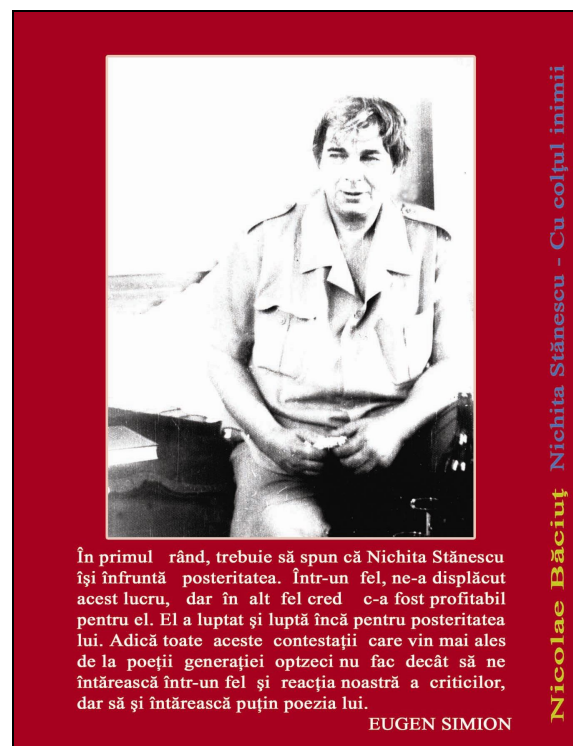
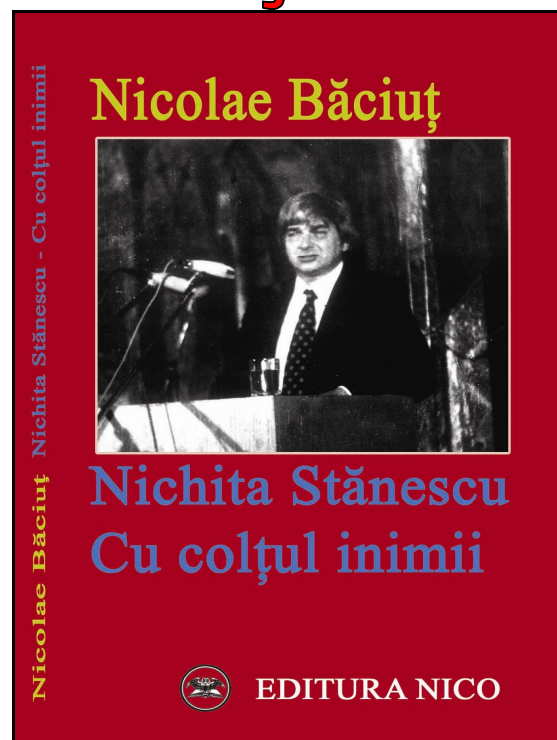

Gheorghe Zamfir și Nichita Stănescu, în 1975

Nicolae Băciu la bustul poetului Nichita Stănescu, din curtea casei Memoriale din Ploiești, rostind poeme de Nichita Stănescu, în martie 2015

Cu colțul inimii

Ce înseamnă Nichita Stănescu, o spunea, memorabil, chiar Manolescu (după încrâncenările lui, la apariția volumului „Epica magna”), la moartea poetului: „Nu încapă îndoială, că Nichita Stănescu e cel mai important poet român de după al doilea război”, ba, mai mult, că el trebuie citit la fel cum e citit Bacovia, Blaga...

NICOLAE BĂCIU

OCHIUL CICLOPULUI

Această ediție a fost realizată în cadrul Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”, ediția a XXVIII-a, ca un omagiu adus poetului care și-a pus pecetea pe destinul poeziei române contemporane, pe destinul multor poeți, printre care mă număr. (Nicolae Băciut)

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr

Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Duncan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciut 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

